

บัณฑิตวิทยาลัย
GRADUATE SCHOOL

Journal of Graduate School Sakon Nakhon Rajabhat University

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ISSN 2774-0420 (Print)

ISSN 2697-3855 (Online)

ปีที่ 23 ฉบับที่ 101 เมษายน – มิถุนายน 2569

Volume 23 No.101 April – June 2026

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Journal of Graduate School Sakon Nakhon Rajabhat University

วารสารราย 3 เดือน

ปีที่ 23 ฉบับที่ 101 เมษายน – มิถุนายน 2569

Volume 23 No.101 April – June 2026

ISSN: 2774-0420 (Print)

ISSN: 2697-3855 (Online)

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Journal of Graduate School Sakon Nakhon Rajabhat University

วารสารบัณฑิตศึกษา เป็นวารสารกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ผ่านเกณฑ์การพิจารณาเข้าสู่ระบบฐานข้อมูล TCI ฐานที่ 1 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2568 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2572

ขอบเขตของวารสาร

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ได้จัดทำวารสารฉบับภาษาไทยขึ้นเพื่อเผยแพร่บทความงานวิจัยและบทความวิชาการในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กล่าวคือ ศึกษาศาสตร์ จิตวิทยา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ศิลปศาสตร์ การจัดการ สารสนเทศศาสตร์ และนิเทศศาสตร์ ของคณาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย จัดพิมพ์เผยแพร่โดยบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ออกปีละ 4 เล่ม ในการพิจารณาบทความ กองบรรณาธิการจะตรวจสอบเป็นขั้นแรกแล้วจัดให้มีการการภายนอกกรรมการร่วมกลั่นกรอง (peer review) จำนวน 3 ท่านต่อบทความ ประเมินตามเกณฑ์และแบบฟอร์มที่กำหนด ในลักษณะเป็น blind review คือ ปกปิดรายชื่อผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้อง

กำหนดออก ราย 3 เดือน ปีละ 4 ฉบับ

ฉบับที่ 1	มกราคม - มีนาคม	เผยแพร่ เมษายน
ฉบับที่ 2	เมษายน - มิถุนายน	เผยแพร่ กรกฎาคม
ฉบับที่ 3	กรกฎาคม - กันยายน	เผยแพร่ ตุลาคม
ฉบับที่ 4	ตุลาคม - ธันวาคม	เผยแพร่ มกราคม

ที่ปรึกษา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ แสนทวีสุข

กองบรรณาธิการ

บุคคลภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.ศุภมาศ พนิชศักดิ์พัฒนา	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ศาสตราจารย์ ดร.องพล พรหมสาขา ณ สกลนคร	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ วิไลนุช	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
ศาสตราจารย์ นาวาอากาศโท ดร.สุมิตร สุวรรณ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
รองศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรวัฒน์ เอกะกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินต์ ลิมาภิรักษ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.สุพัตรา นันทน์ พรหมสุวรรณ	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
รองศาสตราจารย์ ดร.ขวัญใจ กนกเมธากุล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.ฉลาด จักรพิมพ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมเกียรติสกลนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.สินีนารถ ศิริ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูมิพงศ์ จอมพงษ์พัฒน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัชรพงษ์ อินทวงศ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมเกียรติสกลนคร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรัณยู คำเมือง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บุคคลภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.วาโร เพ็งสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.จิตติ กิตติเลิศไพศาล	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.สายันต์ บุญใบ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.ธนากร กุลไพบุตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

รองศาสตราจารย์ ดร.ภาวิณี แสงชนม์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรา วงศ์อนุสิทธิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรภัทร เริ่มศรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรุณรัตน์ คำแห่งพล
อาจารย์ ดร.ทรัพย์หิรัญ จันทักษ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ผู้ช่วยจัดการ

นางสาวงามวิไล คนไว นายสุบิน แก้วก่า

นางสาวกัศรินทร์ โคตรพันธ์ นางสาวรรณภา เอกพันธ์

ผู้ประเมินอิสระ (Peer Review) ประจำฉบับ

ศาสตราจารย์ ดร.กนกพร สมปราชญ์
ศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์
รองศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ ศิริวงษ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ปณิธี การสมดี
รองศาสตราจารย์ ดร.ประสงค์ สายหงษ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยะธิดา ปัญญา
รองศาสตราจารย์ ดร.กฤตติกา แสนโกชน์
รองศาสตราจารย์ ดร.วันเพ็ญ นันทะศรี
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ลำราญ กำจัดภัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สายันต์ บุญใบ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชนินทร์ วัฒนินท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ยศคำลือ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงเดช สอนใจ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กษกร เจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ นพวงศ์ ณ อยุธยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา หวังสิทธิเดช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อมรา เขียวรักษา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิธดา แพงไทย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอกลักษณ์ เพ็ญสา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลนิกา ฉลากบาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรดร จันวันดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพลินพิศ ธรรมรัตน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธราเทพ เตมียักษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรมล เนื่องสิทธิ์
อาจารย์ ดร.เพ็ญผกา ปัญญา
อาจารย์ ดร.พัทธนันท์ ชมภูณูช
อาจารย์ ดร.ดร.พสุธา โกมลาลัย

[illegible]

ออกแบบปก

นายอนุสิทธิ์ นนตระอุดร

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด สหมัคคีการพิมพ์ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
 1773/30 ถนนรัฐพัฒนา ตำบลธาตุเชิงชุม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร 47000
 โทรศัพท์ 0-4271-1896, 0-4273-6277 โทรสาร 0-4271-3552 E-mail : somsak_prs@yahoo.com,
 somsak.pr@hotmail.com

บทบรรณาธิการ

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ปีที่ 23 ฉบับที่ 101 ประจำเดือนเมษายน – มิถุนายน 2569 นี้ ได้รวบรวมบทความทางวิชาการและงานวิจัย จากนักการศึกษา นักบริหาร นักวิจัย และบทความวิทยานิพนธ์ของมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต เพื่อเผยแพร่ในวงการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาและวงการวิชาการเพื่อแสดงศักยภาพทางวิชาการของนักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ออกสู่สังคมการศึกษาของไทย โดยเฉพาะการเผยแพร่ไปยังมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ

สาระที่น่าสนใจในฉบับ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากด้วยกระบวนการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน, การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน, แนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน, แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1, การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, การจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา เรื่อง แหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5, การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งร่วมกับสถานการณ์ข่าวปลอม เพื่อพัฒนาสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมินและใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ เรื่อง เทคโนโลยีทางดีเอ็นเอของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4, ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม, สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1, หลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา ของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย สถาบันสารสนเทศเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินและปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อกำไรต่อหุ้นของหลักทรัพย์หมวดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ (MEDIA) ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET), การสังเคราะห์การออกแบบบอร์ดเกมเพื่อเสริมการเรียนรู้ เป็นต้น

กองบรรณาธิการขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือส่งบทความและงานวิจัยมาร่วมเผยแพร่หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ปีที่ 23 ฉบับที่ 101 ประจำเดือนเมษายน – มิถุนายน 2569 นี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานวิชาการและวิชาชีพในสาขาวิชาต่าง ๆ ทั้งในส่วนของผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่เป็นใจเป็นอย่างดี

บรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

- **การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากด้วยกระบวนการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม
เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน**
DEVELOPING COMMUNITY-BASED ECONOMY THROUGH CULTURAL CAPITAL DEVELOPMENT
PROCESSES FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT
เรืองอุไร วรธนโก เอกชัย กิจเกษมเจริญ นภา จันทร์ตรี และ สิริมาส ศรชว..... 191
- **การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**
THE DEVELOPMENT OF THE PRIVATE SCHOOL MANAGEMENT MODEL TO THE HIGH-QUALITY SCHOOL IN
THE NORTHEASTERN REGION
ประนอม ปัญจรักษ์ และ สมเกียรติ บุญรอด..... 219
- **แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน**
THE GUIDELINES FOR LEARNING RESOURCE MANAGEMENT OF SCHOOLS UNDER THE SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE MAE HONG SON
ปัทมา หาญยศ ประพันธ์ ธรรมไชย และ ถนัด บุญชัย..... 220
- **แนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
จังหวัดแม่ฮ่องสอน**
GUIDELINES FOR DEVELOPING LEARNING SCHOOLS OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS
UNDER LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN MAE HONG SON PROVINCE
พิมพ์นิภา คำจิ่ง ประพันธ์ ธรรมไชย และ ถนัด บุญชัย..... 234
- **แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมือง
แม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1**
THE GUIDELINES FOR DEVELOPING PROACTIVE BEHAVIORS OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN MUEANG
MAE HONG SON DISTRICT UNDER MAE HONG SON PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1
อภิสร จอมวงศ์ ประพันธ์ ธรรมไชย และ สุชานาฏ ลิตานุกิร์ก..... 249
- **การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้การ
จัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิด ของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6**
THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACHIEVEMENT AND CREATIVE WRITING ABILITIES USING LEARNING
MANAGEMENT ACCORDING TO THE SYNECTICS TEACHING MODEL TOGETHER WITH MIND MAPS
FOR PRATHOMSKSA 6 STUDENTS
นิรมล ไทรน้อย วัชรภรณ์ ประภาสโนบล และ ยุพิน ยืนยง..... 263

- **การจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมี
วิจารณ์ญาณและการแก้ปัญหา เรื่อง แหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5**
CONTEXT-BASED LEARNING WITH GAMIFICATION TO DEVELOP CRITICAL THINKING
AND PROBLEM-SOLVING SKILLS ON WATER SOURCES AND THEIR UTILIZATION
OF PRATHOMSUKSA 5 STUDENTS
ทศพล โพธิ์คง และ สุริยา ชาปุ 278
- **การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งร่วมกับสถานการณ์ข่าวปลอม
เพื่อการพัฒนาสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมินและใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการ
ตัดสินใจและการลงมือกระทำ เรื่อง เทคโนโลยีทางดีเอ็นเอของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4**
INQUIRY-BASED LEARNING MANAGEMENT INCORPORATING ARGUMENTATION TECHNIQUES
WITH FAKE NEWS CONTEXTS TO DEVELOP COMPETENCY IN RESEARCHING, EVALUATING AND USING
SCIENTIFIC INFORMATION FOR DECISION-MAKING AND ACTION IN DNA TECHNOLOGY AMONG
MATHAYOMSUKSA 4 STUDENTS
ธานี คงตาก และ ธิติยา บงกชเพชร 297
- **ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม**
TEACHER LEADERSHIP IN INSTRUCTIONAL MANAGEMENT AFFECTING THE EFFECTIVENESS
OF ACADEMIC AFFAIRS ADMINISTRATION IN SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE NAKHON PHANOM
ศศิธร มาตชัยเคน วันเพ็ญ นันทะศรี และ วลัณิกา ฉลากบาง.....315
- **สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1**
COMPETENCY OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND WORK MOTIVATION OF TEACHERS UNDER YALA
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1
วรารพร ยิ่งสมาน จรุณี แก้วเอียน และ พิมพ์ปวีณ์ สุวรรณโณ.....331
- **หลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษา
หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย สถาบันสารสนเทศเทคโนโลยี
แห่งสุวรรณภูมิ**
DEVELOPMENT OF A TRAINING CURRICULUM IN EDUCATIONAL INNOVATION DESIGN FOR STUDENT
TEACHERS IN THE BACHELOR OF EDUCATION PROGRAM IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION,
SARASAS SUVARNABHUMI INSTITUTE OF TECHNOLOGY
เดชกุล มัทวานุกุล.....344

- **การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินและปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อกำไรต่อหุ้น
ของหลักทรัพย์หมวดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ (MEDIA) ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์
แห่งประเทศไทย (SET)**
THE ANALYSIS OF FINANCIAL RATIOS AND EXTERNAL FACTORS AFFECTING EARNINGS PER SHARE
OF SECURITIES IN THE MEDIA AND PUBLISHING SECTOR (MEDIA) LISTED ON THE STOCK EXCHANGE
OF THAILAND (SET)
พัทธ์ธีรา เลิศจิราพัฒน์ และ ธนภณ วิมูลอาจ.....359
- **การสังเคราะห์การออกแบบบอร์ดเกมเพื่อเสริมการเรียนรู้**
THE SYNTHESIS OF BOARD GAME DESIGN FOR LEARNING ENHANCEMENT
อานนท์ ใจดี กนกรัตน์ จิรลัจจานุกูล และ พกฤษา ดอกกุหลาบ.....372

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากด้วยกระบวนการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

DEVELOPING COMMUNITY-BASED ECONOMY THROUGH CULTURAL CAPITAL DEVELOPMENT
PROCESSES FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT

เรืองอุไร วรณโก เอกชัย กิจเกษมเจริญ นภา จันทรีตรี และ สิริมาส สรขาว*

Ruangurai Wannako, Ekachai Kitkasachroen, Napha Chantre and Sirimas Sornskhaow*

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จันทบุรี 22000

Faculty of Humanities and Social Sciences, Rambhai Barni Rajabhat University,
Chanthaburi 22000, Thailand

*Corresponding Author: E-mail: sirimas.s@rbu.rc.th

รับบทความ 8 กุมภาพันธ์ 2568 แก้ไขบทความ 11 พฤษภาคม 2568 ตอรับบทความ 15 พฤษภาคม 2568 เผยแพร่บทความ กรกฎาคม 2569

บทคัดย่อ

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากด้วยกระบวนการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นการศึกษาจากการวิเคราะห์เอกสารประกอบกับกรณีศึกษาที่ได้ทำการประเมินผล สำหรับบริบทการพัฒนานั้นมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่สร้างและส่งผลต่อความสัมพันธ์ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของคนในชุมชนให้มีความร่วมมือ โอกาส ระบบการบริหารจัดการ เน้นการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการเชื่อมโยงฐานของวัฒนธรรมนำไปสู่การสร้างรายได้พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นและหมุนเวียนในชุมชนจากทรัพยากรที่ชุมชนมีเป็นทุนเดิมอยู่แล้วด้วยกระบวนการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม มีกระบวนการขับเคลื่อน ได้แก่ 1) เข้าถึงปัจจัยการผลิต 2) สร้างองค์ความรู้ 3) การตลาด 4) สื่อสารสร้างการรับรู้ 5) บริหารจัดการ ทั้งด้านต้นทุน บัญชี และการบริหารความเสี่ยง จากกรณีศึกษากระบวนการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน พบว่า การประเมินผลตอบแทนทางสังคม (SROI) ของกิจกรรมการพัฒนาผู้ประกอบการทางวัฒนธรรม มีค่าเท่ากับ 2.489 ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการพัฒนา คือ “ถ้าพัฒนาผู้ประกอบการทางวัฒนธรรมแล้ว จะเกิดองค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เกิดสินค้าวัฒนธรรมที่แสดงทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญ และจะเกิดการกระจายรายได้ของผู้ประกอบการสินค้าทางวัฒนธรรมในพื้นที่”

คำสำคัญ: การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานราก, กระบวนการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม, การพัฒนาอย่างยั่งยืน, การประเมินผลกระทบทางสังคม

ABSTRACT

The development of a community-based economy through cultural capital development processes for sustainable development was examined through document analysis and evaluated case studies. The development context focuses on strengthening the community economy by fostering economic, social, cultural and environmental relationships among community members to enhance cooperation, opportunities, and management systems. Emphasis is placed on preserving local wisdom by linking cultural foundations to generate income and circulate in the community resources within the community based on existing capital. The cultural capital development process comprises the following components: (1) access to production factors; (2) knowledge creation; (3) marketing; (4) communication to raise awareness; and (5) management in terms of cost control, accounting, and risk management. From the

case studies of the cultural capital development processes for sustainable development, the Social Return on Investment (SROI) for the activity of cultural entrepreneur development was 2.489. The changes resulting from the development activity were as follows: "If cultural entrepreneurs are developed, there will be knowledge in the creative economy, cultural products that reflect significant cultural capital, and income distribution among cultural product entrepreneurs in the area".

Keywords: Developing Basic Community Economy, The Development Process of Cultural Capital, Sustainable Development, Social Return on Investment

บทนำ

กระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นสิ่งจำเป็นที่ต้องพัฒนาเป็นอย่างยิ่งคือการลดและแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ จำเป็นต้องพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็งแต่เนื่องจากแต่ละชุมชนมีทรัพยากรเป็นฐานในการพัฒนาที่แตกต่างกัน ความต้องการในการพัฒนาแตกต่างกัน ประกอบกับองค์ความรู้ ภูมิปัญญาต่าง ๆ ในชุมชนนั้นยังไม่สามารถนำไปสู่การสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นจากฐานทรัพยากรเดิมที่มีอยู่ ซึ่งการมีทรัพยากรสำคัญที่แตกต่างในแต่ละชุมชนนั้นเป็นจุดเด่นที่สามารถนำมาต่อยอดสร้างอัตลักษณ์ให้กับชุมชนนั้น ๆ ได้อย่างชัดเจนเป็นฐานของการพัฒนาที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ เกิดการสร้างอาชีพ และกระจายรายได้ ด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางของยุทธศาสตร์ชาติเป็นการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมภายใต้ประเด็นยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นการตอบโจทย์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาชุมชน ในมิติของความต้องการการพัฒนาให้มีความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาระบบเศรษฐกิจในชุมชน การเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขัน ให้ชุมชนพึ่งตนเอง มีการปรับตัวพร้อมรับมือกับบริบทเศรษฐกิจที่เกิดการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และสิ่งสำคัญคือ สร้างโอกาส คุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เข้าถึงสิทธิประโยชน์ โอกาสการพัฒนาแนวทางในการพัฒนา กล่าวคือ แนวทางลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมบนฐานวัฒนธรรมโดยมุ่งเน้นพัฒนาคนในพื้นที่บนฐานความรู้ชุมชน ต่อยอดด้วยทักษะใหม่ ๆ นำบทเรียนที่เกิดปัญหามาหาแนวทางแก้ไขและส่งเสริมภาคีเครือข่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาเชิงพื้นที่ โดยนำทุนทางวัฒนธรรมมาเป็นกรอบในการสร้างพลังในชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง ส่งเสริมให้ชุมชนเกิดความคิดสร้างสรรค์สามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้อย่างชาญฉลาดบนพื้นฐานคำว่า “รหัสวัฒนธรรม” ที่ได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาจนถึงปัจจุบันและนำไปสู่การพัฒนาในอนาคต (อุทิศ ทาหอม, 2564)

สำหรับบทความวิชาการฉบับนี้คณะผู้เขียนได้ทำการศึกษาประเด็นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานราก โดยทำการวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม จากกรณีศึกษากระบวนการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน : การประเมินผลลัพธ์ทางสังคม (SROI) กิจกรรมการพัฒนาผู้ประกอบการทางวัฒนธรรม ซึ่งบริบทดังกล่าวส่งผลให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นตัวขับเคลื่อนการสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนในชุมชน

แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานราก

การศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากมีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลากหลายโดยเริ่มจากแนวคิดทุนทางเศรษฐกิจในชุมชน ที่เป็นฐานของชุมชนในการพัฒนา โดยมีกระบวนการพัฒนาที่เกื้อกูลกัน โดยการมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่ทำให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข ครอบครัวยุบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง เป็นรูปธรรมของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืน (อนันต์ธนธร, 2563) เป็นการศึกษารูปแบบการพัฒนาชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ในจังหวัดนครสวรรค์ ภายใต้รูปแบบการพัฒนา คือ การพัฒนาผู้นำและบ้าน วัด ราชการ เป็นต้นแบบการพัฒนาให้หมู่บ้านอื่น ด้านเศรษฐกิจ คนในชุมชนมีอาชีพมั่นคง มีรายได้เพียงพอต่อการยังชีพและมีเงินออม ด้านสิ่งแวดล้อม สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศมีความสมดุล (Throsby, D., 1999) ทั้งนี้ วิสาหกิจชุมชน หมายถึง ระบบเศรษฐกิจชุมชนที่ส่วนหนึ่งซ้อนทับกับการมีสัมมาชีพเต็มพื้นที่อีกส่วนหนึ่ง หมายถึงสมรรถนะในการจัดการของชุมชนที่พัฒนาต่อยอดธุรกิจ อุตสาหกรรมชุมชน และการเชื่อมโยงกับการตลาด ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนทำให้ชุมชนเข้มแข็งมากขึ้นและเกิดการเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจมหภาคอย่างเกื้อกูลและเข้มแข็งไปด้วยกัน (ประเวศน์ มหารัตน์สกุล และคณะ, 2564)

แนวคิดวิธีของดีชุมชนกล่าวว่า การพัฒนาพื้นที่ให้เกิดความเข้มแข็งนั้นต้องเกิดการพัฒนาที่สืบทอดภูมิปัญญาต่าง ๆ รวมไปถึงบริการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ที่เชื่อมโยงความโดดเด่นทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ เครือข่ายชุมชนวิถีพอเพียง วิถีไทยวิถีธรรม และวิถีชีวิต ทั้งนี้เศรษฐกิจชุมชนเป็นเศรษฐกิจบูรณาการที่เชื่อมโยงชีวิต สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ส่วนเศรษฐกิจมหภาคเป็นเศรษฐกิจพลัง (เอนก ไยอินทร์ และคณะ, 2564)

ความหมายนวัตกรรมชุมชน คือ การต่อยอดความรู้หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน ครอบคลุมความสมดุลกันระหว่าง ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ผลกระทบทางสังคม ปัจจัยสิ่งแวดล้อม โดยไม่ลืมวัฒนธรรมรากฐานของชุมชน โดยมีการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีชีวิต ผลการศึกษาช่วยให้อำเภอมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนได้แนวทางการสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมชุมชนเพื่อเชื่อมโยงเศรษฐกิจชุมชนสู่ความยั่งยืนต่อไป (ญาณิศา เผื่อนเพาะ และประสพชัย พสุนนท์, 2564)

“เศรษฐกิจฐานราก” คือ ระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น ที่สามารถพึ่งตนเองภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีการช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม มีความสัมพันธ์ทุกระดับในท้องถิ่นและในระดับที่กว้างขวางอื่น ๆ และภายนอกทั้งนี้องค์ประกอบสำคัญของเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็ง (อนันต์ คติยะจันทร์ และคณะ, 2564)

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561–2568) “เศรษฐกิจฐานราก” กำหนดไว้เพื่อปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและเสริมสร้างเศรษฐกิจให้เข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเอง ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม ระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ในพื้นที่ เกิดการสร้างอาชีพและกระจายรายได้ ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำและไม่เสมอภาคจากระดับชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากด้วยกลไกบริษัทประชารัฐรักสามัคคี (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด: การบูรณาการเชิงทฤษฎีสู่การปฏิบัติเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ หลังการพัฒนาประเทศมาครบรอบหกสิบปี ประเทศไทยยังประสบปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การกระจายรายได้อย่างไม่เป็นธรรมเกิดจากสมมติฐานที่ผิดพลาดเกี่ยวกับผลการไหลลงโดยอัตโนมัติที่ถูกนำเสนอโดยนักวิชาการการพัฒนาที่มีชื่อเสียงบางท่านหลังสงครามโลกครั้งที่สอง นโยบายการพัฒนาดังกล่าวถูกนำไปใช้กับประเทศกำลังพัฒนาเป็นส่วนใหญ่รวมทั้งประเทศไทยระหว่างทศวรรษ 1960s ซึ่งถือเป็นทศวรรษแรกของการพัฒนา ในทศวรรษที่สองมีการนำเสนอชุดของยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อส่งเสริมการเจริญเติบโตพร้อมกับการกระจายรายได้ใหม่ แต่ความพยายามในการเยียวยาความไม่เท่าเทียมกันได้ผลเพียงเล็กน้อย จนกระทั่งถึงทศวรรษที่สาม ที่แนวคิดเสรีนิยมได้ยึดครองอย่างมั่นคงในนโยบายการพัฒนา โดยมีการเสนอแนวคิดใหม่ที่เรียกว่า “ประชารัฐ” โดยธนาคารโลกและ UNDP แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ (ซึ่งเคยเป็นตัวแสดงหลักมาก่อน) กับภาคเอกชน และภาคประชาชน ในช่วงปลายของทศวรรษที่สี่ แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์และทุนนิยมสร้างสรรค์ได้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก แนวทางทั้งสามนี้ เป็นรูปธรรมมากขึ้นในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากนับแต่ พ.ศ. 2559 ที่มีการก่อตั้งบริษัทแม่และบริษัทลูกอีก 76 จังหวัดภายใต้ชื่อ “บริษัทประชารัฐรักสามัคคี” ในรูปแบบของวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อเป็นพี่เลี้ยงให้กับผู้ประกอบการในชุมชนทางด้านการเกษตร การแปรรูปสินค้า และการท่องเที่ยว วิสาหกิจเพื่อสังคมเหล่านี้ประสบความสำเร็จในการสร้างผลิตภัณฑ์ที่เป็นนวัตกรรมของท้องถิ่นและเพิ่มรายได้ของผู้ที่เข้าร่วมในโครงการนี้ (เสาวลักษณ์ สุขวิรัช, 2564)

โดยแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นเศรษฐกิจฐานราก เป็นการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน พบว่า (กาญจนา รอดแก้ว และคณะ, 2564)

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก พบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อความสำเร็จ

2. แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การสร้างสภาพแวดล้อมและกลไกที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เน้นส่งเสริมการรวมกลุ่ม กระจายรายได้ การพัฒนาช่องทางตลาดที่ครบวงจรในรูปแบบการค้าที่เป็นธรรม การขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากภายใต้กลไกประชารัฐสู่ศูนย์กลางนวัตกรรมสินค้าทางการเกษตรในพื้นที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการศึกษากล่าวได้ว่าการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากประกอบด้วย ศักยภาพเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่ ประกอบด้วย 1) สภาพพื้นที่และภูมิอากาศเอื้อต่อการเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตร 2) ทรัพยากรมนุษย์ ชาวบ้านมีประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ ด้านการเกษตรเฉพาะด้านการบูรณาการการทำงานร่วมกัน จนนำไปสู่การขับเคลื่อนที่เห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น ส่งผลให้การดำเนินการโครงการตลาดประชารัฐ ประสบผลสำเร็จค่อนข้างสูง และสามารถขยายผลแห่งความสำเร็จในประเด็นของความต่อเนื่องและการสร้างแรงจูงใจไปยังพื้นที่อื่น ๆ (จุฬา เจริญวงศ์, วงศ์ธีรา สุวรรณิน และกิตตินาท นุ่นทอง, 2564)

สรุปได้ว่าจากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเป็นการศึกษารูปแบบการพัฒนาชุมชนต้นแบบ เศรษฐกิจพอเพียง สร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนที่มีสมรรถนะในการจัดการของชุมชนที่พัฒนาต่อยอดธุรกิจ อุตสาหกรรมชุมชน และการเชื่อมโยงกับการตลาดความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนทำให้ชุมชนเข้มแข็งมากขึ้นและเกิดการเชื่อมโยงกับระบบ เศรษฐกิจมหภาคอย่างเกื้อกูลและเข้มแข็งไปด้วยกัน เกิดการพัฒนาที่สืบทอดภูมิปัญญาต่าง ๆ รวมไปถึงบริการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน มีการต่อยอดความรู้หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่มีความสัมพันธ์ทุกระดับในท้องถิ่น ซึ่งนำไปสู่การพัฒนา ระบบ เศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ในพื้นที่ เกิดการสร้างอาชีพและกระจายรายได้ ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำและ ไม่เสมอภาคจากระดับชุมชน ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากด้วยปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลต่อความสำเร็จและ เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ของชุมชน

กระบวนการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม

กระบวนการสำคัญในการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่ดำเนินการที่ยั่งยืนให้แก่ชุมชนได้ เช่น ส่งเสริม อุตสาหกรรมในชุมชน ส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน และส่งเสริมเกษตรแปรรูปโดยชุมชน เป็นต้น จากการศึกษาการแก้ปัญหา ชุมชนด้วยศาสตร์พระราชายังยืน พบว่า การน้อมนำปัจจัยสำคัญต่าง ๆ ที่เป็นประเพณีท้องถิ่นมาบูรณาการร่วมกัน เพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ส่งเสริมความรู้ พัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมรายได้ ต้องเกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้เพื่อยกระดับแหล่งทุนให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ เพราะจะต้องมีการสร้างเครือข่ายชุมชนมาช่วยขับเคลื่อนการทำงานเชิง รูปธรรม ทั้งนี้ การดำเนินงานพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากมีกระบวนการขับเคลื่อน ได้แก่ (เดิมศักดิ์ ทองอินทร์ และคณะ, 2564)

1. การเข้าถึงปัจจัยการผลิต ทั้งด้านทรัพยากรและโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน วัตถุดิบที่มีคุณภาพ รวมถึง อุปกรณ์เครื่องจักรที่ช่วยในการผลิต โอกาสการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากสู่ความยั่งยืนกล่าวว่าแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจฐาน รากด้วยเชื่อว่าจะนำพาประเทศชาติให้รอดพ้นจากวิกฤตของการพัฒนาเศรษฐกิจกระแสหลักด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมโอกาสของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอยู่บนปัจจัยของการพึ่งพิงทุนทางสังคมที่เกื้อหนุนการจัดสรร ทรัพยากร แรงงาน วิถีพอเพียง ความเป็นกลุ่มและเครือข่าย และการดำรงไว้ซึ่งสังคมวัฒนธรรมดั้งเดิมอีกทั้งยังค้นพบ องค์ประกอบที่หลากหลายของเศรษฐกิจฐานราก การพึ่งตนเอง การรวมกลุ่ม การจัดการข้อมูล การจัดการทุนในชุมชน การสร้างการมีส่วนร่วม การกำหนดกฎกติกา และการจัดระบบสวัสดิการเป็นต้น ทั้งนี้สามารถกำหนดตัวชี้วัดเศรษฐกิจฐานราก ได้ทั้งระดับบุคคล ระดับกลุ่ม ระดับชุมชน ระดับตำบล และระดับจังหวัด ดังนั้นโอกาสการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้ ตอบสนองต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงขึ้นอยู่กับทุนทางสังคมของแต่ละชุมชนอันนำมา ซึ่งการจัดการเศรษฐกิจที่แตกต่าง หลากหลายรวมทั้งการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องผ่านการประเมินปัจจัยและตัวชี้วัดความสำเร็จ (เกศสุตา สิทธิสันติกุล และคณะ, 2565)

2. การสร้างองค์ความรู้ ทั้งในชุมชนและการส่งเสริมความรู้เพื่อสร้างประโยชน์ต่อยอด ทั้งด้านมาตรฐานสินค้า ประสิทธิภาพกระบวนการผลิต การวิจัย จดสิทธิบัตรและการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication หรือ GI)

3. การตลาด มีการพัฒนาแบบบูรณาการตั้งแต่การวิเคราะห์ตลาดไปจนถึงช่องทางการขายใหม่ ๆ การพัฒนา สินค้าใหม่ การบรรจุหีบห่อ การสร้างแบรนด์

4. การสื่อสารสร้างการรับรู้เพื่อความยั่งยืน ช่วยสร้างแบรนด์และหาช่องทางการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อท้องถิ่น และสื่อระดับประเทศ ให้คนในชุมชนมีความรัก สามัคคีและภูมิใจในสินค้าของท้องถิ่นตนเอง สร้างความเข้าใจถึงการทำงาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5. การบริหารจัดการ ทั้งด้านต้นทุน บัญชี และการบริหารความเสี่ยง การจัดทำแผนธุรกิจ การบริหารด้านการเงิน และการรักษาสภาพแวดล้อม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนาช่องทางการตลาด และการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน (ธมยันตี ประยูรพันธ์, นันทพร โกสิยาภรณ์ และสมเกียรติ สุทธิยาพิพัฒน์, 2564)

สรุปได้ว่ากระบวนการสำคัญในการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่ดำเนินการที่ยั่งยืนให้แก่ชุมชนได้นั้นมี กระบวนการที่สำคัญคือ การเข้าถึงปัจจัยการผลิต ทั้งด้านทรัพยากรและโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน การสร้างองค์ความรู้ทั้ง ในชุมชนและการส่งเสริมความรู้เพื่อสร้างประโยชน์ต่อยอด การตลาดมีการพัฒนาแบบบูรณาการตั้งแต่การวิเคราะห์ตลาดไป

จนถึงช่องทางการขายใหม่ ๆ การพัฒนาสินค้าใหม่ การบรรจุหีบห่อ การสร้างแบรนด์ การสื่อสารสร้างการรับรู้เพื่อความยั่งยืน และการบริหารจัดการ ทั้งด้านต้นทุน บัญชี และการบริหารความเสี่ยง การจัดทำแผนธุรกิจ การบริหารด้านการเงิน และการรักษาสินค้าล่อ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนาช่องทางการตลาด และการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน

กรณีศึกษากระบวนการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน : การประเมินผลลัพธ์ทางสังคม (SROI) กิจกรรมการพัฒนาผู้ประกอบการทางวัฒนธรรม

การประเมินผลตอบแทนทางสังคมภายใต้โครงการสำหรับกิจกรรมพัฒนาผู้ประกอบการมี ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลง ผลกระทบที่ตั้งใจให้เกิด และการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ตั้งใจให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่ตั้งใจให้เกิดในการแทรกแซงกิจกรรมการพัฒนาผู้ประกอบการในภาพรวมของโครงการ คือ

“ถ้าพัฒนาผู้ประกอบการทางวัฒนธรรมแล้ว”

1. จะเกิดองค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์
2. เกิดสินค้าวัฒนธรรมที่แสดงทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญ
3. จะเกิดการกระจายรายได้ของผู้ประกอบการสินค้าทางวัฒนธรรมในพื้นที่

2. การประเมินผลลัพธ์ทางสังคม (SROI) กิจกรรมการพัฒนาผู้ประกอบการทางวัฒนธรรม : ผู้ประกอบการทุนทางวัฒนธรรมเมืองปากน้ำโพ

การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการทางวัฒนธรรมในครั้งนี้เกิดจากความท้าทายที่สำคัญ คือ จะอย่างไรให้ทุนทางวัฒนธรรมดังกล่าวสามารถสร้างรายได้ต่อยอดพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการทางวัฒนธรรมในการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากของเมืองปากน้ำโพได้อย่างต่อเนื่องตลอดปี ซึ่งผลิตภัณฑ์และบริการทางวัฒนธรรมยังมีรูปแบบที่ไม่หลากหลาย และบรรจุภัณฑ์ยังไม่สร้างแรงจูงใจของผู้ซื้อ อีกทั้ง การนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเชื่อมโยงอัตลักษณ์เรื่องราว (Story) จุดเด่นของพื้นที่นำมาสู่ผลิตภัณฑ์ นำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบริการทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าสะท้อนอัตลักษณ์และสืบสานภูมิปัญญาวัฒนธรรมประเพณี การสร้างความร่วมมือระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับผู้ประกอบการทางวัฒนธรรม กรณีศึกษาขอยกตัวอย่างการวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ดังนี้

ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม : การพัฒนาผลิตภัณฑ์เอ็งกอ DIY

1. ข้อมูลพื้นฐาน การพัฒนาการออกแบบผลิตภัณฑ์ และต่อยอดการพัฒนาสินค้าที่สะท้อนอัตลักษณ์เมืองปากน้ำโพ ของที่ระลึกเอ็งกอนั้น พบว่า ในเบื้องต้นได้ดำเนินการร่วมออกแบบผลิตภัณฑ์กับคณะเอ็งกอ-พะบู เจ้าพ่อ-เจ้าแม่ปากน้ำโพ และได้จัดทำผลิตภัณฑ์ตัวอย่าง เพื่อต่อยอดเป็นสินค้าได้ทั้งหมด 3 ชนิด คือ พวงกุญแจ แม่เหล็กติดตู้เย็น และหน้ากากเอ็งกอ ซึ่งในปัจจุบันอยู่ระหว่างการสร้างเครือข่ายการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่าง ๆ และการจัดกิจกรรมศิลปะการแต่งหน้าเอ็งกอให้กับสถานศึกษาต่าง ๆ ต่อไป

การพัฒนาผลิตภัณฑ์เอ็งกอ DIY ได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงาน จำนวน 7,519 บาท เพื่อสนับสนุนเกี่ยวกับอุปกรณ์จัดทำบล็อกพิมพ์หน้ากากเอ็งกอ 3 ขนาด ราคาเฉลี่ย 1,500 บาท แถบแม่เหล็ก ราคาเฉลี่ย 600 บาท ปูนพลาสเตอร์เพื่อผลิตหน้ากากเอ็งกอทุกชนิด 1,000 บาท สีเพื่อบรรจุในหน้ากากเอ็งกอ 6 สีพร้อมจานและพู่กันระบายสี ราคาเฉลี่ย 2,419 บาท และแพคเกจบรรจุสินค้า ทั้ง 3 ชนิด ราคาเฉลี่ย 2,000 บาท งบประมาณสนับสนุนจากคณะเอ็งกอคิดเป็นมูลค่า 14,062 บาท (อุปกรณ์ในการผลิต ค่าแรงช่างฝีมือ ช่างปั้น) เมื่อผลิตสินค้าแล้วต้นทุนเฉลี่ยต่อหน่วยอยู่ที่ 20 บาท ราคาขายชิ้นละ 59 บาท กำไรสุทธิต่อหน่วย 39 บาท

2. ขอบเขตการศึกษา การประเมินผลลัพธ์ทางสังคมกิจกรรมพัฒนาผู้ประกอบการทางวัฒนธรรมในครั้งนี้เป็นแบบการประเมินแบบ Ex-Ante และ Ongoing

3. การเปลี่ยนแปลง ผลกระทบที่ตั้งใจให้เกิด และการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ตั้งใจให้เกิด ความเปลี่ยนแปลงที่ตั้งใจให้เกิดในการแทรกแซงกิจกรรมการพัฒนาเอ็งกอ DIY แสดงในรูปแบบ Logic Model and Theory of Change (Ex-Ante & Ongoing Evaluation)

ตาราง 1 แสดง Logic Model and Theory of Change การพัฒนาเอ็งกอ DIY

SROI	Logic Model and Theory of Change (Ex-Ante & Ongoing Evaluation)
Intended Change	1. เพื่อพัฒนาผู้ประกอบการทางวัฒนธรรมในการสร้างผลิตภัณฑ์เอ็งกอ DIY 2. เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปการแสดงทางวัฒนธรรม 3. เพื่อสร้างนวัตกรรมทางวัฒนธรรมในการเผยแพร่ศิลปจากกลุ่มการแสดงเอ็งกอ
Expected Outcomes	1. พัฒนาผู้ประกอบการทางวัฒนธรรมในการสร้างผลิตภัณฑ์เอ็งกอ DI 2. พัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปการแสดงทางวัฒนธรรม 3. สร้างนวัตกรรมทางวัฒนธรรม
Outputs	ชุดระบายสีเอ็งกอ DIY
Activities	ออกแบบแบรนด์และผลิตภัณฑ์ เอ็งกอ DIY
Inputs	งบประมาณ
Key Assumptions: ผู้ประกอบการมีความต้องการพัฒนาสินค้าจากศิลปกลุ่มการแสดงเอ็งกอ และพัฒนานวัตกรรมเพื่อต่อยอดไปสู่การสร้างรายได้ให้กับคณะเอ็งกอ	
A Short Narrative: กระบวนการดำเนินการ นักวิจัยโครงการใช้ กรอบ แนวคิด Engage Enhance Enrich เพื่อพัฒนาผู้ประกอบการทางวัฒนธรรม	

การพัฒนาเอ็งกอ DIY มุ่งเน้นเพื่อพัฒนาผู้ประกอบการทางวัฒนธรรมในการสร้างผลิตภัณฑ์เอ็งกอ DIY เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปการแสดงทางวัฒนธรรม และสร้างนวัตกรรมทางวัฒนธรรมในการเผยแพร่ศิลปจากกลุ่มการแสดงเอ็งกอ ซึ่งผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นนั้นเป็นการพัฒนาผู้ประกอบการทางวัฒนธรรมในการสร้างผลิตภัณฑ์เอ็งกอ DIY พัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปการแสดงทางวัฒนธรรม สร้างนวัตกรรมทางวัฒนธรรม ผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนา คือ ชุดระบายสีเอ็งกอ DIY พร้อมกับออกแบบแบรนด์และผลิตภัณฑ์ เอ็งกอ DIY

ตาราง 2 ท่วงโซ่ผลลัพธ์ กิจกรรมการพัฒนาเอ็งกอ DIY

กิจกรรมการพัฒนา เอ็งกอ DIY			ผลลัพธ์ (Outcome)		
ปัจจัยนำเข้า (Input)	กิจกรรม (Activities)	ผลผลิต (Output)	ขั้นต้น (Beginner)	ขั้นกลาง (Intermediate)	ขั้นสุดท้าย (Ultimate)
1. นักวิจัย 2. งบประมาณ	ออกแบบแบรนด์และผลิตภัณฑ์ เอ็งกอ DIY	ผลิตภัณฑ์ต้นแบบเอ็งกอ DIY	รายได้สุทธิที่เพิ่มขึ้น	ความภาคภูมิใจของสมาชิกในคณะเอ็งกอ	สร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อสังคมและมีรายได้ให้กับคณะเพิ่มขึ้น

การประเมินผลลัพธ์ทางสังคม (SROI) กิจกรรมการพัฒนาผู้ประกอบการทางวัฒนธรรม กล่าวคือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นคือ เพื่อพัฒนาผู้ประกอบการทางวัฒนธรรมในการสร้างผลิตภัณฑ์เอ็งกอ DIY พัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปการแสดงทางวัฒนธรรม ซึ่งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นคือ ผู้ประกอบการเกิดรายได้เพิ่มขึ้นจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปการแสดงหน้า เกิดการออกแบบแบรนด์และผลิตภัณฑ์ เอ็งกอ DIY ในรูปแบบใหม่ สร้างความภาคภูมิใจของสมาชิกในคณะเอ็งกอ เนื่องจากเกิดการนำทักษะการแต่งหน้าจากการละเล่นนำไปสู่สินค้าที่สร้างรายได้ที่มีรูปแบบที่ทันสมัย และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อสังคมและมีรายได้ให้กับคณะเพิ่มขึ้น

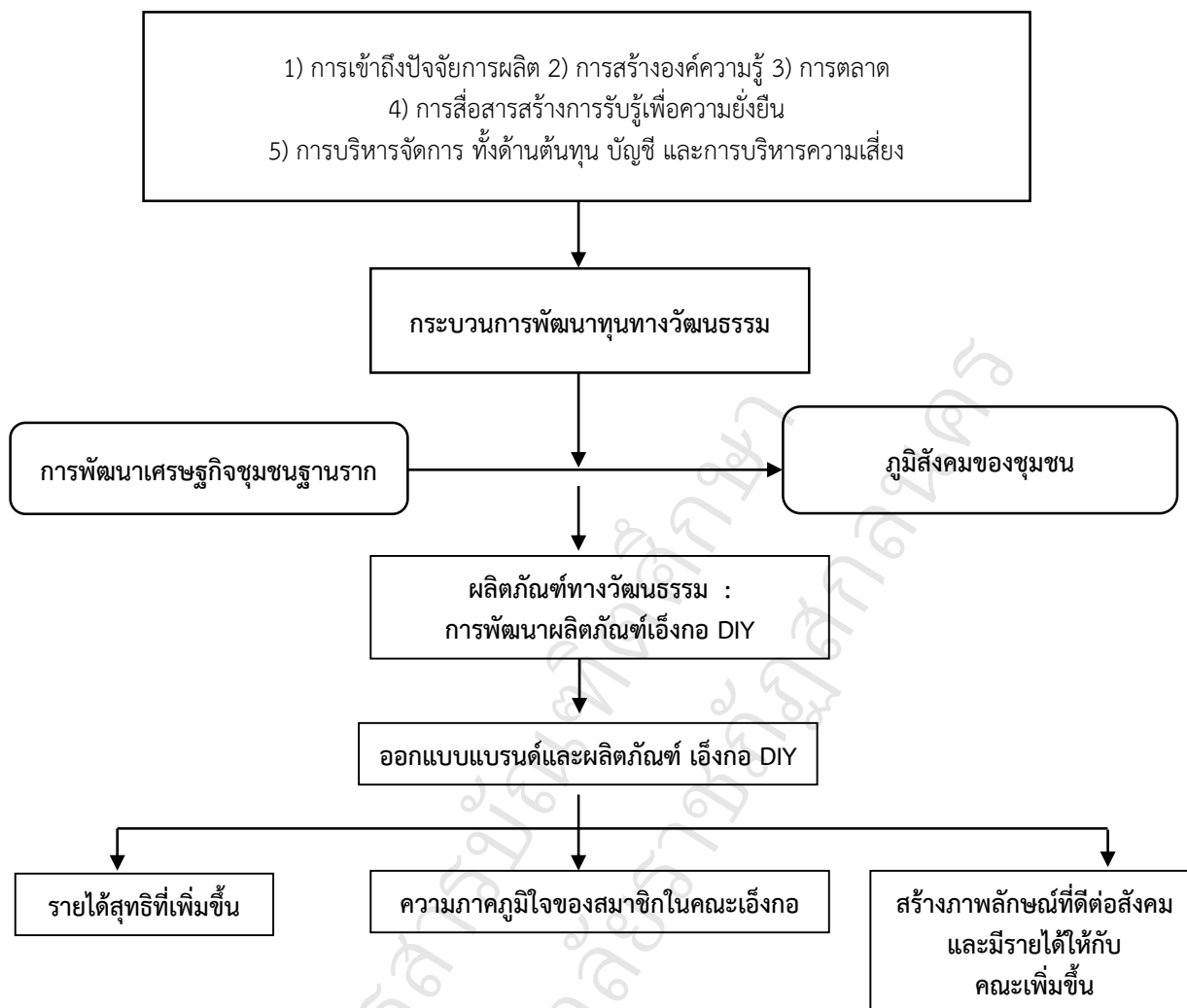
ตาราง 3 ผลลัพธ์และตัวชี้วัดทางสังคมของกิจกรรมการพัฒนาผู้ประกอบการทางวัฒนธรรม : การพัฒนา เอ็งกอ DIY

ผลลัพธ์ทางสังคม	ตัวชี้วัดทางสังคม (social impact indicators)	มูลค่าผลลัพธ์ ปีที่ 0 (t_0) (Ongoing)	มูลค่าผลลัพธ์ ปีที่ 0-2 ($t_0 \rightarrow t_2$) (อัตราคิดลด drop off 10%)(Ex-Ante)
รายได้สุทธิที่เพิ่มขึ้น	กำไรสุทธิที่เพิ่มขึ้น	มูลค่าผลผลิตหลังหัก deadweight, attribution และ displacement เท่ากับ 3,540 บาท ค่า drop off 0% มูลค่าผลลัพธ์ปีที่ 0 เท่ากับ 3,540 บาท มูลค่าผลลัพธ์ เท่ากับ 3,540 บาท	มูลค่าผลลัพธ์รวม 12,173 บาท มูลค่าปัจจุบันของผลลัพธ์ 11,622.62 บาท
ความภาคภูมิใจของสมาชิกในคณะเอ็งกอ	จำนวนชั่วโมงในการสร้างผลิตภัณฑ์	มูลค่าผลผลิตหลังหัก deadweight, attribution และ displacement เท่ากับ 2,160 บาท ค่า drop off 0% มูลค่าผลลัพธ์ปีที่ 0 เท่ากับ 2,160 บาท มูลค่าผลลัพธ์ เท่ากับ 2,160 บาท	มูลค่าผลลัพธ์รวม 7,428.24 บาท มูลค่าปัจจุบันของผลลัพธ์ 7,091.77 บาท
มูลค่าผลประโยชน์จากการลงทุน 18,714.38 บาท			มูลค่าปัจจุบันของผลประโยชน์จากการลงทุน 19,601.24 บาท
มูลค่าการลงทุน 7,519 บาท			มูลค่าปัจจุบันของการลงทุน 7,519 บาท
ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน			อัตรา SROI = 2.489
ผลตอบแทนจากการลงทุน = $1,500/7,519 = 0.199$			อัตรา ROI = 20 %

จากตารางมูลค่าผลตอบแทนทางสังคม (SROI) กิจกรรมการพัฒนาผู้ประกอบการทางวัฒนธรรม: การพัฒนาเอ็งกอ DIY ผลการคำนวณ SROI แบบ Ongoing เท่ากับ 2.489 มูลค่าผลลัพธ์ทางสังคมเท่ากับ 18,714.38 บาท มูลค่าการลงทุน 7,519 บาท ดังนั้น ผู้ประกอบการทางวัฒนธรรมกลุ่มเอ็งกอ DIY ต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีรูปแบบที่หลากหลาย เหมาะสมกับทุกช่วงวัยและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างหลากหลายมากกว่าการเป็นของฝากของที่ระลึก ซึ่ง Drop Off 10% ดังนั้น จึงการคาดการณ์ผลตอบแทนไปถึงปีที่ 2 คือ $t_0 \rightarrow t_2$ (Ex-Ante) จะได้ค่า SROI 1:2.489 เมื่อคำนวณค่าความอ่อนไหวโดยปรับเปลี่ยนอัตราคิดลด พบว่า ที่อัตราคิดลด 3% SROI = 1:2.414 อัตราคิดลด 5% SROI = 1:2.364 อัตราคิดลด 7% SROI = 1:2.314 อัตราคิดลด 10% SROI = 1:2.240 และอัตราคิดลด 12% SROI = 1:2.190

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิเคราะห์บริบทดังกล่าวข้างต้นนั้น สามารถนำเสนอองค์ความรู้ได้ ดังนี้

ภาพประกอบ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากด้วยกระบวนการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากกรอบแนวคิดดังกล่าวข้างต้นนั้นการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากด้วยกระบวนการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนจะเกิดขึ้นเมื่อการพัฒนาสอดคล้องกับบริบทของภูมิสังคมในพื้นที่ในชุมชน ซึ่งกระบวนการพัฒนา ต้องมุ่งเน้นเกี่ยวกับประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) การสร้างความเข้าใจแนวคิดและคุณค่าการพัฒนา 2) การสร้างความเข้าใจสภาพชุมชน 3) การร่วมกันวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน 4) การตั้งกลุ่มพัฒนาแต่ละด้าน 5) การพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และ 6) การสร้างเครือข่ายการพัฒนา ซึ่งทั้งหมดจะสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสอดคล้องกับทรัพยากรที่ชุมชนมี ทั้งนี้การพัฒนานั้นไม่จำเป็นจะต้องเป็นในลักษณะของการแก้ปัญหาชุมชนเพียงอย่างเดียว แนวทางการต่อยอด การสร้างมูลค่าเพิ่มจากทุนที่มีในภูมิสังคมก็เป็นประเด็นสำคัญที่ต้องนำมาพิจารณาร่วมกันอีกด้วย ซึ่งกระบวนการพัฒนานั้น ประกอบด้วยนัยสำคัญ ได้แก่ 1) การเข้าถึงปัจจัยการผลิต 2) สร้างองค์ความรู้ ทั้งในชุมชนและการส่งเสริมความรู้เพื่อสร้างประโยชน์ต่อยอด 3) การตลาด มีการนำกลไกของการตลาดดิจิทัลมานำเสนอผลิตภัณฑ์ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เฟสบุ๊ก ยูทูบ บล็อกโพส และไลน์แอปพลิเคชัน 4) การสื่อสารสร้างการรับรู้เพื่อความยั่งยืน ช่วยสร้างแบรนด์และหาช่องทางการประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจถึงการทำงานและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5) การบริหารจัดการ ทั้งด้านต้นทุน บัญชี และการบริหารความเสี่ยง การจัดทำแผนธุรกิจ การบริหารด้านการเงิน และการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระบวนการทั้งหมดนั้นต้องอยู่บนพื้นฐานของการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างสมดุล และการสร้างนวัตกรรมชุมชน 3 ประการ ได้แก่

1) นวัตกรรมเกิดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาชุมชน 2) การบริหารคนในชุมชน และ 3) ความสัมพันธ์ที่ดีกับเครือข่ายภายในและภายนอกชุมชน จึงจะทำให้เกิดการพัฒนาย่างยั่งยืนต่อไป

จากกรณีศึกษากระบวนการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน : การประเมินผลลัพธ์ทางสังคม (SROI) กิจกรรมการพัฒนาผู้ประกอบการทางวัฒนธรรม กล่าวคือการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น คือ เพื่อพัฒนาผู้ประกอบการทางวัฒนธรรมในการสร้างผลิตภัณฑ์เชิงก่อ DIY พัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปะการแสดงทางวัฒนธรรม ซึ่งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น คือ ผู้ประกอบการเกิดรายได้เพิ่มขึ้นจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากศิลปะการแสดงหน้า เกิดการออกแบบแบรนด์และผลิตภัณฑ์ เชิงก่อ DIY ในรูปแบบใหม่ สร้างความภาคภูมิใจของสมาชิกในคณะเชิงก่อเนื่องจากเกิดการนำทักษะการแต่งหน้าจากการละเล่นนำไปสู่สินค้าที่สร้างรายได้ที่มีรูปแบบที่ทันสมัย และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อสังคมและมีรายได้ให้กับคณะเพิ่มขึ้น

สรุป

จากการศึกษาการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานราก โดยทำการวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมจากกรณีศึกษากระบวนการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน : การประเมินผลลัพธ์ทางสังคม (SROI) กิจกรรมการพัฒนาผู้ประกอบการทางวัฒนธรรม เดิมบริบทการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนนั้นไม่ได้มุ่งเน้นฐานทรัพยากรเดิมที่มีอยู่ในชุมชน เน้นระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพาภายนอกมากกว่าซึ่งเมื่อเกิดผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจภายนอกทำให้ชุมชนได้รับผลกระทบไปด้วย ปัญหาที่ตามมาคือปัญหาความยากจน ปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่เกิดการกระจุกตัว จากปัญหาเดิมที่เกิดขึ้นนั้นส่งผลให้เกิดแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นตัวขับเคลื่อนการสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนในชุมชน บริบทพัฒนานั้นมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจึงเป็นเศรษฐกิจของชุมชนที่สร้างและส่งผลต่อความสัมพันธ์ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของคนในชุมชน ก่อให้เกิดความร่วมมือ เกิดโอกาส เกิดสัมพันธภาพที่ดีในชุมชน มีการรวมกลุ่ม มีระบบการบริหารจัดการ และความเอื้ออาทรต่อกัน เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งและพัฒนาได้อย่างยั่งยืน เน้นการรักษามรดกภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการเชื่อมโยงของเศรษฐกิจชุมชนให้เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชน สวัสดิการของชุมชน และความเข้มแข็งของชุมชน การวางแผนเพื่อความยั่งยืนของชุมชนในประเทศไทย พร้อมกับการสร้างความสัมพันธ์ที่ระหว่างเศรษฐกิจร่วมของชุมชนกับเศรษฐกิจของปัจเจก เป็นระบบเศรษฐกิจที่มีลักษณะความร่วมมือเป็นหุ้นส่วนสร้างความสัมพันธ์ทั้งในชุมชนท้องถิ่นและในระดับที่กว้างขวางอื่น ๆ และภายนอกทั้งนี้ องค์ประกอบสำคัญของเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็ง ประกอบด้วย 1) มีการรวมกลุ่ม 2) มีการจัดการระบบการเงินของชุมชน 3) มีระบบการจัดการทุนชุมชนที่ครอบคลุมทุนทางสังคม ทุนคน ทุนพุทธิยากร ภายใต้แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2568) “เศรษฐกิจฐานราก” มีเป้าหมายเพื่อปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานราก และเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเอง ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ในพื้นที่เกิดการสร้างอาชีพและกระจายรายได้ ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำและไม่เสมอภาคจากระดับชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การกระจายรายได้โดยไม่เป็นธรรมเกิด

กระบวนการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ มีกระบวนการขับเคลื่อน ได้แก่ 1) การเข้าถึงปัจจัยการผลิต ทั้งด้านทรัพยากรและโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน โอกาสการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากสู่ความยั่งยืน 2) การสร้างองค์ความรู้ ทั้งในชุมชน ทั้งด้านมาตรฐานสินค้า ประสิทธิภาพกระบวนการผลิต การวิจัย จดสิทธิบัตรและการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ 3) การตลาด 4) การสื่อสารสร้างการรับรู้เพื่อความยั่งยืน ช่วยสร้างแบรนด์และหาช่องทางการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อท้องถิ่นและสื่อระดับประเทศ ให้คนในชุมชนมีความรัก สามัคคีและภูมิใจในสินค้าของท้องถิ่นตนเอง สร้างความเข้าใจถึงการทำงานและหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 5) การบริหารจัดการ การบริหารความเสี่ยง การจัดทำแผนธุรกิจ การบริหารด้านการเงิน และการรักษาสีสิ่งแวดล้อม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนาช่องทางการตลาด และการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนทำให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนด้วยกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

จากกรณีศึกษากระบวนการพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน : การประเมินผลลัพธ์ทางสังคม (SROI) กิจกรรมการพัฒนาผู้ประกอบการทางวัฒนธรรม เป็นการวิเคราะห์กิจกรรมพัฒนาผู้ประกอบการภายใต้แนวคิดการเปลี่ยนแปลง ผลกระทบที่ตั้งใจให้เกิด และการเปลี่ยนแปลงที่ไม่ตั้งใจให้เกิด ความเปลี่ยนแปลงที่ตั้งใจให้เกิดในการแทรกแซง

กิจกรรมการพัฒนาผู้ประกอบการในภาพรวมของโครงการ คือ “ถ้าพัฒนาผู้ประกอบการทางวัฒนธรรมแล้ว” จะเกิดองค์ความรู้ด้านเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เกิดสินค้าวัฒนธรรมที่แสดงทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญ และจะเกิดการกระจายรายได้ของผู้ประกอบการสินค้าทางวัฒนธรรมในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา รอดแก้ว, ภูษงค์ เสนานุช และธรรรงค์ จัดใด. (2564). การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 19(1), 48–66.
- เกศสุตา สิทธิสันติกุล, สมคิด แก้วทิพย์, บัญจรัตน์ โจลานันท์ และนัยนา โพธิวงค์. (2565). ความเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจฐานรากสู่แนวทางความยั่งยืน ภาคเหนือ. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 5(1), 113–125.
- จุฬา เจริญวงศ์, วงศ์ธีรา สุวรรณิน และกิตตินาท นุ่นทอง. (2564). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากภายใต้กลไกประชารัฐสู่ศูนย์กลางนวัตกรรมสินค้าทางการเกษตรในพื้นที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*, 4(1), 27–41.
- ญาณิศา เพื่อนเพาะ และประสพชัย พสุนนท์. (2564). นวัตกรรมชุมชนเชื่อมโยงเศรษฐกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน. *Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University*, 8(2), 32–44.
- ธมยันตี ประยูรพันธ์, นันทพร โกสิยาภรณ์ และสมเกียรติ สุทธิยาพิพัฒน์. (2564). การพัฒนาผลิตภัณฑ์การพัฒนาช่องทางการตลาด และการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตภาชนะจากกาบหมากกรณีศึกษากลุ่มพลังสตรีวิถีชาวพวอน. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 9(3), 452–464.
- เดมศักดิ์ ทออินทร์, รัฐพล เย็นใจมา, กาญจนา คำจตุ และเอนก ไยอินทร์. (2564). การยกระดับแหล่งทุนชุมชนตามศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 6(2), 108–117.
- ประเวศน์ มหารัตน์สกุล, สมคิด พุ่มทุเรียน และณวพงศ์ธร นิติวานนท์. (2564). รูปแบบการพัฒนาชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ในจังหวัดนครสวรรค์. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(4), 308–323.
- เสาวลักษณ์ สุขวิรัช. (2564). การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากด้วยกลไกประชารัฐรักสามัคคี (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด : การบูรณาการเชิงทฤษฎีสู่การปฏิบัติเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ. *วารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์*, 4(1), 224–258.
- อนันต์ คติยะจันทร์, พระสมุห์กฤติพิสิฐ จำพันธ์ และพระสุวรรณ์ ปูนอ่อน. (2564). การพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมโดยชุมชนเป็นฐานรากในพื้นที่ชายแดนไทย จังหวัดหนองคาย. *วารสารมหาจุฬานาครธรรมศาสตร์*, 8(1), 188–200.
- เอนก ไยอินทร์, พระครูสังฆรักษ์จักกฤษณ์ ภูริปัญโญ และพระคมสัน เจริญวงศ์. (2564). นวัตกรรมของดีชุมชน : การต่อยอดภูมิปัญญาสู่การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 6(2), 77–92.
- อุทิศ ทาหอม. (2564). การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนฐานวัฒนธรรม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 16(2), 55–73.
- อนุรัตน์ อนันทนาธร. (2563). การประเมินผลการนำนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนไปสู่การปฏิบัติ. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 3(1), 61–74.
- Throsby, D. (1999). Cultural capital. *Journal of Cultural Economics*, 23(1–2), 3–12.

การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ THE DEVELOPMENT OF THE PRIVATE SCHOOL MANAGEMENT MODEL TO THE HIGH-QUALITY SCHOOL IN THE NORTHEASTERN REGION

ประนอม ปัญจรักษ์* และ สมเกียรติ บุญรอด

Pranorm Panjarak* and Somkeit Boonrawd

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น ปทุมธานี 12150

Program in Educational Administration, Graduate School, Western University,

Prathumthani 12150, Thailand

*Corresponding Author: E-mail: kuaewsp@hotmail.com

รับบทความ 4 มีนาคม 2568 แก้ไขบทความ 25 เมษายน 2568 ตอบรับบทความ 6 พฤษภาคม 2568 เผยแพร่บทความ กรกฎาคม 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิจัยดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการสังเคราะห์เอกสาร การวิเคราะห์องค์ประกอบจากการสำรวจผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 146 คน และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน ระยะที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน และ ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยผู้บริหารโรงเรียนเอกชน จำนวน 73 คน และผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด จำนวน 20 คน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ขอบข่ายภาระงานการบริหาร กระบวนการบริหาร และแนวทางการประเมินการบริหาร ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น พบว่า ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก และมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การบริหารโรงเรียนเอกชน, โรงเรียนคุณภาพสูง

ABSTRACT

The objectives of this research were to develop a private school management model for the high-quality schools in the Northeastern Region of Thailand. The research methodology was implemented in three phases. Phase 1 involved examining the components and guidelines for private school management for achieving high-quality schools in the Northeastern Region of Thailand. This phase comprised document synthesis, component analysis based on survey data collected from 146 participants, including directors and deputy directors of private schools in the Northeastern Region of Thailand, and interviews with six scholars. Phase 2 focused on developing and validating the private school management model for achieving high-quality schools in the Northeastern Region of Thailand. This phase employed a focus group discussion with nine scholars. Phase 3 consisted of evaluating the developed private school management model. The evaluation was conducted with 73 private school administrators and 20 directors of the Supervision, Monitoring, and Evaluation Division under the Provincial Education Office in the Northeastern Region of Thailand.

The findings indicated that the developed private school management model for achieving high-quality schools in the Northeastern Region of Thailand comprised five components: principles, objectives, management scope, management processes, and guidelines for evaluation management. The validation results demonstrated that scholars rated the model's appropriateness at the highest level. Its feasibility and usefulness were rated at a high level and the highest level, respectively.

Keywords: Model Development, Private School Management, High-Quality Schools

บทนำ

โรงเรียนเอกชนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษา การยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศ มีส่วนร่วมในการสร้างคุณลักษณะที่ดีให้กับเยาวชนไทย ช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของภาครัฐในการจัดการศึกษาให้แก่เยาวชน สร้างการแข่งขันและความเจริญทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม พัฒนาคุณภาพของเยาวชนให้เป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาประเทศมาเป็นระยะเวลายาวนาน อีกทั้งยังช่วยภาครัฐประหยัดงบประมาณค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาของประเทศจำนวนมาก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาของเอกชนไว้ในส่วนที่ 3 ว่าด้วยการบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน ในมาตราที่ 45 วรรคหนึ่ง “ให้สถานศึกษาเอกชนจัดการศึกษาได้ทุกระดับและทุกประเภทการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด โดยรัฐต้องกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจน เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเอกชนในการจัดการศึกษา...” และในมาตราที่ 46 “รัฐต้องให้การสนับสนุนด้านเงินอุดหนุน การลดหย่อนหรือการยกเว้นภาษี และสิทธิประโยชน์อย่างอื่นที่เป็นประโยชน์ในทางการศึกษาแก่สถานศึกษาเอกชนตามความเหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนด้านวิชาการให้สถานศึกษาเอกชนมีมาตรฐานและสามารถพึ่งตนเองได้” (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

การเปลี่ยนแปลงทั้งภาวะทางเศรษฐกิจและโครงสร้างประชากร ทำให้สถานการณ์ของโรงเรียนเอกชนมีความท้าทายทั้งที่เป็นปัญหาและโอกาส ปัญหาของ “โรงเรียนเอกชน” ในปัจจุบันถือเป็นหนึ่งในประเด็นที่เป็นข้อถกเถียงอย่างมากในแวดวงการศึกษา ถึงมาตรการแก้ไขและพัฒนาให้ดีขึ้น ในอดีตโรงเรียนเอกชนมีบทบาทอย่างมากในการจัดการศึกษาเพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐ ด้วยความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี รวมถึงนโยบายของรัฐที่หันมาสนับสนุนการบริหารจัดการการศึกษาของโรงเรียนรัฐมากขึ้น โรงเรียนรัฐจึงได้รับการพัฒนา ในขณะที่โรงเรียนเอกชนกลับถูกละเลย ทำให้ได้รับความนิยมน้อยลงและความน่าเชื่อถือลดลง ส่งผลให้โรงเรียนเอกชนประสบปัญหาการรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นจำนวนนักเรียนลดลงอย่างต่อเนื่อง การบริหารจัดการมีปัญหา จนถึงขั้นปิดกิจการ การจัดเงินอุดหนุนรายหัวที่รัฐคำนวณและจัดสรรให้กับผู้เรียนในสถานศึกษาเอกชนไม่สะท้อนราคาตลาดและต่ำกว่าต้นทุน อีกทั้งการกำหนดอัตราค่าเล่าเรียนของโรงเรียนเอกชนต่ำกว่าสถานศึกษาเอกชนในอัตราที่แตกต่างกันตามประเภทของโรงเรียน ส่งผลให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบในการแข่งขันระหว่างสถานศึกษาเอกชนด้วยกัน ซึ่งนำไปสู่การแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมในตลาดบริการการศึกษา นโยบายเรียนฟรีและการให้เงินอุดหนุนแก่สถานศึกษาเอกชนควบคู่ไปกับมาตรการจำกัดเพดานค่าธรรมเนียมการศึกษา เป็นผลให้สถานศึกษาต้องพึ่งพางบประมาณจากรัฐเป็นหลัก โครงการอาหารกลางวันให้กับผู้เรียนในระดับชั้นอนุบาล 1-ประถมศึกษาปีที่ 6 สร้างความได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างสถานศึกษาเอกชนด้วยกันเอง และการบังคับใช้กฎหมาย กฎ ระเบียบ กติกา วัฏปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมระหว่างสถานศึกษาของรัฐและเอกชน ก่อให้เกิดการเอื้อประโยชน์ต่อสถานศึกษาของรัฐมากกว่าสถานศึกษาเอกชน (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2566, หน้า ข-ช)

ในการพัฒนาโรงเรียนเอกชนให้มีคุณภาพ ผู้บริหารมีความสำคัญมาก ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนต้องมีความรู้ความสามารถ มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 การสร้างแบรนด์ของโรงเรียนเอกชนนั้นนับเป็นสิ่งสำคัญ เพราะแบรนด์เป็นการค้นพบตัวตนความโดดเด่นซึ่งสะท้อนถึงอัตลักษณ์ของโรงเรียนที่มีความแตกต่างจากโรงเรียนอื่น ทำให้โรงเรียนเกิดภาพลักษณ์ที่ดี และมีความน่าเชื่อถือ (ชิดพันธ์ ตันติมิตร, 2564, หน้า ค) ดังนั้น จึงต้องพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาองค์กร สร้างมาตรฐานการศึกษาสู่ระบบโรงเรียนมาตรฐานสากล (World-Class Standard School) สร้างเพื่อนร่วมงานให้มุ่งสู่เป้าหมายที่เป็นเลิศ และสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้มีความภักดีต่อองค์กร โรงเรียนเอกชนจึงต้องปรับตัวเพื่อให้มีจุดเด่น และเพื่อให้เป็นผู้ถูกเลือก

ปัจจุบันโรงเรียนเอกชนเป็นธุรกิจการศึกษาธุรกิจหนึ่งที่ต้องเผชิญสภาพการแข่งขันทั้งจากคู่แข่งโรงเรียนเอกชนด้วยกันเอง และแข่งขันกับโรงเรียนของรัฐ จากการที่ประชากรมีอัตราการเกิดลดลง เด็กที่จะเข้าเรียนลดลง ผลกระทบจากโรคระบาด ทำให้ผู้ปกครองมีรายได้ลดลง ต้องค้างค่าเทอม โรงเรียนเก็บค่าเทอมไม่ได้ ปัญหาการให้เงินอุดหนุนไม่เป็นธรรมไม่สามารถจ่ายเงินเดือนครูตามอัตราเงินเดือนได้ โรงเรียนขาดสภาพคล่องในการบริหารงาน ปัญหาการขาดแคลนครูและบุคลากรเพราะลาออกทั้งที่ได้รับเงินเดือนไม่เต็มอัตราและลาออกไปเพื่อสอบบรรจุ โรงเรียนจึงประสบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานหลายด้าน และทยอยปิดกิจการ โดยเฉพาะโรงเรียนเอกชนในระบบขนาดกลางและขนาดเล็กประเภทสามัญศึกษาที่เปิดสอนในระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา และรับเงินอุดหนุนจากรัฐบาล

ปัญหาที่กล่าวมานี้ ล้วนส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการคุณภาพของโรงเรียนเอกชน ดังนั้น การสร้างรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง จะช่วยให้ได้รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนเอกชนที่มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น สามารถแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่โรงเรียนเอกชนกำลังเผชิญ และยังไม่มีแนวทางหรือหลักการที่ชัดเจนในการแก้ปัญหา ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารโรงเรียนเอกชน จึงสนใจศึกษา เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” เพื่อค้นหาคำตอบ และต้นแบบการบริหารงานแก่ผู้บริหารที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนเอกชนเพื่อนำไปสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน และยกระดับคุณภาพโรงเรียนเอกชนหรือผู้ที่สนใจธุรกิจโรงเรียนเอกชนได้ใช้เป็นแนวทางในการบริหารโรงเรียนเอกชนของตนเองให้เป็นองค์กรที่มีคุณภาพสูง ซึ่งจะส่งผลให้โรงเรียนเอกชนสามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ด้วยดี พร้อมรับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาการศึกษาที่มีคุณภาพให้กับประเทศชาติได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและแนวทางการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้ให้นิยามศัพท์ที่ใช้เฉพาะการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. รูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชน หมายถึง โครงสร้างที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ในการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ถูกกำหนดและจัดระเบียบไว้อย่างชัดเจน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ตั้งไว้

2. โรงเรียนคุณภาพสูง หมายถึง โรงเรียนที่มีการวางแผนด้านหลักสูตรสถานศึกษาโดยกำหนดมาตรฐานสูงหรือท้าทาย เกณฑ์การจบหลักสูตรอยู่ในระดับสูง ส่งเสริมวิชาการมากกว่ามาตรฐาน มีบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพผู้เรียน อัตราการมาเรียนของนักเรียนสูงและการลาออกของนักเรียนต่ำ งบประมาณสำหรับการพัฒนาสูง สัดส่วนนักเรียนต่อครูต่ำ มีห้องสมุดและสื่อการเรียนการสอนที่สมบูรณ์ สภาพทางกายภาพของโรงเรียนดึงดูดใจ ครูมีความรู้เยี่ยมมีคุณภาพสูง ผู้บริหารโรงเรียนมีวิสัยทัศน์และภาวะผู้นำ เอาใจใส่ เป็นมืออาชีพในการบริหารงาน ได้รับความพึงพอใจในการจัดการศึกษาที่สะท้อนผลลัพธ์ที่ผู้เรียนและภาคีเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3. รูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หมายถึง แนวทางหรือวิธีการในการดำเนินงานที่ช่วยขับเคลื่อนระบบและกลไกการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง เป็นแนวปฏิบัติที่เป็นระบบและเชื่อถือได้ สามารถอธิบายองค์ประกอบหรือกิจกรรมในลักษณะต่าง ๆ สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ ขอบข่ายภาระงานการบริหาร กระบวนการบริหาร และแนวทางการประเมินการบริหาร

4. ความต้องการจำเป็น หมายถึง ผลต่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่กับสภาพที่ควรจะเป็น ตามความคิดเห็นของผู้อำนวยการโรงเรียน และรองผู้อำนวยการโรงเรียน เกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นโดยใช้วิธีการ Priority Needs Index: PNI

4.1 สภาพปัจจุบัน หมายถึง สภาพที่ดำเนินการในปัจจุบันเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4.2 สภาพที่พึงประสงค์ หมายถึง สภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้นจากการพัฒนาและปรับปรุงเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

5. ผู้อำนวยการโรงเรียน หมายถึง ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งจากผู้รับใบอนุญาตของโรงเรียนเอกชนให้ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชน รับผิดชอบการบริหารโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2567

6. รองผู้อำนวยการโรงเรียน หมายถึง ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชน รับผิดชอบการบริหารโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2567

7. ครู หมายถึง บุคลากรที่ทำหน้าที่หลักทางด้านการจัดการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2567

8. ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล หมายถึง ศึกษาในเทศก์ที่ดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

9. โรงเรียนเอกชน (Private School) หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาโดยเอกชนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเภทสามัญศึกษา เปิดสอนในระดับก่อนประถมศึกษา หรือระดับประถมศึกษา หรือระดับใดระดับหนึ่ง หรือทั้งสองระดับ ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

10. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หมายถึง ภาคที่ประกอบด้วยจังหวัด จำนวน 20 จังหวัด ประกอบด้วย กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บึงกาฬ บุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ อุตรดิตถ์ และอุบลราชธานี

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ

ชัยวิชิต เขียวชนะ (2560, หน้า 2) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างแสดงความสัมพันธ์ของส่วนประกอบ หรือตัวแปร หลักการหรือแนวคิด ฟังก์ชันความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

อำนาจ เหลื่อน้อย (2561, หน้า 105) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง แบบอย่างหรือแนวทางในการกระทำหรือ ดำเนินการใด ๆ ที่แสดงหรืออธิบายถึงโครงสร้างทางความคิด หรือความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญของปรากฏการณ์ที่ ศึกษาให้สามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น สำหรับรายละเอียดและองค์ประกอบของรูปแบบ จะขึ้นอยู่กับลักษณะปรากฏการณ์ และ วัตถุประสงค์ของผู้สร้างและพัฒนารูปแบบ

Keeves (1988, p. 559) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างของความเกี่ยวข้องระหว่างชุดของ ปัจจัยหรือตัวแปรต่าง ๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์ หรือเหตุผลซึ่งกันและกันเพื่อช่วยให้เข้าใจข้อเท็จจริง หรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

สรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง แบบจำลองอย่างง่ายหรือย่อส่วน (Simplified Form) ของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่จะ นำมาปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางให้การดำเนินการง่ายต่อการทำความเข้าใจและบรรลุเป้าหมาย ที่ผู้เสนอรูปแบบดังกล่าวได้รักษา และพัฒนาขึ้นมา เพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น โดยสะท้อนถึงความสัมพันธ์กันของชุดหรือตัวแปรที่ อาจอยู่ในรูปของแผนภูมิ ทฤษฎี หรือเป็นการเชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติ หรือในบางกรณีอาจจะใช้ประโยชน์ในการทำนัย ปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้น ตลอดจนอาจใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป

องค์ประกอบของรูปแบบ

ธีระ รุญเจริญ (2550, หน้า 162–163) ได้เสนอองค์ประกอบของรูปแบบไว้ 6 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการหรือ แนวคิด 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) ระบบและกลไกของรูปแบบ 4) วิธีดำเนินงาน 5) แนวทางการประเมินผล และ 6) เงื่อนไขของรูปแบบ

สมาน อัครภูมิ (2561, หน้า 11) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบหลักของรูปแบบ มี 5 ส่วน ดังนี้ 1) วัตถุประสงค์ของ รูปแบบ 2) หลักการของรูปแบบ 3) องค์ประกอบหลักของรูปแบบ 4) แนวทางการประเมินผลรูปแบบ และ 5) เงื่อนไข ความสำเร็จในการนำรูปแบบไปใช้

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 3 ขอบข่ายภาระงานการบริหาร องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหาร และ องค์ประกอบที่ 5 แนวทางการประเมินการบริหาร

การพัฒนาารูปแบบ

วโร เพ็งสวัสดิ์ (2554, หน้า 9–11) สรุปไว้ว่า การพัฒนาารูปแบบ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและพัฒนาารูปแบบ ผู้วิจัยต้องสร้างและพัฒนาารูปแบบเป็นรูปแบบตามสมมติฐาน (Hypothesis model) โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจมีการศึกษารายกรณีหน่วยงานที่ดำเนินการในเรื่องนั้นได้เป็นอย่างดี จะนำมาใช้กำหนดองค์ประกอบและตัวแปรต่าง ๆ ภายในรูปแบบ รวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรเหล่านั้น หรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบ

ขั้นตอนที่ 2 การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ขั้นตอนนี้เป็น การตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบมีความเหมาะสมหรือไม่ เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังหรือไม่ การเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริงหรือทดลองใช้รูปแบบในสถานการณ์จริง จะทำให้ทราบอิทธิพลและความสำคัญขององค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ในรูปแบบ

บุญชม ศรีสะอาด (2554, หน้า 104–106) กล่าวว่า การพัฒนาารูปแบบ มี 2 ขั้นตอน ได้แก่

1. สร้างหรือพัฒนาารูปแบบ ผู้วิจัยจะต้องสร้างหรือพัฒนาารูปแบบขึ้นมาก่อน เป็นรูปแบบตามสมมติฐาน โดยการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวคิด รูปแบบที่มีผู้พัฒนาไว้แล้วในเรื่องเดียวกันหรือเรื่องอื่น ๆ และผลการศึกษาหรือผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์สภาพการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้อาจกำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ภายในรูปแบบ รวมทั้งลักษณะในรูปแบบ ในการพัฒนาารูปแบบนั้น จะต้องใช้หลักเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญและการศึกษาค้นคว้า ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาารูปแบบเป็นอย่างดี ผู้วิจัยอาจจะคิดโครงสร้างของรูปแบบขึ้นก่อน แล้วปรับปรุง โดยอาศัยสารสนเทศจากการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวความคิด รูปแบบ หรือองค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรที่สำคัญประกอบขึ้นเป็นโครงสร้างของรูปแบบก็ได้ หัวใจสำคัญของขั้นตอนนี้อยู่ที่การเลือกเฟ้นองค์ประกอบในรูปแบบ (ตัวแปร กิจกรรม) เพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสม ผู้วิจัยควรกำหนดหลักการในการพัฒนาารูปแบบอย่างชัดเจน เช่น เป็นรูปแบบที่ไม่ซับซ้อน สามารถนำไปปฏิบัติได้ง่าย ตัวแปรรูปแบบมีน้อยตัว แต่สามารถอธิบายผลได้มาก ในการวิจัยบางเรื่อง จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความถูกต้องเหมาะสม

2. การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ หลังจากได้พัฒนาารูปแบบในขั้นต้นแล้ว จำเป็นต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบดังกล่าว เพราะรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนั้น ถึงแม้ว่าจะพัฒนาโดยมีรากฐานจากทฤษฎี แนวคิด รูปแบบของผู้อื่น และผลการวิจัยที่ผ่านมาแล้วหรือแม้กระทั่ง ได้รับการกลั่นกรองจากผู้เชี่ยวชาญแล้วก็ตาม ซึ่งเป็นเพียงรูปแบบตามสมมติฐาน จึงจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริง หรือทำการทดลองนำไปใช้ในสถานการณ์จริงเพื่อทดสอบดูว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ ซึ่งในขั้นนี้ บางครั้งใช้คำว่า การทดสอบประสิทธิภาพของรูปแบบ

สรุปได้ว่า การพัฒนาารูปแบบ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างและพัฒนาารูปแบบ โดยอาศัยการศึกษาทฤษฎี แนวคิด งานวิจัย และกรณีศึกษาที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดองค์ประกอบ ตัวแปร และความสัมพันธ์ในรูปแบบ โดยต้องมีหลักเหตุผลและความเหมาะสมเป็นพื้นฐาน และ 2) การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ด้วยการทดลองใช้หรือเก็บข้อมูลในสถานการณ์จริง เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและประสิทธิภาพของรูปแบบที่พัฒนา

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนเอกชน

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (2560) กล่าวว่า การจัดการศึกษาเอกชน ในปัจจุบันเน้นที่คุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี มีความรู้ความสามารถ ทักษะที่จำเป็น สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ด้วยระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ และบริหารสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) ผู้รับใบอนุญาต 2) ผู้อำนวยการ 3) ผู้จัดการ 4) ครู 5) บุคลากร และ 6) คณะกรรมการสถานศึกษา

ชินทัต เจริญเนื่อง (2563, หน้า 14) สรุปไว้ว่า การจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้สนับสนุนให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยรัฐจะช่วยเหลือสนับสนุน ด้านการเงิน การลดหย่อนยกเว้นภาษีสิทธิประโยชน์อย่างอื่นที่เป็นประโยชน์ทางการศึกษา เอกชน ส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ เพื่อให้สถานศึกษาเอกชนมีมาตรฐาน สถานศึกษาเอกชนจะต้องเป็นนิติบุคคล บริหารโดยคณะกรรมการมีอิสระในด้านการบริหารจัดการอยู่ภายใต้การกำกับติดตาม ประเมินคุณภาพและมาตรฐานจากรัฐ ในการดำเนินกิจการของสถานศึกษาเอกชนจะต้องเป็นนิติบุคคลและมีคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ผู้รับใบอนุญาต ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กร ชุมชน ผู้แทนครู ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ

สรายุทธ ช่างงาม (2564, หน้า 19) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียนเอกชน เป็นการดำเนินการเพื่อจัดบริการให้การศึกษาตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเอกชนจัดโครงสร้างการบริหารงาน ออกเป็น 4 งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานบริหารทั่วไป เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโรงเรียน และสอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

สรุปได้ว่า การบริหารโรงเรียนเอกชน เป็นการดำเนินการของเอกชนหรือบุคคล คณะบุคคล ในการจัดการศึกษา โดยใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งบุคลากร ทุนทรัพย์ ที่ดิน สิ่งก่อสร้าง และวัสดุอุปกรณ์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามเป้าหมาย

ความหมายของโรงเรียนคุณภาพสูง

บุญส่ง ่องอาจ และคณะ (2565, หน้า 546) กล่าวว่า โรงเรียนคุณภาพ หมายถึง โรงเรียนที่สามารถจัดการศึกษาได้อย่างดี ทั้งด้านการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ จนทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานกำหนด ที่สำคัญสามารถจัดการศึกษาได้ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เป็นที่ยอมรับและเป็นแบบอย่างของโรงเรียนอื่นได้ โรงเรียนที่สามารถจัดการศึกษาได้อย่างดีทั้งในด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพสูงตามมาตรฐานที่กำหนด และนำไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้โดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อให้ได้ผลผลิตซึ่งคือนักเรียนที่มีคุณภาพ

ทรงพล เจริญคำ (2566, หน้า 349) โรงเรียนคุณภาพ หมายถึง โรงเรียนที่มีสังคม สามารถบริหารจัดการได้เป็นอย่างดี ทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพสูงตามมาตรฐานที่กำหนดและได้รับการพัฒนาให้เป็นคนดี คนเก่ง มีทักษะในการดำรงชีวิต เป็นโรงเรียนที่ให้ความช่วยเหลือดูแลทางด้านวิชาการของชุมชนและเป็นแบบอย่างแก่โรงเรียนอื่นได้

สรุปได้ว่า โรงเรียนคุณภาพ หมายถึง โรงเรียนที่มีการปฏิบัติงานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามเกณฑ์ที่กำหนด จนเป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคมด้วยกระบวนการที่หลากหลายตามศักยภาพที่โรงเรียนมีอยู่ ให้ความสำคัญเข้มแข็งทางวิชาการและมีความพร้อมในการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม งานอาชีพ และสุขภาพอนามัย สามารถให้บริการการศึกษาแก่นักเรียนและชุมชน อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา แก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมสำหรับนักเรียนท้องถิ่นชนบท และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเอกชน บ้าน วัด รัฐ โรงเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนคุณภาพสูง

ภาวินทร์ ณ พัทลุง (2560, หน้า 113–118) กล่าวว่า นโยบายโรงเรียนคุณภาพ (Smart school) เป็นการนำนโยบายของผู้นำราชการกรุงเทพมหานคร เรื่อง โรงเรียนคุณภาพ (Smart school) สู่การปฏิบัตินั้น สำนักการศึกษาดำเนินการด้วยการประชาสัมพันธ์ ส่วนโรงเรียนกระตุ้น ส่งเสริมให้ครูทุกกลุ่มสาระจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะ ดังนี้

S: Success การเรียนรู้สู่ความสำเร็จ หมายถึง ความสำเร็จที่ได้รับการยอมรับของโรงเรียน อันประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน ซึ่งในส่วนของนักเรียนจะมุ่งหวังให้ประสบความสำเร็จในวิชาการ ทั้งขณะศึกษาอยู่ในโรงเรียน และหลังจากจบการศึกษาออกไปศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพ

M: Morality การเรียนรู้คู่คุณธรรม เป็นคุณลักษณะของนักเรียนที่กรุงเทพมหานคร มุ่งหวังให้นักเรียนเป็นคนดี ควบคู่ไปกับการเป็นคนเก่ง ตลอดจนครูและผู้บริหารต้องมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นตัวอย่างที่ดี หมายถึง โรงเรียนประสบความสำเร็จในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ความสำเร็จของครูที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องคุณธรรม จริยธรรม ที่สร้างให้นักเรียนเป็นคนดี ความสำเร็จของนักเรียนเรื่องคุณธรรม จริยธรรม

A: Activities การเรียนรู้คู่กิจกรรม หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสุข กิจกรรมที่เป็นจุดเด่นของโรงเรียนและความสำเร็จของนักเรียนตามศักยภาพ โดยกรุงเทพมหานครได้พยายามให้ครูปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ ควบคู่ไปกับการบริหารจัดการสภาพแวดล้อม และแหล่งการเรียนรู้ในบริเวณโรงเรียน โดยหวังว่าเด็กจะได้เรียนรู้และมีประสบการณ์ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน ซึ่งสภาพแวดล้อมและกิจกรรมที่เหมาะสมจะทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่าง ธรรมชาติ นักเรียนมีความสุขมากขึ้น ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นศักยภาพ (ความสามารถ ความถนัด และความสนใจ) ของนักเรียนให้แสดงออก

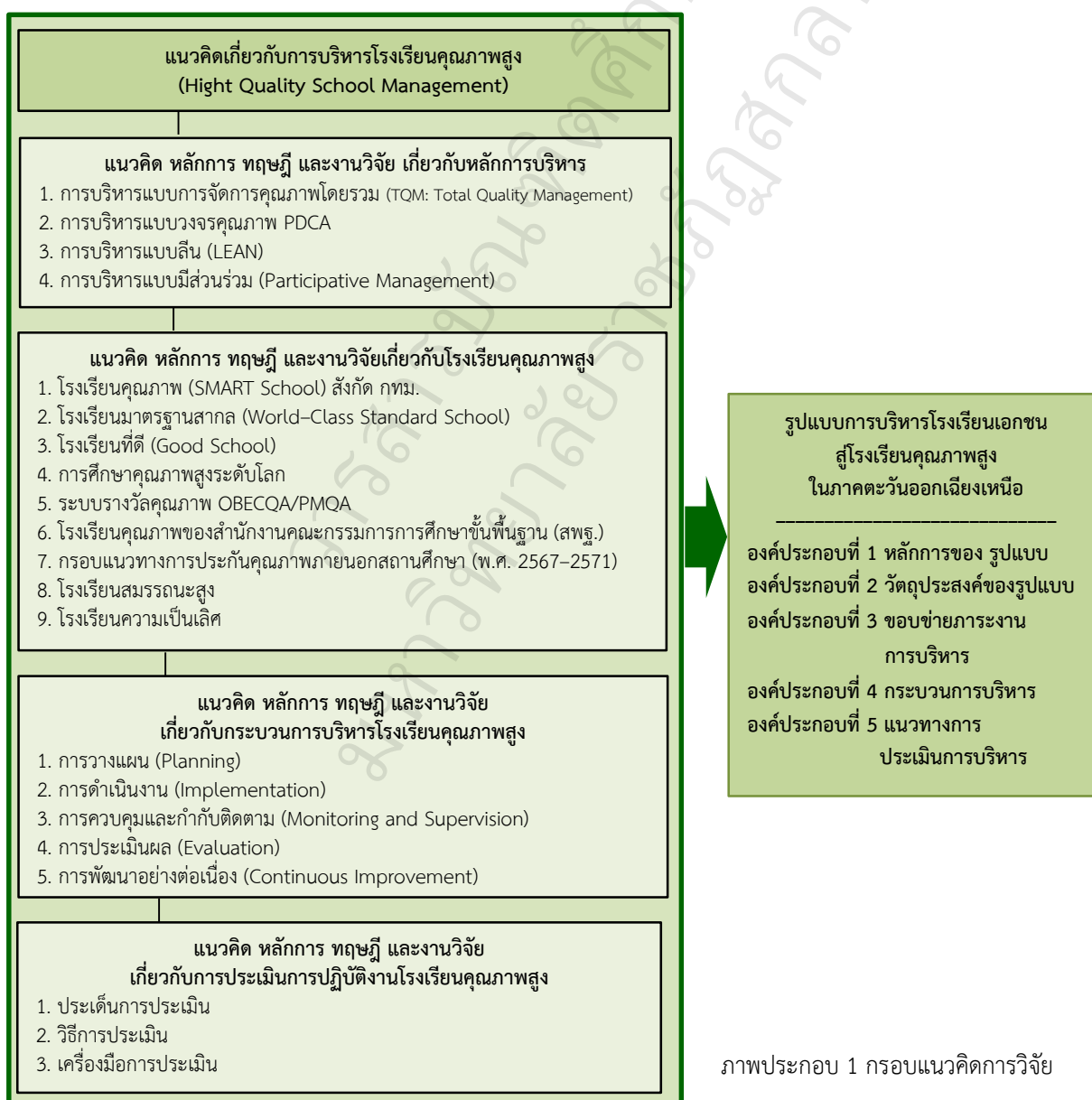
R: Relativity การเรียนรู้คู่ชุมชน เป็นการเรียนรู้ที่สามารถนำไปเชื่อมโยง ประยุกต์ความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน และเอื้อประโยชน์ต่อชุมชน สังคม และท้องถิ่นที่ตนอยู่ เนื่องจากปัจจุบันชุมชนสังคม มีบทบาทต่อการกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะเข้าใจความต้องการของท้องถิ่น และเข้าใจบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนในการผลิตนักเรียนป้อนสู่

สถาบันการศึกษาขั้นสูง และป้อนสู่อาชีพได้เหมาะสม ดังนั้น โรงเรียนจึงมีบทบาทเป็นผู้ประสานให้เกิดความร่วมมือกับชุมชน สังคม และท้องถิ่น ด้วยการจัดหาวัสดุ สื่อ และนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามาร่วมจัดการเรียนรู้ ตลอดจนสนับสนุนให้นักเรียนใช้ ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งวิชาชีพ สร้างสรรค์ชุมชนให้น่าอยู่ รักษาสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ เพื่อให้ชุมชนเป็นสังคมที่ น่าอยู่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวตามสภาพท้องถิ่น

T: Technology การเรียนรู้ยุคเทคโนโลยี หมายถึง การใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยในการบริหารงานโรงเรียน และจัด กิจกรรมการเรียนรู้ผ่านกระบวนการทางเทคโนโลยี เช่น ห้องสมุด ICT การเรียนรู้โดยใช้ Computer เป็นสื่อ การค้นคว้าทาง Internet และการเรียนรู้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการใช้ชีวิตประจำวัน การศึกษาต่อ และการประกอบอาชีพ

สรุปได้ว่า โรงเรียนคุณภาพ คือ โรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ ประกอบด้วย 1) S: Success ประสบความสำเร็จจากการเรียนรู้ 2) M: Morality มีคุณธรรม จริยธรรม 3) A: Activities ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีความสุข 4) R: Relativity นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันและช่วยเหลือชุมชน สังคม และ 5) T: Technology เรียนรู้ ด้วยเทคโนโลยี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน รายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนและรองผู้อำนวยการโรงเรียน ของโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา ที่เปิดสอนในระดับก่อนประถมศึกษา และระดับประถมศึกษา หรือระดับใดระดับหนึ่ง หรือทั้งสองระดับ และมีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 500 คน ขึ้นไป ปีการศึกษา 2567 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 73 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 73 คน รวม 146 คน ของโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ที่เปิดสอนในระดับก่อนประถมศึกษา และระดับประถมศึกษา หรือระดับใดระดับหนึ่ง หรือทั้งสองระดับ และมีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 500 คนขึ้นไป ปีการศึกษา 2567 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารการศึกษา/การบริหารสถานศึกษา ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 6 คน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารการศึกษา/การบริหารสถานศึกษา ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 คน

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประชากร ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 73 คน และผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผล จำนวน 20 คน รวม 93 คน โดยเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. แบบบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2. แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ของการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. แบบสัมภาษณ์การศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)

4. ประเด็นการสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของร่างรูปแบบบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

5. แบบสอบถามความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

วิธีรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตำรา และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งในและต่างประเทศ แล้วบันทึกข้อมูลลงตารางการวิเคราะห์เนื้อหา
2. การสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย
3. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และวิเคราะห์หาข้อมูลความต้องการจำเป็นของการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการสอบถามผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
4. การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับแนวทางการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง
5. การยกร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยนำผลการศึกษาค้นคว้าและแนวทางการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ที่ได้มาจากขั้นตอนที่ 1 ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 3 ขอบข่ายภาระงานการบริหาร องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหาร และองค์ประกอบที่ 5 แนวทางการประเมินการบริหาร
6. การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการยกร่างรูปแบบฯ ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ ด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
7. การประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. การสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา
2. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น
3. การศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา
4. การตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
5. การประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย และการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

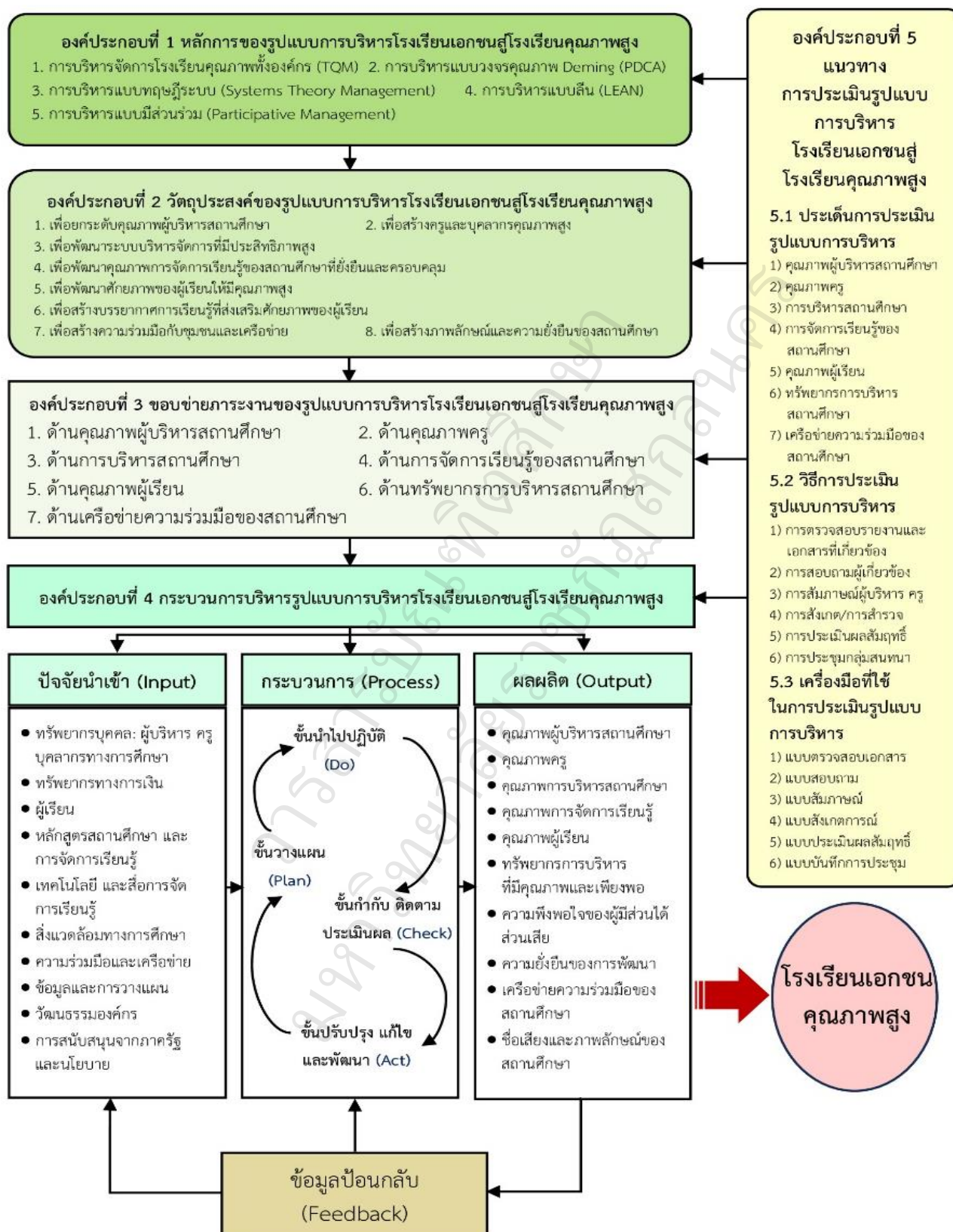
1. ผลการศึกษาค้นคว้าและแนวทางการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 - 1.1 ผลการศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า มี 5 องค์ประกอบหลัก ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 หลักการของการบริหาร องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของการบริหาร องค์ประกอบที่ 3 ขอบข่ายภาระงานการบริหาร องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหาร และองค์ประกอบที่ 5 แนวทางการประเมินการบริหาร
 - 1.2 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.94$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านทรัพยากรการบริหารสถานศึกษา ด้านคุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารสถานศึกษา

ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านคุณภาพครู ด้านการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา และด้านเครือข่ายความร่วมมือของสถานศึกษา ตามลำดับ สภาพที่พึงประสงค์โดยรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.89$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านทรัพยากรการบริหารสถานศึกษา ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ด้านเครือข่ายความร่วมมือของสถานศึกษา ด้านคุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา ด้านคุณภาพครู และด้านการบริหารสถานศึกษา ตามลำดับ และความต้องการจำเป็นของการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในภาพรวมดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) เท่ากับ 0.24 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านเครือข่ายความร่วมมือของสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ด้านคุณภาพครู ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านทรัพยากรการบริหารสถานศึกษา ด้านคุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา และด้านการบริหารสถานศึกษา ตามลำดับ

1.3 ผลการศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 6 คน พบว่า ประกอบด้วย 12 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นที่ 1 หลักการบริหารโรงเรียนเอกชน ประเด็นที่ 2 วัตถุประสงค์ของการบริหารโรงเรียนเอกชน ประเด็นที่ 3 ขอบข่ายภาระงานการบริหารโรงเรียนเอกชน ประเด็นที่ 4 ขอบข่ายภาระงานการบริหารโรงเรียนเอกชน ด้านเครือข่ายความร่วมมือของสถานศึกษา ประเด็นที่ 5 ขอบข่ายภาระงานการบริหารโรงเรียนเอกชน ด้านการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ประเด็นที่ 6 ขอบข่ายภาระงานการบริหารโรงเรียนเอกชน ด้านคุณภาพครู ประเด็นที่ 7 ขอบข่ายภาระงานการบริหารโรงเรียนเอกชน ด้านคุณภาพผู้เรียน ประเด็นที่ 8 ขอบข่ายภาระงานการบริหารโรงเรียนเอกชน ด้านทรัพยากรการบริหารสถานศึกษา ประเด็นที่ 9 ขอบข่ายภาระงานการบริหารโรงเรียนเอกชน ด้านคุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา ประเด็นที่ 10 ขอบข่ายภาระงานการบริหารโรงเรียนเอกชน ด้านการบริหารสถานศึกษา ประเด็นที่ 11 กระบวนการบริหารโรงเรียนเอกชน และประเด็นที่ 12 แนวทางการประเมินการบริหารโรงเรียนเอกชน

2. ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 3 ขอบข่ายภาระงานการบริหาร องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหาร และองค์ประกอบที่ 5 แนวทางการประเมินการบริหาร

3. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีมติเห็นว่า ร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$) แสดงดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 รูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4. ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนเอกชน และผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศ ติดตาม และ ประเมินผล มีความคิดเห็นว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความ เป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.50$) เมื่อพิจารณาในรายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ องค์ประกอบที่ 5 แนวทางการประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.55$) และองค์ประกอบ ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.48$) และมีความเป็นประโยชน์ อยู่ ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.70$) เมื่อพิจารณาในรายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.74$) และองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการ บริหาร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.67$)

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษารายองค์ประกอบและแนวทางการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 1) หลักการบริหาร 2) วัตถุประสงค์ของการบริหาร 3) ขอบข่ายภาระงานการบริหาร 4) กระบวนการบริหาร และ 5) แนวทางการประเมินการบริหาร ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง จัดเป็นการ บริหารจัดการในองค์กรรูปแบบหนึ่งที่สามารถนำองค์ประกอบของการบริหารจัดการเชิงระบบ การบริหารคุณภาพทั้งองค์กร การบริหารแบบวงจรคุณภาพ Deming การบริหารแบบลีน และการบริหารแบบมีส่วนร่วม มาเป็นแนวทางในการบริหาร จัดการได้ เนื่องจากเป็นกระบวนการบริหารที่สามารถนำมาใช้ได้กับทุกองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริเกษม ศิริลักษณ์ (2564, หน้า 151–155) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับ รูปแบบการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล พบว่า ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ และเงื่อนไขความสำเร็จ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 วัตถุประสงค์ของการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล องค์ประกอบที่ 2 หลักการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล องค์ประกอบที่ 3 ขอบข่ายภาระงานการบริหาร สถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล องค์ประกอบที่ 5 แนวทางการประเมินรูปแบบการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล และเงื่อนไขความสำเร็จ

2. รูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีความเหมาะสม มีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ประกอบด้วย

องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ ประกอบด้วยหลักการสำคัญ ได้แก่ หลักการบริหารจัดการโรงเรียน คุณภาพทั้งองค์กร (TQM: Total Quality Management) หลักการบริหารแบบวงจรคุณภาพ Deming (PDCA) หลักการ บริหารแบบทฤษฎีระบบ (Systems Theory Management) หลักการบริหารแบบลีน (LEAN) และหลักการบริหารแบบมี ส่วนร่วม (Participative Management) ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการหลักการบริหารจัดการโรงเรียนคุณภาพทั้งองค์กร (TQM: Total Quality Management) เน้นการพัฒนาคุณภาพในทุกด้านและทุกระดับของโรงเรียน โดยให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง การบริหารตามหลัก TQM จะช่วยส่งเสริมการปรับปรุงกระบวนการภายในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ผ่านการ ประเมินผล การสร้างความพึงพอใจแก่ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน ทั้งนี้ การนำ TQM ไปปรับใช้ในโรงเรียนเอกชนจะช่วย ให้เกิดการทำงานที่มีเป้าหมายชัดเจน และส่งเสริมความเป็นเลิศด้านคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับทัศนะของ วิทยา จันทรศิลา (2561, หน้า 157–158) กล่าวว่า หลักการสำคัญของการบริหารแบบมุ่งคุณภาพทั้งองค์กร มี 3 ประการ ดังนี้ 1) การมุ่งเน้นที่ลูกค้า (Customer-Oriented) เป็นการมุ่งเน้นที่คุณภาพ (Quality Oriented) องค์กรที่ทำ TQM จะต้องยึด “คุณภาพ” เป็นแกนหลักในการบริหารคุณภาพ การมุ่งเน้นคุณภาพ คือ การยึดความต้องการของลูกค้าหรือผู้รับบริการเป็น ศูนย์กลางในการบริหารและดำเนินการ (Customer Focus) เพื่อที่จะสามารถผลิตสินค้าหรือบริการ ตรงตามความต้องการ ของลูกค้า 2) การปรับปรุงกระบวนการ (Process Improvement) การที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้า ภายนอกได้นั้น ผู้บริหารและบุคลากรจะต้องมองการทำงาน (การผลิต) อย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่องกันไปตั้งแต่จุดเริ่มต้น คือ วัตถุดิบ จนถึงจุดสุดท้ายของกระบวนการ คือ ได้สินค้าหรือบริการที่ถึงมือลูกค้า การมุ่งเน้นที่กระบวนการทำให้เกิดสภาพ “ลูกค้าภายใน” (Internal Customer) ขึ้น คือ บุคลากรทุกคนจะเป็นทั้งผู้ซื้อและผู้ขายในตัวเอง เราเป็นผู้ซื้อเมื่อเริ่มทำงานใน ส่วนที่เรารับผิดชอบ เสร็จแล้วส่งต่อ เราเป็นผู้ขาย ดังนั้น คุณภาพงานที่แต่ละคนทำจึงเกี่ยวโยงกัน ไปถึงลูกค้าภายนอก (External Customer) โดยถือว่า “กระบวนการถัดไปคือลูกค้าของเรา” บุคลากรทุกคนในกระบวนการผลิตจึงมีผลต่อคุณภาพ ของสินค้าหรือบริการที่จะส่งไปถึงมือลูกค้าภายนอก 3) ทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วม (Total Involvement) ดำเนินการเพื่อการ

พัฒนาและปรับปรุงสู่ “องค์กรคุณภาพ” (Quality Organization) การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม โดยการถือว่า ผู้ปฏิบัติงานจะรู้ปัญหาและสามารถปรับปรุงแก้ไขได้ดีที่สุด ทุกคนจึงควรมีโอกาสได้แสดงข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง การให้ทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วมดำเนินการโดยผู้บริหารระดับสูงจัดตั้ง “ทีมงานประเภท Cross Functional Team” ตามกระบวนการต่าง ๆ ส่วนหลักการบริหารแบบวงจรคุณภาพ Deming (PDCA) ประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การลงมือปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุงแก้ไข (Act) ซึ่งเป็นกระบวนการที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาการจัดการโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง การนำ PDCA มาใช้ในโรงเรียนเอกชนจะช่วยให้กระบวนการพัฒนาคุณภาพเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ และมีความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในบริบทต่าง ๆ และจากการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ หลักการบริหารแบบวงจรคุณภาพ Deming (PDCA) อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าหลักการบริหารด้านอื่น ๆ ส่วนหลักการบริหารแบบทฤษฎีระบบ (Systems Theory Management) มองว่าโรงเรียนเป็นระบบที่มีองค์ประกอบหลากหลายที่เชื่อมโยงกัน เช่น ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ผู้เรียน และชุมชน การบริหารโรงเรียนเอกชนตามทฤษฎีนี้ จะช่วยให้สามารถจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับทัศนะของ จิตมา วรณศรี (2566, หน้า 3-14) กล่าวว่า การบริหารจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนและความสำเร็จของการจัดการศึกษา สถานศึกษาจึงควรดำเนินงานอย่างเป็นระบบพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ตามแนวคิดกระบวนการบริหารของเดมมิง PDCA ดังนี้ 1) วางแผน (Plan) 2) ปฏิบัติงาน (Do) 3) ตรวจสอบ (Check) และ 4) ปรับปรุง (Act) และการบริหารงานในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผล สามารถประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีเชิงระบบ (System Theory) ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (Input) หมายถึง ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนให้การบริหารงานบรรลุเป้าหมายเกิดผลผลิตที่คาดหวัง กระบวนการ (Process) หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินงานด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และส่งเสริมผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษา และผลผลิต (Output) หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นหลังสิ้นสุดกระบวนการทำงาน อันเป็นผลที่คาดหวัง หรือประสิทธิผลของการทำงาน ส่วนหลักการบริหารแบบลีน (LEAN) มุ่งเน้นการลดความสูญเปล่าในกระบวนการบริหาร การนำลีนมาใช้ในโรงเรียนเอกชนสามารถช่วยให้การบริหารจัดการมีความคล่องตัว ลดค่าใช้จ่าย และเพิ่มคุณค่าให้กับการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาญชิต ทัพพม (2564, หน้า 226) ที่ใช้หลักการมีส่วนร่วมเป็นหลักการของรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตภาคเหนือ กล่าวว่า หลักการมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งโรงเรียน (ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย) เข้ามาร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม ตั้งแต่การศึกษาปัญหา การวางแผนดำเนินการ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา และการประเมินร่วมกัน โดยหลักการมีส่วนร่วม คือ หลักร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ และร่วมรับผิดชอบ การใช้หลักการบริหารทั้ง 5 หลักการ ในการบริหารโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงเป็นแนวทางที่ช่วยสร้างโรงเรียนคุณภาพสูง โดยอาศัยการบูรณาการหลักการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชน การใช้แนวทางเหล่านี้ยังสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้นได้

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ประกอบด้วย 1) เพื่อยกระดับคุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อสร้างครูและบุคลากรคุณภาพสูง 3) เพื่อพัฒนาระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพสูง 4) เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาที่ยั่งยืนและครอบคลุม 5) เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มีคุณภาพสูง 6) เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียน 7) เพื่อสร้างความร่วมมือกับชุมชนและเครือข่าย และ 8) เพื่อสร้างภาพลักษณ์และความยั่งยืนของสถานศึกษา จากการประเมินความเป็นประโยชน์ของวัตถุประสงค์ทั้ง 8 ข้อ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ซึ่งสอดคล้องกับ พรศักดิ์ ทิพย์วงศ์ทอง (2560, หน้า 21-35) ได้สรุปไว้เกี่ยวกับ วัตถุประสงค์โรงเรียนมาตรฐานสากล ประกอบด้วย 1) พัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพเป็นพลโลก (World citizen) 2) ยกระดับการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล (World class standard) 3) ยกระดับการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ (Quality system management) โดยการบริหารจัดการระบบคุณภาพ เป็นกลไกสำคัญในการผลักดันการพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานสากล ซึ่งจะทำให้เกิดคุณลักษณะต่อการจัดการเรียนการสอนอันจะส่งผลกระทบต่อนักเรียน อันเป็นเป้าหมายปลายทางของการจัดการศึกษา โดยระบบบริหารจัดการซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นระบบที่จะพัฒนาองค์กรใหม่ ผลการดำเนินงานที่เป็นเลิศ โดยอิงแนวทางการดำเนินงานตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand quality award: TQA) มาพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการองค์กร เพื่อให้มีวิธีปฏิบัติและผลการดำเนินการในระดับมาตรฐานโลก และวัตถุประสงค์ ทั้ง 8 ข้อสะท้อนถึง

ความพยายามในการสร้างระบบการบริหารโรงเรียนเอกชนที่มีประสิทธิภาพ การบูรณาการหลักการดังกล่าวช่วยยกระดับคุณภาพทั้งในด้านการบริหาร การจัดการเรียนรู้ และการสร้างความร่วมมือกับชุมชน เพื่อพัฒนาการศึกษาและสร้างโรงเรียนคุณภาพสูงอย่างครบวงจร

องค์ประกอบที่ 3 ขอบข่ายภาระงานการบริหาร ประกอบด้วย 1) ด้านคุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา 2) ด้านคุณภาพครู 3) ด้านการบริหารสถานศึกษา 4) ด้านการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา 5) ด้านคุณภาพผู้เรียน 6) ด้านทรัพยากรการบริหารสถานศึกษา และ 7) ด้านเครือข่ายความร่วมมือของสถานศึกษา ผลการประเมินความเป็นประโยชน์ของขอบข่ายภาระงานทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยแต่ละด้านนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

1. ด้านคุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา เป็นคุณลักษณะ คุณสมบัติ และความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน การพัฒนาสถานศึกษา และการบรรลุเป้าหมายด้านการศึกษา โดยผู้บริหารที่มีคุณภาพจะสามารถสร้างความเป็นเลิศในการจัดการศึกษา และตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลลัพธ์ที่คาดหวังผู้บริหารสามารถกำหนดทิศทางและบริหารสถานศึกษาได้สอดคล้องกับเป้าหมายของการเป็นโรงเรียนคุณภาพสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยะพัชร คล้าจัน (2565, หน้า 245–247) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สำหรับผู้บริหารโรงเรียน ในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์ พบว่า ส่วนประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สำหรับผู้บริหารโรงเรียน ในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรีรินทร์ ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 การบริหารตามวงจรคุณภาพของเดมมิง ส่วนที่ 2 แนวคิดและหลักการในการบริหารให้ประสบผลสำเร็จ ส่วนที่ 3 กลยุทธ์ในการดำเนินงาน และส่วนที่ 4 องค์ประกอบของโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล

2. ด้านคุณภาพครู เป็นคุณลักษณะ ความสามารถ และมาตรฐานของครูที่ทำหน้าที่ในโรงเรียนเอกชนที่มุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัย และการพัฒนานักเรียนให้มีความเป็นเลิศทั้งในด้านวิชาการ คุณธรรม และทักษะชีวิต ครูที่มีคุณภาพในโรงเรียนเอกชนคุณภาพสูงไม่ได้เพียงแค่สอน แต่ยังเป็นผู้นำทางการเรียนรู้ และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาโดยรวม การพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถ และเชี่ยวชาญด้านวิชาการ มีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรและนำหลักสูตรสู่การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ มีความสามารถใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสาร ใช้การวิจัย นวัตกรรม เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียน ผลลัพธ์ที่คาดหวังครูสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพผู้เรียน และพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ สมเกียรติ บุญรอด (2566, หน้า 52) ที่กล่าวว่า กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา ควรส่งเสริมและสนับสนุนพัฒนาครูผู้สอนให้สามารถใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาเชิงบวกทั้งตัวผู้เรียนและตัวครู เป็นการปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน ผู้เรียนจะมีโอกาสได้เลือกใช้ความถนัด ความสนใจ ความสามารถที่เป็นความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Different) สอดคล้องกับแนวคิดพหุปัญญา (Multiple Intelligence) เพื่อแสดงออกถึงตัวตนและศักยภาพของตนเอง และเพื่อช่วยเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน สิ่งเหล่านี้จะทำให้ครูเกิดทักษะในการสอนและมีความเชี่ยวชาญในบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบ เป็นการพัฒนาดน พัฒนางาน และพัฒนาผู้เรียนไปพร้อมกัน

3. ด้านการบริหารสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานของโรงเรียนเอกชนให้ประสบความสำเร็จเป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพสูง เพราะเป็นเครื่องมืออันสำคัญที่จะชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จหรือล้มเหลว ความมีประสิทธิภาพหรือความไร้ประสิทธิภาพของสถานศึกษา การบริหารเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้า การบริหารเป็นลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลในสถานศึกษา โดยมีระเบียบ มีกฎเกณฑ์ในการทำงานที่เป็นที่ยอมรับได้ร่วมกัน ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยทั้งหลาย เช่น คน เงิน วัสดุสิ่งของ รวมถึงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้อย่างเป็นระบบ การพัฒนาการบริหารสถานศึกษา ใช้ระบบบริหารจัดการโรงเรียนคุณภาพทั้งองค์กร (TQM) การบริหารแบบวงจรคุณภาพ PDCA การบริหารแบบทฤษฎีระบบ การบริหารแบบ LEAN และการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีความคล่องตัว รวมถึงการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล ผลลัพธ์ที่คาดหวัง สถานศึกษาสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความพึงพอใจให้กับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงพล เจริญคำ (2562, หน้า 13) พบว่า ปัจจัยความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 5 ปัจจัย คือ 1) การบริหารของโรงเรียน 2) ผู้อำนวยการโรงเรียน 3) โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียน

4) นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม และ 5) ครูและบุคลากรทางการศึกษา

4. ด้านการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้เป็นภารกิจที่สำคัญที่สุดในสถานศึกษา เป็นกระบวนการวางแผน ออกแบบ และดำเนินการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นเลิศในทุกด้าน และมีความสามารถในการแข่งขันในโลกยุคใหม่ การจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาจึงต้องผสมผสานแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เทคโนโลยีที่ทันสมัย และนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนา ศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ ผลลัพธ์ที่คาดหวัง ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่เหมาะสมกับศักยภาพของตนเองและเตรียมพร้อม สำหรับโลกอนาคต สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เชาวลิศ พันธุ์ฤทธา (2566, หน้า 228) พบว่า องค์ประกอบของการบริหาร โรงเรียนทั้งระบบ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ และ 4) ด้านการจัดกิจกรรม ชุมชนสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

5. ด้านคุณภาพผู้เรียน เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญมาก เพราะคุณภาพผู้เรียนเป็นตัวชี้วัดที่บ่งบอก ถึงคุณภาพของผู้เรียนที่ได้จากการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา เป็นสิ่งที่ผู้ปกครอง สังคม คาดหวังจะเกิดกับตัวผู้เรียน คุณลักษณะ ความสามารถ และพฤติกรรมของผู้เรียนที่ได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน ทั้งในด้านวิชาการ ทักษะชีวิต คุณธรรม และจริยธรรม เพื่อให้พร้อมสำหรับการใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21 ผลลัพธ์ที่คาดหวัง ผู้เรียนมีคุณภาพในทุกด้าน และสามารถ แข่งขันในระดับชาติและนานาชาติได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมภาพ ลิ้มรัตน์ (2560, หน้า 261) พบว่า องค์ประกอบใน ด้านคุณภาพนักเรียน ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ 1) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดีเยี่ยม 2) นักเรียนมี ผลการทดสอบคุณภาพระดับชาติ (O-NET) 3) นักเรียนสามารถใช้ภาษาในการสื่อสารได้ดีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และ 4) นักเรียนสามารถนำเสนอผลงานที่มีความคิดสร้างสรรค์

6. ด้านทรัพยากรการบริหารสถานศึกษา เป็นปัจจัยหรือองค์ประกอบที่โรงเรียนเอกชนใช้เพื่อสนับสนุน การดำเนินงานและการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายด้านคุณภาพการศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ทรัพยากรสนับสนุนมีความสำคัญมาก ครอบคลุมทั้งทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรทางการเงิน ทรัพยากรทางกายภาพ ทรัพยากร ทางเทคโนโลยี ทรัพยากรทางวิชาการ ทรัพยากรด้านเครือข่ายความร่วมมือ ทรัพยากรด้านข้อมูลและการสื่อสาร สถานศึกษา ต้องจัดหา ส่งเสริมการระดมทรัพยากรจากชุมชน การใช้พลังงานทางเลือก การจัดการทรัพยากรภายในอย่างคุ้มค่า และใช้ ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผลลัพธ์ที่คาดหวัง สถานศึกษามีทรัพยากรที่เพียงพอและพร้อมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุนันท์ รุ่งอรุณแสงทอง (2561, หน้า 123–128) ได้ศึกษาการบริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดประสิทธิภาพ พบว่า ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การบริหารจัดการ 2) การจัดการเชิง คุณภาพด้านวิชาการ 3) การจัดระบบการเงินและการจัดสรรทรัพยากร 4) การส่งเสริมบุคลากรเพื่อการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และ 5) การบริหารด้านความสัมพันธ์ชุมชน

7. ด้านเครือข่ายความร่วมมือของสถานศึกษา เป็นกลไกสำคัญที่สามารถช่วยแบ่งเบาภาระงานของ โรงเรียนเอกชน และผลักดันให้โรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พัฒนาสู่โรงเรียนคุณภาพสูงได้อย่างยั่งยืนและมี ประสิทธิภาพ การบริหารจัดการสถานศึกษา ไม่อาจดำเนินการโดยสถานศึกษาเพียงลำพังได้ จำเป็นต้องอาศัยเครือข่ายความ ร่วมมือจากทุกภาคส่วนมาร่วมกันดำเนินการ การรวมตัวหรือการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนเอกชนที่มีเป้าหมายและ มาตรฐานการดำเนินงานระดับคุณภาพสูงกับกลุ่มบุคคล องค์กร หรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ซึ่งอาจ รวมถึงโรงเรียน มหาวิทยาลัย องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร และหน่วยงานของรัฐ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาสถานศึกษาใน ด้านต่าง ๆ ให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลลัพธ์ที่คาดหวัง สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชนและมีเครือข่ายที่สนับสนุนการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัย ของ สมภาพ ลิ้มรัตน์ (2560, หน้า 2) พบว่า องค์ประกอบด้านการสร้างเครือข่ายร่วมพัฒนา ประกอบด้วย 5 ตัวแปร คือ 1) โรงเรียนมีการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ของบุคลากรทั้งในและนอกประเทศ 2) โรงเรียนส่งเสริมติดต่อประสานงานระหว่าง โรงเรียน 3) การพัฒนาความร่วมมือของโรงเรียนเครือข่ายร่วมพัฒนา 4) โรงเรียนได้รับการสนับสนุนทรัพยากรทั้งภายในและ ภายนอกโรงเรียน และ 5) โรงเรียนมีการแสวงหาโรงเรียนคู่ร่วมพัฒนาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหาร ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ปัจจัยนำเข้า (Input) คือ องค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับการเริ่มต้นกระบวนการบริหารโรงเรียน ซึ่งรวมถึงทรัพยากรต่าง ๆ ที่โรงเรียนต้องใช้ผลการประเมินความเป็นไปได้ของปัจจัยนำเข้า (Input) ของกระบวนการบริหารรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ในระดับมาก ส่วนผลการประเมินความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการ (Process) เป็นการดำเนินงานที่ใช้ปัจจัยนำเข้าเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการบริหารโรงเรียน ซึ่งรวมถึง การวางแผน (Plan) การดำเนินงาน (Do) และการประเมินผล (Check) ผลการประเมินความเป็นไปได้ของกระบวนการ (Process) ของกระบวนการบริหารรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ในระดับมาก ส่วนผลการประเมินความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ขั้นตอนที่ 3 ผลผลิต (Output) เป็นผลลัพธ์ที่ได้จากการบริหารจัดการ ซึ่งสะท้อนถึงคุณภาพและความสำเร็จของโรงเรียน ผลการประเมินความเป็นไปได้ของผลผลิต (Output) ของกระบวนการบริหารรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ในระดับมาก และผลการประเมินความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นวพล สมบูรณ์สิน (2564, หน้า 164–168) เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการนวัตกรรมการบริหารในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน พบว่า มีองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ 2) หลักการ 3) ปัจจัยนำเข้าในการจัดการนวัตกรรมการบริหาร 4) กระบวนการจัดการนวัตกรรมการบริหาร และ 5) ผลผลิต โดยองค์ประกอบที่ได้รับการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ ในระดับ มากที่สุด คือ องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการจัดการนวัตกรรมการบริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย 1) ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหา 2) วางแผนออกแบบ 3) ใช้นวัตกรรม 4) ประเมินผล และ 5) เผยแพร่นวัตกรรม

องค์ประกอบที่ 5 แนวทางการประเมินการบริหาร ประกอบด้วย 1) ประเด็นการประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง 2) วิธีการประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง วิธีการประเมินที่เหมาะสมต้องรวมการวิเคราะห์เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ และ 3) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง จากการประเมินมีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ทั้งนี้ เพราะการเลือกเครื่องมือที่เหมาะสมช่วยให้การประเมินมีความแม่นยำและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการประเมิน การผสมผสานเครื่องมือที่หลากหลายช่วยให้เห็นภาพรวมของการบริหารโรงเรียนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น แนวทางการประเมินรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มทั้งประเด็นการประเมิน วิธีการประเมิน และเครื่องมือที่ใช้ การประเมินมีความชัดเจนและครอบคลุมทุกด้าน ช่วยให้สามารถระบุจุดเด่นและจุดที่ต้องพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนคุณภาพสูงอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ ชาลุชิต ทัพพณี (2564, หน้า 237–238) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ รูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตภาคเหนือ พบว่า แนวทางการประเมินรูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตภาคเหนือ ประกอบด้วย 1) คณะกรรมการประเมิน 2) ประเด็นการประเมิน 3) วิธีการประเมิน และ 4) เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

3. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก และมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อย่างเป็นระบบ ตามหลักการพัฒนารูปแบบ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ตามลำดับ ซึ่งเป็นการดำเนินการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริเกษม ศิริลักษณ์ (2564, หน้า 158) พบว่า ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษามีความเห็นว่า มีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก และมีความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

ได้รูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 3 ขอบข่ายภาระงานการบริหาร องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหาร และองค์ประกอบที่ 5 แนวทางการประเมินการบริหาร ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในการนำรูปแบบไปเป็นแนวทางและประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน จะส่งผลให้โรงเรียนเอกชนมีคุณภาพที่สูงขึ้น มีจุดเด่นและจุดขาย สามารถดึงดูดนักเรียนเข้ามาเรียนได้มากขึ้น โรงเรียนประสบความสำเร็จเกิดการได้เปรียบทางการแข่งขัน และสามารถอยู่รอดได้อย่างมั่นคง และยั่งยืน

สรุป

จากการศึกษาการพัฒนาแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ องค์ประกอบที่ 3 ขอบข่ายภาระงานการบริหาร องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหารและองค์ประกอบที่ 5 แนวทางการประเมินการบริหาร การตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม พบว่า รูปแบบดังกล่าวมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ พบว่า อยู่ในระดับมากและมากที่สุดตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) และสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด (ศธจ.) สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย ส่งเสริม และสนับสนุนการบริหารจัดการโรงเรียนเอกชนให้เป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพสูงขึ้น

1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับสถานศึกษา

1.2.1 ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนสามารถนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไปเป็นแนวทางและประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน จะส่งผลให้โรงเรียนเอกชนมีคุณภาพที่สูงขึ้น โรงเรียนมีจุดเด่นและจุดขาย สามารถดึงดูดนักเรียนเข้ามาเรียนได้มากขึ้น โรงเรียนประสบความสำเร็จ เกิดการได้เปรียบทางการแข่งขัน และโรงเรียนก็สามารถอยู่รอดได้ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

1.2.2 ผู้อำนวยการสถานศึกษาสามารถนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูงไปประยุกต์ใช้สำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ในการบริหารโรงเรียนสู่โรงเรียนคุณภาพสูงได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยและพัฒนาแบบการบริหารเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนเอกชน ในการขับเคลื่อนการบริหารโรงเรียนคุณภาพสูง

2.2 ควรนำรูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไปทดลองใช้เพื่อวิเคราะห์และสรุปผลที่เกิดขึ้นในแต่ละด้านเพื่อให้มีความถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น

2.3 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษากลยุทธ์ในการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่โรงเรียนคุณภาพสูง เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารและคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จิตติมา วรณศรี. (2566). การบริหารจัดการสู่คุณภาพผู้เรียนและสถานศึกษา. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3.
ชัยวิชิต เขียวชนะ. (2560). การสร้างและการพัฒนาโมเดล/รูปแบบ/แบบจำลอง/ตัวแบบ. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 9(1), 1-11.

- ชาญชิต ทพหมี. (2564). รูปแบบการพัฒนาการบริหารโรงเรียนคุณธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ในเขตภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ชิดพันธ์ ตันติมังกร. (2564). รูปแบบการพัฒนาผู้บริหารด้านการจัดการเชิงธุรกิจเพื่อส่งเสริมความคงอยู่ของโรงเรียนเอกชน.
วิทยานิพนธ์ กศ.ด. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เชาวลิต พันธุ์พุกษา. (2566). รูปแบบการบริหารโรงเรียนทั้งระบบ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักเรียนระดับ
ประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ชนนัย เจริญเรือง. (2563). กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์.
วิทยานิพนธ์ ป.ด. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- ทรงพล เจริญคำ. (2562). รูปแบบความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ป.ด. นครปฐม:
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทรงพล เจริญคำ. (2566). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพของโรงเรียนวัดบางขุนเทียนนอก.
วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 7(2), 343–359.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์ข้าวพอง.
- นวล สมบูรณ์สิน. (2564). รูปแบบการจัดการนวัตกรรมการบริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ กศ.ด.
พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญส่ง งามอาจ และคณะ. (2565). องค์ประกอบของโรงเรียนคุณภาพและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นโรงเรียนคุณภาพสำหรับ
สถานศึกษาขนาดเล็กของรัฐ. วารสารรัชต์ภาคย์, 16(46), 544–559.
- ปิยะพัชร คล้าจัน. (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลสำหรับผู้บริหารโรงเรียน ในกลุ่ม
จังหวัดนครชัยบุรินทร์. วิทยานิพนธ์ ป.ด. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- พรศักดิ์ ทิพย์วงศ์ทอง. (2560). รูปแบบการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 (1 พฤษภาคม 2562). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 (ตอนที่ 57 ก), น. 49.
- ภาวินทร์ ณ พัทลุง. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเอกชนสู่ความเป็นเลิศ. วิทยานิพนธ์ ป.ด.
นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2554). การวิจัยพัฒนารูปแบบ. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2(4), 3.
- วิทยา จันทรศิลา. (2561). การบริหารสถานศึกษาบนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดาร. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3.
- ศิริเกษม ศิริลักษณ์. (2564). รูปแบบการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัย
นเรศวร.
- สมาน อัครภูมิ. (2561). ทบทวนแนวคิดและวิธีวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ. วารสารบริหารการศึกษาบัวขันจิต,
18(1), 1–13.
- สมเกียรติ บุญรอด. (2566). ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม
ศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ 2. วารสารสัททอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทสม.), 29(1), 52.
- สมาพร ถิ์ชัยรัตน์. (2560). รูปแบบการบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล ระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ค.ด.
นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สรายุทธ ช่างงาม. (2564). รูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคมในยุคประเทศไทย 4.0.
วิทยานิพนธ์ ศษ.ด. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2560). ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการจัดการศึกษาเอกชนในทศวรรษหน้า.
รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: ศรุสภา.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาเอกชน พ.ศ. 2566–2570*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลเจียฮั่ว.

สุนันท์ รุ่งอรุณแสงทอง. (2561). *การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดประสิทธิภาพ*. วิทยานิพนธ์ ปรัชญา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อำนาจ เหลื่อนน้อย. (2561). *รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนมาตรฐานสากล*. วิทยานิพนธ์ ค.ศ. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

Keeves, P.J. (1988). *Educational Research Methodology and Measurement: An International Handbook*. Oxford UK: Pergamum.

วารสารบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน

THE GUIDELINES FOR LEARNING RESOURCE MANAGEMENT OF SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE MAE HONG SON

ปัทมา หาญยศ* ประพันธ์ ธรรมไชย และ ธนัต บุญชัย

Pattama Hanyos*, Prapan Thumachai and Thanat Boonchai

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50300

Program in Education Administration, Faculty of Education, Chiang Mai Rajabhat University,
Chiang Mai, 50300 Thailand

*Corresponding Author: E-mail: 66867103@gmail.com

รับบทความ 23 มีนาคม 2568 แก้ไขบทความ 2 พฤษภาคม 2568 ตอบรับบทความ 11 พฤษภาคม 2569 เผยแพร่บทความ กรกฎาคม 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีการจัดลำดับความต้องการ จำเป็น 2) ศึกษาแนวทาง และ 3) ตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมของแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน ประชากรผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครู ใน 8 โรงเรียน ปีการศึกษา 2567 จำนวน 226 คน กลุ่มเป้าหมายผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ จำนวน 11 คน กลุ่มเป้าหมายผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสม จำนวน 9 คน การวิจัยเป็นแบบผสมผสาน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 4 ชนิด ได้แก่ แบบสังเกต หอพักประกอบ แบบสอบถาม มีค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่าง 0.80–1.00 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพปัจจุบันเท่ากับ 0.94 สภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ 0.98 แบบ สัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็น วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปข้อมูลในรูปแบบการ บรรณาเป็นความเรียง

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ผลของดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การกำหนดนโยบาย และวางแผนการใช้ แหล่งเรียนรู้ การจัดการแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ การนิเทศกำกับ ติดตามดูแล และประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ และ การปรับปรุงการบริหารแหล่งเรียนรู้ ตามลำดับ 2) แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา พิจารณาจากดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นที่สูงสุดในแต่ละด้าน ดังนี้ (1) สถานศึกษาควรมีการวางแผนแต่งตั้งคณะกรรมการสำรวจพร้อม เผยแพร่ข้อมูลแหล่งเรียนรู้ (2) สถานศึกษาควรชี้แจงให้เข้าใจประโยชน์จากการใช้ ให้ครูไปอบรมเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ (3) ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมการประเมินอย่างครอบคลุมและสรุปผลทุกภาคเรียน และ (4) สถานศึกษาควรวิเคราะห์จัดลำดับปัญหา วางแผนงบประมาณ ระยะเวลา ใช้ข้อมูลสารสนเทศในการตัดสินใจนำมาพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น 3) แนวทางการบริหารจัดการแหล่ง เรียนรู้ภายในสถานศึกษาทั้งในภาพรวม และรายด้านมีความถูกต้องและความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 100

คำสำคัญ: แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา, ดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็น, แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภายในสถานศึกษา

ABSTRACT

This research aimed to 1) examine current and desired conditions, as well as the priority needs index; 2) establish guidelines; 3) validate the accuracy and appropriateness of the developed guidelines for learning resource management in schools under the Secondary Educational Service Area Office Mae Hong Son. The study population involved 226 participants, including school administrators and teachers from eight schools during the 2024 academic year. The target group comprised 11 scholars who provided data through interviews. An additional target group of nine scholars participated in verifying the accuracy and appropriateness of the research instruments. This research employed a mixed-methods approach. The data collection instruments included four types: a component synthesis form, questionnaires with Item–Objective Congruence (IOC) values ranging from 0.80 to 1.00, and a reliability coefficient of 0.94 for the current condition, and 0.98 for the desired condition, an interview form, and a focus group discussion record. Quantitative data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and the modified needs ranking index. Qualitative data were analyzed through content analysis, and the results were summarized and reported as a descriptive narrative.

The research findings revealed that: 1) the current condition was overall at a moderate level, whereas the desired condition was rated at the highest level. The Priority Needs Index (PNI) ranking, arranged in descending order, were as follows: policy formulation and planning for utilizing learning resources; learning resource management to facilitate learning; supervision, monitoring, and evaluation of learning resource utilization; and improvement of learning resource management, respectively. 2) The guidelines for learning resource management within schools were ranked based on the highest Priority Needs Index values in each aspect, as follows: (1) Schools should establish plans to appoint a committee responsible for surveying and disseminating information on learning resources. (2) Schools should clarify the benefits of using learning resources and support teachers in attending training programs to develop such resources. (3) Schools should promote the participation of all stakeholders in evaluation processes, and to summarize the results each semester. (4) Schools should analyze and prioritize problems, budget plans, timeline, and utilize information to support decision-making for continuous improvement. 3) The proposed guidelines for learning resource management within the schools, both overall and across individual aspects, were validated as accurate and appropriate, at a 100 percent.

Keywords: School Learning Resources, Priority Needs Index, Guidelines for Managing School Learning Resources

บทนำ

กรอบนโยบายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศไทยได้ส่งเสริมให้คนทุกกลุ่ม มีโอกาสเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้โดยง่าย พร้อมจัดการความรู้ รวมถึงการนำไปใช้ให้สัมพันธ์กับวัฒนธรรม และการดำรงชีวิตในสังคม แสดงให้เห็นว่า การจัดการศึกษาไทยให้ความสำคัญกับการสร้างแหล่งเรียนรู้ เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตมากขึ้น (จิรธรณ์ ศรีวีระชัย, 2560, หน้า 19) การพัฒนาให้เกิดแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมการศึกษา และยกระดับการศึกษาของประเทศไทย ซึ่งทำให้สร้างขีดความสามารถในการแข่งขันกับนานาชาติได้เช่นเดียวกัน

แหล่งเรียนรู้และสภาพแวดล้อมถือเป็นสิ่งจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ เพราะจะทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมาย ของการจัดการศึกษาที่มุ่งสร้างนักเรียนให้มีคุณภาพ ซึ่งอาจเป็นสถานที่ หรือศูนย์รวมที่ประกอบด้วยข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และกระบวนการเรียนการสอนที่มีรูปแบบแตกต่าง เป็นการเรียนรู้ที่มีการกำหนดเวลาเรียนยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการ และความพร้อมของผู้เรียน ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นรูปแบบเดียวกับการประเมินผลในชั้นเรียน

เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการบริหารจัดการในโรงเรียน การกำหนดโครงสร้างในการบริหารจัดการ กำหนดทีมงาน งบประมาณ การมองทิศทางและวิเคราะห์ไปสู่อนาคต (ชวนพิศ พร้อมสุข, 2559, หน้า 32) จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า แหล่งเรียนรู้ในปัจจุบันยังไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เนื่องจากการถ่ายทอดความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ยังไม่มีวิธีการที่หลากหลายทั้งในด้านเวลา และสถานที่ รวมทั้งวิธีการนำเสนอข้อมูลความรู้ยังไม่เพียงพอ อันเนื่องมาจากข้อจำกัดของงบประมาณ การใช้สื่อในบางประเภทไม่สามารถนำไปสู่ผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ เพราะผู้รับบริการแต่ละคนมีทักษะพื้นฐานและประสบการณ์การเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ขาดแคลนสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย ขาดการสนับสนุนจากองค์กรท้องถิ่น ภาครัฐ และประชาชนในชุมชน ตลอดจนขาดการบูรณาการกิจกรรมเข้ากับชุมชน (ธนัทธินันท์ ฉัตรภักดิ์ และคณะ, 2561, หน้า 202) จากการศึกษาสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และปัญหาของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ได้ข้อมูลว่าการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอนแต่ละโรงเรียนต่างพบปัญหาเช่นเดียวกัน คือมีแหล่งเรียนรู้ที่ยังไม่เพียงพอ ด้วยข้อจำกัดในด้านทรัพยากรทางการศึกษามีน้อย ส่งผลต่อการสร้าง การจัดซื้อจัดหา รวมถึงกระบวนการบริหารที่มีคุณภาพ รวมถึงขาดการสนับสนุนจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างจริงจัง นักเรียนไม่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ส่งผลต่อระดับคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องหาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพต่อผู้เรียนมากที่สุด (อัมพवार อิตุพร, สื่อสารส่วนบุคคล, 5 มิถุนายน 2567)

จากสภาพปัญหา และเหตุผลที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน
3. เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมของแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้ ได้นิยามศัพท์เฉพาะไว้ ดังนี้

การบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา หมายถึง สถานศึกษาได้เกิดการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน ดังนี้

การกำหนดนโยบาย และวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ หมายถึง การที่สถานศึกษามีการกำหนดนโยบาย และเป้าหมายการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน การแต่งตั้งคณะกรรมการสำรวจแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษารวบรวมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ไว้ในรูปแบบฐานข้อมูล มีการสร้างความเข้าใจแก่บุคลากรเรื่อง การใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา

การจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ หมายถึง การที่สถานศึกษาชี้แจงให้ครู และนักเรียนเห็นความสำคัญของการเรียนรู้โดยการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา เช่น มีการจัดทำแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ มีบัญชีข้อมูลแหล่งเรียนรู้ให้เลือกใช้มีแหล่งเรียนรู้ที่มีสภาพพร้อมสำหรับให้บริการ มีแหล่งเรียนรู้ที่เพียงพอต่อการให้บริการ

การนิเทศ กำกับ ติดตาม ดูแล และประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ หมายถึง การที่สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ มีผู้กำกับ นิเทศ ติดตามการใช้แหล่งเรียนรู้ตามแผนที่กำหนดมีเครื่องมือ วิธีการในการนิเทศ ติดตามที่เหมาะสม และหลากหลาย เช่น แบบสอบถาม การประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา การจัดทำข้อมูล การประเมินการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ มีหลักฐานการรายงานผลการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา

การปรับปรุงการบริหารแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การที่สถานศึกษา มีการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา นำผลการใช้แหล่งเรียนรู้ รวมทั้งปัญหาต่าง ๆ มาใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ได้จัดทำแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ใช้ข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการตัดสินใจในการวางแผนบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้

ดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็น หมายถึง ข้อมูลที่ได้จาก กระบวนการวิเคราะห์ความแตกต่าง ระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดอันดับความต้องการจำเป็นในการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน ดังนี้

สภาพปัจจุบัน หมายถึง สถานการณ์หรือสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น

สภาพที่พึงประสงค์ หมายถึง สถานการณ์หรือสภาพที่เป็นเป้าหมายหรือความคาดหวังที่ต้องการให้เกิดขึ้น

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของการบริหารจัดการ

บุณรดา ชัยบุญเรือน (2560, หน้า 39) สรุปได้ว่า การบริหารจัดการ หมายถึง การบริหารงานภายในองค์กร โดยการใช้ศาสตร์ และศิลป์ในการจัดการกระบวนการบริหารงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดมีการทำงานร่วมกันระหว่างบุคคลภายในองค์กรอย่างมีระบบ มีแบบแผน มีเป้าหมายร่วมกันโดยใช้ทรัพยากร ปัจจัยในการบริหารงานให้เกิดความคุ้มค่า และเกิดประโยชน์ต่อองค์กรที่สุด

จิราภา อินนารี (2564, หน้า 8) ได้กล่าวสรุปว่า การบริหารจัดการ เป็นการร่วมกันดำเนินงาน หรือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้ทั้งศาสตร์ และศิลป์ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกันอย่างชัดเจนด้วยความพยายามภายในกลุ่มบุคคลนั้น

แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้

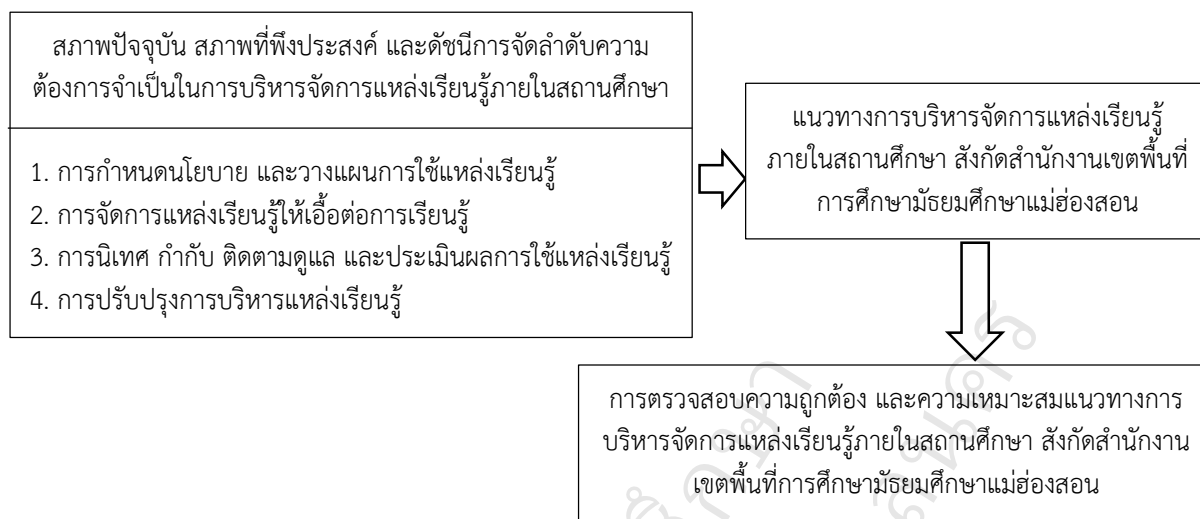
จิราภรณ์ ขยัน (2558, หน้า 34) ได้สรุปความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ไว้ว่าเป็นแหล่งที่ช่วยส่งเสริมพัฒนา และเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง และมุ่งให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ฝึกการปฏิบัติจริงทำให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

ปัทมา จันปัญญา (2561, หน้า 20) สรุปว่า แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญเนื่องจากเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ที่หลากหลายโดยที่ผู้เรียนสามารถเลือกที่จะศึกษาหาความรู้ที่ตนเองสนใจ และเหมาะสมกับศักยภาพของตนได้ตามอัธยาศัย ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุขได้คิดเอง และลงมือปฏิบัติเอง ถือเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์ตรง เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่พร้อมทั้งได้แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเพื่อน และครู นอกจากนี้แหล่งเรียนรู้อย่างยิ่งช่วยให้ครูสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้หลากหลาย

แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับความต้องการจำเป็น

สุวิมล ว่องวาณิช (2558, หน้า 16) ได้อธิบายไว้ว่าการประเมินความต้องการจำเป็น เป็นการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบเพื่อแสดงความแตกต่างระหว่างผลที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและผลลัพธ์ที่พึงปรารถนา การจัดเรียงลำดับความสำคัญ และการเลือกความต้องการจำเป็นมาแก้ไข ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ยุค ได้แก่ ยุคที่ 1 การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อกำหนดเป้าหมายที่พึงประสงค์ ยุคที่ 2 การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อกำหนดแผนงาน และยุคที่ 3 การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อกำหนดแผนและการนำไปสู่การปฏิบัติ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการแหล่ง
เรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ โดยเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 226 คน

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินความต้องการจำเป็นของแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา
โดยนำข้อมูลจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ มาคำนวณหาค่าดัชนีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ
จำเป็น โดยใช้สูตร Priority Needs Index (PNI_{modified})

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
จำนวน 11 คน

ระยะที่ 3 การตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมของแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายใน
สถานศึกษา โดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน
ปีการศึกษา 2567 ใน 8 โรงเรียน จำนวน 226 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 25 คน และครูผู้สอน จำนวน 201
คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 226 คน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ (Krejcie &
Morgan, 1970, หน้า 607-610) และกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) โดยจำแนกประชากรรายโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน ได้แก่ โรงเรียนทองสอนศึกษา ในพระอุปถัมภ์ฯ โรงเรียนขุนยวมวิท
ยา โรงเรียนปายวิทยาคาร โรงเรียนปางมะผ้าพิทยาสรรพ์ โรงเรียนแม่สะเรียง บริพัตรศึกษา โรงเรียนสบเมยวิทยาคม โรงเรียน
เฉลิมรัชวิทยาคม และโรงเรียนแม่ลาน้อยดรุณสิกข์ ดำเนินการสุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงเรียน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ตาม
สัดส่วนของประชากรแต่ละโรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้
ภายในสถานศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน ตำแหน่งปัจจุบัน และสถานศึกษาที่ปฏิบัติงาน ลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา จำนวน 21 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา
อยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา
อยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา
อยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา
อยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง สภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา
อยู่ในระดับน้อยที่สุด

แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน มีค่าดัชนีความสอดคล้องเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง .80–1.00 มีค่าอำนาจ
จำแนกรายข้อระหว่าง .55–.90 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .94 แบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าดัชนีความ
สอดคล้องเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง .80–1.00 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง .78–.92 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .98

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
ได้แก่ แบบบันทึกการสัมภาษณ์

ระยะที่ 3 การตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมของแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น

1. ผู้ศึกษาขอหนังสือราชการจากวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน
ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้ศึกษาส่งแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง และขอรับกลับคืน ตามวัน เวลา ที่กำหนดไว้ด้วยตนเอง ได้รับ
แบบสอบถามกลับคืน 226 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวม
ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือราชการจากวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน
เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมการสัมภาษณ์

2. ผู้วิจัยนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ โดยขออนุญาตบันทึกเสียงการสัมภาษณ์

3. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง ตามวัน เวลา และสถานที่ที่ได้กำหนดไว้

4. ผู้วิจัยสรุปประเด็นการสัมภาษณ์เป็นระยะ ๆ

5. ผู้วิจัยถอดการบันทึกเสียงตามประเด็นต่าง ๆ

6. ผู้วิจัยสรุปข้อมูล แล้วจัดเตรียมข้อมูลแนวทางที่ได้จากการสัมภาษณ์

ระยะที่ 3 การตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมของแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายใน
สถานศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus group) มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือราชการจากวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน
เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

2. ผู้ศึกษาประสานผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อแจ้งและยืนยันการเข้าร่วมการสนทนากลุ่มในวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด

3. กำหนดผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม (Moderator) ผู้ทำหน้าที่ในการจดบันทึกการสนทนากลุ่ม (Note taker) ผู้ทำหน้าที่อำนวยความสะดวก บันทึกภาพ บันทึกเสียง และผู้สังเกตการณ์ในการสนทนากลุ่ม

4. ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มโดยให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทุกคนได้แสดงความคิดเห็นในแต่ละประเด็น ผู้วิจัยสรุป แต่ละประเด็นของข้อความอีกครั้ง และให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทุกคนตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมของข้อสรุป เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ และค่าร้อยละ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ค่าเฉลี่ยของเบสต์ (Best, 1981, pp. 232–233) ดังนี้

4.51–5.00 มีสภาพปัจจุบันที่เป็นจริง/สภาพที่พึงประสงค์ที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51–4.50 มีสภาพปัจจุบันที่เป็นจริง/สภาพที่พึงประสงค์ที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับมาก

2.51–3.50 มีสภาพปัจจุบันที่เป็นจริง/สภาพที่พึงประสงค์ที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับปานกลาง

1.51–2.50 มีสภาพปัจจุบันที่เป็นจริง/สภาพที่พึงประสงค์ที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับน้อย

1.00–1.50 มีสภาพปัจจุบันที่เป็นจริง/สภาพที่พึงประสงค์ที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. คำนวณหาดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index: PNI modified) ใช้สูตรในการคำนวณของ สุวิมล ว่องวานิช (2558, หน้า 275–279) ลำดับที่มีค่า $PNI_{modified}$ 3 ลำดับแรก จัดเป็นรายการที่จำเป็นต้องปรับปรุง และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการพิจารณา

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยการสัมภาษณ์ มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) โดยอาศัยหลักการจำแนกหรือการจัดกลุ่มข้อมูล และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการพรรณนาเป็นความเรียง

2. สรุปสาระสำคัญ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมแนวการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน

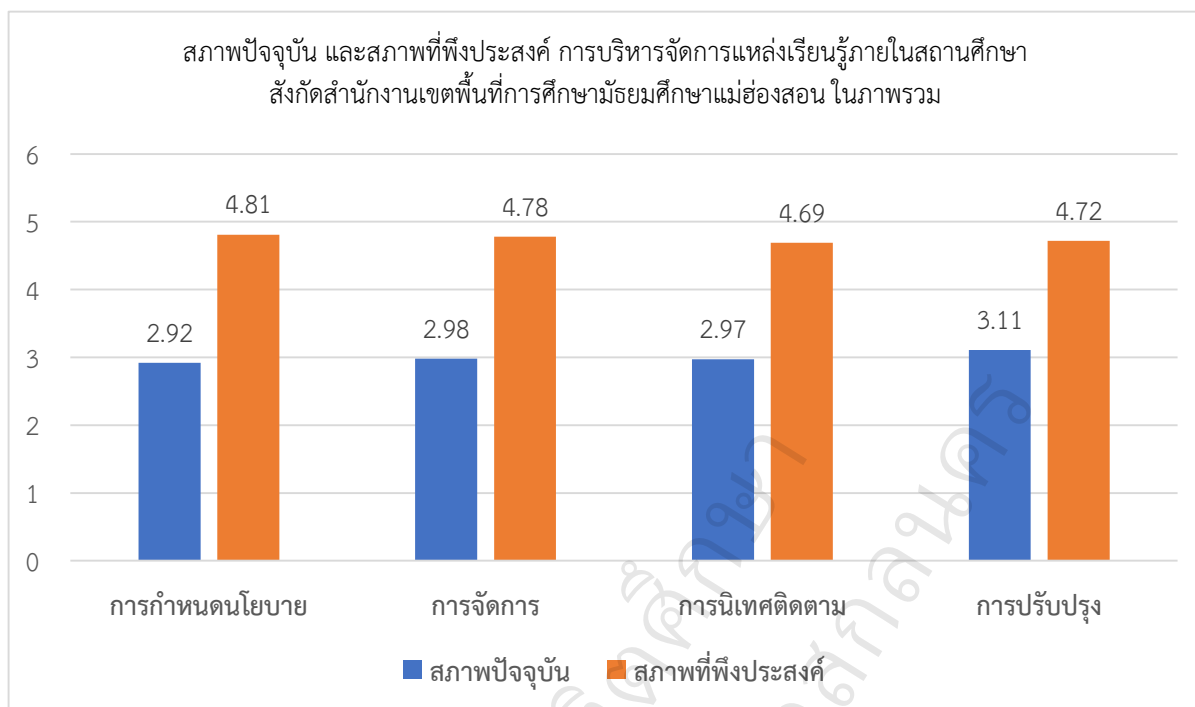
ระยะที่ 3 การตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมของแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

วิเคราะห์ข้อมูลการตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมโดยการสรุปสาระสำคัญที่มีความสอดคล้องกันกับผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม และใช้ฉันทามติของผู้ทรงคุณวุฒิ และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการพรรณนาเป็นความเรียง

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน รายละเอียดตามภาพประกอบ 2

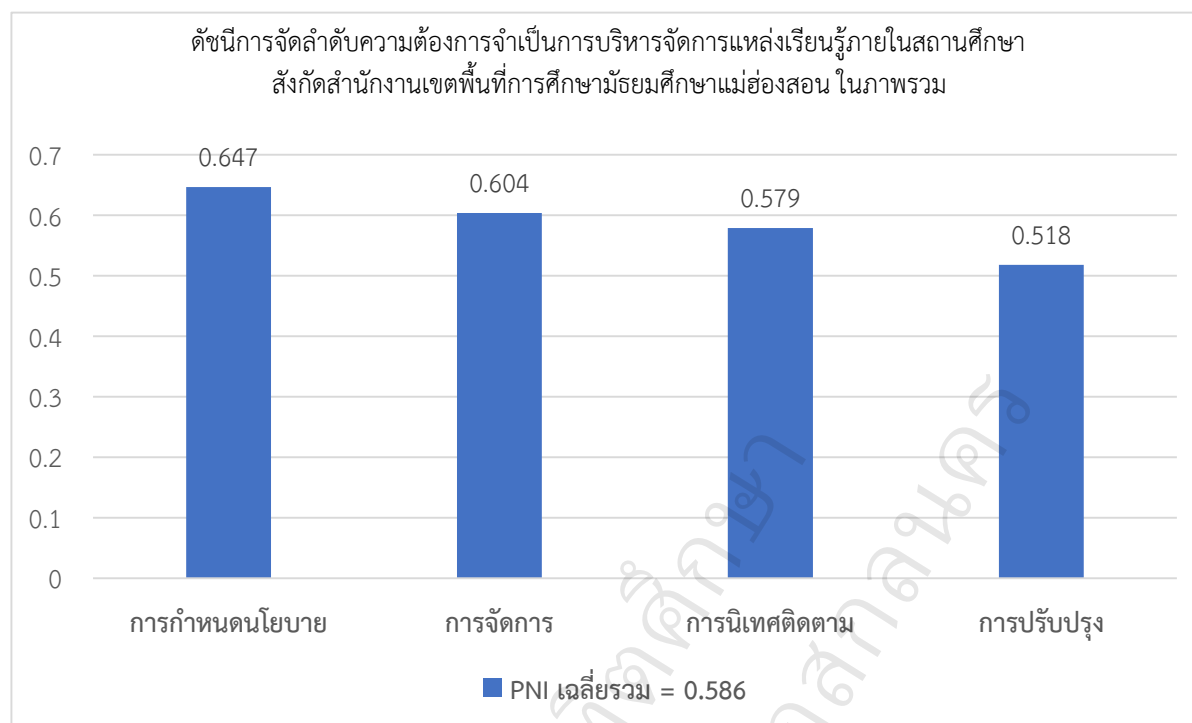

ภาพประกอบ 2 แผนภูมิสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน

จากภาพประกอบ 2 พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\mu = 3.00$, $\sigma = 0.45$) เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ลำดับแรกมากที่สุดคือ การปรับปรุงการบริหารแหล่งเรียนรู้ ($\mu = 3.11$, $\sigma = 0.44$) รองลงมา คือ การจัดการแหล่งเรียนรู้ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ($\mu = 2.98$, $\sigma = 0.49$) การนิเทศ กำกับ ติดตาม ดูแล และประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ ($\mu = 2.97$, $\sigma = 0.27$) และที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือการกำหนดนโยบาย และวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ ($\mu = 2.92$, $\sigma = 0.60$)

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.75$, $\sigma = 0.35$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ลำดับแรกมากที่สุด คือ การกำหนดนโยบาย และวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ ($\mu = 4.81$, $\sigma = 0.37$) รองลงมา คือการจัดการแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ($\mu = 4.78$, $\sigma = 0.15$) และการปรับปรุงการบริหารแหล่งเรียนรู้ ($\mu = 4.72$, $\sigma = 0.45$) และที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การนิเทศ กำกับ ติดตาม ดูแล และประเมินผล การใช้แหล่งเรียนรู้ ($\mu = 4.69$, $\sigma = 0.44$)

2. ผลการศึกษาดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายใน ตามองค์ประกอบในภาพรวม ดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 แผนภูมิดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน ในภาพรวม

จากภาพประกอบ 3 พบว่า ดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน ในภาพรวมเท่ากับ 0.586 ($PNI_{modified} = 0.586$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านโดยเรียงจากค่าดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การกำหนดนโยบาย และวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ ($PNI_{modified} = 0.647$) รองลงมา คือการจัดการแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ($PNI_{modified} = 0.604$) การนิเทศ กำกับติดตาม ดูแล และประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ ($PNI_{modified} = 0.579$) และการปรับปรุงการบริหารแหล่งเรียนรู้ ($PNI_{modified} = 0.518$) ตามลำดับ

3. ผลการตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมของแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยรวมทุกรายการมีความถูกต้อง และความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 100

การอภิปรายผล

ผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญ ที่นำมาอภิปรายผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา พบว่า สภาพปัจจุบันในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีการดำเนินงานมากที่สุด คือ การปรับปรุงการบริหาร รองลงมา คือ การจัดการแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และการนิเทศ กำกับ ติดตาม ดูแล และประเมินผล ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การกำหนดนโยบาย และวางแผน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน มีการบริหารจัดการที่ยังมีข้อบกพร่องบางประการ ความพร้อมในการจัดเตรียม และจัดการได้ดีในบางส่วน หรือไม่ทันสมัยเท่าที่ควร อาจมีปัญหาในการเข้าถึง หรือการมีส่วนร่วมในการพัฒนา อาจขาดการสนับสนุนจากผู้บริหาร การประเมินผล และการปรับปรุง สามารถบ่งชี้ว่ามีมาตรการตรวจสอบที่ยังไม่เพียงพอ หรือการปรับปรุงที่ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ประภาภรณ์ มีพรหม (2559, หน้า 134) ที่ได้ศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน บ้านข้าพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 พบว่า

การบริหารและจัดการใช้แหล่งเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชฎาพร พลกุล (2565, หน้า 164) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

นอกจากนี้ยังพบสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ย มากที่สุด คือ การกำหนดนโยบาย และวางแผนการ รองลงมา คือ การจัดการแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และการปรับปรุงการบริหาร ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การนิเทศ กำกับ ติดตาม ดูแล และประเมินผล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน หากมีการวางแผน และดำเนินการอย่างเป็นระบบ การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และการตรวจสอบประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน การมีการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่จากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างครบถ้วน และครอบคลุม การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย การฝึกอบรมบุคลากร การเชื่อมโยงกับชุมชน และองค์กรภายนอกสอดคล้องกับ กมลพร ภูมิพล (2564, หน้า 112) ได้ศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารแหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษาสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารแหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษาสำหรับสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการศึกษาดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน โดยเรียงจากค่าดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็น พบว่า การกำหนดนโยบาย และวางแผนมีความต้องการจำเป็นที่ต้องปรับปรุงลำดับแรก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการเรียนการสอน การมีนโยบายที่ชัดเจน และการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้การจัดการการเรียนการสอนมีคุณภาพมากขึ้น สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้การกำหนดนโยบายที่เหมาะสมยังสามารถช่วยกำหนดทิศทาง และเป้าหมายต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ภารกิจของสถานศึกษา รวมถึงช่วยให้การบริหารจัดการทรัพยากรการเรียนรู้มีความเป็นระบบและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน และผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชวนพิศ พร้อมสุข (2559, หน้า 60) ที่ได้ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา โรงเรียนเทศบาล 1 (พะเยาประชานุกูล) อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ตามหลักกระบวนการบริหารงานด้วยวงจรคุณภาพ (PDCA) พบว่า โรงเรียนมีการวางแผนงาน หรือโครงการที่ส่งเสริมสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชุตินาพร เขาวนัว (2564, หน้า 24) ที่ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานีพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาแสดงบทบาทต่อการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ควรสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน โดยจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสม

3. ผลการศึกษานโยบายการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน โดยผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผลเรียงตามลำดับดัชนีความต้องการจำเป็น ดังนี้

3.1 การกำหนดนโยบาย และวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ ได้เสนอแนวทางดังนี้ การแต่งตั้งคณะกรรมการสำรวจแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา และการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศไว้ในรูปแบบฐานข้อมูล สถานศึกษาควรประชุม และแต่งตั้งคณะกรรมการสำรวจแหล่งเรียนรู้ โดยมีคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และคณะกรรมการภายในสถานศึกษา มีการรวบรวมข้อมูลในฐานข้อมูล Big Data และเผยแพร่ข้อมูลผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สาคร มหาหงส์ (2560, หน้า 9) ที่ได้ศึกษา การบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่า การบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา ด้านการวางแผนการบริหารแหล่งเรียนรู้ ต้องจัดทำข้อมูลสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ให้เป็นระบบ เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ สุภัญญา ภูเสียงแก้ว (2562, หน้า 83) ที่ได้ศึกษา บทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการใช้แหล่งเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต ได้เสนอแนวทางไว้ว่า สถานศึกษาควรมีการสำรวจแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพทั้งใน และนอกสถานศึกษา

3.2 การจัดการแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ได้เสนอแนวทางดังนี้ สถานศึกษาควรชี้แจงให้ครู และนักเรียนเห็นความสำคัญของการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา และการจัดทำแผน สถานศึกษาควรชี้แจงให้ทุก

คนเข้าใจประโยชน์จากการใช้ นอกจากนี้ควรสนับสนุนให้ครูไปศึกษาอบรมเพื่อพัฒนาการใช้แหล่งเรียนรู้ในการสอน และจัดทำแผนพัฒนาใหม่ ๆ พร้อมกำหนดงบประมาณ และระยะเวลาในการดำเนินการ ซึ่งสอดคล้องกับผลศึกษาของ ปรีชา บุญอินทร์ (2562, หน้า 7) ได้ศึกษาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนแม่เจดีย์วิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 พบว่า การส่งเสริม และสนับสนุนให้ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในการพัฒนาตนเองโดยการอบรมสัมมนาเพื่อนำความรู้ที่ได้รับมาสร้าง และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชื่นนภา ชันรพันธ์ (2566, หน้า 78) ได้ศึกษาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพ ศูนย์การศึกษาพิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 8 พบว่า สถานศึกษามีการสร้างกระบวนการเรียนรู้โดยการประชุมชี้แจง อบรม และจัดแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายที่มีสภาพแวดล้อม และบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

3.3 การนิเทศ กำกับ ติดตาม ดูแล และประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ ได้เสนอแนวทางการประเมินผล การใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาดังนี้ สถานศึกษาควรประเมินทั้งด้านประสิทธิภาพ และประสิทธิผล โดยใช้วิธีต่าง ๆ มี คณะกรรมการประเมิน ประกอบด้วย นักเรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองเพื่อให้การประเมินครอบคลุมทุก มุมมอง การติดตามควรใช้วิธีหลากหลาย เช่น การสัมภาษณ์ และเครื่องมือออนไลน์เพื่อความสะดวก และแม่นยำ ควรจัดทำ ข้อมูล และประชุมสรุปผลภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ไพฑูรย์ ศรีดี (2559, หน้า 155) ได้การศึกษา กระบวนการบริหารแหล่งเรียนรู้ทางวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 เสนอแนวทางการติดตาม ตรวจสอบการใช้แหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาไว้ ว่า ผู้บริหารควรมีการประชุมระดมความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องในการกำหนดเกณฑ์ในการตรวจสอบ ติดตามการดำเนินงานของ ศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ให้ชัดเจน และมีการจัดเก็บที่เป็นระบบ

3.4 การปรับปรุงการบริหารแหล่งเรียนรู้ ได้เสนอแนวทางดังนี้ การนำผลรวมทั้งปัญหาต่าง ๆ มาใช้เป็นฐาน ในการพัฒนา การจัดทำแผนการพัฒนายอย่างต่อเนื่อง และการใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจในการวางแผน สถานศึกษา ควรนำผลการวิเคราะห์การเข้ามาเรียงลำดับปัญหาที่ต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วน และจัดทำแผนงานโครงการมารองรับ โดยต้อง สรุปผลประเมิน รวมถึงการวางแผนงบประมาณ และระยะเวลาการพัฒนายอย่างต่อเนื่อง จัดทางงบประมาณ ใช้ข้อมูล สารสนเทศในการตัดสินใจบริหารจัดการ จากการรวบรวมข้อมูลที่เป็นเพื่อนำมาวิเคราะห์ให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้อง กับผลการศึกษาของ สุภารัตน์ งามวิสัย (2561, หน้า 81) ได้วิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนกลุ่มสห วิทยาเขตร่มเกล้า-นวมินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42 พบว่า การบริหารแหล่งเรียนรู้ภายใน สถานศึกษา ด้านการปรับปรุงการบริหารแหล่งเรียนรู้ คือ ผู้บริหารแต่งตั้งคณะกรรมการวิเคราะห์ข้อมูลการบริหารแหล่ง เรียนรู้ เพื่อปรับปรุง และหาแนวทางจัดทำแผนในปีต่อไป นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ กริชติศักดิ์ เข็มมตะคุ (2566, หน้า 72) ได้เสนอแนวทางไว้ว่า การปรับปรุง และพัฒนาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ คณะกรรมการนิเทศ ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมสะท้อนปัญหาที่พบในการใช้เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนา

4. ผลการตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายใน สถานศึกษามีความถูกต้อง และความเหมาะสม ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิราภรณ์ บำรุงราษฎร์ (2561, หน้า 105) ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้โดยความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 พบว่า ผลการประเมินมีความเหมาะสม และความเป็นไปได้

องค์ความรู้ใหม่

ได้แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา แม่ฮ่องสอน ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาควรนำแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษารายด้าน ดังนี้ 1) การกำหนดนโยบายและวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาควรประชุม และแต่งตั้งคณะกรรมการสำรวจแหล่ง เรียนรู้ โดยมีคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และคณะกรรมการภายในสถานศึกษา มีการรวบรวมข้อมูลแหล่งเรียนรู้ในฐานข้อมูล

Big Data และเผยแพร่ข้อมูลผ่านช่องทางออนไลน์ 2) การจัดการแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ สถานศึกษาควรชี้แจงให้ทุกคนเข้าใจประโยชน์จากการใช้แหล่งเรียนรู้ นอกจากนี้ควรสนับสนุนให้ครูไปศึกษา อบรมเพื่อพัฒนาการใช้แหล่งเรียนรู้ในการสอน และจัดทำแผนพัฒนาแหล่งเรียนรู้ใหม่ ๆ พร้อมกำหนดงบประมาณ 3) การนิเทศ กำกับติดตาม ดูแล และประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาควรประเมินทั้งด้านประสิทธิภาพ และประสิทธิผล โดยใช้วิธีต่าง ๆ การติดตามควรใช้วิธีหลากหลาย เพื่อความสะดวก และแม่นยำ ควรจัดทำข้อมูล และประชุมสรุปผลภาคเรียนละ 1 ครั้ง 4) การปรับปรุงการบริหารแหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาควรนำผลการวิเคราะห์การใช้แหล่งเรียนรู้ มาเรียงลำดับปัญหาที่ต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วน และจัดทำแผนงานโครงการมารองรับ โดยต้องสรุปผลประเมิน รวมถึงการวางแผนงบประมาณและระยะเวลา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จัดทำงบประมาณ ใช้ข้อมูลสารสนเทศในการตัดสินใจบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้จากการรวบรวมข้อมูลที่จำเป็น เพื่อนำมาวิเคราะห์ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ

สรุป

จากผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน สภาพปัจจุบัน ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สภาพปัจจุบันที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การปรับปรุงการบริหารแหล่งเรียนรู้ รองลงมา คือ การจัดการแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ การนิเทศ กำกับ ติดตาม ดูแล และประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การกำหนดนโยบาย และวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การกำหนดนโยบาย และวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ รองลงมา คือ การจัดการแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ การปรับปรุงการบริหารแหล่งเรียนรู้ ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การนิเทศ กำกับ ติดตาม ดูแล และประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ สำหรับดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็น เรียงจากค่ามากไปหาน้อย ได้แก่ 1) การกำหนดนโยบาย และวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ 2) การจัดการแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ 3) การนิเทศ กำกับ ติดตาม ดูแล และประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ และ 4) การปรับปรุงการบริหารแหล่งเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

จากผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้มีประเด็นข้อค้นพบที่มีความน่าสนใจ และเป็นประโยชน์ต่อการนำผลการศึกษาไปใช้และการศึกษาครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการศึกษาไปใช้

- 1.1 สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการทำงานแนวทางบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา ไปสู่การปฏิบัติ หรือขั้นตอนที่นำไปสู่เป้าหมายโดยมีทิศทางที่แน่นอนชัดเจน

- 1.2 สถานศึกษาควรนำแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา มาใช้เพื่อประโยชน์ในการเรียนการสอน และยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

- 1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ทุกประเภทในสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาเรื่องแนวทางการนิเทศการใช้แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน เพื่อนำผลมาพัฒนาปรับปรุงพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา

- 2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน ตามขอบข่ายของงานบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งในด้านเชิงปริมาณ และคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น ปัจจัยด้านงบประมาณ ด้านการได้รับการสนับสนุนจากชุมชน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กมลพร ภูมิพลับ. (2564). แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- กริชศักดิ์ เตียมตะคุ. (2566). แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษากำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- จิรภา อินนารี. (2564). การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 2. การค้นคว้าอิสระ ศษ.ม. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- จิราภรณ์ ชัยน. (2558). การศึกษาบทบาทการนำแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของ ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ชญาพร พลกุล. (2565). การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับ สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชวนพิศ พร้อมสุข. (2559). แนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาล 1 (พะเยาประชานุกูล) อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 9(19), 59–70.
- ชื่นนภา ชันธพันธ์. (2566). การศึกษาการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพ ศูนย์การศึกษา พิเศษ กลุ่มเครือข่ายที่ 8. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศษ.ม. พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ชุดิมาพร เขาวนไว. (2564). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา สังกัดองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- ธนิษฐ์ ธีรภักดิ์, ชุดิวัฒน์ สุวัทธิพงศ์ และวิฑูรย์ วงษ์อามาตย์. (2561). การพัฒนารูปแบบแหล่งการเรียนรู้ชุมชน อัจฉริยะ ในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน. รายงานการวิจัย. สำนัก เทคโนโลยีการศึกษา: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- บุณรดา ชัยบุญเรือง. (2560). ถอดบทเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการการเรียนการสอนระดับปฐมวัย ประยุกต์ตามแนววลอดอร์ฟ กรณีศึกษาโรงเรียนเชียงรายปัญญานุกูล. การค้นคว้าอิสระ ค.ม. เชียงราย: มหาวิทยาลัย ราชภัฏเชียงราย.
- ประภาภรณ์ มีพรหม. (2559). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนบ้านข้าพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ปรีชา บุญอินทร์. (2562). การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนแม่เจดีย์วิทยาคม สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36. การค้นคว้าอิสระ ค.ม. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ปัทมา จันปัญญา. (2561). การศึกษาปัญหาและแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนในกลุ่ม เครือข่ายวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7. วิทยานิพนธ์ ค.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไพฑูรย์ ศรีดี. (2559). การศึกษากระบวนการบริหารแหล่งเรียนรู้ทางวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- วิวรรณ ศรีวิระชัย. (2560). แนวทางการพัฒนาการจัดการแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนฤทธิยะวรรณาลัย. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สาคร มหาหงษ์. (2560). การบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ขอนแก่น เขต 4. วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, 4(3), 574–589.
- สุกัญญา ภูเอียงแก้ว. (2562). บทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัด เทศบาลจังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ ค.ม. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- สุจิราภรณ์ บำรุงราษฎร์. (2561). การพัฒนาแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้โดยความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุดารัตน์ งามวิสัย. (2561). แนวทางการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตร่มเกล้า-นวมินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42. วิทยานิพนธ์ ค.ม. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. (พิมพ์ครั้งที่ 3 ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Best, J. W. (1981). *Research in education*. New jersey: Prentice-Hall.
- Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

แนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน

GUIDELINES FOR DEVELOPING LEARNING SCHOOLS OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS

UNDER LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS IN MAE HONG SON PROVINCE

พิมพินา คำจิง* ประพันธ์ ธรรมไชย และ ธนัต บุญชัย

Pimnipa Kumjing*, Prapan Thumachai and Thanat Boonchai

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน 58000

Program in Education Administration, Mae Hong Son College, Chiang Mai Rajabhat University,
Mae Hong Son, Thailand 58000

*Corresponding Author: E-mail: 66867104@g.cmru.ac.th

รับบทความ 24 มีนาคม 2568 แก้ไขบทความ 3 พฤษภาคม 2568 ตอบรับบทความ 11 พฤษภาคม 2568 เผยแพร่บทความ กรกฎาคม 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็น 2) หาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ และ 3) ตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมแนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 144 คน กลุ่มเป้าหมายผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ จำนวน 11 คน กลุ่มเป้าหมายผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสม จำนวน 9 คน การวิจัยเป็นแบบผสมผสาน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 4 ชนิด ได้แก่ แบบสังเกตระหองค์ประกอบ แบบสอบถาม มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80–1.00 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพปัจจุบันเท่ากับ 0.97 สภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ 0.99 แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็น วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปข้อมูลในรูปแบบการพรรณนาเป็นความเรียง

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบัน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็น โดยรวมเรียงจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ได้แก่ การใช้เทคโนโลยี การมีแบบแผนการคิด และการเป็นบุคคลที่รอบรู้ 2) แนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ตามดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นที่สูงสุดในแต่ละด้าน ดังนี้ (1) การเป็นบุคคลที่รอบรู้ ควรวางแผนจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนบุคลากรให้เข้าร่วมอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน และจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรรายบุคคล (2) การมีแบบแผนการคิด ควรส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรให้วิเคราะห์การทำงานอย่างเป็นระบบ (3) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน ควรจัดให้มีการประชุม วางแผน กำหนดเป้าหมายวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาร่วมกันให้ชัดเจน (4) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม สถานศึกษาควรสร้างวัฒนธรรมการยอมรับและเคารพซึ่งกันและกัน (5) การคิดอย่างเป็นระบบ ควรดำเนินการประชุมวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน และ (6) การใช้เทคโนโลยี ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัย พร้อมใช้งาน และ 3) ผลการตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมแนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ โดยรวมทุกด้านมีความถูกต้องและความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 100

คำสำคัญ: การพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้, สถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน, แนวทางการพัฒนา

ABSTRACT

This research aimed to: 1) determine the current and desired conditions, and the modified priority needs index, 2) establish guidelines for developing learning schools, and 3) verify the accuracy and appropriateness of the guidelines for developing learning schools. The sample group comprised 144 participants, including school administrators and teachers. The target group consisted of 11 scholars through interviews. Another target group of nine scholars was involved in verifying the accuracy and appropriateness of the developed guidelines. This research employed a mixed-methods approach. The data collection instruments comprised four types: a component synthesis form, a set of questionnaires with the Item-Objective Congruence (IOC) ranging from 0.80 to 1.00, with the reliability coefficient of 0.97 for the current condition, and 0.99 for the desired condition, an interview form, and a focus group discussion record. Quantitative data were analyzed using percentage, mean, standard deviation and the modified priority needs index. Qualitative data were analyzed using content analysis and summarized descriptively.

The research findings indicated that: 1) The current condition, both overall and in each aspect, was rated at a high level, and at the highest level for the desired condition. The modified priority needs index, overall, was ranked the top three needs in descending order as follows: Technology Utilization, Mental Models, and Personal Mastery. 2) The guidelines for developing learning schools based on the highest-ranked modified needs index in each aspect are proposed as follows: (1) Personal Mastery: Budget planning should be implemented to support staff participation in training, seminars, or study visits, along with individual development plans. (2) Mental Models: Personnel should be encouraged and supported to analyze their work systematically. (3) Shared Vision: Meetings should be held to plan and set clear goals for the shared vision of the educational institutions. (4) Team Learning: The educational institutions should foster a culture of mutual acceptance and respect. (5) Systems Thinking: Planning meetings should be conducted, along with the development of an operational manuals. (6) Technology Utilization: Modern technological equipment should be adequately provided for practical use. 3) The accuracy and appropriateness of the developed guidelines revealed that all aspects were overall accurate and appropriate, with a 100% approval rating.

Keywords: Learning School Development, Educational Institutions Under the Local Administrative Organization, Mae Hong Son Province, Development Guidelines

บทนำ

ในยุคปัจจุบันระบบการศึกษาไทยจำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีคุณภาพอย่างรอบด้าน เพราะการมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพย่อมเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมและประเทศชาติไปข้างหน้า บุคคลที่มีคุณภาพควรประกอบด้วยความรู้ ความสามารถ และมีภูมิปัญญาเพียงพอที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่ต้องการให้ประเทศไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง และเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตเพื่อให้สามารถปรับตัวในยุคดิจิทัลและโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดดังกล่าวยังสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ที่ให้ความหมายของการศึกษาในมิติที่กว้างขึ้น โดยเน้นว่าการศึกษาคือกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้บุคคลและสังคมเกิดการเติบโตทางความคิด จิตใจ และความสามารถ ผ่านกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ การฝึกอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การอนุรักษ์วัฒนธรรม และการใช้สิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้อย่างยิ่งยวด ทั้งนี้ หน่วยงานทางการศึกษาโดยเฉพาะสถานศึกษาควร

เปลี่ยนบทบาทจากการเป็นเพียงผู้ถ่ายทอดความรู้ไปสู่การเป็น “องค์กรแห่งการเรียนรู้” ที่สามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง (วันชนก อาจบุรุษ, 2564, หน้า 11)

การเปลี่ยนแปลงด้านการกระจายอำนาจตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542 ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทมากขึ้นในการจัดการศึกษา อย่างไรก็ตามแม้องค์กรเหล่านี้จะสามารถจัดการศึกษาได้โดยตรง แต่ก็ยังเผชิญกับข้อจำกัดหลายด้าน เช่น ขาดความคล่องตัวในการบริหาร ขาดโครงสร้างสนับสนุนด้านวิชาการ และขาดแหล่งเรียนรู้ที่เพียงพอ รวมทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องยังมีข้อจำกัดด้านการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพทั่วถึง แนวคิดเกี่ยวกับ “โรงเรียนแห่งการเรียนรู้” จึงได้รับความสนใจในฐานะรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาองค์กรที่เน้นการเรียนรู้ของบุคลากรทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นรายบุคคล รายกลุ่ม หรือทั้งองค์กร โดยใช้กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก การสร้างองค์ความรู้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ มีเป้าหมายชัดเจน และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในองค์กรอย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2566 หน้า 1-2)

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดบ้านจอนคำ สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน เกี่ยวกับสภาพการเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ โดยผู้บริหารสถานศึกษาได้ให้ข้อมูล ดังนี้ ปัจจุบันครูและบุคลากรในสถานศึกษามีองค์ความรู้ในมิติของสาขาวิชา หรืองานที่ตนเองรับผิดชอบ แต่ยังคงขาดองค์ความรู้ในการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่ศตวรรษที่ 21 หรือการพัฒนาให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคสมัยปัจจุบัน ในเรื่องของการมีแบบแผนการคิดนั้น บุคลากรทุกคนในองค์กรต่างมีแบบแผนการคิดของตนเอง แต่ยังคงขาดการมีแบบแผนการคิดร่วมกันที่ชัดเจนอันจะนำพาสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายร่วมกันได้ จึงทำให้ภาพของการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันยังไม่ชัดเจน เพราะต่างคนต่างคิด และต่างคนต่างทำ บางทีมสามารถดำเนินการตามเป้าหมายได้สำเร็จ แต่บางทีมยังไม่สามารถดำเนินการให้สำเร็จตามเป้าหมายได้ เพราะยังขาดความเข้มแข็งของการทำงานเป็นทีมในการขับเคลื่อนทีมร่วมกัน ทั้งนี้ในการทำงานเมื่อไม่มีการวางแผนที่ชัดเจน ความเป็นระบบจึงเกิดขึ้นได้ยาก พอไม่มีระบบก็ทำให้ต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างทำ ฉะนั้นจึงจะต้องมีการพูดคุยเพื่อวางแผนร่วมกัน โดยให้มีความต่อเนื่องและเชื่อมโยงกันทั้งระบบ เพื่อให้การทำงานดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน เช่นเดียวกับการใช้สื่อ และเทคโนโลยีที่มีอยู่ควรส่งเสริมให้บุคลากรใช้ให้เกิดความคุ้มค่าให้มากขึ้นในการพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มความสามารถ ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้เท่าทันการใช้เทคโนโลยี และนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างสมบูรณ์ รวมทั้งการนำเทคโนโลยีไปปรับประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการข้อมูลในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบมากขึ้น อันจะนำไปสู่การเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน (สุนันทา สุภาวสิทธิ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 16 มิถุนายน 2567)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อให้ได้ข้อมูลอันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา รวมไปถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จะได้นำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมแนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน

นิยามศัพท์เฉพาะ

โรงเรียนแห่งการเรียนรู้ หมายถึง สถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ โดยมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม วิธีคิด และกระบวนการทำงาน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงร่วมกันภายในองค์กร เปิดโอกาสให้บุคลากรมีอิสระทางความคิดและการ

เรียนรู้ สามารถแสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อสร้างความเป็นเลิศแก่สถานศึกษา โดยมีองค์ประกอบหลัก 6 ประการ ได้แก่ (1) การเป็นบุคคลที่รอบรู้ (2) การมีแบบแผนความคิด (3) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (4) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (5) การคิดอย่างเป็นระบบ และ (6) การใช้เทคโนโลยี

แนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ หมายถึง ข้อเสนอแนะ วิธีการ หรือขั้นตอนที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม โดยการสนทนากลุ่ม เพื่อใช้ในการพัฒนาบุคลากรให้สามารถขับเคลื่อนโรงเรียนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในบริบทของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็น หมายถึง ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ เพื่อนำไปใช้ในการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้

ความถูกต้อง และความเหมาะสม หมายถึง ความสอดคล้องของแนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งมีความถูกต้องตามหลักการและความเป็นจริง และความเหมาะสมในการนำไปใช้ตามบริบทของโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน

สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีภารกิจในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ครอบคลุมพื้นที่ 4 อำเภอ ได้แก่

อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน: โรงเรียนอนุบาลองค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน, โรงเรียนองค์การบริหารส่วนจังหวัดบ้านจองคำ, โรงเรียนเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน, โรงเรียนเทศบาล 2 เฉลิมพระเกียรติ และโรงเรียนเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน (เทศบาล 3 แผนกประถมศึกษา)

อำเภอขุนยวม: โรงเรียนเทศบาลตำบลขุนยวม

อำเภอแม่อาย: โรงเรียนร่มฉัตรวิทยา (เทศบาล 2), โรงเรียนไท่จง (เทศบาล 3) และโรงเรียนอนุบาลเทศบาลแม่อาย

อำเภอแม่สะเรียง: โรงเรียนอนุบาลเทศบาลตำบลแม่ยวม และโรงเรียนอนุบาลตำบลบ้านกา

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคลากรที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปีการศึกษา 2567 มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยรวม

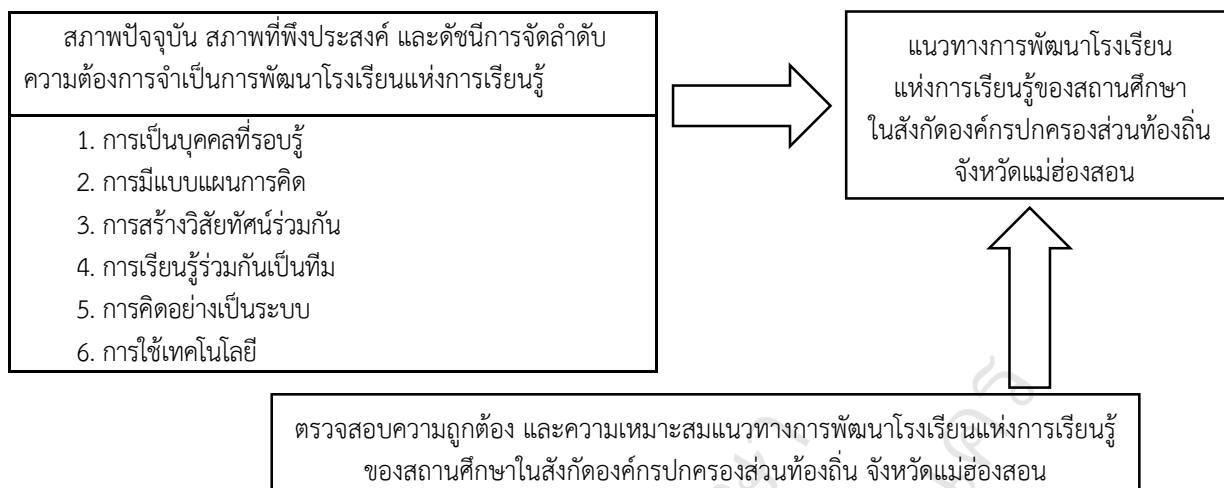
ครู หมายถึง บุคคลที่ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ทำหน้าที่หลักในการจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

องค์ประกอบการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยอาศัยแนวคิด Peter Senge (1990) เป็นหลักมาสังเคราะห์ร่วมกับแนวคิด เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 แหล่งข้อมูล ประกอบด้วย Marquardt, M.J. & Reynolds, A. (1994), Garvin (2000), กฤษดา ชาญรบ (2556), สุพญา อร่ามรัตน์ (2562), สุนทรีย์ ธิชากรณ์ (2563), ณัฐรัฐ ไฉ่จินดา (2563), วันชนก อาจปฐ (2564), วีรยา สัจจะเขตต์ (2564) และสุชาติ รักกอก (2565) ดังนี้ 1) การเป็นบุคคลที่รอบรู้ 2) การมีแบบแผนการคิด 3) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน 4) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม 5) การคิดอย่างเป็นระบบ และ 6) การใช้เทคโนโลยี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยจากการศึกษาครั้งนี้ สรุปไว้ในภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปีการศึกษา 2567 จำนวน 11 โรงเรียน โดยมีประชากรทั้งหมด 224 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปีการศึกษา 2567 จำนวน 144 คน กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามตารางกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970, pp. 607–610) และใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling) ตามสัดส่วนของกลุ่มประชากรแต่ละโรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง ระดับการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์ในการทำงาน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์เกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ตามแนวทางของลิเคิร์ต (Likert, 1976, pp. 90–95) โดยแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80–1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพปัจจุบันเท่ากับ .97 สภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ .99

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นเพิ่มเติม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Opened form)

วิธีรวบรวมข้อมูล

1. ขอนหนังสือราชการจากวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง และขอรับคืนตามวัน เวลาที่กำหนดไว้

3. ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามก่อน แล้วนำไปวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ เสนอข้อมูลในรูปของตารางประกอบการพรรณนา

2. การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์เกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ค่าเฉลี่ยของเบสต์ (Best, 1982, pp. 232–233) เสนอในรูปแบบตารางประกอบการพรรณนา

3. คำนวณหาดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index: PNI modified) เพื่อกำหนดอันดับความต้องการในการศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ โดยใช้สูตรในการคำนวณของ สุวิมล ว่องวานิช (2558, หน้า 275–279) เสนอในรูปแบบตารางประกอบการพรรณนา

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ จำนวน 11 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) โดยมีเกณฑ์การเลือก ดังนี้

1. ดำรงตำแหน่ง หรือเคยดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายงานในสถานศึกษา และครูผู้สอนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป

3. วิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured interview) โดยแบ่งออก 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้

ตอนที่ 3 สัมภาษณ์ความคิดเห็นเพิ่มเติม

วิธีรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการสัมภาษณ์ รวมทั้งสิ้น 11 คน ประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน หัวหน้าฝ่ายงานในสถานศึกษา จำนวน 4 คน และครูชำนาญการพิเศษ จำนวน 2 คน

2. ผู้วิจัยนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ โดยขออนุญาตมีการบันทึกเสียงการสัมภาษณ์

3. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง ตามวัน เวลา และสถานที่ที่ได้กำหนดไว้ กำหนดเวลาสัมภาษณ์แต่ละคนประมาณ 1 ชั่วโมง

4. ผู้วิจัยมีการสรุปประเด็นการสัมภาษณ์เป็นระยะ ๆ ทำการถอดการบันทึกเสียงตามประเด็นต่าง ๆ และสรุปคำสัมภาษณ์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยอาศัยหลักการจำแนกหรือการจัดกลุ่มข้อมูล และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการพรรณนาเป็นความเรียง

ระยะที่ 3 การตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมแนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูลสำคัญในการตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมแนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) มีหลักเกณฑ์ ในการคัดเลือก ดังนี้

1. ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา จำนวน 1 คน
2. รองศึกษาธิการจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 1 คน
3. ผู้บริหารสถานศึกษา ระดับวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 1 คน
4. อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 2 คน
5. หัวหน้าฝ่ายงานในสถานศึกษา จำนวน 2 คน
6. นักวิชาการศึกษาวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ จำนวน 1 คน
7. ครูผู้สอนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

แบบบันทึกการสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมแนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ โดยใช้เกณฑ์ความถูกต้อง และความเหมาะสม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสม เช่น อายุ สังกัด ประสบการณ์ในการบริหารงาน/การปฏิบัติงาน ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมแนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นเพิ่มเติม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Opened Form)

วิธีรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์วิทยาลัแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน ทำหนังสือถึงกลุ่มเป้าหมายผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสม
2. ผู้วิจัยส่งหนังสือถึงผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง โดยแนบโครงร่างการวิจัย แบบบันทึกการสนทนากลุ่มตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสม ไปให้กับผู้ทรงคุณวุฒิล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน
3. ผู้วิจัยประสานผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อแจ้งและยืนยันการเข้าร่วมสนทนากลุ่ม ในวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด
4. ผู้วิจัยสรุปผลการตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ผู้วิจัยใช้วิธีการสรุปประเด็นการสนทนากลุ่มในการตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสม ด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) และสรุปข้อมูลโดยใช้คำร้อยละ

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน รายละเอียด ดังนี้

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้

1.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การเรียนรู้ในภาพรวม โดยการหาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ของเบสต์ (Best, 1982, pp. 232–233) สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในภาพรวม

(n=144)

องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. การเป็นบุคคลที่รอบรู้	3.56	0.69	มาก	4.75	0.46	มากที่สุด
2. การมีแบบแผนการคิด	3.55	0.67	มาก	4.75	0.45	มากที่สุด
3. การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน	3.61	0.72	มาก	4.76	0.44	มากที่สุด
4. การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม	3.65	0.69	มาก	4.81	0.39	มากที่สุด
5. การคิดอย่างเป็นระบบ	3.57	0.69	มาก	4.76	0.44	มากที่สุด
6. การใช้เทคโนโลยี	3.56	0.67	มาก	4.82	0.40	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	3.58	0.69	มาก	4.78	0.43	มากที่สุด

จากตาราง 1 พบว่า สภาพปัจจุบันโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.58$, S.D. = 0.69) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ลำดับแรกที่สุด คือ การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ($\bar{x} = 3.65$, S.D. = 0.69) รองลงมา คือ การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน ($\bar{x} = 3.61$, S.D. = 0.72) การคิดอย่างเป็นระบบ ($\bar{x} = 3.57$, S.D. = 0.69) การใช้เทคโนโลยี ($\bar{x} = 3.56$, S.D. = 0.67) การเป็นบุคคลที่รอบรู้ ($\bar{x} = 3.56$, S.D. = 0.69) สำหรับสภาพปัจจุบันที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การมีแบบแผนการคิด ($\bar{x} = 3.55$, S.D. = 0.67)

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.78$, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ลำดับแรกที่สุด คือ การใช้เทคโนโลยี ($\bar{x} = 4.82$, S.D. = 0.40) รองลงมา คือ การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ($\bar{x} = 4.81$, S.D. = 0.39) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน การคิดอย่างเป็นระบบ ($\bar{x} = 4.76$, S.D. = 0.44) การมีแบบแผนการคิด ($\bar{x} = 4.75$, S.D. = 0.45) และการมีแบบแผนการคิด ($\bar{x} = 4.75$, S.D. = 0.45) สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การเป็นบุคคลที่รอบรู้ ($\bar{x} = 4.75$, S.D. = 0.46)

1.2 ผลการศึกษาดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ ในภาพรวมสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

ตาราง 2 ดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอนในภาพรวม

(n = 144)

องค์ประกอบการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้	สภาพปัจจุบัน	สภาพที่พึงประสงค์	PNI _{modified}	ลำดับ
	D	I		
1. การเป็นบุคคลที่รอบรู้	3.56	4.75	0.334	3
2. การมีแบบแผนการคิด	3.55	4.75	0.338	2
3. การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน	3.61	4.76	0.319	5
4. การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม	3.65	4.81	0.318	6
5. การคิดอย่างเป็นระบบ	3.57	4.76	0.333	4
6. การใช้เทคโนโลยี	3.56	4.82	0.354	1
เฉลี่ยรวม	3.58	4.78	0.333	

จากตาราง 2 พบว่า ดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นแนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ตามองค์ประกอบ 6 ด้าน โดยรวมเท่ากับ 0.333 (PNI_{modified} = 0.333) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านโดยเรียงจากค่าดัชนีการ

จัดลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อยได้แก่ การใช้เทคโนโลยี ($PNI_{modified} = 0.354$) รองลงมา คือ การมีแบบแผนการคิด ($PNI_{modified} = 0.338$) การเป็นบุคคลที่รอบรู้ ($PNI_{modified} = 0.334$) การคิดอย่างเป็นระบบ ($PNI_{modified} = 0.333$) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน ($PNI_{modified} = 0.319$) และการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ($PNI_{modified} = 0.318$) ตามลำดับ

ระยะที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ ที่ได้จากการสังเคราะห์การสัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตามกรอบแนวคิดทั้ง 6 ด้าน ดังนี้

1. การเป็นบุคคลที่รอบรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการวางแผนจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนบุคลากรให้เข้าร่วมอบรม สัมมนา หรือศึกษาดูงาน โดยจัดทำแผนพัฒนาบุคลากรรายบุคคล ซึ่งสามารถเลือกหลักสูตรที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาตนเอง มีการกำกับติดตาม และประเมินผลการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2. การมีแบบแผนการคิด ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรให้วิเคราะห์การทำงานอย่างเป็นระบบ โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เช่น SWOT Analysis ในการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของงาน หรือ Flowchart ใช้วาดกระบวนการทำงานในการตรวจสอบว่าแต่ละขั้นตอนเป็นไปอย่างเหมาะสมหรือไม่ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ข้อมูลการทำงานอย่างเป็นระบบ

3. การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีการประชุม วางแผน กำหนดเป้าหมายวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา ร่วมกันให้ชัดเจน และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

4. การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างวัฒนธรรมการยอมรับและเคารพซึ่งกันและกันภายในสถานศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรให้มีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาการทำงานเชิงบวกเพื่อนำมาปรับใช้ในการปฏิบัติงานร่วมกัน

5. การคิดอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการประชุมวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานตนเอง รวบรวมเป็นคู่มือการปฏิบัติงานขององค์กร และมีการทบทวนกระบวนการการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

6. การใช้เทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพียงพอต่อการใช้งาน และมีการอบรมครูและบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความรู้ความสามารถใช้สื่อ และเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ

ระยะที่ 3 ผลการตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมแนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน สรุปได้ ดังนี้

ตาราง 3 ความถี่ผลการตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมแนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน

แนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้	ความถูกต้อง		ความเหมาะสม	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
1. การเป็นบุคคลที่รอบรู้	9	100	9	100
2. การมีแบบแผนการคิด	9	100	9	100
3. การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน	9	100	9	100
4. การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม	9	100	9	100
5. การคิดอย่างเป็นระบบ	9	100	9	100
6. การใช้เทคโนโลยี	9	100	9	100

จากตาราง 3 พบว่า ผลการตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมแนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ โดยกลุ่มเป้าหมายผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยรวมทุกรายการมีความถูกต้อง และความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 100

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยโดยรวมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และกรอบแนวคิดในการศึกษา ผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้

1.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยด้านมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม เนื่องจากสถานศึกษาในปัจจุบันให้ความสำคัญการทำงานเป็นทีมเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพที่สูงขึ้น ส่งผลต่อการพัฒนาบุคลากรและนักเรียนมีคุณภาพที่ดีขึ้นอีกด้วย นอกจากนี้การทำงานเป็นทีมยังเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีและช่วยให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีกว่าเมื่อทำงานเป็นรายบุคคล สอดคล้องกับแนวคิดของ เซงเก้ (Senge, 2006, p. 11) ที่กล่าวไว้ว่าที่บุคลากรทุกคนในองค์กรต้องมีวัฒนธรรมในการเรียนรู้ และให้ความสำคัญในการเรียนรู้ร่วมกันทั้งองค์กร เพราะผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานมีการทำงาน การเรียนรู้ และแก้ปัญหาร่วมกัน มีการประชุม ปรึกษาหารือ เพื่อเสนอและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมทั้งการตัดสินใจหาข้อสรุปที่สามารถนำไปปฏิบัติงานได้ และส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาความรู้และความสามารถของตนเอง ซึ่งบุคลากรจะต้องเป็นบุคคลที่มีการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (Team Learning)

ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การใช้เทคโนโลยี เนื่องจากสถานศึกษามีความต้องการจะพัฒนาให้ก้าวทันกับยุคสมัยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านของสื่อและเทคโนโลยี เพราะจะช่วยให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานให้เป็นระบบยิ่งขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วีรยา สัจจะเขตต์ (2564, หน้า 70) ที่ได้ศึกษา การพัฒนาแนวทางการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุพญา รักก่อ (2562, หน้า 60) ที่ได้ศึกษาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 ผลการศึกษา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ค่ามัธยฐานเลขคณิตมากที่สุดเช่นกัน

1.2 ผลการศึกษาคำดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นความต้องการจำเป็นการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ โดยเรียงจากคำดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย พบว่า การใช้เทคโนโลยี มีความต้องการจำเป็นที่ต้องพัฒนาเป็นลำดับแรก เนื่องจากเทคโนโลยีมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อยุคปัจจุบัน เพราะสามารถสนับสนุนและยกระดับการเรียนการสอน รวมถึงการบริหารจัดการให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ระบุไว้ว่ารัฐต้องจัดการสื่อสารเพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษา การพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วีรยา สัจจะเขตต์ (2564, หน้า 106) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 พบว่า ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นแนวทางการเป็นของการพัฒนาแนวทางการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้

2. แนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ มีแนวทางการพัฒนาแต่ละด้าน ดังนี้

2.1 การเป็นบุคคลที่รอบรู้ ควรมุ่งพัฒนาบุคลากรให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง ผ่านการมีส่วนร่วมในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา รวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการใหม่ ๆ เพื่อเปิดมุมมองและแนวคิดที่หลากหลาย ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ควรจัดให้มีการอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญ การศึกษาดูงานในองค์กรที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices)

และวางแผนสนับสนุนอย่างเป็นระบบ โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรทำหน้าที่เป็นผู้นำทางวิชาการ วางแผนจัดสรรงบประมาณ ส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรในการเข้าร่วมการอบรม สัมมนา หรือศึกษาดูงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาตนเอง ผ่านการจัดทำแผนพัฒนารายบุคคล (Individual Development Plan-IDP) พร้อมทั้งกำกับ ติดตาม และประเมินผลการ เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ โดยพัฒนาช่องทางการแลกเปลี่ยน ความรู้ที่หลากหลายเพื่อให้เข้าถึงได้สะดวกยิ่งขึ้น ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เมธาวิ คำภูลา (2564, หน้า 362) ที่เสนอว่าสถานศึกษาควรกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของครู สำรวจความต้องการในการพัฒนาดน และจัดทำ แผนพัฒนาดนเอง (ID Plan) พร้อมสนับสนุนการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพ เพื่อให้ครูนำองค์ความรู้ไปปรับใช้ในการ จัดการเรียนรู้ รวมถึงส่งเสริมการเผยแพร่ผลงานภายในเครือข่ายสถานศึกษาและชุมชน ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุนทรีย์ ธิชากรณ (2563, หน้า 93) ที่พบว่า ผู้บริหารควรสร้างแรงจูงใจให้ครูกำหนดวิสัยทัศน์ส่วนบุคคล จัดทำแผนพัฒนา ตนเอง และพัฒนาระบบการนิเทศ กำกับ และติดตามผลอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

2.2 การมีแบบแผนการคิด ควรมุ่งพัฒนาบุคลากรให้สามารถวิเคราะห์งานได้อย่างเป็นระบบและชัดเจน โดยการสร้างความเข้าใจร่วมผ่านการประชุม วางแผนการทำงาน และชี้แจงบทบาทหน้าที่ของแต่ละตำแหน่งอย่างชัดเจน ส่งเสริมการใช้เครื่องมือที่สนับสนุนการคิดเชิงวิเคราะห์ เช่น การใช้ SWOT Analysis ในการประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการดำเนินงาน รวมถึงการใช้ Flowchart เพื่อตรวจสอบกระบวนการทำงานในแต่ละขั้นตอน และสนับสนุน การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีหรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ นอกจากนี้ ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้าร่วมอบรม สัมมนา และกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และพัฒนาความสามารถให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน ควรสนับสนุนการศึกษาต่อ ในระดับที่สูงขึ้น การอ่านบทความวิชาการ ตลอดจนการนำองค์ความรู้ที่ได้รับมาปรับใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ ควรกำหนดเป้าหมายการทำงานให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา พร้อมวางแผนการดำเนินงานให้เป็นไป ตามปฏิทินงานที่ชัดเจน ปรับปรุงแผนงานให้สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง และจัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผลที่เชื่อมโยงกับ วัตถุประสงค์ของงาน พร้อมทั้งติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อการปรับปรุงพัฒนาให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิริยา สัจจะเขตต์ (2564, หน้า 110) ที่พบว่าสถานศึกษาควรจัดทำแผน PLC ครอบคลุมทุกระดับชั้นและกลุ่มสาระ ส่งเสริมการจัดทำแผนพัฒนาครูและนักเรียนจากประสบการณ์จริง สนับสนุนการ เผยแพร่และนำเสนอผลงานเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และกระตุ้นให้ครูเสนอแนวทางการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เคยดำเนินการ เช่น การพัฒนาทักษะการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียน รวมถึงการรายงานผลการดำเนินงาน PLC ภายในระดับสายชั้น ทั้งนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของเซงเก้ (Senge, 2006, p. 9) เกี่ยวกับแบบแผนความคิด (Mental Models) ที่เน้นการปรับเปลี่ยน ความคิด ความเชื่อ และความเข้าใจของบุคลากรให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กร โดยการตระหนักรู้และเข้าใจบริบทของ ตนในภาพรวมขององค์กร จะช่วยส่งเสริมพฤติกรรมที่สอดคล้องกับเป้าหมายร่วมกัน และพัฒนาความคิดให้สามารถตอบสนอง ต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างบรรยากาศพื้นที่ปลอดภัยในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และการแสดงความคิดเห็นร่วมกับการประชุม วางแผน กำหนดเป้าหมายวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาร่วมกันให้ชัดเจน และเป็นไปในทิศทางเดียวกันมีกระบวนการกำกับ ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงาน และสรุปการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วุฒม์ แสงเครือสุข (2560) ที่ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการดำเนินการส่งเสริม บุคลากรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนนันทนวิทย์ อำเภอกะฉัง จ.จังหวัดชลบุรี ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน ควรเปิดโอกาสด้านการแสดงออกทางความคิดอย่างเสรีมากขึ้น บุคลากรควรทำความเข้าใจกับข้อมูลในเรื่องต่าง ๆ ให้เกิด ความชัดเจนก่อนการนำเสนอความคิดเห็น ฝ่ายบริหารควรรับฟังความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานให้มากขึ้น และสอดคล้องกับผล การศึกษาของ เมธาวิ คำภูลา (2564) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน คือ ผู้บริหารและครูมีการเรียนรู้ ร่วมกันในเรื่องใหม่ ๆ และมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และกลยุทธ์ขององค์กร มีความรักความเข้าใจ และความผูกพัน มีวิสัยทัศน์ วางภาพอนาคตของสถานศึกษาในการปฏิบัติงานไปในทิศทางเดียวกัน

2.4 การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเป็นกัลยาณมิตร สร้างวัฒนธรรมการยอมรับและเคารพซึ่งกันและกันภายในสถานศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรให้มีความรู้เกี่ยวกับ จิตวิทยาการทำงานเชิงบวกเพื่อนำมาปรับใช้ในการปฏิบัติงานร่วมกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ นรินทร์ ขุนมิน (2557) ได้ศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ประเด็นสถานศึกษามีบรรยากาศการประชุมที่กระตุ้นให้ บุคลากรมีการแสดงความคิดเห็นโดยทั่วถึง พบว่า ผู้บริหารควรสร้างบรรยากาศในการประชุมให้เป็นกันเอง และรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมทีม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วรุตม์ แสงศรีสุข (2560) ได้ศึกษา ปัญหาและแนวทางการ พัฒนาการ ดำเนินการ ส่งเสริมบุคลากรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนนันทนวิทย์ อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี ด้านการ เรียนรู้เป็นทีมควรส่งเสริมให้และสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เพิ่มมากขึ้น ส่งเสริมการ ทำงานข้ามสายงาน สร้างบรรยากาศในการทำงานที่เป็นกันเอง ยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และสอดคล้องกับผล การศึกษาของ สุนทรี ธิชากรณ์ (2563) ที่ได้ศึกษา แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมายงาน โดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถตามความเหมาะสมและจัดทำคำสั่งมอบหมายงานให้ชัดเจน จัดให้มีการสอนงานหรือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน และมีการเปลี่ยนผู้รับผิดชอบงานเพื่อฝึกฝนผู้ปฏิบัติงานใหม่ ๆ และจัดให้ครูทำงานร่วมกัน โดยมีความ รับผิดชอบร่วมกัน

2.5 การคิดอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดการประชุมวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ มอบหมายให้บุคลากรจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานตนเอง และรวบรวมเป็นคู่มือการปฏิบัติงานของสถานศึกษา มีการทบทวน กระบวนการการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง และกำกับ ติดตามการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้อง กับผลการศึกษาของ นรินทร์ ขุนมิน (2557) ที่ได้ศึกษา สภาพและแนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ สถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1 ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ ประเด็น บุคลากรสามารถคิดวางแผนและปฏิบัติงานที่ซับซ้อนได้อย่างเป็นระบบ พบว่า ผู้บริหารควรกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการ ทำงานอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ทองเพ็ญ เตยหอม (2562) ที่ได้ศึกษา แนวทางการพัฒนาความเป็น องค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 ด้านการคิดเชิงระบบ สถานศึกษานับสนับสนุนให้มีการจัดทำคู่มือของแต่ละสายงานเพื่อแยกส่วนได้อย่างชัดเจนและสอดคล้องกับแนวคิดของ Senge (1990) การคิดอย่างเป็นระบบ (System thinking) เป็นหัวใจขององค์กรแห่งการเรียนรู้และมีส่วนสำคัญต่อการสนับสนุนให้ เกิดการเรียนรู้ และจะนำมาซึ่งการพัฒนาแบบยั่งยืนของทรัพยากรบุคคลในองค์กร การคิดอย่างเป็นระบบเป็นการสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ที่ได้มาจากความเชี่ยวชาญพิเศษของบุคคลให้ต่อเนื่อง

2.6 การใช้เทคโนโลยี ควรมุ่งเน้นการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเป็นระบบ โดยดำเนินการ จัดทำโครงการที่สนับสนุนการใช้สื่อ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่มีความทันสมัย รวมถึงการจัดหาบุคลากรที่มีความรู้และความ เชี่ยวชาญมาปฏิบัติงาน พร้อมจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ควบคู่ไปกับการสำรวจความ ต้องการของครูและบุคลากรในการใช้เทคโนโลยี เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการจัดหาเครื่องมือ อุปกรณ์ และระบบเครือข่าย อินเทอร์เน็ตที่มีความครอบคลุมและเพียงพอต่อการใช้งาน ทั้งนี้ ควรมีการจัดอบรมและพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากร อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถใช้สื่อและเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพและนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการ พัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนอย่างรอบด้าน นอกจากนี้ ควรมีการพัฒนากระบวนการฐานข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาให้สามารถ เข้าถึงได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และตอบสนองต่อการใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการประเมินผลการดำเนินงานของ ระบบอย่างต่อเนื่องเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ พร้อมทั้งวางแผนบริหารจัดการความ เสี่ยงและแนวทางในการรับมือกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้น ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ญัฐ ไร่จินดา (2563, หน้า 118) ซึ่งเสนอให้สถานศึกษาส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการ เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และผลการศึกษาของ วีรยา สัจจะเขตต์ (2564, หน้า 110) ซึ่งระบุว่าสถานศึกษาควรพัฒนาระบบ เครือข่ายอินเทอร์เน็ตไร้สาย (Wi-Fi) ให้มีความครอบคลุมและสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งจัดทำระบบการ จัดเก็บข้อมูลในรูปแบบออนไลน์โดยประยุกต์ใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น Google Drive ในการจัดเก็บข้อมูลส่วนกลาง ได้แก่

หลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ และผลการประเมินต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเข้าถึงและนำมาใช้ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว อีกทั้งยังควรส่งเสริมการจัดอบรมบุคลากรภายในให้มีสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และเปิดโอกาสให้มีการประชุม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน เพื่อให้สามารถพัฒนาและปรับปรุงแนวทางการใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Marquardt และ Reynolds (1994) ที่เน้นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ การจัดเก็บ และการถ่ายทอดข้อมูลอย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนแต่ละคน

3. ความถูกต้อง และความเหมาะสมแนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยกลุ่มเป้าหมายผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา จำนวน 1 คน รองศึกษาธิการจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา ระดับวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 1 คน กลุ่มอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 2 คน หัวหน้าฝ่ายงานในสถานศึกษา จำนวน 2 คน นักวิชาการศึกษาวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ จำนวน 1 คน และครูผู้สอนวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ จำนวน 1 คน ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารการศึกษา หรือมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท พบว่า โดยรวมทุกรายการมีความถูกต้อง และความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 100

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยในครั้งนี้ได้แนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตามองค์ประกอบ 6 ด้าน ดังนี้

ภาพประกอบ 2 องค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้

สรุป

การวิจัยแนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผลการศึกษา พบว่า สภาพปัจจุบัน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากส่วนสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็น โดยรวมเรียงจากมากไปหาน้อยสามลำดับ ได้แก่ การใช้เทคโนโลยี การมีแบบแผนการคิด และการเป็นบุคคลที่รอบรู้ โดยในแต่ละด้านมีข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาที่ชัดเจน เช่น การวางแผนและจัดหาเทคโนโลยีที่เหมาะสม การส่งเสริมการคิดเชิงวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ และการส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคลากรผ่านการอบรมหรือศึกษาดูงาน เพื่อให้สามารถนำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษา ขณะเดียวกันด้านอื่น ๆ ที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ได้แก่ การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และการคิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน การดำเนินการตามแนวทางเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กร และนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืน การตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของแนวทางพัฒนาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ยืนยันว่าแนวทางที่เสนอสามารถนำไปใช้ได้จริงและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาในพื้นที่ โดยมีความเหมาะสมในระดับสูงทุกด้าน กล่าวโดยสรุปแนวทางที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับคุณภาพของสถานศึกษาให้กลายเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ที่มีความเข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์ และพร้อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้มีประเด็นข้อค้นพบที่น่าสนใจ และเป็นประโยชน์ ต่อการนำผลการศึกษาไปใช้และการศึกษาครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำแนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน ไปปรับใช้ในสถานศึกษาตามความเหมาะสม เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 จากผลการวิจัย พบว่า ด้านที่มีดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็น มากที่สุด คือการใช้เทคโนโลยี โดยสถานศึกษาควรศึกษาแนวทางการพัฒนาดังกล่าว และพิจารณาวิธีการ ที่เหมาะสมในการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ของของสถานศึกษา เพื่อพัฒนารูปแบบทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้สถานศึกษาต่อไป

2.2 ควรศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดอื่น เพื่อให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา ชาญรบ. (2556). *ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- ณัฐ์ ไอจินดา. (2563). *การพัฒนาแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กในสำนักงานศึกษาธิการภาค 13*. วิทยานิพนธ์ ปรัช. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ทองเพียร เตยหอม. (2562). *แนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- นรินทร์ ขุนมิน. (2557). *สภาพและแนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิษณุโลก.
- เมธวี คำภูลา. (2564). *แนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองบัวลำภู*. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 8(2), 355–367.

- วรุตม์ แสงเครือสุข. (2560). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินการส่งเสริมบุคลากรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนนันทนวิทย์ อำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วันชนก อาจปฐ. (2564). แนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- วีรยา สัจจะเขตต์. (2564). การพัฒนาแนวทางการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. ราชกิจจานุเบกษา, 127 (พิเศษ 103 ง) <https://www.ratchakitcha.soc.go.th/documents/2553/B/103/2553103B003.pdf>
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2566). ผลการพิจารณารายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการปฏิรูปการจัดการศึกษาของท้องถิ่น ของคณะกรรมการการปกครองท้องถิ่น วุฒิสภา. เข้าถึงได้จาก <https://hdl.handle.net/20.500.14156/619626>.
- สุชาติ รักอก. (2565). แนวทางการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนบรมราชวิทยาลัย. การค้นคว้าอิสระ ศษ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุทธยา อร่ามรัตน์. (2562). ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17. วิทยานิพนธ์ ค.ม. จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สุนทรีย์ ธิชากรณ์. (2563). แนวทางการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. (พิมพ์ครั้งที่ 3 ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Best, J. W. (1982). *Research in Education*. (4th ed.). New Delhi: Prentice-Hall.
- Garvin, D. A. (2000). *Learning in Action*. Boston: Harvard Business School Press.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D.W. (1970). *Determining sample size for research activities*. Educational and Psychological Measurement.
- Likert, Rensis. & Likert, Jane. (1976). *New Way Management Conflict*. New York: McGraw-Hill.
- Marquardt, M.J. & Reynolds, A. (1994). *The Global Learning Organization*. New York: Irwin.
- Senge, P. M. (1990). *The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization*. New York: McGraw-Hill.
- Senge, P. M. (2006). *The Fifth Discipline Field Book: Strategies and Tools for Building a Learning Organization*. New York: Doubleday.

แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมือง
แม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1
THE GUIDELINES FOR DEVELOPING PROACTIVE BEHAVIORS OF SCHOOL ADMINISTRATORS
IN MUEANG MAE HONG SON DISTRICT UNDER MAE HONG SON
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

อภิสร จอมวงศ์* ประพันธ์ ธรรมไชย และ สุชานาฏ สิตานุรักษ์

Apison Jomvongs*, Praphan Thumachai and Suchanart Sitanurak

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน 58000
Program in Education Administration, Mae Hong Son College, Chiang Mai Rajabhat University,
Mae Hong Son, Thailand 58000

*Corresponding Author: E-mail: 66867105@g.cmru.ac.th

รับบทความ 24 มีนาคม 2568 แก้ไขบทความ 7 พฤษภาคม 2568 ตอบรับบทความ 13 พฤษภาคม 2568 เผยแพร่บทความ กรกฎาคม 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นพฤติกรรมการทำงานเชิงรุก 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุก 3) ตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครูปีการศึกษา 2567 จำนวน 181 คน กลุ่มเป้าหมายผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ จำนวน 11 คน และกลุ่มเป้าหมายผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสม จำนวน 9 คน การวิจัยนี้เป็นแบบผสมผสาน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มี 4 ชนิด ได้แก่ แบบสังเกตร่องรอยประกอบ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ค่าสถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็น สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา โดยอาศัยหลักการจำแนกหรือการจัดกลุ่มข้อมูล และใช้การสรุปสาระสำคัญที่มีความสอดคล้องกันกับของผู้ทรงคุณวุฒิ และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการพรรณนาเป็นความเรียง

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็น พบว่า การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใหม่มีความจำเป็นต้องการพัฒนาเป็นลำดับแรก 2) ผลแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเรียงจากดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุงขององค์กรประกอบ 3 อันดับแรกดังนี้ (1) การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใหม่ ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการหรือจัดศึกษาดูงาน และส่งเสริมให้ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการทำงาน (2) ด้านการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา ควรสร้างความตระหนักให้ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นถึงความสำคัญของการป้องกันปัญหา สร้างภาคีเครือข่าย จัดให้มีการสรุปแผนปฏิบัติการประจำปีของปีที่ผ่านมา และ (3) การนำเสนอความคิดเห็นของตน ควรจัดอบรมเรื่องหลักจิตวิทยา เทคนิค ทักษะการสื่อสาร และทำกรณีศึกษาติดตาม 3) ผลการตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกโดยรวมทุกรายการมีความถูกต้อง และความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100

คำสำคัญ: พฤติกรรมการทำงานเชิงรุก, ดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็น, แนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

The research objectives were: 1) to examine the current and desirable conditions, and the priority needs index for proactive work behaviors; 2) to establish guidelines for developing proactive work behaviors; and 3) to validate the accuracy and appropriateness of the proposed guidelines for developing proactive work behaviors among school administrators in Mueang Mae Hong Son District, under Mae Hong Son Primary Educational Service Area Office 1. The sample consisted of 181 government teachers in the 2024 academic year. The target groups comprised 11 scholars interviewed and nine scholars who verified the accuracy and appropriateness of the proposed guidelines. This research employed a mixed-methods approach and utilized four data collection instruments: component synthesis forms, questionnaires, interview forms, and focus group discussion records. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, standard deviation, and the Priority Needs Index (PNI). Qualitative data were analyzed through content analysis by categorizing or grouping data, summarizing consistent key points, and presenting the findings in a descriptive narrative form.

The research findings revealed that: 1) The current conditions were overall at a high level, while the desired conditions were overall at the highest level. The priority needs index indicated that "creative initiative" was the highest-priority aspect for further development. 2) The proposed guidelines for developing proactive work behaviors among school administrators, based on the top three components ranked by the modified priority needs index, are as follows: (1) Creative initiative should be enhanced through workshops, study visits, and the promotion of technology utilization in work processes; (2) Preventive problem-solving should emphasize awareness of the importance of problem prevention, foster collaborative networks, and incorporate annual reviews of operational plans; and (3) Expressing personal opinions should be supported through training in psychological principles, communication techniques and skills, along with supervision and follow-up and 3) The verification of the accuracy and appropriateness of the proposed development guidelines for proactive work behaviors indicated that all items were 100% accurate and appropriate.

Keywords: Proactive Work Behavior, Priority Needs Index, Guidelines for Developing School Administrators

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษามีความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุข การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีพลัง และมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งระบุให้มีการจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาของไทยให้มีเอกภาพเชิงนโยบาย และมีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา (เอื้ออังกูร ชำนาญ, 2564, หน้า 1) โรงเรียนถือเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาให้สำเร็จตามนโยบายในการจัดการศึกษาของประเทศ และเป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (พัญญูพิชา จันทา, 2563, หน้า 13) ในปัจจุบันถือว่าเป็นโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันจึงมีความจำเป็นต้องมีบทบาทในการบริหารสถานศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด และมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิด และทฤษฎีต่าง ๆ (สุธิกานต์ บริเอก, 2564, หน้า 29)

ปัจจุบันโรงเรียนในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนจังหวัดแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ประกอบด้วย โรงเรียนทั้งหมด จำนวน 46 โรงเรียน ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ภาษาที่ใช้เป็นภาษาถิ่น ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการศึกษา เช่น ปัญหาด้านความสามารถด้านการอ่าน เขียน คติวิเคราะห์ของนักเรียน ดังเห็นได้จากผลการสอบทางการเรียนระดับชาติขั้นพื้นฐานที่ต่ำกว่าระดับประเทศ

(กลุ่มนโยบายและแผน, 2567, หน้า 11) และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านห้วยเสือเผ่นฯ เกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารสถานศึกษา ทำให้ได้ข้อมูลว่าผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนส่วนมากไม่สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในสถานศึกษาได้ เช่น ปัญหาการบริหารงบประมาณภายใต้งบประมาณที่มีจำกัดได้ ปัญหาด้านงานบริหารบุคคลที่ไม่สามารถควบคุมสมาชิกในองค์กรให้ทำงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ หรือไม่สามารถควบคุมการผลิตเปลี่ยนของบุคลากรที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษา และปัญหาของฝ่ายงานด้านบริหารทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวก เนื่องจากขาดพฤติกรรมerkการค้นหาคาเหตุ การคิดค้นนวัตกรรมใหม่การใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย และขาดทักษะในการสื่อสาร ทำให้ไม่สามารถจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายได้ (สุพรรณิ บุญไทยใหญ่, การสื่อสารส่วนบุคคล, 12 มิถุนายน 2567)

พฤติกรรมการทำงานเชิงรุก เป็นพฤติกรรมการทำงานหนึ่งที่สำคัญจะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนสามารถจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดให้ เพราะการมีพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกจะทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่ทำงานอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน วางแผนเพื่อเตรียมรับมือกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้น มีลักษณะที่ขบคิดค้น ค้นหาวิธีการทำงานใหม่ ๆ เพื่อเกิดประสิทธิภาพในการทำงานที่มากขึ้นสามารถโน้มน้าวชักจูงให้เกิดความสนใจ ความไว้วางใจและการยอมรับ (อภิวัชร ฉายอรุณ, 2564, หน้า 8)

ด้วยสภาพปัญหาและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีการจลลำดับความตองการจำเป็นพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาว่าเป็นเช่นไร เพื่อนำผลที่ได้ไปศึกษาหาแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษา รวมถึงทำการตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมเพื่อหาแนวทางที่ดีที่สุดในการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานตามภารกิจหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ในการบริหารสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีการจลลำดับความตองการจำเป็นพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1
3. เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

นิยามศัพท์เฉพาะ

พฤติกรรมการทำงานเชิงรุก หมายถึง การทำงานอย่างเป็นระบบ แสวงหาความรู้ที่เกี่ยวข้องแล้วใช้ความรู้นั้น คาคการณ์ไปถึงผลลัพธ์ที่ต้องการวางแผน เพื่อป้องกันปัญหาหรือให้เกิดผลลัพธ์ที่ต้องการ ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่

การป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา หมายถึง การที่บุคคลสามารถคาดการณ์ คิดวิเคราะห์ปัญหา และมีวิธีดำเนินการเพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น ประกอบด้วย พฤติกรรมการรวบรวมข้อมูล พฤติกรรมการติดตามสถานการณ์ปัจจุบัน พฤติกรรม การค้นหาคาเหตุ และพฤติกรรมการสร้างแนวทางในการแก้ไขปัญหา

การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใหม่ หมายถึง บุคคลจะมีลักษณะที่ขบคิดค้น ค้นหาสิ่งใหม่ ๆ หรือวิธีการทำงานใหม่ เพื่อเกิดประสิทธิภาพในการทำงานที่มากขึ้น และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร ประกอบไปด้วยพฤติกรรมerkการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ พฤติกรรมerkการแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์ที่แตกต่างจากผู้อื่น พฤติกรรมerkการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย และพฤติกรรมerkการไม่ยึดติดกับรูปแบบเดิม ๆ

การนำเสนอความคิดเห็นของตนเอง หมายถึง บุคคลที่สามารถแสดงความคิดเห็นของตนเองให้กับผู้อื่น สื่อสารถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานให้กับผู้อื่นยอมรับถึงแม้ว่าผู้อื่นจะไม่เห็นด้วย สามารถโน้มน้าวให้เกิดความสนใจ

ประกอบไปด้วย พฤติกรรมการถ่ายทอดความคิดสร้างสรรค์ไปสู่ผู้อื่น พฤติกรรมการเก็บรวบรวมข้อมูล และการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ เชิงสร้างสรรค์

การปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หมายถึง บุคคลที่สามารถวางแผนการดำเนินการต่าง ๆ ที่จะลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งสร้างศักยภาพใหม่ ๆ เพื่อรองรับให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างเป็นผลตามเป้าหมายที่วางไว้ ประกอบไปด้วยพฤติกรรมการลงมือปฏิบัติ และพฤติกรรมการหาสาเหตุของปัญหา

แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุก หมายถึง วิธีการในการส่งเสริมผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมาจากสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และได้ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมจากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษา

ดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็น หมายถึง ข้อมูลที่ได้จากกระบวนการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดอันดับความต้องการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

ความถูกต้อง และความเหมาะสม หมายถึง ผลการประเมินแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 โดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความถูกต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ตามบริบทของพื้นที่

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ข้าราชการครูที่ได้รับคำสั่งให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนและรักษาการแทนผู้อำนวยการโรงเรียนที่รับผิดชอบในงานบริหารของโรงเรียนในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 1 ปีการศึกษา 2567

ข้าราชการครู หมายถึง บุคคลที่ประกอบวิชาชีพครู และได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่สอนเป็นหลัก ดูแลนักเรียนในชั้นเรียนตั้งแต่ต้นภาคเรียนถึงปลายภาคเรียนหรือจบหนึ่งปีการศึกษา พร้อมทั้งทำหน้าที่ธุรการนักเรียนประจำห้องเรียน และผ่านการพัฒนาอย่างเข้ม จำนวน 2 ปี ของโรงเรียนในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ปีการศึกษา 2567

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของพฤติกรรมการทำงานเชิงรุก

ชยอนันต์ มั่นคง (2559, หน้า 20) ได้อธิบายไว้ว่า พฤติกรรมการทำงานเชิงรุก หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมของบุคคลที่มีความกระตือรือร้น คิดและริเริ่มเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงาน โดยมีการวางแผนล่วงหน้าอย่างละเอียดรอบคอบ และมีความเชื่อมั่นในตนเอง

สมिता แสงบุญเรือง (2564, หน้า 29) ได้กล่าวว่าพฤติกรรมการทำงานเชิงรุก หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดริเริ่มการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ดีขึ้น มีเป้าหมายที่ชัดเจน และมีความกระตือรือร้นในการทำงาน

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมการทำงานเชิงรุก

Frese and Zapf (1994, pp. 271–340) อธิบาย ว่าการริเริ่มด้วยตนเองซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของพฤติกรรมการทำงานเชิงรุก มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการกระทำ สอดคล้องกับทฤษฎีการรู้การคิด ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการแสดงพฤติกรรมสภาพแวดล้อมในการทำงาน

Parker and Collins (2010, pp. 633–662) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกไว้ว่าเป็นบุคคลที่มีการวางแผนการทำงานอย่างละเอียด รอบคอบ สามารถรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง เลือกตอบสนองจากแรงกระตุ้นภายในตนเอง ไม่ได้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลสถานการณ์ภายนอก มีความคิดสร้างสรรค์วิธีการใหม่ ๆ และสามารถสื่อสารความคิดเห็นต่อผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์

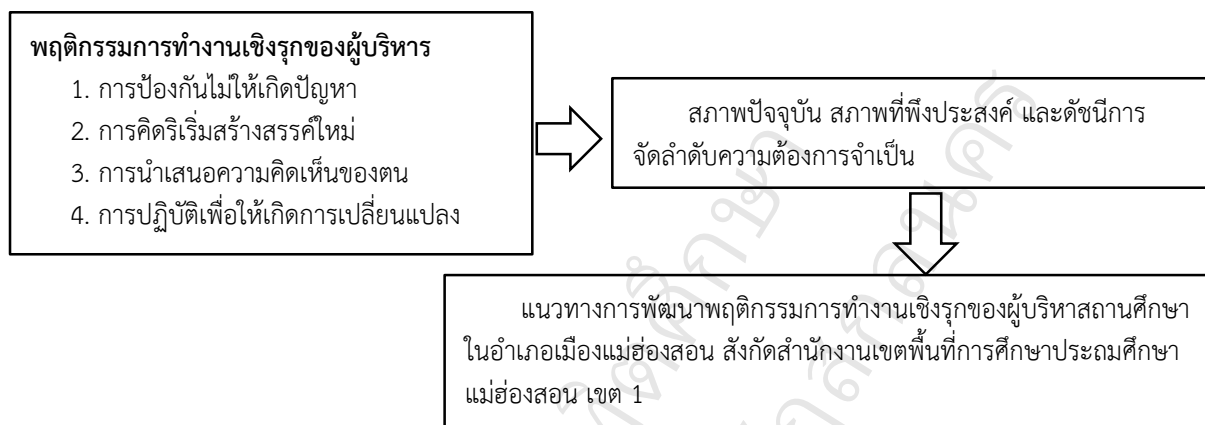
แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับความต้องการจำเป็น

สุวิมล ว่องวาณิช (2558, หน้า 16) ได้อธิบายไว้ว่าการประเมินความต้องการจำเป็น เป็นการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบเพื่อแสดงความแตกต่างระหว่างผลที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและผลลัพธ์ที่พึงปรารถนา การจัดเรียงลำดับความสำคัญ และการ

เลือกความต้องการจำเป็นมาแก้ไข ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ยุค ได้แก่ ยุคที่ 1 การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อการกำหนดเป้าหมายที่พึงประสงค์ ยุคที่ 2 การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อการวางแผนงาน และยุคที่ 3 การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อการวางแผนและการนำไปสู่การปฏิบัติ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 จึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังภาพนี้

ภาพประกอบภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ได้แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง พฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์พฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ได้แก่ ข้าราชการครูของสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 โดยมีประชากรทั้งหมด 332 คน จำนวนของสถานศึกษา ทั้งหมด 46 โรงเรียน ปีการศึกษา 2567 (กลุ่มนโยบายและแผน, 2567, หน้า 9)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์พฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ได้แก่ ข้าราชการครู การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970, pp. 607–610) รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 181 คน ปีการศึกษา 2567

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์พฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน สถานศึกษาที่ปฏิบัติงาน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์พฤติกรรมการทำงานเชิงรุกมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.60–1.00 มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพปัจจุบันเท่ากับ 0.987 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ เท่ากับ 0.995 ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้ข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นเพิ่มเติม

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอนำหนังสือจากวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน ถึงผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง และขอรับคืนตามวัน เวลาที่กำหนดไว้
3. ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามก่อน แล้วนำไปวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ และค่าร้อยละ
2. การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์พฤติกรรมการทำงานเชิงรุกใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ค่าเฉลี่ยของเบสต์ (Best, 1981, pp. 232–233) ดังนี้
 - 4.51–5.00 มีสภาพปัจจุบันที่เป็นจริง/สภาพที่พึงประสงค์ที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับมากที่สุด
 - 3.51–4.50 มีสภาพปัจจุบันที่เป็นจริง/สภาพที่พึงประสงค์ที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับมาก
 - 2.51–3.50 มีสภาพปัจจุบันที่เป็นจริง/สภาพที่พึงประสงค์ที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับปานกลาง
 - 1.51–2.50 มีสภาพปัจจุบันที่เป็นจริง/สภาพที่พึงประสงค์ที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับน้อย
 - 1.00–1.50 มีสภาพปัจจุบันที่เป็นจริง/สภาพที่พึงประสงค์ที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด
3. คำนวณหาดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index: PNI modified) ใช้สูตรในการคำนวณของ สุวิมล ว่องวานิช (2558, หน้า 275–279) ลำดับที่มีค่า $PNI_{modified}$ 3 ลำดับแรก จัดเป็นรายการที่จำเป็นต้องปรับปรุง และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบการพิจารณา

ระยะที่ 2 แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ในการศึกษาแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จำนวน 11 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) ได้แก่ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 จำนวน 2 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 9 คน และมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ได้แก่ 1) มีประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารการศึกษา ไม่นต่ำกว่า 3 ปี 2) มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป และ 3) มีวิทยฐานะระดับชำนาญการพิเศษ หรือสูงกว่า

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์ โดยแบ่งออก 3 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 สัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 สัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน
- ตอนที่ 3 สัมภาษณ์ความคิดเห็นเพิ่มเติม

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยการสัมภาษณ์ รวมทั้งสิ้น 11 คน ประกอบไปด้วยกลุ่มรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 จำนวน 2 คน และกลุ่มผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 9 คน

2. ผู้วิจัยนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ โดยขออนุญาตมีการบันทึกเสียงการสัมภาษณ์
3. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้
4. ผู้วิจัยมีการสรุปประเด็นการสัมภาษณ์เป็นระยะ ๆ และผู้วิจัยสรุปคำสัมภาษณ์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) โดยอาศัยหลักการจำแนกหรือการจัดกลุ่มข้อมูล และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการพรรณนาเป็นความเรียง

2. สรุปสาระสำคัญ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

ระยะที่ 3 การตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายผู้ทรงคุณวุฒิในสนทนากลุ่ม การตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 จำนวน 9 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา จำนวน 3 คน อาจารย์ประจำสาขาวิชาบริหารการศึกษา จำนวน 1 คน และผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 5 คน ซึ่งการมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

1. มีประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารการศึกษา ไม่น้อยกว่า 3 ปี
2. มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป
3. มีวิทยฐานะระดับชำนาญการพิเศษหรือสูงกว่ายกเว้นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา และอาจารย์ประจำสาขาวิชาบริหารการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบบันทึกการสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษา ใช้เกณฑ์ความถูกต้อง และความเหมาะสม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสม เช่น อายุ สังกัด ประสบการณ์ในการบริหารงาน/การปฏิบัติงาน ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบบันทึกการสนทนากลุ่มเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นเพิ่มเติม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Opened form)

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน ทำหนังสือถึงผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน

2. ผู้วิจัยส่งหนังสือถึงผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง โดยแนบโครงร่างการวิจัย แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม การตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ไปให้กับผู้ทรงคุณวุฒิล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน

3. ผู้วิจัยประสานกับผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อแจ้งและยืนยันการเข้าร่วมสนทนากลุ่มในวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด

4. ผู้วิจัยสรุปผลการสนทนากลุ่มการตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

วิเคราะห์ข้อมูลการตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมโดยการ สรุปสาระสำคัญที่มีความสอดคล้องกันกับผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม และใช้ฉันทามติของผู้ทรงคุณวุฒิ และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการพรรณนาเป็นความเรียง

ผลการวิจัย และการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 รายละเอียด ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

1.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์พฤติกรรมการทำงานเชิงรุกในภาพรวม โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ของเบสต์ (Best, 1981, pp. 232–233) สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

ตาราง 1 สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์พฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ในภาพรวม

(n = 181)

องค์ประกอบของพฤติกรรมการทำงานเชิงรุก	สภาพปัจจุบัน (ที่เป็นจริง)			สภาพที่พึงประสงค์ (ที่อยากให้เป็น)		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. การป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา	3.55	0.82	มาก	4.87	0.42	มากที่สุด
2. การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใหม่	3.48	0.81	ปานกลาง	4.88	0.39	มากที่สุด
3. การนำเสนอความคิดเห็นของตน	3.70	0.74	มาก	4.92	0.28	มากที่สุด
4. การปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง	3.71	0.74	มาก	4.93	0.29	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	3.61	0.78	มาก	4.90	0.37	มากที่สุด

จากตาราง 1 พบว่า สภาพปัจจุบันโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.61$, S.D. = 0.78) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ลำดับแรกที่สุด คือ การปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ($\bar{x} = 3.71$, S.D. = 0.74) รองลงมา คือ การนำเสนอความคิดเห็นของตน ($\bar{x} = 3.70$, S.D. = 0.74) และการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา ($\bar{x} = 3.55$, S.D. = 0.82) สำหรับสภาพปัจจุบันที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใหม่ ($\bar{x} = 3.48$, S.D. = 0.81)

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.90$, S.D. = 0.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ลำดับแรกที่สุดคือการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ($\bar{x} = 4.93$, S.D. = 0.29) รองลงมา คือ การนำเสนอความคิดเห็นของตน ($\bar{x} = 4.92$, S.D. = 0.28) และการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใหม่ ($\bar{x} = 4.88$, S.D. = 0.39) สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา ($\bar{x} = 4.87$, S.D. = 0.42)

1.2 ผลการศึกษาดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

ตาราง 2 ดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 โดยรวม

(n= 181)

องค์ประกอบของพฤติกรรมการทำงานเชิงรุก	สภาพปัจจุบัน	สภาพที่พึงประสงค์	PNI _{modified}	ลำดับ
	D	I		
1. การป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา	3.547	4.868	0.372	2
2. การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใหม่	3.482	4.876	0.400	1
3. การนำเสนอความคิดเห็นของตน	3.699	4.923	0.331	3
4. การปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง	3.709	4.933	0.330	4
เฉลี่ยรวม	3.609	4.900	0.358	

จากตาราง 2 พบว่า ดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ตามองค์ประกอบ 4 ด้าน โดยรวมเท่ากับ 0.358 (PNI_{modified} = 0.358) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านโดยเรียงจากค่าดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใหม่ (PNI_{modified} = 0.400) รองลงมา คือ การป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา (PNI_{modified} = 0.372) การนำเสนอความคิดเห็นของตน (PNI_{modified} = 0.331) และการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (PNI_{modified} = 0.330)

ระยะที่ 2 แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษา ในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ตามดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็น 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา ควรสร้างความตระหนักให้ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นถึงความสำคัญของการป้องกันปัญหาย่อมดีกว่าการแก้ไขปัญห และจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการ เช่น การอบรมการทำแผนเผชิญเหตุ และแผนการดำเนินงาน เป็นต้น

2. การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใหม่ ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ หรือจัดศึกษาดูงานเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้เห็นสิ่งใหม่ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล และสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในงานของตนเองได้ ควรมีการส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการทำงาน

3. การนำเสนอความคิดเห็นของตน ควรจัดอบรมเรื่องหลักจิตวิทยา เทคนิค และทักษะการสื่อสาร ให้กับผู้บริหารสถานศึกษาและ นิเทศติดตามผลของการจัดอบรมเรื่องหลักจิตวิทยา เทคนิค และทักษะการสื่อสาร

ระยะที่ 3 การตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

ตาราง 3 ความถี่ผลการตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหาร สถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

องค์ประกอบของพฤติกรรมการทำงานเชิงรุก	ความถูกต้อง		ความเหมาะสม	
	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
1. การป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา	9	100	9	100
2. การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใหม่	9	100	9	100
3. การนำเสนอความคิดเห็นของตน	9	100	9	100

จากตาราง 3 พบว่า ผลการตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกโดยกลุ่มเป้าหมายผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยรวมทุกรายการมีความถูกต้อง และความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 100

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาโดยรวมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และกรอบแนวคิดในการวิจัยผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์พฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษา

1.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยด้านมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้จะเป็นผลมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีความกระตือรือร้นที่จะลงมือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างตั้งใจ โดยการปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาวิธีการทำงาน มีความกล้าที่จะเสนอความคิดเห็นหรือคิดหาวิธีการต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ โดยการสร้างสรรค์วิธีการใหม่ ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกวรรณ สังห์ธรรม และคณะ (2559, หน้า 140) ที่ได้ศึกษา การสนับสนุนขององค์กรตามการรับรู้และพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของพยาบาลวิชาชีพ โดยผลการศึกษา พบว่า พฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของพยาบาลกลุ่มตัวอย่างด้านการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่าเกิดจากอิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคล และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อภิวัชร ฉายอรุณ (2564, หน้า 181) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยพฤติกรรมการทำงานเชิงรุก และปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าในอาชีพ ที่พบว่า ปัจจัยพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของบุคลากรมหาวิทยาลัยรังสิตในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ทั้งนี้เป็นผลมาจากบุคลากรมีความกระตือรือร้นที่จะหาความรู้เพื่อมาใช้ในการพัฒนางาน เนื่องจากบุคลากรของมหาวิทยาลัยรังสิตจะให้ความสำคัญในการเข้าร่วมการฝึกอบรม

ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์พฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งพบว่า องค์ประกอบการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้จะเป็นผลมาจากข้าราชการครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังที่จะเห็นผู้บริหารสถานศึกษา สามารถคิดวิเคราะห์ปัญหา คาดการณ์ได้อย่างถูกต้อง และมีวิธีดำเนินการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น มีลักษณะชอบคิดค้นหาวิธีการทำงานใหม่ เพื่อทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานที่มากขึ้น เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร มีการแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์ที่แตกต่างจากผู้อื่น อีกทั้งยังสามารถใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย และสามารถสื่อสารถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานให้กับผู้อื่นเพื่อความเข้าใจถึงแม้ว่าผู้อื่นจะไม่เห็นด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยอนันต์ มั่นคง และคณะ (2559, หน้า 98) ได้ศึกษา เกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของอาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ที่พบว่าหากอาจารย์มีพฤติกรรมการทำงานเชิงรุก อาจารย์ก็จะกล้าลงมือทำงานใหม่ ๆ หรืองานที่ท้าทายให้เกิดขึ้นได้ เช่น การเกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ค้นหาเทคนิควิธีการ สื่อการสอนใหม่ ๆ พร้อมทั้งสามารถที่จะสื่อสารความคิด มุมมองใหม่ ๆ ให้กับผู้อื่นได้ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Parker and Collins (2010, pp. 633–662) อธิบายเกี่ยวกับพฤติกรรมการทำงานเชิงรุก ว่าเป็นการทำงานอย่างมีการริเริ่มสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง มีการวางแผนในระยะยาว เพื่อปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ก่อนจะเกิดปัญหาในอนาคต

1.2 ผลการศึกษาดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นความต้องการจำเป็นการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเรียงจากค่าดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นมากไปหาน้อย พบว่า การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใหม่มีความจำเป็นที่ต้องการพัฒนาเป็นลำดับแรก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาส่วนหนึ่งยังยึดติดในรูปแบบการทำงานแบบเดิม จึงไม่มีแนวคิด หรือกระบวนการทำงานวิธีใหม่ ๆ และไม่สามารถนำความรู้ที่มีมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันได้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จิรวัฒน์ วรณโรจน์ (2564, หน้า 43) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำยุคการศึกษา 4.0 ของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจังหวัดขอนแก่น ที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง ทั้งนี้เนื่องจาก ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีเป้าหมายเพียงเพื่อเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรรวมถึงผู้เรียนมีการสร้างนวัตกรรมด้วยความคิด แนวทาง และวิธีการใหม่ ๆ อีกทั้งยังสอดคล้องกับ สมิตา แสงบุญเรือง (2564, หน้า 53) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์การ และพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของข้าราชการ ตำรวจในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน : บทบาทการเป็นตัวแปรสื่อของพฤติกรรมการทำงานเชิงรุก พบว่า ข้าราชการตำรวจในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน มีพฤติกรรมที่เน้นสร้างสิ่งใหม่ ๆ เพื่อเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ภายในขององค์การเช่น ค้นหาเทคนิคการทำงาน เทคโนโลยีที่แตกต่างแนวคิดใหม่ให้กับองค์การ

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษา มีแนวทางการพัฒนา โดยเรียงจากดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุงขององค์ประกอบ 3 อันดับแรก ดังนี้

2.1 การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใหม่ ได้เสนอแนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถนำความรู้มา ประยุกต์ใช้เพื่อให้งานสำเร็จ ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ หรือจัดการศึกษาดูงาน ควรมีการส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการทำงาน หน่วยงานต้นสังกัดควรมีการนิเทศ และติดตามผู้บริหารสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ จัดพื้นที่ให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้แสดงผลงานผ่านแพลตฟอร์มต่าง ๆ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ญัฐินี มหานิติพงษ์ (2562, หน้า 54) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาใน สถานศึกษา ทั้งในด้านการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีแผนพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร มีการสนับสนุนงบประมาณด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธนวัฒน์ นิยมกุล (2565, หน้า 293) ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พบว่าการมีความคิดสร้างสรรค์ ผู้นำควรมีการวางแผน และสร้าง กระบวนการในการทำงาน เพื่อสร้างสรรค์ให้เกิดนวัตกรรมใหม่ที่โดดเด่นก้าวทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สามารถสร้าง บรรยากาศแห่งความร่วมมือ บรรยากาศการทำงานที่เปิดโอกาสให้บุคคลในองค์กรได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ให้ ความสำคัญกับความยืดหยุ่น ความสามารถในการปรับตัว ความร่วมมือและความเชื่อมโยง การมีความคิดสร้างสรรค์คำนึงถึง ความเป็นปัจเจกบุคคล

2.2 การป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา ด้านการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา ได้เสนอแนวทางการพัฒนาผู้บริหาร สถานศึกษาโดยการสร้างความตระหนักให้ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นถึงความสำคัญของการป้องกันปัญหาย่อมดีกว่าการแก้ไข ปัญหา จัดสร้างภาคีเครือข่ายทั้งในองค์กรและนอกองค์กร เพื่อรับข้อมูลข่าวสารหรือการแจ้งเตือนปัญหาที่อาจเกิดขึ้นใน อนาคตได้ จัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการ เช่น การอบรมการทำแผนเผชิญเหตุ และแผนการดำเนินงาน จัดให้มีการสรุป แผนปฏิบัติการประจำปีของปีที่ผ่านมา เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุของปัญหา แล้วเพิ่มเติมต่อยอด และจัดทำแผนปฏิบัติการ ประจำปีในปีถัดไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปัทมธิญา รอดแก้ว และมณฑล สรไกรกิติกุล (2559, หน้า 73) ศึกษา เรื่อง กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการ พบว่า ด้านการสร้างความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำแผนปฏิบัติ การให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง จะทำให้บุคคลในคณะทำงานเข้าใจทราบถึงบทบาท และหน้าที่อันพึงกระทำ มองเห็นความจำเป็น และความสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการศึกษา ของ กริช ธีรางศุ และอำนาจ ชนวงษ์ (2563, หน้า 25) ศึกษาเกี่ยวกับ แนวทางการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือสำหรับ สถานศึกษา พบว่า แนวทางการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 24 ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ร่วม การมีส่วนร่วม การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน และการบริหารจัดการ เครือข่ายถือเป็นกระบวนการแนวทางที่จะพัฒนาการดำเนินงานของเครือข่ายความร่วมมือให้เกิดประสิทธิภาพ

2.3 การนำเสนอความคิดเห็นของตน ได้เสนอแนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีวิธีการพูดโน้มน้าว ใจเพื่อนร่วมงานให้ยอมรับวิธีการทำงานที่เสนอ โดยศึกษาข้อมูลเชิงลึกของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นรายบุคคล จัดอบรมเรื่อง หลักจิตวิทยา เทคนิค และทักษะการสื่อสาร ให้กับผู้บริหารสถานศึกษา และทำกรณีศึกษาติดตามผลของการจัดอบรมเรื่องหลัก จิตวิทยา เทคนิค และทักษะการสื่อสาร สอดคล้องกับการวิจัยของ พัชรินทร์ สายขุน (2559, หน้า 88) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะกับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่สำคัญคือด้าน สติปัญญาความรู้ความสามารถ ดังนั้น ผู้บริหารควรมีความรู้และเข้าใจหน่วยงานทางการศึกษา มีคุณวุฒิทางการศึกษา เหมาะสมกับลักษณะงาน มีปฏิภาณไหวพริบและความเฉลียวฉลาดในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า มีความรู้เกี่ยวกับนโยบายการ บริหารสถานศึกษา และมีวิธีการจูงใจบุคลากรให้มีความร่วมมือในการบริหารงานได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวนีย์ สมบูรณ์ศิริโรจน์ (2562, หน้า 91) ได้ศึกษา ลักษณะภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ด้านความไว้วางใจ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสร้างเชื่อมั่น ศรัทธาต่อสมาชิกในองค์กร เนื่องจากผู้บริหาร สถานศึกษาในยุคปัจจุบันสามารถแสวงหาข้อมูลข่าวสารได้หลายทิศทางและมีการถ่ายทอดไปยังสมาชิกในองค์กร ทั้งทางตรง และทางอ้อมมาใช้ในการโน้มน้าวใจ เพื่อให้สมาชิกในองค์กรมีแนวคิดไปในทิศทางเดียวกัน

3. ความถูกต้อง และความเหมาะสมแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา จำนวน 3 คน อาจารย์ประจำสาขาวิชาบริหารการศึกษา จำนวน 1 คน และผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 5 โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยรวมทุกรายการมีความถูกต้อง และความเหมาะสมคิดเป็นร้อยละ 100

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ได้แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ตามองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบ

ภาพประกอบ 2 องค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษา

สรุป

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้ ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์พฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับผลการศึกษาดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุงการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ในภาพรวมตามตามองค์ประกอบ 4 ด้าน เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบโดยเรียงจากค่าดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใหม่ รองลงมา คือ การป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา การนำเสนอความคิดเห็นของตน และการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ตามลำดับ ผลแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเรียงจากดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุงขององค์ประกอบ 3 อันดับแรก ดังนี้ 1) การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใหม่

ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ หรือจัดศึกษาดูงาน และควรมีการส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการทำงาน 2) ด้านการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหา ควรสร้างความตระหนักให้ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นถึงความสำคัญของการป้องกันปัญหาย่อมดีกว่าการแก้ไขปัญหา โดยการพบปะกับผู้ได้บังคับบัญชาเมื่อมีโอกาสอย่างสม่ำเสมอ จัดสร้างภาคีเครือข่ายทั้งในองค์กรและนอกองค์กร จัดให้มีการสรุปแผนปฏิบัติการประจำปีของปีที่ผ่านมา 3) การนำเสนอความคิดเห็นของตน ควรจัดอบรมเรื่องหลักจิตวิทยา เทคนิค ทักษะการสื่อสาร ให้กับผู้บริหารสถานศึกษา และทำการนิเทศติดตาม และผลการยืนยันความถูกต้อง และความเหมาะสมโดยทุกรายการมีความถูกต้อง และความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 100

ข้อเสนอแนะ

ผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้มีประเด็นข้อค้นพบที่มีความน่าสนใจ และเป็นประโยชน์ ต่อการนำผลการวิจัยไปใช้และการศึกษาครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการศึกษาไปใช้

1.1 ผู้บริหารการศึกษาควรนำแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาไปปรับใช้ เพื่อพัฒนาพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษาในรูปแบบของการจัดอบรม

1.2 ผลการศึกษาชั้นการจัดลำดับความต้องการจำเป็นความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุงที่มากที่สุด คือ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใหม่ โดยผู้บริหารการศึกษาควรศึกษาแนวทางการพัฒนาดังกล่าว และพิจารณาวิธีการที่เหมาะสมในการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของผู้บริหารสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเชิงรุก เช่น บทบาทของผู้นำองค์กร สภาพแวดล้อมการทำงาน และวัฒนธรรมองค์กร เพื่อให้สามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2 ควรมีการออกแบบและทดสอบรูปแบบการฝึกอบรมที่สามารถกระตุ้นพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาจใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หรือการโค้ชชิ่ง เพื่อให้พนักงานสามารถนำแนวทางไปปฏิบัติได้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ สังห์รณ์ และคณะ. (2559). การสนับสนุนขององค์กรตามการรับรู้ และพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของพยาบาลวิชาชีพ. *พยาบาลสาร*, 44(4), 140.
- กลุ่มนโยบายและแผน. (2567). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. แม่ฮ่องสอน: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1.
- กริช อีรางศู และอำนาจ ชนวงษ์. (2563). แนวทางการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*, 15(2), 25.
- จิรวรรณ วรณโรจน์. (2564). การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำยุคการศึกษา 4.0 ของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจังหวัดขอนแก่น. *สภากวารสารศึกษาศาสตร์*, 8(2), 43.
- ชัยอนันต์ มั่นคง และคณะ. (2559). *ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกของอาจารย์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณัฐจิณี มหานิตพงษ์. (2562). บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาในอำเภอบุณทริก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 5(1), 54.
- ธนวัฒน์ ฉิมกุล. (2565). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 17(54), 293.
- ปัทมัญญา รอดแก้ว, และมณฑล สรไกรกิตติกุล. (2559). กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการ. *วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร*, 13(2), 73.

- พัชณูพิชา จันทา. (2563). แนวทางการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครนายก. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- พัชรินทร์ สายขุน. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะกับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มกาญจนาภิเษกวิทยาลัย วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมिता แสงบุญเรือง. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์การและพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดี ขององค์การของข้าราชการตำรวจในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนบน: บทบาทการเป็นตัวแปรสื่อของพฤติกรรมกรรมการ ทำงานเชิงรุก. การค้นคว้าแบบอิสระ วท.ม. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (พิมพ์ครั้งที่ 3 ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- สุธิกานต์ บริเอก. (2564). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- เสาวนีย์ สมบูรณ์ศิริรัตน์. (2562). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- อภิวัชร ฉายอรุณ. (2564). ปัจจัยพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกและปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าใน อาชีพของบุคลากรมหาวิทยาลัยรังสิต. วิทยานิพนธ์ บธ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- เอื้ออังกูร ชำนาญ. (2564). แนวทางการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนพื้นที่สูง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 3. สารนิพนธ์ ค.ม. อุตรดิตถ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุตรดิตถ์.
- Best, J. W. (1981). *Research in education*. New jersey: Prentice-Hall.
- Frese, M., & Zapf, D. (1994). Action as the core of work psychology: A German approach. In H.C. Triandis, M. D. Dunnette, & L. M. Hough (Eds.), *Handbook of industrial and organizational Psychology, Consulting Psychologists Press., 1*, 271–340.
- Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
- Parker, S. K.; & Collins, C. G. (2010). Taking stock: Integrating and differentiating multiple proactive behaviors. *Journal of Management*. 36, 633–662.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์
โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิด
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

THE DEVELOPMENT OF LEARNING ACHIEVEMENT AND CREATIVE WRITING ABILITIES
USING LEARNING MANAGEMENT ACCORDING TO THE SYNECTICS TEACHING MODEL
TOGETHER WITH MIND MAPS FOR PRATHOMSKSA 6 STUDENTS

นิรมล ไทรน้อย^{1,*} วัชรภรณ์ ประภาสะโนบล² และ ยุพิน ยืนยง²

Niramon Sainoi^{1,*}, Vatcharaporn Prapasanobol² and Yupin Yuenyong²

¹สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เพชรบุรี 76000

²คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เพชรบุรี 76000

¹Program in Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University,
Phetchaburi 76000, Thailand

²Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University, Phetchaburi 76000, Thailand

Corresponding Author: E-mail: niramon.sai@mail.pbru.ac.th

รับบทความ 27 มีนาคม 2568 แก้ไขบทความ 10 พฤษภาคม 2568 ตอบรับบทความ 13 พฤษภาคม 2568 เผยแพร่บทความ กรกฎาคม 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิด 2) เปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น 3) ศึกษาพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านห้วยยางมิตรภาพที่ 35 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 35 คน ที่ได้จากการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00 (2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00 มีค่าความยากง่าย 0.54-0.77 มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.23-0.74 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92 (3) แบบวัดความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ มีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00 มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.69-0.77 มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.48-0.76 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.84 (4) แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนมีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 และ (5) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น มีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที่ t-test for Dependent Samples และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้ สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่า นักเรียนมีความกระตือรือร้นและแสดงความคิดเห็นริเริ่มสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ทั้งนี้จึง

ส่งผลให้นักเรียนสามารถนำคำที่ตนเองคิดขึ้นใหม่ไปเขียนเรื่องตามจินตนาการของตนเองได้อย่างน่าสนใจ และ 4) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น โดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การเขียนเชิงสร้างสรรค์, รูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์, แผนผังความคิด

ABSTRACT

This study aimed: 1) to compare the learning achievement of Prathomsuksa 6 students before and after receiving instruction using the synectics teaching model together with mind maps; 2) to compare the creative writing abilities of Prathomsuksa 6 students before and after the intervention; 3) to examine the learning behaviors of Prathomsuksa 6 students after the intervention; and 4) to explore the students' satisfaction with the developed learning management after the intervention. The research sample group consisted of 35 Prathomsuksa 6 students at Ban Huai Yang Mittraphap 35 School in the first semester of the 2024 academic year, selected by cluster random sampling. The research instruments included: (1) Thai language learning management plans based on the synectics teaching model together with mind maps for Prathomsuksa 6 students, with content validity ranging from 0.67 to 1.00; (2) a learning achievement test with a validity ranging from 0.67 to 1.00, a difficulty index ranging from 0.54 to 0.77, a discrimination index ranging from 0.23 to 0.74, and a reliability coefficient of 0.92; (3) a creative writing ability assessment with a validity ranging from 0.67 to 1.00, a difficulty index ranging from 0.69 to 0.77, a discrimination index ranging from 0.48 to 0.76, and a reliability coefficient of 0.84; (4) a learning behavior observation form with a validity of 1.00; and (5) a satisfaction questionnaire for Prathomsuksa 6 students regarding the developed learning management, with a validity ranging from 0.67 to 1.00. The statistical methods used in this study included mean, standard deviation, t-test for Dependent Samples, and content analysis.

The findings indicated that: 1) The learning achievement of Prathomsuksa 6 students after the intervention was significantly higher than that before the intervention at the 0.05 significance level. 2) The creative writing ability of Prathomsuksa 6 students after the intervention was significantly higher than that before the intervention at the .05 significance level. 3) The learning behaviors of Prathomsuksa 6 students after the intervention demonstrated increased enthusiasm and creativity. Consequently, they were able to generate new vocabulary and effectively incorporated it into their imaginative writing and 4) The satisfaction of Prathomsuksa 6 students was overall at the highest level ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.06) with the developed learning management.

Keywords: Creative Writing, Synectics Teaching Model, Mind Maps

บทนำ

ภาษาไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของคนไทยที่ช่วยเสริมสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันของชาติ ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสาร เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันในหมู่ประชาชน อีกทั้งยังมีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตประจำวันของคนไทย ช่วยให้สมาชิกในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข นอกเหนือจากบทบาทในการใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันแล้ว ภาษาไทยยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการเสริมสร้างความรู้ พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การวิพากษ์วิจารณ์ และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย ดังที่ ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2556, หน้า 348) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภาษาไทยว่า เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารของประชาชน และยังเป็นช่องทางสำคัญในการแสวงหาความรู้ ตลอดจนการดำรงไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ หากบุคคลสามารถใช้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพก็

จะส่งผลให้การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสบความสำเร็จ อีกทั้งยังเสริมสร้างความสามัคคีและความเข้าใจอันดีในหมู่คณะ ในทำนองเดียวกัน ศรีสุตา จริยากุล (2556) ได้ไว้ว่า ภาษาเป็นเครื่องสะท้อนความเจริญรุ่งเรืองในอดีตและเป็นหลักฐานสำคัญที่เปิดโอกาสให้คนไทยได้ศึกษาและเข้าใจรากเหง้าของตน นอกจากนี้ภาษาไทยยังเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร และการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น จึงนับว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยหลอมรวมคนในสังคมให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และยังเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ต่อยอดสู่อาชีพที่มั่นคง รวมถึงเป็นปัจจัยที่ช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

แม้ในปัจจุบันทุกฝ่ายจะตระหนักถึงความสำคัญของทักษะการเขียน โดยมองว่าเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง และต้องใช้กระบวนการคิดระดับสูงในการสร้างสรรค์ผลงาน แต่ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนด้านการเขียนในรูปแบบต่าง ๆ ก็ยังคงพบในสถานศึกษาจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งยังเป็นจุดที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง ซึ่งต้นเหตุของปัญหาเกี่ยวกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์ มักพบว่า นักเรียนจำนวนไม่น้อยประสบปัญหาในการสะกดคำอย่างถูกต้อง ขาดความเข้าใจในความหมายของคำศัพท์ และไม่สามารถใช้จินตนาการหรือความคิดสร้างสรรค์ในรูปแบบที่แปลกใหม่ได้ อีกทั้งยังขาดทักษะในการเรียบเรียงเนื้อหาให้มีลำดับต่อเนื่องอย่างมีทิศทางเดียวกัน รวมถึงมีการเลือกใช้ถ้อยคำที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์หรือเนื้อเรื่อง ทำให้เนื้อหาที่ถ่ายทอดออกมาขาดความเชื่อมโยงและมีลักษณะสับสน วกวน ปัญหาดังกล่าวยังสอดคล้องกับผลการวิจัยหลายฉบับที่ระบุว่า นักเรียนมีข้อบกพร่องในการเขียน ทั้งในแง่ของการเขียนสะกดคำ การเรียบเรียงเนื้อหา ตลอดจนการลำดับเรื่องที่ไมชัดเจนและขาดเหตุผลเชิงตรรกะ เช่น จงกล วณะเสถียร (2559 หน้า 4) ได้พบว่า ร้อยละ 50 ของนักเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียบเรียงแนวคิดที่ไม่เป็นลำดับ เนื้อหาไม่สัมพันธ์กับภาพ และขาดจินตนาการสร้างสรรค์ ขณะที่ ชุติลักษณ์ ชุ่มเย็น (2565, หน้า 3) พบว่า นักเรียนมักไม่ใช้คำเชื่อมประโยค ไม่เว้นวรรคตอนอย่างเหมาะสม และมักสะกดคำผิด รวมทั้งขาดการจัดเรียงแนวคิดที่มีระบบ และใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสมกับบุคคลหรือกาลเทศะ นอกจากนี้ กชกร เสมาทอง (2561 หน้า 4) ยังชี้ให้เห็นว่า นักเรียนแสดงออกถึงความเบื่อหน่ายในการเขียน และมีแนวโน้มหลีกเลี่ยงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์งานเขียน ส่งผลต่อพัฒนาการด้านภาษาในภาพรวม

จากข้อมูลสถิติของผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินำขึ้นพื้นฐาน (O-NET) วิชาภาษาไทยประจำปีการศึกษา 2562, 2563 และ 2565 พบว่า คะแนนเฉลี่ยในการเขียนอยู่ที่ 54.63, 58.27 และ 59.36 ตามลำดับ แม้ค่าเฉลี่ยจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่ก็ยังถือว่าต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับสาระอื่น ๆ ภายในวิชาภาษาไทย หากพิจารณาในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาประจำบุรีรัมย์ เขต 1 จะเห็นได้ว่าค่าเฉลี่ยของสาระการเขียนยังคงต่ำกว่าระดับประเทศตลอดช่วงเวลาเดียวกัน โดยในปีการศึกษา 2562 ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 54.11 ปีการศึกษา 2563 อยู่ที่ 57.69 และในปี 2565 อยู่ที่ 58.81 เช่นเดียวกันกับระดับสถานศึกษา ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 55.15, 57.45 และ 57.79 ตามลำดับ โดยทั้งหมดนี้ยังคงต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศและต่ำกว่าสาระอื่น ๆ ภายในวิชาเดียวกันอย่างเห็นได้ชัด เมื่อวิเคราะห์เชิงลึกถึงสาเหตุของผลสัมฤทธิ์ด้านการเขียนที่อยู่ในระดับต่ำ พบว่า นักเรียนจำนวนมากยังไม่สามารถถ่ายทอดสาระสำคัญให้สอดคล้องกับหัวข้อที่กำหนดไว้ ขาดความเชื่อมโยงของเนื้อหา รวมทั้งขาดจินตนาการที่จำเป็นต่อการสร้างผลงานที่มีความแปลกใหม่ นอกจากนี้ การเรียบเรียงข้อความมักขาดความเป็นระบบ ทำให้เนื้อหาไม่ชัดเจนและวุ่นวาย อีกทั้งยังประสบปัญหาในการเลือกใช้ถ้อยคำให้เหมาะสมกับบริบท รวมถึงมีความผิดพลาดในการสะกดคำ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของงานเขียนโดยตรง ซึ่งในยุคที่เทคโนโลยีมีบทบาทอย่างมากในชีวิตประจำวันของผู้เรียน พบว่า เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่อาจทำให้ทักษะด้านการเขียนลดลง เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่นิยมสื่อสารผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊กหรือแอปพลิเคชันอื่น ๆ ที่มีลักษณะการใช้ภาษาย่อหรือปรับประโยคให้กระชับ ส่งผลให้เนื้อหาที่สื่อออกมาบางครั้งคลาดเคลื่อนจากความหมายดั้งเดิม และเมื่อผู้เรียนคุ้นชินกับลักษณะภาษาเหล่านี้ ก็อาจนำมาใช้ในการเขียนโดยไม่รู้ตัว จนนำไปสู่การขาดความสามารถในการเลือกใช้คำในเชิงสร้างสรรค์อย่างเหมาะสม จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าปัญหาเกี่ยวกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์มีที่มาจากหลากหลายปัจจัย ดังนั้น ครูผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญในการออกแบบกระบวนการเรียนการสอนที่สามารถสร้างแรงดึงดูดใจแก่ผู้เรียน รวมถึงควรใช้กลวิธีทางการสอนที่ช่วยส่งเสริมกระบวนการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ในประเด็นนี้ อาธิยา หลิมกุล (2556, หน้า 3) ได้เสนอแนะคิดว่า การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในผู้เรียนนั้นขึ้นอยู่กับ การปลูกฝังแรงจูงใจในการเรียนรู้ โดยครูควรนำเสนอวิธีการสอนที่แปลกใหม่และ

น่าสนใจ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็นและตระหนักถึงคุณค่าของเนื้อหาที่ได้เรียน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถฝึกฝนจนเกิดทักษะที่เชี่ยวชาญ และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว ในทำนองเดียวกัน ญัตติฯ จิตตะคาม (2561, หน้า 30) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ว่า เป็นแนวทางที่ส่งผลดีทั้งต่อผู้เรียนและผู้สอน ซึ่งควรได้รับการสนับสนุนและพัฒนาให้มีความน่าสนใจยิ่งขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถถ่ายทอดความคิดสร้างสรรค์ของตนผ่านงานเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าทักษะด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์สามารถได้รับการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากครูผู้สอนเลือกใช้เทคนิคและวิธีการที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเฉพาะเทคนิคที่สามารถกระตุ้นความสนใจและสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียนได้ ตลอดจนช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถเลือกใช้ถ้อยคำได้อย่างเหมาะสม และแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ทั้งนี้ เทคนิคการจัดการเรียนการสอนมีความหลากหลาย และสามารถนำมาใช้เพื่อส่งเสริมทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีงานวิจัยหลากหลายที่ระบุว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านการเขียนดีขึ้น หลังจากที่ได้รับการเรียนรู้ผ่านการจัดกิจกรรมที่ออกแบบอย่างมีกลยุทธ์เฉพาะ เช่น มั่นตะสูตร (2564, หน้า 102) จากงานวิจัยมีเทคนิคการสอนหลายรูปแบบที่สามารถนำมาใช้แก้ปัญหาด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างเห็นผล โดยหนึ่งในแนวทางที่เหมาะสมและมีศักยภาพสูงในการพัฒนา คือ การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบซินเนคติกส์ ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างสรรค์แนวคิดใหม่ผ่านการเปรียบเทียบสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกัน เพื่อนำไปสู่การเชื่อมโยงและสร้างแนวคิดที่แปลกใหม่ การสอนด้วยรูปแบบซินเนคติกส์ช่วยให้นักเรียนมองเห็นความเชื่อมโยงของแนวคิดที่แตกต่างกัน และสามารถนำแนวคิดเหล่านั้นมาประยุกต์สร้างเป็นผลงานหรือแนวคิดใหม่ที่ไม่ซ้ำเดิม ส่งผลให้ผลงานการเขียนมีความน่าสนใจและสะท้อนความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างชัดเจน Gordon (1961) ได้นำเสนอขั้นตอนหลักในการจัดกิจกรรมตามรูปแบบนี้ จำนวน 6 ขั้นตอน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่ม จินตนาการ และมุมมองใหม่ ๆ รวมถึงเห็นคุณค่าของความคิดทั้งของตนเองและผู้อื่น

นอกจากรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ ที่สามารถช่วยพัฒนาทักษะด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์แล้ว ยังมีอีกหนึ่งเทคนิคที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเขียน ได้แก่ แผนผังความคิด ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยจัดระบบความคิดให้มีความเป็นลำดับขั้นและเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากแนวคิดหลักและแยกย่อยไปสู่แนวคิดรอง เพื่อแสดงความสัมพันธ์ของข้อมูลอย่างเป็นภาพรวม ช่วยให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นโครงสร้างของเนื้อหาได้ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับชลธิตา หงส์เหม (2560, หน้า 78) กล่าวว่า แผนผังความคิดเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านภาพหรือแผนภูมิ ซึ่งใช้สัญลักษณ์ สี ภาพ และเส้นเชื่อมโยงกันอย่างเป็นลำดับขั้น เพื่อแสดงความสัมพันธ์ของแนวคิดหลักกับแนวคิดรองและแนวคิดย่อย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ข้อมูลเหล่านั้นมีความหมายและง่ายต่อการจดจำ อีกทั้งยังมีส่วนช่วยในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน Buzan (1997, p. 59) ยังกล่าวไว้ว่า แผนผังความคิดเป็นเทคนิคที่สามารถแสดงกระบวนการคิดในลักษณะที่กระจายรอบทิศทาง ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของสมองมนุษย์ โดยใช้ภาพเป็นเครื่องมือแสดงแนวคิด ช่วยเปิดศักยภาพในการเรียนรู้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในหลากหลายด้าน ทั้งในชีวิตประจำวันและการเรียนรู้ทางวิชาการ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Moriss and Dore (1984, หน้า 84) ที่กล่าวถึงแผนผังความคิดว่าเป็นกลวิธีที่มีประสิทธิภาพในการช่วยให้ผู้เรียนสามารถจัดระเบียบข้อมูลทางความคิดได้ดีขึ้น โดยเน้นการจัดกลุ่มแนวคิดแยกประเภท และเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นหลักกับรายละเอียด ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการเขียนได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

จากแนวคิดที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า รูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ควบคู่กับแผนผังความคิดนั้น เป็นแนวทางที่สามารถช่วยในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาด้านการเขียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของการเขียนเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิด
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิด
3. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิด
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิด

นิยามศัพท์เฉพาะ

การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ หมายถึง แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน โดยใช้กระบวนการเปรียบเทียบสิ่งที่แตกต่างกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความคิดแปลกใหม่ มีขั้นตอนการสอน ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 ขั้นนำ ครูสอนให้นักเรียนทำงานต่าง ๆ
- ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการสร้างอุปมาแบบตรงหรือเปรียบเทียบแบบตรง ครูเสนอคำคู่ให้นักเรียนเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง
- ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการสร้างอุปมาบุคคลหรือเปรียบเทียบบุคคลกับสิ่งของ ครูให้นักเรียนสมมติตนเองเป็นสิ่งอื่นและแสดงความรู้สึก
- ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการสร้างอุปมาคำคู่ขัดแย้ง ครูให้นักเรียนนำคำที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 และ 3 มาสร้างเป็นคำใหม่ที่มีความหมายขัดแย้งกัน
- ขั้นตอนที่ 5 ขั้นการอธิบายความหมายของคำคู่ขัดแย้ง ครูให้นักเรียนอธิบายความหมายของคำขัดแย้งที่ได้
- ขั้นตอนที่ 6 ขั้นการนำความคิดใหม่มาสร้างสรรค์งาน ครูให้นักเรียนนำงานที่ทำในขั้นตอนที่ 1 มาทบทวน และนำความคิดที่ได้จากขั้นตอนที่ 5 มาพัฒนางานของตนเองให้สร้างสรรค์

แผนผังความคิด หมายถึง เครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการจัดระเบียบข้อมูลจากแนวคิดหลักไปสู่แนวคิดย่อย โดยใช้คำ เส้น สี หรือสัญลักษณ์ในการแสดงความเชื่อมโยงของข้อมูลในลักษณะแผนภาพ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นภาพรวมของเนื้อหาได้อย่างเป็นระบบ ในการวิจัยนี้เลือกใช้แผนผังตารางเปรียบเทียบ (Compare Table Map) สำหรับการเปรียบเทียบในลำดับต้น และแผนผังใยแมงมุม (Spider Map) สำหรับการสร้างสรรค์งานในขั้นตอนท้าย

การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิด หมายถึง รูปแบบการสอนที่ผสมผสานกระบวนการสร้างความคิดสร้างสรรค์ผ่านการเปรียบเทียบกับการจัดองค์ความรู้ด้วยแผนผังความคิด เพื่อพัฒนาทักษะการคิดและการเขียนของผู้เรียน โดยดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามลำดับขั้นที่ออกแบบไว้ร่วมกับการใช้แผนภาพช่วยสื่อความคิด มีขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 ขั้นนำ ครูสอนให้นักเรียนทำงานต่าง ๆ
- ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการสร้างอุปมาแบบตรงหรือเปรียบเทียบแบบตรง ครูเสนอคำคู่ให้นักเรียนเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง โดยขั้นนี้จะใช้ร่วมกับแผนผังตารางเปรียบเทียบ (Compare Table Map)
- ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการสร้างอุปมาบุคคลหรือเปรียบเทียบบุคคลกับสิ่งของ ครูให้นักเรียนสมมติตนเองเป็นสิ่งอื่นและแสดงความรู้สึก โดยขั้นนี้จะใช้ร่วมกับแผนผังตารางเปรียบเทียบ (Compare Table Map)
- ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการสร้างอุปมาคำคู่ขัดแย้ง ครูให้นักเรียนนำคำที่ได้จากขั้นตอนที่ 2 และ 3 มาสร้างเป็นคำใหม่ที่มีความหมายขัดแย้งกัน
- ขั้นตอนที่ 5 ขั้นการอธิบายความหมายของคำคู่ขัดแย้ง ครูให้นักเรียนอธิบายความหมายของคำขัดแย้งที่ได้

ขั้นตอนที่ 6 ขั้นการนำความคิดใหม่มาสร้างสรรค์งาน ครูให้นักเรียนนำงานที่ทำในขั้นตอนที่ 1 มาทบทวน และนำความคิดที่ได้จากขั้นตอนที่ 5 มาพัฒนางานของตนเองให้สร้างสรรค์ โดยขั้นนี้จะใช้ร่วมกับแผนผังใยแมงมุม (Spider Map)

ขั้นตอนที่ 7 ขั้นสรุป ผู้เรียนสรุปความรู้ที่ได้รับและนำเสนอผลงาน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนความสามารถของผู้เรียนจากการเรียนโดยพิจารณาจากคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนติกส์ร่วมกับแผนผังความคิด เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งใช้แนวคิดของบลูม โดยแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ด้านความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การประเมินค่า และการสร้างสรรค์

ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการถ่ายทอดความคิดและจินตนาการผ่านงานเขียนอย่างเป็นระบบ มีความแปลกใหม่ มีการใช้ภาษาที่เหมาะสม และสามารถสร้างสรรค์เนื้อหาได้อย่างมีคุณค่าซึ่งวัดได้จากแบบวัดความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยเป็นแบบอัตนัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 5 ข้อ ข้อละ 16 คะแนน รวม 80 คะแนน มีเกณฑ์การประเมินเป็นแบบรูบริก 4 ระดับ ประกอบด้วยประเด็นการประเมินการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ 1) สื่อความได้ตรงประเด็น 2) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 3) ความถูกต้องด้านการใช้ภาษา และ 4) การเรียบเรียงเนื้อหา

พฤติกรรมการเรียนของนักเรียน หมายถึง ลักษณะการมีส่วนร่วมของนักเรียนที่แสดงออกในระหว่างกระบวนการเรียนรู้ ทั้งทางกายภาพ วาจา และความสนใจ โดยพิจารณาผ่านการสังเกตในแต่ละขั้นของกระบวนการสอน ซึ่งเป็นแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียน โดยแบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นนำ ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการสร้างอุปมาแบบตรงหรือเปรียบเทียบแบบตรง ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการสร้างอุปมาหรือเปรียบเทียบบุคคลกับสิ่งของ ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการสร้างอุปมาคำคู่ขัดแย้ง ขั้นตอนที่ 5 ขั้นการอธิบายความหมายของคำคู่ขัดแย้ง ขั้นตอนที่ 6 ขั้นการนำความคิดใหม่มาสร้างสรรค์งาน และขั้นตอนที่ 7 ขั้นสรุป

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลในเชิงบวกที่เกิดขึ้นและเป็นความรู้สึกที่ดีที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนติกส์ร่วมกับแผนผังความคิด เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านผู้สอน และ 3) ด้านประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับ ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนติกส์นั้นเน้นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทดลองคิดแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่สร้างสรรค์ และยังไม่เคยใช้มาก่อน โดยอาจจะผ่านการจำลองสถานการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนเห็นโลกในมุมมองที่แตกต่าง เช่น การตั้งตัวเองเป็นผู้อื่นหรือสิ่งอื่น รูปแบบการสอนนี้ยังสนับสนุนการร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญหลากหลายสาขาที่มีประสบการณ์และทักษะที่แตกต่างกัน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างกระบวนการคิดที่มีความหลากหลายและมีคุณภาพสูงขึ้น กระบวนการในรูปแบบซินเนติกส์ประกอบด้วยความคิดเชิงเปรียบเทียบที่ใช้วิธีการอุปมาอุปไมย ได้แก่ การเปรียบเทียบแบบตรง (Direct Analogy) การเปรียบเทียบกับตนเอง (Personal Analogy) และการเปรียบเทียบความขัดแย้ง (Compressed Conflict) วัตถุประสงค์หลักของการเรียนการสอนในรูปแบบนี้คือการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนโดยช่วยให้ผู้เรียนเกิดแนวคิดใหม่ ๆ ที่แตกต่างไปจากวิธีคิดเดิมและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ผลลัพธ์ที่ผู้เรียนจะได้รับคือการคิดใหม่ ๆ ที่ช่วยสร้างความแปลกใหม่ในงานที่ทำ และอาจมีการตระหนักถึงคุณค่าของความคิดที่หลากหลาย รวมถึงการให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของผู้อื่นเช่นกัน ทิศนา ขัมมณี (2562, หน้า 252-253)

แนวคิดเกี่ยวกับแผนผังความคิด Moriss and Dore (1984, p. 84) ได้กล่าวไว้ว่า แผนผังความคิดว่าเป็นเทคนิคที่มีประสิทธิภาพในการช่วยให้ผู้เรียนสามารถจัดระเบียบระบบความคิดของตนเองได้อย่างมีโครงสร้าง โดยกระบวนการนี้จะทำใหัรวบรวมรายละเอียดต่าง ๆ และจัดแบ่งข้อมูลออกเป็นกลุ่มหัวข้อหรือประเภทที่มีความสัมพันธ์กัน ทำให้นักเรียนทำความเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้นและสามารถนำเสนอแนวคิดอย่างเป็นระบบ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรต้น
การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ ร่วมกับแผนผังความคิด ขั้นตอนที่ 1 ขั้นนำ ครูสอนให้นักเรียนทำงานต่าง ๆ ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการสร้างอุปมาแบบตรงหรือเปรียบเทียบแบบครู เสนอคำคู่ให้นักเรียนเปรียบเทียบความเหมือนและ ความแตกต่าง โดยขั้นนี้จะใช้ร่วมกับแผนผังตาราง เปรียบเทียบ (Compare Table Map) ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการสร้างอุปมาบุคคลหรือเปรียบเทียบบุคคล กับสิ่งของครูให้นักเรียนสมมติตนเองเป็นสิ่งที่อื่น และแสดงความรู้สึก โดยขั้นนี้จะใช้ร่วมกับแผนผัง ตารางเปรียบเทียบ (Compare Table Map) ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการสร้างอุปมาคำคู่ขัดแย้ง ครูให้นักเรียนนำคำที่ ได้จากขั้นตอนที่ 2 และ 3 มาสร้างเป็นคำใหม่ที่มี ความหมายขัดแย้งกัน ขั้นตอนที่ 5 ขั้นการอธิบายความหมายของคำคู่ขัดแย้ง ครูให้ นักเรียนอธิบายความหมายของคำขัดแย้งที่ได้ ขั้นตอนที่ 6 ขั้นการนำความคิดใหม่มาสร้างสรรค์งาน ครูให้ นักเรียนนำงานที่ทำในขั้นตอนที่ 1 มาทบทวน และนำความคิดที่ได้จากขั้นตอนที่ 5 มาพัฒนางาน ของตนเองให้สร้างสรรค์ โดยขั้นนี้จะใช้ร่วมกับ แผนผังใยแมงมุม (Spider Map) ขั้นตอนที่ 7 ขั้นสรุป ผู้เรียนสรุปความรู้ที่ได้รับและนำเสนอผลงาน

ตัวแปรตาม
1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2. ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ 3. พฤติกรรมการเรียน 4. ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินวิจัย

ประชากร

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2567 ในกลุ่มเครือข่ายศูนย์อำเภอทับสะแก 1 จำนวน 6 โรงเรียน
รวม 106 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนบ้านห้วยยางมิตรภาพที่ 35 อำเภอทับสะแก จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 35 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random
sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผัง
ความคิดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 5 แผน ซึ่งผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่าดัชนีความ
สอดคล้องของเครื่องมือ (Index of item Objective Congruence: IOC) ระหว่าง 0.67–1.00

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรูปแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ได้รับการออกแบบตาม
ทฤษฎีของบลูม ซึ่งครอบคลุม 6 ด้าน ได้แก่ ความรู้ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการ

ประเมินค่า โดยนำแบบทดสอบนี้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบพิจารณาในด้านความควบคุมความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ความเที่ยงตรงของเนื้อหา และความเหมาะสมในการใช้ภาษา ผลการตรวจสอบแสดงค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ระหว่าง 0.67–1.00 จากผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 ท่าน จากนั้นได้ทำการทดลองใช้แบบทดสอบ (try out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์คุณภาพของแบบทดสอบ พบว่า ค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.54–0.77 ค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.23–0.74 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) เท่ากับ 0.92

3. แบบวัดความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์แบบอัตนัยจำนวน 5 ข้อ ได้รับการปรับปรุงและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบพิจารณาในการควบคุมความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ความเที่ยงตรงของเนื้อหา และความเหมาะสมในการใช้ภาษา โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ระหว่าง 0.67–1.00 จากผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 ท่าน หลังจากนั้นได้ทำการทดลองใช้แบบทดสอบ (try out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างและนำคะแนนมาวิเคราะห์คุณภาพ พบว่า ค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.69–0.77 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.48–0.76 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) เท่ากับ 0.84

4. แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียน ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบชินเนตติกร่วมกับแผนผังความคิด ได้กำหนดกรอบประเด็นในการประเมิน 7 ชั้น ได้แก่ 1) ขั้นนำ 2) ขั้นการสร้างอุปมาแบบตรง 3) ขั้นการสร้างอุปมาบุคคลหรือเปรียบเทียบบุคคลกับสิ่งของ 4) ขั้นการสร้างอุปมาคำคู่ขัดแย้ง 5) ขั้นการอธิบายความหมายของคำคู่ขัดแย้ง 6) ขั้นการนำความคิดใหม่มาสร้างสรรคงาน และ 7) ขั้นสรุป โดยได้นำแบบสังเกตนี้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านพิจารณาตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) และได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) เท่ากับ 1.00

5. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบชินเนตติกร่วมกับแผนผังความคิด แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item Objective Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00

วิธีการรวบรวมข้อมูล

ขั้นเตรียมการก่อนดำเนินการทดลอง

1. ผู้วิจัยเตรียมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบชินเนตติกร่วมกับแผนผังความคิดตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนด

2. ผู้วิจัยนำหนังสือขออนุญาตดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยยางมิตรภาพที่ 35 อำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

3. ดำเนินการทดสอบความรู้และประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รวมถึงทดสอบความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์กับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นดำเนินการทดลอง

1. ผู้วิจัยทำการสอนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ระยะเวลาในการเรียนรวมทั้งสิ้น 3 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 15 ชั่วโมง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567

2. ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนควบคู่ไปด้วย

ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูลหลังการทดลอง

1. หลังจากการสอนเสร็จสิ้น ผู้วิจัยทำการทดสอบเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ พร้อมทั้งทำการสอบถามความพึงพอใจโดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบชินเนตติกร่วมกับแผนผังความคิด

2. ผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบวัดความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ทั้งก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้มาทำการตรวจสอบและให้คะแนน จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนและความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนระหว่างก่อนและหลังการเรียนรู้ และนำแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนมาวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิด โดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test for dependent samples
2. วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิด โดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test for dependent samples
3. วิเคราะห์พฤติกรรมกรเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิด โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)
4. วิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิด โดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิด

ตาราง 1 ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิด

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน (คน)	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	t	Sig. (1-tailed)
ก่อนเรียน	35	20	6.94	1.73	55.42*	.00
หลังเรียน	35	20	14.97	1.79		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิด ($\bar{X} = 14.97$, S.D. = 1.79) สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 6.94$, S.D. = 1.73) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการศึกษาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิด

ตาราง 2 ผลการศึกษาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิด

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน (คน)	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	t	Sig. (1-tailed)
ก่อนเรียน	35	80	30.31	4.58	104.44*	.00
หลังเรียน	35	80	71.11	4.19		

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 2 พบว่า ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิด ($\bar{X} = 71.11$, S.D.= 4.19) สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 30.31$, S.D.= 4.58) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิด จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา พบว่า นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ แสดงความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ สามารถใช้ความคิดเชิงเปรียบเทียบและอธิบายความหมายของสิ่งที่ตนคิดได้อย่างชัดเจนและน่าสนใจ นอกจากนี้ยังมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในห้องเรียน ส่งเสริมให้เกิดแนวคิดใหม่ ๆ ซึ่งช่วยให้นักเรียนสามารถนำคำหรือแนวคิดที่สร้างขึ้นไปเขียนเรื่องตามจินตนาการของตนเองได้อย่างสร้างสรรค์และน่าติดตาม

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิด พบว่า โดยรวมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.06) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มี 2 ที่อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับ ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.01) ด้านครูผู้สอน ($\bar{X} = 4.62$, S.D.= 0.13) ส่วนด้านการจัดการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.04)

อภิปรายผล

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิด หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิด มีลำดับขั้นตอนการสอนที่ชัดเจนและเป็นระบบของการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ที่ช่วยให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความคิด และเข้าใจขั้นตอนการเขียนเชิงสร้างสรรค์ได้ดีขึ้น อีกทั้งครูผู้สอนยังอธิบายเนื้อหาด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์อย่างสม่ำเสมอก่อนการเข้าสู่กิจกรรม ส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้นสูงขึ้น ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Good (1973) ที่กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ ความสามารถที่แสดงออกจากการเรียนรู้และทักษะรวมถึง โชติภา ภาชีผล (2559, หน้า 55) ที่มองว่าผลสัมฤทธิ์เกิดจากประสบการณ์การเรียนรู้ และสันติชัย เทศวัตร์ (2563, หน้า 34) ที่ระบุว่าเป็นผลที่เกิดหลังการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมหรือแบบฝึกที่สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมผู้เรียนได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิริยะพงศ์ พิมพะธำ (2565) พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยกิจกรรมแบบซินเนคติกส์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกศรา เพ็ชรนาดี (2565) พบว่า นักเรียนระดับ ปวช. ชั้นปีที่ 1 ที่เรียนด้วยรูปแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแบบฝึกมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน

2. ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิด หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 2 ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิด เป็นรูปแบบการสอนที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ ทั้งการเปรียบเทียบระหว่างสิ่งของกับสิ่งของและระหว่างบุคคลกับสิ่งของ อีกทั้งยังมีการให้นักเรียนได้หาคำคู่ขัดแย้งเพื่อ

นำมาใช้ในการสร้างคำใหม่ ซึ่งการเรียนรู้ระหว่างการจัดการเรียนการสอนเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากหากนักเรียนเปรียบเทียบไม่ได้ แต่งานวิจัยนี้ได้มีการนำแผนผังความคิดเข้าไปใช้ในขั้นตอนของการเปรียบเทียบทำให้นักเรียนเห็นภาพของความแตกต่างมากยิ่งขึ้นและง่ายต่อการเปรียบเทียบของนักเรียนอีกด้วย เมื่อนักเรียนผ่านขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ต่าง ๆ จนสามารถคิดคำศัพท์ใหม่ ๆ ขึ้นมาและนำไปใช้ในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ตามที่ได้รับมอบหมายนักเรียนจึงสามารถถ่ายทอดความคิดที่แปลกใหม่คิดนอกกรอบมากยิ่งขึ้น เช่น การตั้งชื่อเรื่องที่แปลกใหม่ มุมมองการเล่าเรื่องและการนำเสนอที่ต่างออกไปจากเดิม อีกทั้งยังสนุกสนานเมื่อสร้างงานเขียนได้ตามเป้าหมายที่ตนเองตั้งไว้ สอดคล้องกับ พรเพ็ญ ปลีกกล้า (2557, หน้า 15 อ้างถึงใน ปุณยณัฐ วงศ์สีดา, 2566) กล่าวว่า การเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นการถ่ายทอดความคิดและจินตนาการของผู้เขียนที่แปลกใหม่ไม่ซ้ำใคร เป็นการใช้ภาษาของตนเองในการแสดงออกอย่างมีเอกลักษณ์ โดยมีเป้าหมายเพื่อสื่อสารอารมณ์ ความรู้สึกและแนวคิดซึ่งล้วนเกิดจากกระบวนการทางความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับ สุทธิวรรณ อินทะกนก (2559, หน้า 25) ที่ระบุว่า การเขียนเชิงสร้างสรรค์ คือการถ่ายทอดความคิด อารมณ์ และประสบการณ์ในรูปแบบที่แปลกใหม่ ทั้งในด้านรูปแบบและเนื้อหาโดยอาศัยศิลปะการใช้ภาษาและเทคนิคการนำเสนอที่ไม่ลอกเลียนแบบ ซึ่งจะต้องมีคุณค่าทั้งในเชิงสาระและความบันเทิงสำหรับผู้อ่าน ในทำนองเดียวกัน จินดา ลาโพธิ์ (2562, หน้า 57) ได้ให้ความหมายของการเขียนเชิงสร้างสรรค์ว่าเป็นทักษะที่เชื่อมโยงกับความคิดสร้างสรรค์ โดยผู้เขียนจะถ่ายทอดความคิดนั้นผ่านลายลักษณ์อักษรที่มีความแปลกใหม่ แสดงถึงคุณค่าทางภาษาและเนื้อหาอย่างมีเอกลักษณ์ ก่อให้เกิดความรู้ ความคิด หรืออารมณ์ต่อผู้อ่าน และมีลักษณะของความประณีตและริเริ่มอย่างชัดเจน แนวคิดข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ จงกล วาณะเสถียร (2559, หน้า 59) พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยรูปแบบซินเนคติกส์มีความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และนักเรียนมีความคิดเห็นในระดับเห็นด้วยมากต่อกิจกรรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐนิชา จิตตะคาม (2561, หน้า 56) พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนซินเนคติกส์ มีพัฒนาการด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และกลุ่มทดลองมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างชัดเจน

3. พฤติกรรมการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิด พบว่า นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อย่างหลากหลาย สามารถเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ และอธิบายความหมายตามความคิดของตนเองได้อย่างน่าสนใจ อีกทั้งยังมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในห้องเรียน ส่งผลให้นักเรียนสามารถนำความคิดใหม่ ๆ มาสร้างสรรค์เป็นเรื่องราวตามจินตนาการได้อย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดในเชิงเปรียบเทียบ วิเคราะห์ และตีความสิ่งต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง โดยรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์เป็นกระบวนการที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมองเห็นความเชื่อมโยงของสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกัน จึงส่งผลให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ที่แปลกใหม่และน่าสนใจ นอกจากนี้ การใช้แผนผังความคิดยังช่วยให้นักเรียนสามารถจัดระเบียบแนวคิดของตนเองได้อย่างมีระบบ ทำให้การสร้างเนื้อหาหรือการเล่าเรื่องราวตามจินตนาการมีความชัดเจนและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในห้องเรียน ยังเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมทักษะทางสังคม ความกล้าแสดงออก และการรับฟังผู้อื่น ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม สอดคล้องกับ Northampton Centre (2012) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมการเรียนเกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงที่สำคัญระหว่างกระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนกับความรู้และพฤติกรรมทางสังคม โดยเน้นการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกในสามองค์ประกอบ ได้แก่ ตนเอง บุคคลอื่น และหลักสูตร ซึ่งจะเอื้อต่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับ จิรภา อรรถพร (2556) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมการเรียนว่า เป็นการแสดงออกและการปฏิบัติตนของผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ในระบบการเรียนการสอน ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวสะท้อนถึงการมีส่วนร่วมและความกระตือรือร้นของผู้เรียนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพย์รัตน์ มังกรทอง (2558) ที่ศึกษา การจัดการเรียนรู้วิชาชีววิทยาด้วยรูปแบบ 5E ร่วมกับเทคนิค STAD พบว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนหลังได้รับการจัดกิจกรรมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และอยู่ในระดับดีขึ้น (เฉลี่ย 3.50 จาก 5 คะแนน) รวมทั้งงานของ Dodge (1998) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจะช่วยกระตุ้นกระบวนการคิดของผู้เรียนผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น การพูด แสดงความคิดเห็น การอ่าน การเขียน และการคิดเชิงลึก โดยทั้งหมดนี้ถือเป็นพฤติกรรมที่นำไปสู่การเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง จากทั้งหมดจึงชี้ให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ที่ใช้รูปแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิดนั้น มีศักยภาพในการส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร และการมีส่วนร่วมทางสังคมในการเรียนรู้

4. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิด โดยภาพรวม พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ในลักษณะดังกล่าวสามารถตอบสนองความต้องการด้านการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนักเรียนรู้สึกพึงพอใจกับการที่ได้ใช้ความคิด จินตนาการ และสามารถระดมความคิดเพื่อสร้างคำศัพท์ใหม่ ๆ เพื่อนำไปใช้ในการเขียนอย่างสร้างสรรค์ อีกทั้งลักษณะของกิจกรรมยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ คิดในมุมมองที่แปลกใหม่ ซึ่งส่งผลให้การเรียนรู้มีความสนุกสนานและท้าทาย

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุดในด้านประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการนำความรู้ไปพัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งช่วยให้การเขียนเรื่องจากจินตนาการเป็นสิ่งที่ง่ายขึ้น อีกทั้งนักเรียนยังได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลินจากการเรียนรู้ และมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ส่งผลให้เกิดการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกิจกรรมการเรียนรู้มีความสนุก ท้าทาย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนใช้จินตนาการอย่างอิสระ อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายและสามารถนำไปพัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ เกลิมเกียร์ติ ต้นแก้ว (2553, หน้า 1) ที่ให้ความหมายของความพึงพอใจว่าเป็นความรู้สึกในเชิงบวกที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเมื่อสิ่งนั้นสามารถตอบสนองต่อความต้องการหรือสร้างความรู้สึกประทับใจและสอดคล้องกับ พระประเสริฐ เพชรโสม (2559, หน้า 62) ที่กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นผลลัพธ์จากการที่บุคคลได้รับสิ่งเร้าหรือประสบการณ์ที่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตนเองคาดหวัง นอกจากนี้ ยังพบว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ จงกล วาณะเสถียร (2559, หน้า 59) ซึ่งศึกษาการจัดการเรียนรู้รูปแบบซินเนคติกส์ในระดับประถมศึกษา พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น และมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพิชญา วัลลิยะเมธี (2560, บทคัดย่อ) ที่พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้แบบซินเนคติกส์มีความเหมาะสมกับผู้เรียนระดับประถมศึกษา และนักเรียนมีความพึงพอใจในระดับสูง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติกุล แก้วกาหลง (2563, บทคัดย่อ) ได้การจัดการเรียนรู้แบบซินเนคติกส์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งพบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ดีขึ้นอย่างชัดเจนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบซินเนคติกส์ และมีระดับความพึงพอใจสูงสุด จากที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิดเป็นแนวทางที่สามารถสร้างแรงจูงใจ ส่งเสริมทักษะการเขียน และก่อให้เกิดความพึงพอใจในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

1. ได้แนวทางสำหรับครูสำหรับใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการระหว่างรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์กับแผนผังความคิดพบว่า ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้สามารถนำไปประยุกต์กับรายวิชาอื่นได้
2. ได้แนวทางสำหรับการพัฒนาทักษะด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ สามารถนำแนวทางไปประยุกต์ใช้กับการเขียนในรูปแบบอื่น

สรุป

ผลการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิดส่งผลให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์สูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนเรียน อีกทั้งยังพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมด้านการเรียนรู้ที่พัฒนาในทางที่ดีขึ้นภายหลังการจัดกิจกรรมดังกล่าว นอกจากนี้ นักเรียนยังแสดงความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ผ่านรูปแบบการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบซินเนคติกส์ร่วมกับแผนผังความคิดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า การจัดกิจกรรมอย่างเป็นขั้นตอนช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาและจัดระเบียบความคิดของตนได้อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้สามารถถ่ายทอดแนวคิดออกมาได้อย่างสร้างสรรค์และมีความแปลกใหม่

การใช้แผนผังความคิดควบคู่ไปกับขั้นตอนของรูปแบบการสอนชินเนติกส์ยังช่วยให้นักเรียนมองเห็นความแตกต่างและความเชื่อมโยงของแนวคิดตนเองได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้น การนำรูปแบบการสอนดังกล่าวไปใช้ ควรให้ความสำคัญกับการศึกษาขั้นตอนการดำเนินการอย่างละเอียด พร้อมทั้งเลือกใช้รูปแบบของแผนผังความคิดที่เหมาะสมกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของบทเรียน

1.2 จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบชินเนติกส์ร่วมกับแผนผังความคิดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า รูปแบบของการเขียนที่จะนำมาให้นักเรียนเขียนควรเริ่มจากง่ายไปยาก เพื่อให้ นักเรียนได้เริ่มพัฒนาการเขียนและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของตนเองเป็นลำดับขั้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบชินเนติกส์ร่วมกับแผนผังความคิด พบว่า ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาอื่นได้ เช่น วิชาภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะในส่วนที่ต้องการส่งเสริมทักษะทางภาษา จินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ทั้งนี้ ผู้วิจัยหรือครูผู้สอนควรพิจารณาเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมกับลักษณะของผู้เรียน และเน้นเนื้อหาที่มุ่งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เพื่อนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของรายวิชาและสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ สนุกกับการเรียน และสามารถคิดอย่างมีระบบ รวมทั้งพัฒนาทักษะทางภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ควรมีการศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบชินเนติกส์ร่วมกับแผนผังความคิดเพิ่มเติมในบริบทอื่น โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะการเขียนในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การเขียนเรียงความ การเขียนเรื่องสั้น หรือการเขียนนวนิยาย เพื่อให้ครอบคลุมลักษณะของการเขียนเชิงสร้างสรรค์ในมิติที่ลึกซึ้งและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.3 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนแบบชินเนติกส์ร่วมกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น การใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย สื่อดิจิทัล หรือกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อเสริมสร้างความน่าสนใจและเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

- เกสรฯ เพ็ชรนดี. (2565). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้รูปแบบชินเนติกส์ร่วมกับแบบฝึกของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ชั้นปีที่ 1. การค้นคว้าอิสระ ศษ.ม. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- กชกร เสมาทอง. (2561). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยและความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับเทคนิค KWDL. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- กิตติกุล แก้วกาหลง. (2563). ผลการจัดการเรียนรู้แบบชินเนติกส์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วารสารบัณฑิตศึกษา, 13(3), 89.
- ชนนี มั่นตะสูตร. (2564). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้กลวิธี SCPC ร่วมกับโปรแกรม Scratch ในการสร้างการ์ตูน Animation สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. การค้นคว้าอิสระ กศ.ม. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ชลธิดา หงษ์เหม. (2560). การพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแผนที่ความคิด. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชุตีลัก ชุ่มเย็น. (2565). การพัฒนาความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- โชติกา ภาชีผล. (2559). การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ Learning Measurement and Evaluation. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- จกมล วณะเสถียร. (2559). การพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบซินเนคติกส์. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จินดา ลาโพธิ์. (2562). การพัฒนารูปแบบการสอนรายวิชาการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์สำหรับครูภาษาไทยตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานผสมผสานกลวิธีซินเนคติกส์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาวิชาภาษาไทย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 8(1), 101-119.
- จิรภา อรรถพร. (2556). การพัฒนารูปแบบการสอนเชิงรุกออนไลน์เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ของนิสิตปริญญาบัณฑิต. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เฉลิมเกียรติ ตุ่นแก้ว. (2553). ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารงานโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. วิทยานิพนธ์ ค.ม. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ฐะปะนีย์ นาครทรรพ. (2556). เอกสารการสอนชุดวิชาการสอนภาษาไทย หน่วยที่ 1-8. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณัฐนิชา จิตตะคาม. (2561). การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบซินเนคติกส์ เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ทิพย์รัตน์ มังกรทอง. (2558). การศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้วิชาชีววิทยาด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน (5E) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 8(1), 842-85.
- ทศนา แหมมณี. (2562). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปณณช วงศ์สีดา. (2566). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้กลุ่มร่วมมือแบบ LT ร่วมกับการฝึกปฏิบัติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พรเพ็ญ ปลีกกล้า. (2557). การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย ด้านการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แบบฝึกทักษะ. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระประเสริฐ เพชรโสม. (2559). ผลการใช้เกณฑ์วัดสี่เหลี่ยม: ความรู้ เจตคติและความพึงพอใจต่อเกณฑ์วัดสี่เหลี่ยม. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 10(2), 108-117.
- พิริยะพงศ์ พิมพ์ระลပ်. (2565). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบซินเนคติกส์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศรีสุตา จริญญากุล. (2556). ความสำคัญของภาษาไทย. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการสอนภาษาไทย หน่วยที่ 1-8. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สันติชัย เทศวตร. (2563). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะปฏิบัติโดยใช้วิธีการจัดการการเรียนรู้แบบทักษะปฏิบัติของ ดี เซคโก ร่วมกับการจัดการการเรียนรู้แบบชี้แนะ รายวิชาการงานอาชีพ 3 เรื่อง งานติดตั้งไฟฟ้าภายในอาคารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ ค.ม. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สุทธวีรณ อินทะกนก. (2559). การเขียนเชิงสร้างสรรค์. อุดรธานี: พิมพ์ลักษณ์.
- สุพิชญา วิลลิยะเมธี. (2560). รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบซินเนคติกส์เพื่อพัฒนาการเขียนเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนบ้านหาดสองแคว อำเภอตรอน จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ ม.ม. อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- อาญา หลิมกุล. (2556). การศึกษาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตที่จัดการเรียนการสอนตามรูปแบบซินเนคติกส์. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Buzan, T., & Buzan, B. (1997). *The mind map book: Radiant thinking*. London: BBC Books.
- Dodge, R. B. (1998). *Unintentional learning and the occupational health and safety experience*. Education+training.

- Good, C. V. (1973). *Dictionary of education*. New York: McGraw-Hill.
- Gordon, W. J. J. (1961). *Synectics: The development of creative capacity*. New York: Harper & Brothers.
- Morris, A., & Stewart-Dore, N. (1984). *Learning to learn from text: Effective reading in the content areas*. North Ryde, N.S.W.: Addison-Wesley.
- Northampton Centre. (2012). What is Learning Behaviour. Retrieved from <http://www.ncflb.com/aboutus/learningbehaviour/>

วารสารบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

การจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน
เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา
เรื่อง แหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

CONTEXT-BASED LEARNING WITH GAMIFICATION TO DEVELOP CRITICAL THINKING AND PROBLEM SOLVING SKILLS ON WATER SOURCES AND THEIR UTILIZATION OF PRATHOMSUKSA 5 STUDENTS

ทศพล โพธิ์คง^{1,*} และ สุริยา ชาปุ²

Tossapon Pokong^{1,*} and Suriya Chapoo

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก 65000

Program in Science Education, Faculty of Education, Naresuan University,

Phitsanulok 65000, Thailand

*Corresponding Author: E-mail: fortaeiiz@gmail.com

รับบทความ 11 เมษายน 2568 แก้ไขบทความ 15 พฤษภาคม 2568 ตอบรับบทความ 20 พฤษภาคม 2568 เผยแพร่บทความ กรกฎาคม 2569

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาลักษณะและผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา เรื่อง แหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ ผู้ร่วมวิจัย คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนขยายโอกาสแห่งหนึ่งในจังหวัดพิษณุโลก จำนวน 5 คน โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ จำนวน 3 วงจรปฏิบัติการ เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบบันทึกการสะท้อนผล แบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา ใบกิจกรรมพิเศษ และใบกิจกรรม วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และร้อยละ

ผลการวิจัย พบว่า 1) ลักษณะการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน ประกอบด้วย การสร้างความคุ้นเคยเกี่ยวกับสถานการณ์ การกำชับเป้าหมาย กฎ กติกา เพื่อรับของรางวัล การตรวจสอบการอ้างอิงข้อมูล การสาธิต การใช้คำสำคัญในการสืบค้นข้อมูล การเชื่อมโยงข้อมูลควรใช้ขนาดตัวอักษร สี หรือสัญลักษณ์มาช่วยจัดหมวดหมู่ และการทบทวนคำสั่งในการดำเนินกิจกรรมทุกครั้ง และ 2) ผลการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา แบ่งเป็น 4 องค์ประกอบ ดังนี้ (1) การให้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพ (2) ใช้การคิดอย่างเป็นระบบ (3) ใช้วิจารณญาณและการตัดสินใจ และ (4) การแก้ปัญหา โดยองค์ประกอบส่วนใหญ่มีผลการประเมินระดับคะแนนของรายกลุ่มและรายบุคคลมีแนวโน้มการพัฒนาที่ดีขึ้น

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน, เกมมิฟิเคชัน, ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา

ABSTRACT

This research aimed to examine the characteristics and outcomes of integrating context-based learning with gamification to enhance critical thinking and problem-solving skills concerning water sources and utilization. The participants were five Prathomsuksa 5 students from educational opportunity expansion schools located in Phitsanulok Province. The research used a three-cycle action research design. Data collection instruments included instructional lesson plans, reflective journals, critical thinking and problem-

solving assessment forms, supplementary activity worksheets, and activity sheets. Data analysis was conducted using content analysis and percentage.

The findings were as follows: 1) The context-based learning integrated with gamification consisted of familiarizing learners with the situation; clearly emphasizing objectives, rules, and conditions for receiving rewards; verifying information sources; demonstrating the effective use of keywords for information retrieval; linking information through the use of font size, color coding, or symbols to support categorization, and consistently reviewing instructions for each activity and 2) The development of students' critical thinking and problem-solving skills were categorized into four elements: (1) effective reasoning, (2) systematic thinking, (3) critical thinking and decision-making, and (4) problem-solving. Overall, most elements showed improved evaluation scores at both the group and individual levels.

Keywords: Context-based Learning, Gamification, Critical Thinking and Problem-Solving Skills

บทนำ

การปฏิวัติเทคโนโลยีได้ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของคนในยุคปัจจุบันเป็นอย่างมาก จากการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลที่ซับซ้อน โดยใช้อินเทอร์เน็ตสำหรับหลายสิ่ง ปัญหาประติษฐ์และจักรกล การดำรงชีวิตจึงต้องใช้ชีวิตอยู่กับข้อมูล เทคโนโลยีและสื่อมากขึ้น การเรียนรู้ที่เน้นความสามารถในการคำนวณเพิ่มสูงขึ้น กรอบแนวคิดการพัฒนาคนจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมและทันต่อสถานการณ์ดังกล่าว ภาวความร่วมมือเพื่อการศึกษาในศตวรรษที่ 21 หรือ P21 (The Partnership for 21st Century Learning) ซึ่งเป็นเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรจากทุกภาคส่วน ทั้งธุรกิจ การศึกษา มูลนิธิ และองค์กรไม่แสวงผลกำไร ได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาที่เน้นการสร้างทักษะความรู้ที่จำเป็นสำหรับนักเรียน ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและงานอาชีพ (สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์, 2564)

เป้าหมายหลักในการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย คือ การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ต้องอาศัยผู้สอนที่มีทักษะในการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะในยุคศตวรรษที่ 21 มีทักษะแห่งอนาคตใหม่ที่ผู้สอนควรมีในตนเอง ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่รองรับการสร้างนวัตกรรมจัดการเรียนรู้อย่างใหม่ เพื่อพัฒนานักเรียนในยุคปัจจุบันได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนสามารถออกแบบการใช้สื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับนักเรียนรายบุคคลหรือกลุ่มย่อยได้ โดยการให้นักเรียนได้มีโอกาสใช้วิธีการเรียนรู้ที่ตรงกับรูปแบบการเรียนรู้ของตนเอง บทบาทของผู้สอนควรเปลี่ยนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้น้อยลง เน้นให้นักเรียนเรียนรู้และแสวงหาข้อมูลความรู้ผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อค้นพบองค์ความรู้ให้มากขึ้น และเนื่องด้วยบทบาทความเป็นผู้สอน ควรเปลี่ยนจากผู้สอนมาเป็นผู้คอยช่วยเหลือและดูแล จึงต้องมีวิธีการสอนที่สามารถฝึกฝนให้นักเรียนเกิดทักษะการเรียนรู้รอบด้าน สามารถบูรณาการความรู้ต่าง ๆ ที่มีของตนเองให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตและสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้โดยใช้สติปัญญา (วิจารณ์ พานิช, 2555) การดำรงชีวิตในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีการสื่อสารความรู้และความคิดเผยแพร่ได้อย่างรวดเร็วเพียงชั่ววินาทีด้วยปลายนิ้วสัมผัสผ่านเครื่องมือการสื่อสารต่าง ๆ คนในยุคนี้จึงต้องใช้วิจารณญาณในการเลือกใช้ข้อมูลหรือความรู้ที่เชื่อถือได้สำหรับนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องปลูกฝังนักเรียนในทุกระดับให้มีวิจารณญาณรู้จักคิดเป็นแก้ปัญหาเป็น รู้เท่าทัน การเปลี่ยนแปลงและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ รวมทั้งสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ (วีระ เล่าเรียนดี และคณะ, 2560) ดังนั้น ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเป็นทักษะขั้นสูงที่ทำให้ผลลัพธ์ในการแก้ปัญหา มีความถูกต้องและเกิดขึ้นตอนการแก้ปัญหาที่ชัดเจน มีระบบความคิดที่รอบคอบ ซึ่งประชากรในยุคปัจจุบันควรมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ที่ทำให้เกิดการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลที่เชื่อถือได้ รวมถึงสามารถให้เหตุผลในการตัดสินใจเพื่อนำไปแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน (ปาริฉัตร ปานกลิ่น, 2564)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหา จากปัญหาในชั้นเรียน พบว่าเมื่อครูผู้สอนกำหนดสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคย หรือใกล้เคียง นักเรียนส่วนใหญ่ มักจะไม่พยายามหาเหตุผล หรือพยายามวิเคราะห์ข้อมูลของสถานการณ์ เพื่อนำมาอธิบายข้อมูลเบื้องต้นถึงสาเหตุและผลกระทบที่เกิดขึ้นของสถานการณ์ และแนวคำตอบของนักเรียนไม่ค่อยแตกต่างจากการแนะนำของครูผู้สอน เมื่อให้นักเรียนหาข้อมูลที่น่ามาใช้นับสนุนแนวคำตอบของสถานการณ์

พบว่า นักเรียนมักจะรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่ไม่มีความน่าเชื่อถือ ประเด็นหลักฐานที่ค้นหาอาจไม่สอดคล้องโดยตรงกับสถานการณ์ จึงไม่สามารถหาความสัมพันธ์หรือเชื่อมโยงข้อมูลหลักฐานที่ใช้สนับสนุนคำตอบได้ ส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณและตัดสินใจในการเสนอแนวทางการปัญหาได้ จากการศึกษาสภาพปัญหาที่สอดคล้องกับงานวิจัย พบว่า สาเหตุสำคัญ มาจากการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง ใช้รูปแบบการสอนแบบบรรยาย และให้นักเรียนท่องจำความรู้ในเนื้อหาวิชา ไม่มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับชีวิตจริง (อรมนัส วงศ์ไทย, 2562) และอีกสาเหตุ คือ นักเรียนไม่มีความสนใจในการเรียนรู้ ไม่พยายามที่จะเรียนรู้ ไม่สนใจกิจกรรมที่ครูผู้สอนจัดขึ้น ด้วยเนื้อหาที่ไกลตัว ยากต่อความเข้าใจ ไม่เกิดความท้าทาย และการมีส่วนร่วมของนักเรียน ดังนั้น การออกแบบการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21

ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบท สถานการณ์ หรือประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมาเป็นตัวกระตุ้น และผลักดันให้นักเรียนให้สร้างการพัฒนา เชื่อมโยง และการประยุกต์ใช้ความรู้ความเข้าใจในแนวคิดวิทยาศาสตร์ต่าง ๆ และนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้ (กริตสงวนศักดิ์, 2562)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเทคนิคที่จะนำมาพร้อมกับวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน พบว่า เทคนิคเกมมิฟิเคชัน เป็นการนำแนวคิด รูปแบบ กลไกของเกมมาประยุกต์ใช้ทำให้เกิดการสร้างความสนใจ สนุกสนาน ส่งเสริมการเรียนรู้ การแก้ปัญหาและทำให้เกิดความผูกพันกับการทำกิจกรรม (นครินทร์ สุกใส, 2561) ซึ่งจะช่วยให้เด็กเกิดการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้

โดยผู้วิจัยได้เลือกสถานการณ์ที่ใกล้ตัวของนักเรียน จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนเบื้องต้น พบว่า ตำบลที่ตั้งของโรงเรียนมีทั้งหมด 9 หมู่บ้าน เป็นพื้นที่ราบลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่การเกษตร เพราะมีแม่น้ำน่านไหลผ่าน แต่ไหลผ่านเพียงบางหมู่บ้าน ซึ่งหมู่บ้านที่ตั้งของโรงเรียนไม่มีแม่น้ำน่านไหลผ่าน ชาวบ้านจึงใช้วิธีสูบน้ำบาดาลเพื่อมาใช้ในการอุปโภคและบริโภคทั้งในด้านครัวเรือน และด้านการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาเรื่องแหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับส่วนของเปลือกโลกบริเวณที่มีน้ำสะสมหรือปกคลุมอยู่ โดยพื้นน้ำมีอยู่ 3 ใน 4 ส่วนของพื้นผิวโลกทั้งหมด น้ำจืดที่มนุษย์นำมาใช้ประโยชน์เพื่อการอุปโภคและบริโภคมีปริมาณน้อยมาก จึงควรใช้น้ำอย่างประหยัดและร่วมกันอนุรักษ์น้ำ ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาในสาระที่ 3 วิทยาศาสตร์โลก และอวกาศ มาตรฐาน ว 3.2 เข้าใจองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ของระบบโลก กระบวนการเปลี่ยนแปลงภายในโลก และบนผิวโลก ธรณีพิบัติภัย กระบวนการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศและภูมิอากาศโลก รวมทั้งผลต่อสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา เรื่อง แหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์แหล่งข้อมูลที่ได้เชื่อถือได้ รวมถึงสามารถให้เหตุผลในการตัดสินใจ เพื่อนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาในบริบทต่าง ๆ ได้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา เรื่อง แหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
2. เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา เรื่อง แหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

นิยามศัพท์เฉพาะ

การจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน หมายถึง การใช้สถานการณ์จริงหรือสถานการณ์จำลองที่อยู่รอบตัวนักเรียน โรงเรียน ชุมชน สังคม หรือประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน โดยสถานการณ์ต้องสอดคล้องกับเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อมาช่วยกระตุ้นให้เกิดการแสดงความคิดเห็นจากการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ต่าง ๆ

จนเกิดกระบวนการตัดสินใจบนพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ที่คล้ายกันได้ ร่วมกับเกมมิฟิเคชัน ที่นำองค์ประกอบของเกม และกลไกของเกมมาประยุกต์ใช้ในการร่วมจัดการเรียนรู้ แต่ไม่ใช้การเล่นเกม แต่จะมีลักษณะเหมือนเกม เป็นกลไกที่นำมาใช้เพื่อกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจ ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยและมีความสุขสนุกสนาน และได้ความรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ตามที่ Gilbert (2006) ระบุไว้ ดังนี้

ขั้นกำหนดสถานการณ์ ครูชี้แจงเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้ และกฎ กติกา ในการแข่งขัน จากนั้น ครูเริ่มนำเสนอสถานการณ์ข่าว คลิปวิดีโอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัว สังคมของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนร่วมกันระดมความคิดในการสร้างคำอธิบายเบื้องต้น โดยมีการตอบคำถามจากการศึกษาสถานการณ์ ลงในใบกิจกรรมพิเศษเป็นรายกลุ่มตามเวลาที่กำหนด เพื่อสะสมคะแนนพิเศษ

ขั้นลงมือปฏิบัติงาน ให้นักเรียนร่วมกันต่อยอดความคิดจากสถานการณ์หรือบริบทเดิมข้างต้น โดยต้องระดมความคิด ช่วยกันตั้งคำถามย่อยตามความสนใจที่จะศึกษา และวางแผนค้นหาคำตอบในประเด็นที่เกี่ยวข้อง โดยครูร่วมสรุปการกำหนดประเด็นในการสืบค้น จากนั้นให้นักเรียนแบ่งภาระงานในการสืบค้น ระบุข้อมูลลงในใบกิจกรรมพิเศษเป็นรายกลุ่มตามเวลาที่กำหนด เพื่อสะสมคะแนนพิเศษ จากนั้นครูจะสอดแทรกเนื้อหา พร้อมให้นักเรียนตอบคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาลงในใบกิจกรรม เป็นรายบุคคล เพื่อนำความรู้จากเนื้อหาไปประยุกต์ใช้ในขั้นต่อไป

ขั้นเรียนรู้แนวคิดสำคัญ กระตุ้นให้นักเรียนร่วมกันสร้างบทสรุปของสถานการณ์หรือบริบทเดิมข้างต้น โดยการระบุสาเหตุ ผลกระทบ เชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวข้องผ่านแอปพลิเคชัน Canva จนนำไปสู่ข้อสรุปถึงสาเหตุหลัก เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา พร้อมสะท้อนผลเมื่อได้รับการแก้ไขปัญหาคืออะไรขึ้น ลงในใบกิจกรรมพิเศษ เป็นรายกลุ่ม แล้วนำเสนอหน้าชั้นเรียน ตามประเด็นในการสืบค้น ตามเวลาที่กำหนด เพื่อสะสมคะแนนพิเศษ จากนั้นครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงประเด็นในการสืบค้น

ขั้นนำไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ กระตุ้นให้นักเรียนได้ประยุกต์ใช้ความรู้โดยครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ประยุกต์ใช้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์หรือบริบทเดิม มาปรับใช้กับสถานการณ์ใหม่หรือบริบทชุมชนของนักเรียน พร้อมตอบคำถามและสะท้อนผลเมื่อได้รับการแก้ไขปัญหาลงในแบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา เป็นรายบุคคล จากนั้นครูสรุปคะแนนพิเศษเพื่อมอบรางวัลให้นักเรียน

ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา

ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา หมายถึง ความสามารถในการให้เหตุผล โดยเชื่อมโยงข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากหลักฐาน ข้อโต้แย้ง และข้อมูลสารสนเทศที่น่าเชื่อถือ แล้วนำมาคิดวิเคราะห์ จัดลำดับข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นตัวเลือกประกอบการตัดสินใจ จนได้วิธีแก้ปัญหาที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา โดยคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบในอนาคต โดยทักษะดังกล่าว มีองค์ประกอบตามกรอบของ Partnership for 21st Century Skills (2021) ทั้งหมด 4 ด้าน ดังนี้

การให้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพ การให้เหตุผลที่หลากหลาย (แบบอุปนัยและนิรนัย) ที่เหมาะสมกับสถานการณ์

ใช้การคิดอย่างเป็นระบบ วิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์กันกับผลลัพธ์โดยรวมที่ระบบมีความซับซ้อน

ใช้วิจารณญาณและการตัดสินใจ การวิเคราะห์อย่างมีประสิทธิภาพ และการประเมินจากหลักฐาน การโต้แย้ง การกล่าวอ้างอิง และความน่าเชื่อถือ การวิเคราะห์และประเมินจากมุมมองที่หลากหลาย การตีความข้อมูลและการสรุปจากการวิเคราะห์ที่มีประสิทธิภาพ การสะท้อนจากการเรียนรู้ ประสบการณ์และกระบวนการ

การแก้ปัญหา ในรูปแบบการฝึกแก้ปัญหาที่ไม่คุ้นเคยหลากหลาย ในแนวทางที่ยอมรับกันทั่วไป และแนวทางที่แตกต่างจากการยอมรับรูปแบบการตั้งคำถามสำคัญที่ช่วยทำความเข้าใจในมุมมองต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ทางออกที่ดีกว่า

โดยวัดได้จากใบกิจกรรมพิเศษเป็นรายกลุ่มและแบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเป็นรายบุคคล ทั้ง 2 เครื่องมือ จะเก็บข้อมูลระหว่างการจัดการเรียนรู้ มีลักษณะเป็นข้อสอบแบบอัตนัยแบบเขียนตอบอิสระจำนวน 3 สถานการณ์ ที่ครอบคลุมทั้ง 4 องค์ประกอบของทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา โดยแต่ละ

องค์ประกอบจะมีระดับคะแนน จำนวน 4 ระดับ ได้แก่ ระดับ 3 (ระดับดีมาก), ระดับ 2 (ระดับดี), ระดับ 1 (ผ่าน) และระดับ 0 (ไม่ผ่าน)

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน

1.1 การเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน หมายถึง การเรียนรู้ที่นำเอาสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวนักเรียนหรือประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมาเป็นจุดเริ่มต้นหรือผลักดันให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิด หลักการ และสิ่งต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้นตลอดจนสามารถถ่ายโอนความรู้ ความเข้าใจเหล่านั้นไปสู่สถานการณ์หรือเหตุการณ์อื่น ๆ ได้ (จินดาพรหมณัฐ, 2553)

1.2 แนวทางในการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1. ขั้นการกำหนดสถานการณ์ สถานการณ์ที่กำหนดจะมีความเกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนหรือเป็นเหตุการณ์ที่อยู่ในความสนใจของนักเรียน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนสนใจและร่วมอภิปรายเกี่ยวกับสถานการณ์หรือเหตุการณ์ดังกล่าวว่าเกิดขึ้นที่ไหน เมื่อไร อย่างไรและมีผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์อย่างไร รวมถึงให้นักเรียนได้กำหนดปัญหาและคิดออกแบบแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น 2. ขั้นมีการศึกษาค้นคว้าหรือลงมือปฏิบัติงาน เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่กำหนด 3. ขั้นมีการนำเสนอข้อค้นพบที่ได้จากการลงมือปฏิบัติงานและมีการอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับเนื้อหาหรือแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่กำหนด โดยคำนึงถึงพื้นฐานความรู้ของนักเรียน 4. ขั้นมีการอภิปรายและประยุกต์ใช้ความรู้หรือแนวคิดที่ได้รับในสถานการณ์หรือเหตุการณ์อื่น ๆ ที่มีความคล้ายคลึงกัน หรือประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตประจำวันของนักเรียน (Gilbert, 2006)

2. เกมมิฟิเคชัน

2.1 เกมมิฟิเคชัน หมายถึง การใช้เทคนิคในรูปแบบของเกมโดยไม่ใช้ตัวเกม เพื่อเป็นสิ่งที่ช่วยในการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่สนุกสนาน ใช้กลไกของเกมเป็นตัวดำเนินการอย่างไม่น่าเบื่อ อันจะทำให้เกิดพฤติกรรม ตรวจสอบ ปรับปรุง และหาวิธีแก้ไขปัญหา (ดวงพร ภาคนิมมวล, 2564)

2.2 องค์ประกอบของเกมมิฟิเคชัน ประกอบด้วย 1. เป้าหมาย 2. กฎ กติกา 3. การแข่งขัน 4. เวลา 5. รางวัล และ 6. ผลสะท้อนกลับ

2.3 ประโยชน์ของเกมมิฟิเคชัน กล่าวถึง ประโยชน์ของเกมมิฟิเคชัน ดังนี้ 1. ทำให้ห้องเรียนมีชีวิตชีวา ลดบรรยากาศตึงเครียดในห้องเรียน 2. สามารถประยุกต์ใช้เข้ากับการเรียนการสอนทุกระดับและทุกสาขาวิชา 3. การออกแบบสภาพแวดล้อมของเกมมีผลต่อสภาพและการเสาะหาของนักเรียนส่งผลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักเรียน 4. เกมสามารถกระตุ้นเร้าความสนใจให้กับนักเรียนและสร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้ให้กับนักเรียน 5. การมีส่วนร่วมและศักยภาพในการแก้ปัญหาของนักเรียน 6. เป็นผลสำคัญที่เกิดจากธรรมชาติและการออกแบบเกม (วรรณธิดา ยลวิลาศ, 2562)

3. ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา

3.1 ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา หมายถึง ว่าเป็นความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล ไตร่ตรองรอบคอบ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาคลุมเครือหรือมีความขัดแย้ง วิเคราะห์ประเมินสรุปและเลือกใช้ข้อมูล เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างทางเลือกสำหรับแก้ปัญหา รวมถึงการตัดสินใจลงข้อสรุปในการแก้ปัญหา โดยคำนึงถึงผลกระทบที่ตามมาอย่างรอบด้านและสมเหตุสมผล (วิภาวี ศิริลักษณ์, 2562)

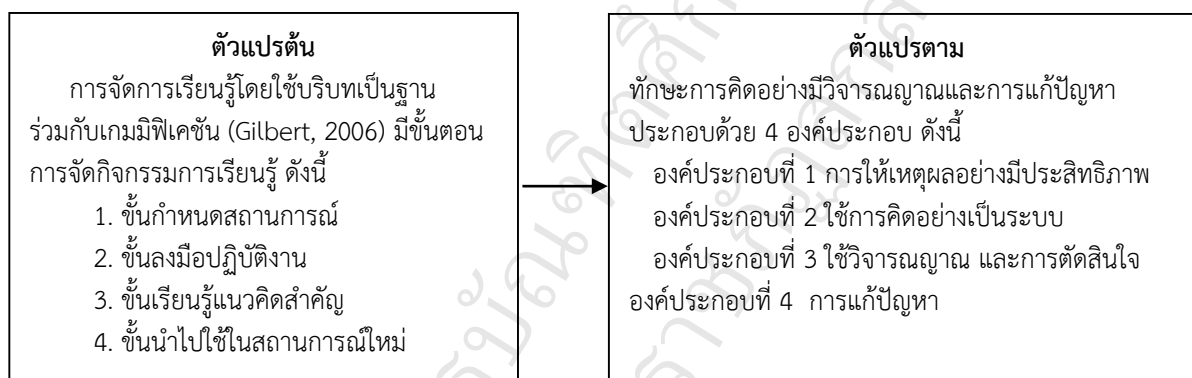
3.2 องค์ประกอบของทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา พบว่า ส่วนใหญ่จะมีองค์ประกอบ 4 ด้าน ที่สอดคล้องกับกรอบของ Partnership for 21st Century Skills, (2021) ซึ่งองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้ 1. การให้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพ คือ การให้เหตุผลที่หลากหลาย (แบบอุปนัย และนิรนัย) ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ 2. ใช้การคิดอย่างเป็นระบบ คือ วิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์กันกับผลลัพธ์โดยรวมที่ระบบมีความซับซ้อน 3. ใช้วิจารณญาณและการตัดสินใจ คือ การวิเคราะห์อย่างมีประสิทธิภาพ และการประเมินจากหลักฐาน การโต้แย้ง การกล่าวอ้างอิง และความน่าเชื่อถือ การวิเคราะห์และประเมินจากมุมมองที่หลากหลาย การตีความข้อมูลและการสรุปจากการ

วิเคราะห์ที่มีประสิทธิภาพ การสะท้อนจากการเรียนรู้ ประสบการณ์และกระบวนการ และ 4. การแก้ปัญหา คือ ในรูปแบบการฝึกแก้ปัญหาที่ไม่คุ้นเคยหลากหลาย ในแนวทางที่ยอมรับกันทั่วไปและแตกต่างจากการยอมรับ มีรูปแบบการตั้งคำถามสำคัญที่ช่วยทำความเข้าใจในมุมมองต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ทางออกที่ดีกว่า

จากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องของข้างต้น สามารถสรุปเชื่อมโยงองค์ความรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน โดยมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1. ขั้นตอนกำหนดสถานการณ์ 2. ขั้นตอนมือปฏิบัติงาน 3. ขั้นเรียนรู้แนวคิดสำคัญ และ 4. ขั้นนำไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. การให้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพ 2. ใช้การคิดอย่างเป็นระบบ 3. ใช้วิจารณญาณ และการตัดสินใจ และ 4. การแก้ปัญหา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา เรื่อง แหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) ผู้วิจัยได้นำหลักการและขั้นตอนการวิจัยตามแนวคิด Kemmis กับ Schmuck อ้างถึงใน สิริรักษา กิจเกื้อกูล, (2557) ซึ่งเน้นการใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) ซึ่งมีขั้นตอน กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นวางแผน (Plan) ขั้นปฏิบัติ (Act) ขั้นสังเกต (Observe) ขั้นสะท้อนผล (Reflect) โดยจะทำซ้ำไปจนครบ ทั้ง 3 แผนการจัดการเรียนรู้ หรือ 3 วงจรปฏิบัติการ

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 5 คน โรงเรียนขยายโอกาสขนาดเล็กแห่งหนึ่งในจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งถูกเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน เรื่อง แหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ย่อย 3 แผนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ละ 4 ชั่วโมง ใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้ 12 ชั่วโมง จากการหาคุณภาพและความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 ท่านพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 แผนการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมเฉลี่ย 4.61, 4.61 และ 4.58 ตามลำดับ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.52 0.49 และ 0.55 ตามลำดับ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้จะประกอบด้วย 1 สถานการณ์ ดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงชื่อแผนการจัดการเรียนรู้ ตัวชี้วัด เวลาที่ใช้และสถานการณ์ที่เลือกใช้ในแต่ละแผนการเรียนรู้

แผนที่	ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้	ตัวชี้วัด	จำนวนชั่วโมง	สถานการณ์
1	ความสำคัญของน้ำ	ว 3.2 ป. 5/1 เปรียบเทียบปริมาณน้ำในแต่ละแหล่ง และระบุปริมาณน้ำที่มนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จากข้อมูลที่รวบรวมได้	4	การขาดแคลนน้ำ
2	คุณภาพของน้ำและประโยชน์ของน้ำ	ว 3.2 ป. 5/1 เปรียบเทียบปริมาณน้ำในแต่ละแหล่ง และระบุปริมาณน้ำที่มนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จากข้อมูลที่รวบรวมได้	4	คุณค่าของน้ำ
3	การใช้น้ำอย่างประหยัดและการอนุรักษ์น้ำ	ว 3.2 ป. 5/2 ตระหนักถึงคุณค่าของน้ำ โดยนำเสนอแนวทางการใช้น้ำอย่างประหยัดและการอนุรักษ์น้ำ	4	ปริมาณน้ำที่หายไป

2. แบบบันทึกการสะท้อนผล คือ แบบบันทึกเพื่อการสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ ระหว่างที่ผู้วิจัยได้จัดการเรียนรู้ โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน เรื่อง แหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้โดยผู้วิจัยและครูผู้ร่วมสังเกต โดยบันทึกรายละเอียดผลการจัดการเรียนรู้ของครูและสิ่งที่เกิดขึ้นกับนักเรียน โดยแบ่งการบันทึกเป็นจุดเด่น จุดควรพัฒนา และข้อเสนอแนะในระหว่างการจัดการเรียนรู้

3. แบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา เป็นข้อสอบแบบอัตนัยแบบเขียนตอบอิสระสำหรับนักเรียนเป็นรายบุคคล จำนวน 3 สถานการณ์ โดยมีบริบทที่เกิดขึ้นในชุมชนของนักเรียน ประกอบด้วยข้อคำถามย่อยสถานการณ์ละ 4 ข้อ ซึ่งสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะของการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหา โดยครอบคลุมองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ 1. การให้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพ 2. ใช้การคิดอย่างเป็นระบบ 3. ใช้วิจารณญาณและการตัดสินใจ และ 4. การแก้ปัญหา โดยได้ผ่านการประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับองค์ประกอบของทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหาจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence หรือ IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ เป็นรายข้อซึ่งข้อคำถามในแบบวัดนี้มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหาสูงกว่า 0.5 ทุกข้อ จึงสามารถนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายได้

4. ใบกิจกรรมพิเศษ เป็นข้อสอบแบบอัตนัยแบบเขียนตอบอิสระสำหรับนักเรียนเป็นรายกลุ่ม จำนวน 3 สถานการณ์ โดยมีบริบทที่ใกล้ตัวนักเรียน ประกอบด้วยข้อคำถาม สถานการณ์ละ 9-10 ข้อ ซึ่งสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะของการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหา โดยครอบคลุมองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ 1. การให้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพ 2. ใช้การคิดอย่างเป็นระบบ 3. ใช้วิจารณญาณและการตัดสินใจ และ 4. การแก้ปัญหา ซึ่งได้นำเทคนิคของเกมมิฟิเคชัน โดยมีกฎกติกา เงื่อนไขการมีส่วนร่วมในการแข่งขัน เวลา คะแนนพิเศษสะสมไว้แลกของรางวัล โดยได้ผ่านการประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับองค์ประกอบของทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหาจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence หรือ IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ เป็นรายข้อซึ่งข้อคำถามในแบบวัดนี้มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบของการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหาสูงกว่า 0.5 ทุกข้อ จึงสามารถนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายได้

5. ใบกิจกรรม เป็นข้อสอบแบบอัตนัยแบบเขียนตอบอิสระสำหรับนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อตรวจสอบความเข้าใจตามจุดประสงค์การเรียนรู้ มาตรฐานและตัวชี้วัด จำนวน 5 ข้อ โดยได้ผ่านการประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ หรือเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence หรือ IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ เป็นรายข้อซึ่งข้อคำถามในแบบวัดนี้มีความสอดคล้องกับตัวบ่งชี้สมรรถนะทางวิทยาศาสตร์สูงกว่า 0.5 ทุกข้อ จึงสามารถนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายได้

วิธีรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลตามรูปแบบวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ซึ่งได้ดำเนินการสร้างวงจรปฏิบัติการ 3 วงจรปฏิบัติการ โดยแต่ละวงจรปฏิบัติการจะประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงรายละเอียดขั้นตอน แต่ละวงจรปฏิบัติการ

ขั้นตอน	รายละเอียด
1. วางแผน (Plan)	1. ศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหา ในรายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2. วางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน โดยกำหนดจุดประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ 3. ดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ และสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ใบกิจกรรม ใบกิจกรรมพิเศษ และแบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา 4. พัฒนาและปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ
2. ปฏิบัติ (Act)	1. ชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลและการดำเนินกิจกรรมก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 2. อธิบายจุดประสงค์ของกิจกรรม ความสำคัญของการจัดกิจกรรม ให้กับนักเรียน และดำเนินการจัดการเรียนรู้ ตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้ 1. ขั้นกำหนดสถานการณ์ 2. ขั้นลงมือปฏิบัติงาน 3. ขั้นเรียนรู้แนวคิดสำคัญ และ 4. ขั้นนำไปใช้ในสถานการณ์ใหม่
3. สังเกต (Observe)	ในระหว่างดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ใบกิจกรรม ใบกิจกรรมพิเศษ และแบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา
4. สะท้อน ผล (Reflect)	1. เมื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จสิ้น ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้จากผู้ร่วมสังเกตมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) แล้วสรุปผลการสะท้อน ข้อเสนอแนะ และแนวทางการปรับปรุงแก้ไข 2. นำไปปรับปรุงแก้ไขในแผนการจัดการเรียนรู้ในวงจรปฏิบัติการต่อไปให้มีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติเชิงพรรณนา

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

ลักษณะการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา เรื่อง แหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยสามารถสรุปผล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผลการศึกษาลักษณะการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา เรื่อง แหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

โดยผู้วิจัยได้แสดงผลปัญหาที่พบ/สาเหตุการจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการและลักษณะการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชันเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา เรื่อง แหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ดังตาราง 3

ตาราง 3 แสดงวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบบันทึกการสะท้อนผลที่ผู้วิจัยและผู้ร่วมสังเกตและบันทึกได้ในแต่ละวงจรปฏิบัติการ

ขั้นตอน การจัดการ เรียนรู้	ปัญหาที่พบ/สาเหตุ วงจรปฏิบัติการที่			ลักษณะการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบท เป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน
	1	2	3	
ขั้นที่ 1 ขั้นกำหนด สถานการณ์	- นักเรียนไม่กล้าตอบคำถามของครูผู้สอน เนื่องจากไม่ทราบว่าควรตอบลักษณะแบบใด - นักเรียนดูวิดีโอสถานการณ์ข่าวครั้งแรก ยังไม่สามารถเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นของสถานการณ์ได้ เพราะนักเรียนยังไม่ทราบว่าต้องทราบข้อมูลอะไรเกี่ยวกับวิดีโอ	- นักเรียนบางคนเริ่มไม่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม - นักเรียนแสดงความคิดเห็นจากความรู้สึกยังไม่ได้ใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์มาอ้างอิง	–	ก่อนการเข้าสู่บทเรียนครูควรพูดคุยเหตุการณ์ทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ก่อน เพื่อลดความตึงเครียด จากนั้นเริ่มชี้แจงกติกา หรือเงื่อนไขในการรับของรางวัล จากนั้นจึงเข้าสู่บทเรียนด้วยวิดีโอข่าว เมื่อชมวิดีโอจบครูควรพูดคุยกับนักเรียนเกี่ยวกับสถานการณ์ เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน เมื่อนักเรียนสงสัยเกี่ยวกับสาเหตุและผล กระทบ ครูควรใช้คำถามย้อนกลับเพื่อนำไปสู่คำตอบ และได้แนวคำตอบที่สอดคล้องกับสถานการณ์ และนำข้อมูลเชิงวิทยาศาสตร์มาใช้อธิบายมากขึ้น
ขั้นที่ 2 ขั้นลงมือ ปฏิบัติงาน	- นักเรียนบางคนยังไม่สามารถเลือกใช้ข้อมูลที่สอดคล้องกับสถานการณ์ - นักเรียนส่วนใหญ่ยังเลือกใช้แหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ	- นักเรียนส่วนใหญ่ใช้ข้อมูลจากแหล่งเดียว ทำให้มีความน่าเชื่อถือ น้อยลง และข้อมูลแต่ละแหล่งเป็นข้อมูลที่เผยแพร่จากร้านค้าหรือบริษัท - นักเรียนอาจใช้คำสำคัญ (Keyword) ในการสืบค้นได้ไม่สอดคล้องกับเนื้อหา	- นักเรียนอ่านคำสั่งไม่เข้าใจว่า ผู้วิจัยต้องการให้สืบค้นในประเด็นใด - เนื่องจากผู้วิจัยได้ปรับข้อความคำถามให้มีความท้าทายเชิงประยุกต์มากขึ้น	นักเรียนและครูร่วมกันกำหนดประเด็นในการสืบค้น โดยครูต้องเน้นย้ำถึงความสำคัญของการอ้างอิงข้อมูล ซึ่งต้องเป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ เช่น จากหน่วยงาน ผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น และต้องมากกว่า 1 แหล่ง อาจมีการยกตัวอย่างใช้คำสำคัญ (Keyword) ในการสืบค้นข้อมูล ส่วนการลงมือปฏิบัติในแต่ละขั้น ครูควรทบทวนคำสั่งหรือคำชี้แจงในใบกิจกรรมทุกครั้ง เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมไปในทิศทางเดียวกัน มีความถูกต้องมากขึ้น และประหยัดเวลา
ขั้นที่ 3 ขั้นเรียนรู้ แนวคิด สำคัญ	นักเรียนนำข้อมูลที่สืบค้นสาเหตุและผลกระทบของภัยแล้งจากสถานที่อื่น ๆ มาวิเคราะห์	นักเรียนมีความตื่นตัวในการออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียนและยังติดอ่านจาก	เนื้อหาของกิจกรรมและสิ่งที่นักเรียนต้องปฏิบัติ นั้น ต้องใช้เวลาในการทำ	ในการรวบรวมข้อมูลของนักเรียน ครูควรติดตามตรวจสอบว่าสิ่งที่นักเรียนสืบค้นนั้น สอดคล้องกับสถานการณ์ที่กำหนดหรือไม่ ? เพื่อลดความผิดพลาด และเมื่อต้องเชื่อมโยงระหว่างสาเหตุและ

ตาราง 3 (ต่อ)

ขั้นตอน การจัดการ เรียนรู้	ปัญหาที่พบ/สาเหตุ วงจรปฏิบัติการที่			ลักษณะการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบท เป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน
	1	2	3	
	– นักเรียนทำ แผนผังความคิดที่ ใช้ตัวอักษร และสีที่ อ่านยาก	กระตาดคำตอบ ของใบกิจกรรม		ผลกระทบในแอปพลิเคชัน Canva ควรใช้ตัวอักษรที่อ่านง่าย และใช้สี หรือ สัญลักษณ์มาจัดหมวดหมู่ให้ชัดเจน ครู ควรเปลี่ยนจากให้นักเรียนนำเสนอตาม หัวข้อที่กำหนด เป็นการตั้งคำถามย่อย ชวนคิด ให้นักเรียนร่วมกันตอบคำถาม และวิเคราะห์ข้อมูล และกำชับเรื่อง เวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรม เป็นระยะ
ขั้นที่ 4 ขั้นนำไปใช้ใน สถานการณ์ ใหม่	– นักเรียนส่วนใหญ่ ระบุสาเหตุไม่ ถูกต้อง มักนำ ผลกระทบมาเขียน เป็นสาเหตุ หรือ บางครั้ง เขียน สาเหตุหรือ ผลกระทบซ้ำกัน อาจใช้ภาษาเขียน ต่างกัน แต่ ความหมาย เหมือนกัน หรือ ระบุสาเหตุที่กว้าง ซึ่งครอบคลุมกับ สาเหตุอื่น ๆ ที่ระบุ มาแล้ว	– นักเรียนยังไม่ เข้าใจถึงลักษณะ พื้นที่ของชุมชน ว่า ไม่มีแม่น้ำไหลผ่าน รู้แค่ต้องใช้น้ำ บาดาลในการ อุปโภคบริโภค – น้ำบาดาลแต่ละ แหล่งจะมีสิ่ง ปนเปื้อนต่างกัน เมื่อไม่ได้นำมา ตรวจหาคุณภาพน้ำ จึงไม่สามารถสรุป ได้ว่า น้ำบาดาล มีปัญหา หรือไม่	– นักเรียนบางคนมี ความมั่นใจใน คำตอบ จนอาจไม่ได้อ้างอิง ข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือ อ้างอิงข้อมูลจาก แหล่งเดียว	ก่อนเข้าสู่บทเรียนด้วยสถานการณ์ที่ เกิดขึ้นในชุมชน ครูควรพูดคุยกับ นักเรียนถึงบริบทหรือสภาพปัญหาใน พื้นที่ของชุมชนเป็นอย่างไร เพื่อ ตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียน ครู ควรเดินตรวจสอบใช้ภาษาเขียนอย่าง ใกล้ชิด ควรให้คำแนะนำว่า สาเหตุ ผลกระทบเป็นลักษณะไหน และคอย กำชับถึงการอ้างอิงข้อมูล บางข้อมูลที่ยัง ไม่มีข้อมูลสรุป ควรให้ยานบุคคล หรือ ข้อหลักฐานจากแหล่งต่าง ๆ อย่างน้อย 2 แหล่ง เพื่อใช้ยืนยันข้อมูล เพื่อ คาดคะเนผลลัพธ์ของสถานการณ์ได้ อย่างน่าเชื่อถือ

จากตาราง 3 สรุปลักษณะการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่าง
มีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา เรื่อง แหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นกำหนดสถานการณ์ ครูจะพูดคุยเหตุการณ์ทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ แล้วจึงชี้แจงเป้าหมาย
หรือวัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้ และ กฎ กติกา ในการแข่งขัน แล้วเริ่มเข้าสู่บทเรียนด้วยวิดีโอสถานการณ์ เมื่อชมวิดีโอจบ
ครูพูดคุยกับนักเรียนเกี่ยวกับสถานการณ์ เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียน แล้วให้นักเรียนร่วมกันระดมความคิดในการ
สร้างคำอธิบายเบื้องต้น ครูคอยให้คำปรึกษาโดยใช้คำถามย้อนกลับเพื่อนำไปสู่คำตอบ ให้นักเรียนร่วมกันตอบคำถามจาก
การศึกษาดูสถานการณ์ ลงในใบกิจกรรมพิเศษเป็นรายกลุ่ม ตามเวลาที่กำหนด เพื่อสะสมคะแนนพิเศษ

ขั้นที่ 2 ขั้นลงมือปฏิบัติงาน ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดประเด็นในการสืบค้น โดยครูต้องเน้นย้ำถึง
ความสำคัญของการอ้างอิงข้อมูล ซึ่งต้องเป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ เช่น จากหน่วยงาน ผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น และต้องมากกว่า
1 แหล่ง พร้อมยกตัวอย่างใช้คำสำคัญ (Keyword) ในการสืบค้นข้อมูล จากนั้นให้นักเรียนแบ่งภาระงานในการสืบค้น ระบุ
ข้อมูลลงในใบกิจกรรมพิเศษเป็นรายกลุ่ม ตามเวลาที่กำหนด เพื่อสะสมคะแนนพิเศษ ครูควรทบทวนคำสั่งหรือคำชี้แจงในใบ
กิจกรรมทุกครั้ง จากนั้นครูจะสอดแทรกเนื้อหา พร้อมให้นักเรียนตอบคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาในใบกิจกรรม เป็นรายบุคคล
ครูและนักเรียนร่วมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในขั้นต่อไป

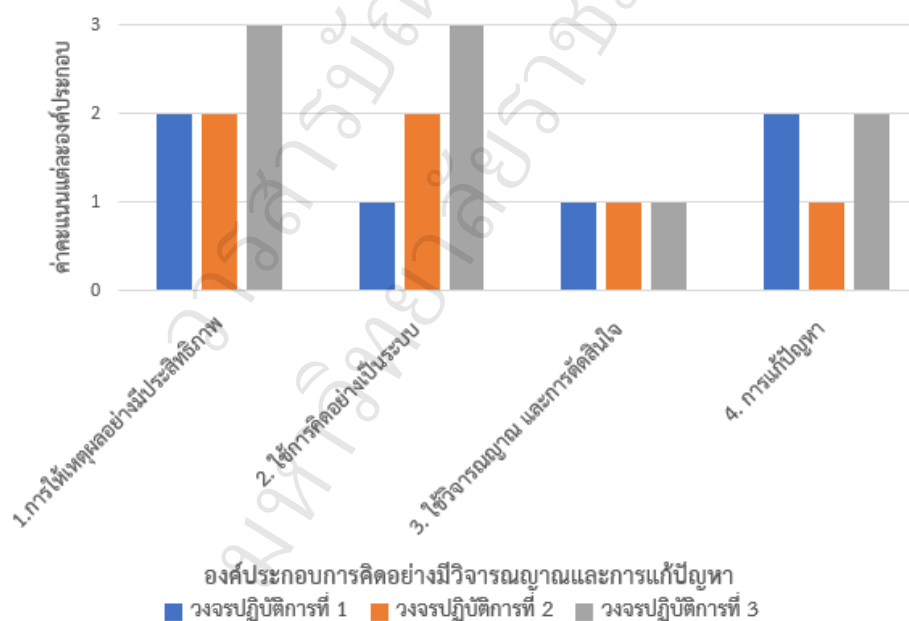
ขั้นที่ 3 ขั้นเรียนรู้แนวคิดสำคัญ นักเรียนร่วมกันสร้างบทสรุปของสถานการณ์หรือบริบทเดิมข้างต้น โดยนำข้อมูลสาเหตุ ผลกระทบ ของสถานการณ์ที่รวบรวมได้มาเชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวข้องผ่านแอปพลิเคชัน Canva จนนำไปสู่ข้อสรุปถึงสาเหตุหลัก ครูแนะนำการใช้ตัวอักษร สี หรือสัญลักษณ์ มาช่วยจัดหมวดหมู่เพื่อเข้าใจง่ายชัดเจน แล้วให้นักเรียนร่วมกันเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา พร้อมสะท้อนผลเมื่อได้รับการแก้ไขปัญหาคืออะไรขึ้น ลงใบกิจกรรมพิเศษ เป็นรายกลุ่ม ตามเวลาที่กำหนด เพื่อสะสมคะแนนพิเศษ จากนั้นครูตั้งคำถามย่อย ชวนคิด ให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล และอภิปรายข้อสรุปของสถานการณ์หรือบริบทเดิมร่วมกับครู

ขั้นที่ 4 ขั้นนำไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ประยุกต์ใช้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์หรือบริบทเดิม มาปรับใช้กับสถานการณ์ใหม่หรือบริบทชุมชนของนักเรียน ครูพูดคุยกับนักเรียนถึงบริบทหรือสภาพปัญหาในพื้นที่ของชุมชน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียน จากนั้นให้นักเรียนระบุสาเหตุ ผลกระทบของสถานการณ์ แล้วนำเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อหาข้อสรุปถึงสาเหตุหลัก และเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา พร้อมสะท้อนผลเมื่อได้รับการแก้ไขปัญหาคืออะไรขึ้น ลงใบแบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเป็นรายบุคคล จากนั้นครูสรุปคะแนนพิเศษเพื่อมอบรางวัลให้นักเรียน

2. ผลการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน เรื่อง แหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลจากเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล ได้แก่ ใบกิจกรรมพิเศษ (รายกลุ่ม) และแบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา (รายบุคคล) โดยผู้วิจัยนำเสนอผลระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามองค์ประกอบของทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา ทั้ง 4 องค์ประกอบ

2.1 รายกลุ่ม โดยใช้ใบกิจกรรมพิเศษ สามารถแสดงผลการประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาแยกตามองค์ประกอบได้ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 แสดงผลการประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา จากใบกิจกรรมพิเศษเป็นรายกลุ่มในแต่ละองค์ประกอบของวงจรรปฏิบัติการที่ 1-3

จากภาพประกอบ 2 สามารถแสดงผลการวิจัย แยกตามองค์ประกอบของทักษะ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาได้ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การให้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพ พบว่า ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 และ 2 ผลการประเมินคะแนนอยู่ในระดับ 2 คือ ระดับดี และในวงจรปฏิบัติการที่ 3 ผลการประเมินคะแนนอยู่ในระดับ 3 คือ ระดับดีมาก ถือว่ามีแนวโน้มระดับคะแนนดีขึ้น มีการพัฒนาได้สูงสุดในระดับ 3 คือ ระดับดีมาก

องค์ประกอบที่ 2 ใช้การคิดอย่างเป็นระบบ พบว่า ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 ผลการประเมินคะแนนอยู่ในระดับ 1 คือ ระดับผ่าน ส่วนวงจรปฏิบัติการที่ 2 ผลการประเมินคะแนนอยู่ในระดับ 2 คือ ระดับดี และวงจรปฏิบัติการที่ 3 ผลการประเมินคะแนนอยู่ในระดับ 3 คือ ระดับดีมาก ถือว่ามีแนวโน้มระดับคะแนนดีขึ้น มีการพัฒนาได้สูงสุดในระดับ 3 คือ ระดับดีมาก

องค์ประกอบที่ 3 ใช้วิจารณ์ญาณ และการตัดสินใจ พบว่า ในวงจรปฏิบัติการที่ 1-3 ผลการประเมินคะแนนอยู่ในระดับ 1 คือ ผ่าน ถือว่ามีแนวโน้มระดับคะแนนคงที่ มีการพัฒนาได้สูงสุดในระดับ 1 คือ ผ่าน

องค์ประกอบที่ 4 การแก้ปัญหา พบว่า ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 และ 3 ผลการประเมินคะแนนอยู่ในระดับ 2 คือ ระดับดี แต่ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 ผลการประเมินคะแนนอยู่ในระดับ 1 คือ ผ่าน ถือว่ามีแนวโน้มระดับคะแนนไม่คงที่ มีการพัฒนาได้สูงสุดในระดับ 2 คือ ระดับดี

2.2 รายบุคคล โดยใช้แบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณและการแก้ปัญหา สามารถแสดงผลการประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณและการแก้ปัญหาแยกตามองค์ประกอบได้ดังตาราง 4

ตาราง 4 แสดงผลการประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณและการแก้ปัญหานักเรียนเป็นรายบุคคล

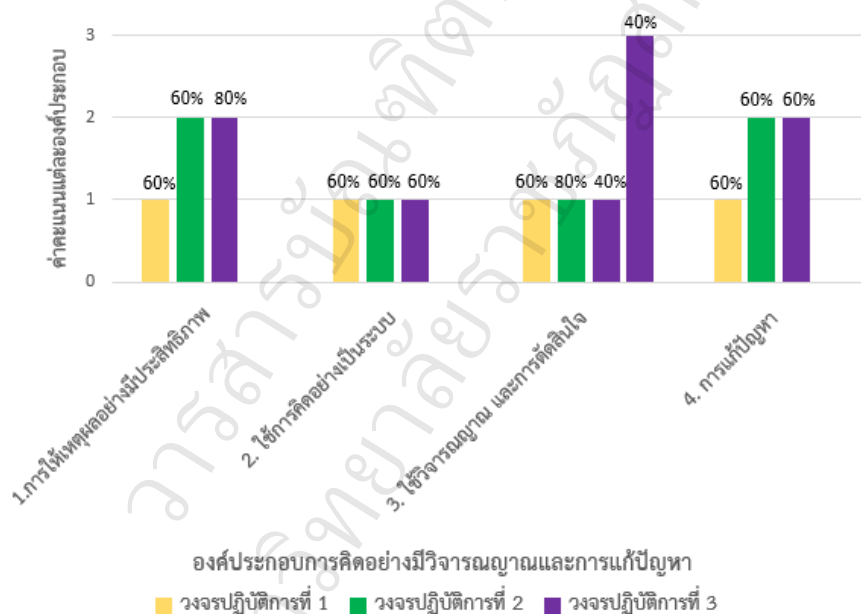
องค์ประกอบทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณและการแก้ปัญหา	ลำดับเลขที่นักเรียน	วงจรปฏิบัติการที่ 1				วงจรปฏิบัติการที่ 2				วงจรปฏิบัติการที่ 3			
		3	2	1	0	3	2	1	0	3	2	1	0
1. การให้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพ	ระดับคะแนน	3	2	1	0	3	2	1	0	3	2	1	0
	1	-	✓	-	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-
	2	-	-	-	✓	-	-	✓	-	-	-	✓	-
	3	-	-	✓	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-
	4	-	-	✓	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-
สรุป	(คน)	0	1	3	1	0	3	2	0	0	4	1	0
	(ร้อยละ)	(0)	(20)	(60)	(20)	(0)	(60)	(40)	(0)	(0)	(80)	(20)	(0)
2. ใช้การคิดอย่างเป็นระบบ	1	-	✓	-	-	-	✓	-	-	✓	-	-	-
	2	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-	-	✓	-
	3	-	-	-	✓	-	-	✓	-	-	-	✓	-
	4	-	-	✓	-	-	✓	-	-	-	-	✓	-
	5	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-	✓	-	-
สรุป	(คน)	0	1	3	1	0	2	3	0	1	1	3	0
	(ร้อยละ)	(0)	(20)	(60)	(20)	(0)	(40)	(60)	(0)	(20)	(20)	(60)	(0)
3. ใช้วิจารณ์ญาณและการตัดสินใจ	1	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-	✓	-	-
	2	-	-	✓	-	-	-	✓	-	✓	-	-	-
	3	-	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-	✓	-
	4	-	-	-	✓	-	-	✓	-	-	-	✓	-
	5	-	-	✓	-	-	-	✓	-	✓	-	-	-
สรุป	(คน)	0	0	3	2	0	0	4	1	2	1	2	0
	(ร้อยละ)	(0)	(0)	(60)	(40)	(0)	(0)	(80)	(20)	(40)	(20)	(40)	(0)

ตาราง 4 (ต่อ)

องค์ประกอบทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา	ลำดับเลขที่นักเรียน	วงจรปฏิบัติการที่ 1				วงจรปฏิบัติการที่ 2				วงจรปฏิบัติการที่ 3			
4. การแก้ปัญหา	1	-	✓	-	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-
	2	-	-	✓	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-
	3	-	-	✓	-	-	-	✓	-	-	✓	-	-
	4	-	-	✓	-	-	✓	-	-	✓	-	-	-
	5	-	✓	-	-	-	-	✓	-	✓	-	-	-
สรุป	(คน) (ร้อยละ)	0 (0)	2 (40)	3 (60)	0 (0)	0 (0)	3 (60)	2 (40)	0 (0)	2 (40)	3 (60)	0 (0)	0 (0)

หมายเหตุ: ระดับคะแนน 3 คือ ระดับดีมาก, 2 คือ ระดับดี, 1 คือ ผ่าน และ 0 คือ ไม่ผ่าน

จากตาราง 4 สามารถสรุปได้ว่านักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับคะแนนแต่ละองค์ประกอบของทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา วงจรปฏิบัติการที่ 1-3 ได้ดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 แสดงผลการประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาจากแบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเป็นรายบุคคลในแต่ละองค์ประกอบของวงจรปฏิบัติการที่ 1-3

จากภาพประกอบ 3 สามารถแสดงผลการวิจัย แยกตามองค์ประกอบของทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาได้ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การให้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพ พบว่า ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 ผลการประเมินคะแนนอยู่ในระดับ 1 คือ ผ่าน คิดเป็นร้อยละ 60 (จำนวน 3 คน) วงจรปฏิบัติการที่ 2 ผลการประเมินคะแนนอยู่ในระดับ 2 คือ ระดับดี คิดเป็นร้อยละ 60 (จำนวน 3 คน) และวงจรปฏิบัติการที่ 3 ผลการประเมินคะแนนอยู่ในระดับ 2 คือ ระดับดี คิดเป็นร้อยละ 80 (จำนวน 4 คน) ถือว่ามีแนวโน้มระดับคะแนนดีขึ้น มีการพัฒนาได้สูงสุดในระดับ 2 คือ ระดับดี

องค์ประกอบที่ 2 ใช้การคิดอย่างเป็นระบบ พบว่า ในวงจรปฏิบัติการที่ 1-3 ผลการประเมินคะแนนอยู่ในระดับ 1 คือ ผ่าน คิดเป็นร้อยละ 60 (จำนวน 3 คน) ถือว่ามีแนวโน้มระดับคะแนนคงที่ การพัฒนาได้สูงสุดในระดับ 1 คือ ผ่าน

องค์ประกอบที่ 3 ใช้วิจารณ์ญาณ และการตัดสินใจ พบว่า ในวงจรปฏิบัติการที่ 1-2 ผลการประเมินคะแนนอยู่ในระดับ 1 คือ ผ่าน ทั้ง 2 วงจรปฏิบัติการ คิดเป็นร้อยละ 60 และ 80 (จำนวน 3 และ 4 คน) และวงจรปฏิบัติการที่ 3 ผลการประเมินคะแนนอยู่ในระดับ 1 และ 3 คือ ผ่าน และระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 40 (จำนวน 2 คน) ทั้ง 2 ระดับ ถือว่ามีแนวโน้มระดับคะแนนดีขึ้น มีการพัฒนาได้สูงสุดในระดับ 3 คือ ระดับดีมาก

องค์ประกอบที่ 4 การแก้ปัญหา พบว่า ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 ผลการประเมินคะแนนอยู่ในระดับ 1 คือ ผ่าน คิดเป็นร้อยละ 60 (จำนวน 3 คน) และวงจรปฏิบัติการที่ 2-3 ผลการประเมินคะแนนอยู่ในระดับ 2 คือ ระดับดี คิดเป็นร้อยละ 60 (จำนวน 3 คน) ทั้ง 2 วงจรปฏิบัติการ ถือว่ามีแนวโน้มระดับคะแนนดีขึ้น มีการพัฒนาได้สูงสุดในระดับ 2 คือ ระดับดี

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาลักษณะการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณและการแก้ปัญหา เรื่อง แหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แนวทางการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นกำหนดสถานการณ์ ครูจะพูดคุยเหตุการณ์ทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ เพื่อลดความตึงเครียด และสร้างความคุ้นเคยให้กับนักเรียน สอดคล้องกับ ทศตริน เครือทอง (2553) ที่กล่าวว่า เริ่มต้นด้วยบริบทหรือหัวข้อที่นักเรียนมีความคุ้นเคยแล้วหรือสร้างความคุ้นเคยให้กับนักเรียน แล้วจึงชี้แจงเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้ และกฎ กติกา ในการแข่งขัน เงื่อนไขที่จะได้รับของรางวัล จากนั้นเริ่มเข้าสู่บทเรียนด้วยวิดีโอสถานการณ์ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ เมื่อชมวิดีโอจบ ครูพูดคุยกับนักเรียนเกี่ยวกับสถานการณ์ เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียน แล้วให้นักเรียนร่วมกันระดมความคิดในการสร้างคำอธิบายเบื้องต้น สอดคล้องกับ De Jong (2008) ที่กล่าวว่า โดยมุ่งให้นักเรียนเกิดข้อสงสัยหรือปัญหาหรือคำถามที่เกี่ยวข้องกับบริบทเพื่อนำไปสู่สิ่งที่นักเรียนจำเป็นต้องรู้ ครูคอยให้คำปรึกษาโดยใช้คำถามย้อนกลับเพื่อนำไปสู่คำตอบ ให้นักเรียนร่วมกันตอบคำถามจากการศึกษาสถานการณ์ ลงในใบกิจกรรมพิเศษเป็นรายกลุ่ม ตามเวลาที่กำหนด เพื่อสะสมคะแนนพิเศษ

ขั้นที่ 2 ขั้นลงมือปฏิบัติงาน ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดประเด็นในการสืบค้น สอดคล้องกับ De Jong, (2008) ที่กล่าวว่า ครูผู้สอนรวบรวมคำถามของนักเรียนและใช้เป็นจุดเริ่มต้นเพื่อนำไปสู่การค้นหาคำตอบหรือประเด็นปัญหา โดยครูต้องเน้นย้ำถึงความสำคัญของการอ้างอิงข้อมูล ซึ่งต้องเป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ พร้อมยกตัวอย่างใช้คำสำคัญ (Keyword) ในการสืบค้นข้อมูล จากนั้นให้นักเรียนแบ่งภาระงานในการสืบค้น ระบุข้อมูลลงในใบกิจกรรมพิเศษเป็นรายกลุ่มตามเวลาที่กำหนด เพื่อสะสมคะแนนพิเศษ สอดคล้องกับ จินดา พรหมณัฐ (2553) ที่กล่าวว่า ขั้นตอนนี้จะทำให้นักเรียนค้นพบความรู้หรือแนวคิดใหม่ ๆ เช่น การทดลอง การแก้ปัญหา การอภิปรายกลุ่มย่อยการแสดงบทบาทสมมติ การสืบค้นข้อมูล การประดิษฐ์คิดค้นสิ่งต่าง ๆ เป็นต้น ครูควรทบทวนคำสั่งหรือคำชี้แจงในใบกิจกรรมทุกครั้ง จากนั้นครูจะสอดแทรกเนื้อหา พร้อมให้นักเรียนตอบคำถามที่เกี่ยวกับเนื้อหาลงในใบกิจกรรม เป็นรายบุคคล ครูและนักเรียนร่วมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหา สอดคล้องกับ Wieringa, (2011) ที่กล่าวว่านักเรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระที่จำเป็นต่อการนำไปใช้หาคำตอบสำหรับปัญหาหรือคำถามที่เกิดขึ้น เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 3 ขั้นเรียนรู้แนวคิดสำคัญ นักเรียนร่วมกันสร้างบทสรุปของสถานการณ์หรือบริบทเดิมข้างต้น โดยนำข้อมูลสาเหตุ ผลกระทบ ของสถานการณ์ที่รวบรวมได้มาเชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวข้องผ่านแอปพลิเคชัน Canva ซึ่งสอดคล้องกับ De Jong, (2008) ที่กล่าวว่า นักเรียนเชื่อมโยงความรู้ของตนกับข้อมูลสารสนเทศ ดำเนินการหรือเว็บไซต์ที่คิดสรรหามีความสอดคล้องกัน จนนำไปสู่ข้อสรุปถึงสาเหตุหลัก ครูแนะนำการใช้ตัวอักษร สี หรือสัญลักษณ์ มาช่วยจัดหมวดหมู่เพื่อเข้าใจง่ายชัดเจน แล้วให้นักเรียนร่วมกันเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา พร้อมสะท้อนผลเมื่อได้รับการแก้ไขปัญหาก็จะเกิดขึ้น ลงในใบกิจกรรมพิเศษ เป็นรายกลุ่ม ตามเวลาที่กำหนด เพื่อสะสมคะแนนพิเศษ จากนั้นครูตั้งคำถามย่อย ขวนคิด ให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล และอภิปรายข้อสรุปของสถานการณ์หรือบริบทเดิมร่วมกับครู สอดคล้องกับ Gilbert, (2006) ที่กล่าวว่า มีการอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับเนื้อหาหรือแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่กำหนด โดยคำนึงถึงพื้นฐานความรู้ของนักเรียน

ขั้นที่ 4 ขั้นนำไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ประยุกต์ใช้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์หรือบริบทเดิม มาปรับใช้กับสถานการณ์ใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับ จินดา พรหมณัฐ (2553) ที่กล่าวว่า ครูผู้สอนจัด

กิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้ประยุกต์ใช้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์อื่น ๆ หรือประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตประจำวันของนักเรียน หรือบริบทชุมชนของนักเรียน ครูพูดคุยกับนักเรียนถึงบริบทหรือสภาพปัญหาในพื้นที่ของชุมชน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียน จากนั้นให้นักเรียนระบุสาเหตุ ผลกระทบของสถานการณ์ แล้วนำเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อหาข้อสรุปถึงสาเหตุหลัก และเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา พร้อมสะท้อนผลเมื่อได้รับการแก้ไขปัญหาคืออะไรขึ้น ลงในแบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา เป็นรายบุคคล จากนั้นครูสรุปคะแนนพิเศษเพื่อมอบรางวัลให้นักเรียน สอดคล้องกับ ดลฤดี ไชยศิริ (2562) ที่กล่าวว่า รางวัลถือเป็นสิ่งสำคัญในการเล่นเกมน เป็นสิ่งที่ผู้เล่นจะได้รับเมื่อประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

2. ผลการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน เรื่อง แหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลจากเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล ได้แก่ ใบกิจกรรมพิเศษ (รายกลุ่ม) และแบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา (รายบุคคล) โดยผู้วิจัยนำเสนอผลระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามองค์ประกอบของทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา ทั้ง 4 องค์ประกอบ ซึ่งมีอภิปรายผลได้ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การให้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้อภิปรายผล มีผลการประเมินดังนี้

1. รายกลุ่ม โดยใช้ใบกิจกรรมพิเศษ พบว่า ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 และ 2 ผลการประเมินคะแนนอยู่ในระดับ 2 คือ ระดับดี จากการสังเกตนักเรียนมีการร่วมกันวางแผน และปรึกษาก่อนดำเนินการกิจกรรม ด้วยนักเรียนอาจยังไม่คุ้นเคยกับการทำกิจกรรมลักษณะนี้ ผู้วิจัยจึงต้องเข้าไปให้คำแนะนำเป็นระยะ เมื่อนักเรียนเข้าใจในคำสั่ง พบว่า นักเรียนสามารถร่วมกันหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ แล้วนำมาให้เหตุผล แต่ยังเป็นประโยชน์สั้น ๆ ด้วย นักเรียนอาจยังใช้ภาษาเขียนตามหลักไวยากรณ์ภาษาไทยไม่ถูกต้อง แต่แนวคำตอบมีความหลากหลาย ซึ่งเป็นแนวคำตอบค่อนข้างกว้าง เพราะนักเรียนยังระบุรายละเอียดที่จะเชื่อมโยงไปยังสถานการณ์ ทำให้แนวคำตอบไม่ชัดเจน ส่วนในวงจรปฏิบัติการที่ 3 ผลการประเมินคะแนนอยู่ในระดับ 3 คือ ระดับดีมาก นักเรียนร่วมกันให้เหตุผลได้สอดคล้องกับสถานการณ์มากขึ้น ด้วยนักเรียนเริ่มมีประสบการณ์จากวงจรปฏิบัติการที่ผ่านมา มีรายละเอียดของข้อมูลที่ตรงกับสถานการณ์ ทำให้การอธิบายข้อมูลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2. รายบุคคล โดยใช้แบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา พบว่า ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 จะอยู่ในระดับ 1 คือ ผ่าน คิดเป็นร้อยละ 60 (จำนวน 3 คน) เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่สามารถให้เหตุผลได้สอดคล้องกับสถานการณ์เรื่องการขาดแคลนน้ำ ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนของนักเรียนทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในสถานการณ์มากขึ้น แต่นักเรียนระบุสาเหตุและผลกระทบได้แต่แนวคำตอบค่อนข้างกว้าง เป็นประโยชน์สั้น ๆ ไม่มีรายละเอียดข้อมูล และข้อมูลที่ได้จากการสืบค้น นักเรียนส่วนใหญ่อ้างอิงข้อมูลเพียงแหล่งเดียว แต่สามารถเลือกข้อมูลจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 จะอยู่ในระดับ 2 คือ ระดับดี คิดเป็นร้อยละ 60 (จำนวน 3 คน) นักเรียนส่วนใหญ่สามารถนำความรู้เกี่ยวกับการสังเกตและการปรับปรุงคุณภาพน้ำเบื้องต้นมาปรับใช้กับสถานการณ์ โดยระบุสาเหตุและผลกระทบได้เจาะจงกับสถานการณ์มากขึ้น แต่ยังขาดรายละเอียดของผลกระทบที่เกิดขึ้น แหล่งข้อมูลที่ใช้อ้างอิงส่วนใหญ่มาจากเว็บไซต์ของผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องกรองน้ำ ด้วยนักเรียนส่วนใหญ่ยังใช้คำสำคัญในการสืบค้นข้อมูลไม่ถูกต้อง และวงจรปฏิบัติการที่ 3 จะอยู่ในระดับ 2 คือ ระดับดี คิดเป็นร้อยละ 80 (จำนวน 4 คน) เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่สามารถให้เหตุผลได้สอดคล้องกับสถานการณ์เรื่องปริมาณน้ำที่หายไป ซึ่งจะเกี่ยวกับการประหยัดน้ำ และการอนุรักษ์น้ำ ด้วยสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนของนักเรียน ซึ่งนำความรู้เกี่ยวกับรอยเท้าน้ำมาปรับใช้กับสถานการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ ศุภกร สุขยิ่ง (2560) ที่กล่าวว่า โดยบริบทในที่นี่จะอ้างถึงเหตุการณ์และสถานที่ต่าง ๆ ที่เอื้อให้เห็นถึงความเชื่อมโยงหรือความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาวิทยาศาสตร์ที่มีความซับซ้อนกับประสบการณ์จริงของนักเรียน

องค์ประกอบที่ 2 ใช้การคิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งผู้วิจัยได้อภิปรายผล มีผลการประเมิน ดังนี้

1. รายกลุ่ม โดยใช้ใบกิจกรรมพิเศษ พบว่า ในวงจรปฏิบัติการที่ 1-3 ผลการประเมินคะแนนอยู่ในระดับ 1, 2 และ 3 คือ ผ่าน ระดับดี และระดับดีมาก ซึ่งมีการพัฒนาตามลำดับผู้วิจัยสังเกตได้ว่า ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 นักเรียนยังไม่มีทักษะในการเชื่อมโยงสาเหตุกับผลกระทบ ผู้วิจัยจึงต้องให้คำแนะนำพร้อมอธิบายถึงความแตกต่างระหว่างสาเหตุและผลกระทบ นักเรียนทุกคนสามารถใช้แอปพลิเคชัน Canva ได้อย่างดี เมื่อผู้วิจัยตรวจสอบการเชื่อมโยงข้อมูลของนักเรียนพบว่า นักเรียนสามารถช่วยกันวิเคราะห์ปัจจัยของสาเหตุและผลกระทบได้ดีขึ้น แต่ยังจัดรูปแบบการเชื่อมโยงข้อมูลที่ยังไม่เป็น

ระเบียบ เข้าใจยาก ผู้วิจัยจึงให้คำแนะนำเพิ่มเติม พบว่า นักเรียนสามารถร่วมกันนำเสนอสาเหตุและผลกระทบมาเชื่อมโยงข้อมูลที่สอดคล้องกับสถานการณ์ได้ดีขึ้น นักเรียนเริ่มนำรูปแบบสี ขนาดตัวอักษร และสัญลักษณ์ในการจัดหมวดหมู่ มาช่วยเชื่อมโยงข้อมูลทำให้เข้าใจง่าย ชัดเจนมากขึ้น

2. รายบุคคล โดยใช้แบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา พบว่า ในวงจรปฏิบัติการที่ 1-3 จะอยู่ในระดับ 1 คือ ผ่าน คิดเป็นร้อยละ 60 (จำนวน 3 คน) ทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เชื่อมโยงสาเหตุและผลกระทบยังไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ ด้วยระบุสาเหตุที่กว้าง ทำให้เชื่อมโยงผลกระทบที่ไม่เกี่ยวข้องและบางสาเหตุก็มีความหมายเหมือนกัน ทำให้การเชื่อมโยงข้อมูลมีความซับซ้อน ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์โดยตรง ดังนั้นสาเหตุและผลกระทบที่จะนำมาเชื่อมโยงควรสอดคล้องกับสถานการณ์ มาจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ มากกว่า 1 แหล่ง มีรายละเอียดข้อมูลที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์ เพื่อง่ายต่อการเชื่อมโยงข้อมูลในการหาสาเหตุหลักที่ตรงสอดคล้องกับสถานการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ อรรถนัส วงศ์ไทย (2562) ที่กล่าวว่า คิดอย่างเป็นระบบ ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาวิเคราะห์ ประเมินหลักฐาน ข้อโต้แย้ง ข้อมูลสารสนเทศที่น่าเชื่อถือ

องค์ประกอบที่ 3 ใช้วิจารณญาณ และการตัดสินใจ ซึ่งผู้วิจัยได้อภิปรายผล มีผลการประเมิน ดังนี้

1. รายกลุ่ม โดยใช้ใบกิจกรรมพิเศษ พบว่า ในวงจรปฏิบัติการที่ 1-3 ผลการประเมินคะแนนอยู่ในระดับ 1 คือ ผ่าน จากการสังเกตนักเรียนทุกคนสามารถใช้อุปกรณ์สื่อสารได้อย่างคล่องแคล่ว แต่ยังขาดทักษะการสืบค้นและรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย ใช้อ้างอิงข้อมูลเพียงแหล่งเดียว ผู้วิจัยพยายามเข้าไปให้คำแนะนำถึงความสำคัญของการอ้างอิงข้อมูลเป็นระยะ แต่ด้วยเวลาที่จำกัด นักเรียนจึงต้องใช้ข้อมูลที่หาได้โดยไม่ได้อ้างอิงถึงความถูกต้อง หรือมีความน่าเชื่อถือ มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ทำให้ยังขาดรายละเอียดข้อมูลที่เชื่อมโยงไปสู่สถานการณ์ บางข้อมูลไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ แต่นักเรียนยังร่วมกันใช้โน้ตบุ๊กจากประสบการณ์โดยไม่ได้อ้างอิงหลักการทางวิทยาศาสตร์มาเชื่อมโยง เมื่อนำข้อมูลมาเลือกพิจารณาแล้วตัดสินใจเลือกสาเหตุหลัก ทำให้สาเหตุหลักยังไม่สอดคล้องกับสถานการณ์โดยตรง เพราะแนวคำตอบของสาเหตุหลักจึงค่อนข้างกว้าง ซึ่งจะมีผลต่อการวิเคราะห์แนวทางการปัญหา ดังนั้น การเลือกสาเหตุหลักจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ วิภาวี ศิริลักษณ์ (2562) ที่กล่าวว่า ช่วยทำความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาคลุมเครือหรือมีความขัดแย้ง วิเคราะห์ประเมินสรุปและเลือกใช้ข้อมูล เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างทางเลือกสำหรับแก้ปัญหา รวมถึงการตัดสินใจลงข้อสรุปในการแก้ปัญหาโดยคำนึงถึงผลกระทบที่ตามมาอย่างรอบด้านและสมเหตุสมผล

2. รายบุคคล โดยใช้แบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา พบว่า วงจรปฏิบัติการที่ 1-2 จะอยู่ในระดับ 1 คือ ผ่าน ทั้ง 2 วงจรปฏิบัติการ คิดเป็นร้อยละ 60 และ 80 (จำนวน 3 และ 4 คน) ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีจำนวนนักเรียนพัฒนาทักษะที่ดีขึ้น เมื่อผู้วิจัยตรวจสอบแบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่สามารถสืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ได้ มีทั้งเชื่อถือได้ และเชื่อถือไม่ได้ และส่วนใหญ่จะอ้างอิงแหล่งข้อมูลเพียงแหล่งเดียว ทำให้ไม่มีการยืนยันความถูกต้องของข้อมูล นักเรียนส่วนใหญ่จะตัดสินใจเลือกสาเหตุหลักตามความรู้สึก และประสบการณ์ ขาดการอ้างอิงหลักการทางวิทยาศาสตร์ เนื่องจากทุกสถานการณ์จะเกี่ยวข้องชุมชน นักเรียนจึงยังระบุได้สอดคล้องกับสถานการณ์ แต่ยังขาดหลักฐานและข้อโต้แย้ง และวงจรปฏิบัติการที่ 3 จะอยู่ในระดับ 1 และ 3 คือ ผ่าน และระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 40 (จำนวน 2 คน) ทั้ง 2 ระดับ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีอ้างอิงข้อมูลจากแหล่งที่น่าเชื่อถือ มากกว่า 1 แหล่ง แต่ยังมีหลักฐานและข้อโต้แย้งไม่เพียงพอ แต่ข้อมูลดังกล่าวสามารถเชื่อมโยงกับสถานการณ์ได้ จึงสามารถตัดสินใจเลือกสาเหตุหลักได้สอดคล้องกับสถานการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ ชีววิทย์ เนียมโกะ (2565) ที่กล่าวว่า โดยสถานการณ์ต้องสอดคล้องกับเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อมาช่วยกระตุ้นให้เกิดการแสดงความคิดเห็นจากการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ต่าง ๆ จนเกิดกระบวนการตัดสินใจบนพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ที่คล้ายกันได้

องค์ประกอบที่ 4 การแก้ปัญหา ซึ่งผู้วิจัยได้อภิปรายผล มีผลการประเมิน ดังนี้

1. รายกลุ่ม โดยใช้ใบกิจกรรมพิเศษ พบว่า ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 และ 3 มีผลการประเมินคะแนนอยู่ในระดับ 2 คือ ระดับดี แต่ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 มีผลการประเมินคะแนนอยู่ในระดับ 1 คือ ผ่าน ซึ่งมีคะแนนต่ำสุดเมื่อเทียบกับคะแนนกับวงจรปฏิบัติการที่ 1 และ 3 ด้วยสถานการณ์เรื่องคุณค่าของน้ำ เกี่ยวกับคุณภาพน้ำและปรับปรุงคุณภาพน้ำเบื้องต้นเพื่อนำมาใช้อุปโภคบริโภค ทั้งยังเชื่อมโยงไปถึงการวิเคราะห์คุณภาพน้ำ ซึ่งเป็นเรื่องใกล้ตัวนักเรียน และข้อคำถามที่มีความ

ซับซ้อน ซึ่งนอกจากจะหาแนวทางการแก้ไขปัญหา จำนวน 3 ข้อ แล้วยังต้องบอกการใช้ประโยชน์ของน้ำจากแหล่งน้ำ จำนวน 3 ข้อ แล้วจึงนำทั้ง 2 แนวทางมาผ่านกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แล้วตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ปัญหา ทำให้นักเรียนแต่ละคนเกิดการสับสนและไม่เข้าใจในคำถาม จึงไม่สามารถหาข้อสรุปแนวทางได้ ผู้วิจัยจึงได้เข้าไปให้คำแนะนำพบว่า ในวงจรปฏิบัติการที่ 3 นักเรียนสามารถร่วมกันเลือกใช้แนวทางการแก้ปัญหาที่หลากหลายและวิธีการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาได้สอดคล้องกับสถานการณ์มากขึ้น

2. รายบุคคล โดยใช้แบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา พบว่า ในวงจรปฏิบัติการที่ 1 จะอยู่ในระดับ 1 คือ ผ่าน คิดเป็นร้อยละ 60 (จำนวน 3 คน) พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่สามารถเสนอแนวทางการแก้ปัญหาได้ โดยเลือกแหล่งน้ำที่เหมาะสมกับพื้นที่ในชุมชน แต่เมื่อสะท้อนผลที่ได้รับการแก้ไข พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่จะไม่ได้นำหลักการทางวิทยาศาสตร์มาช่วยอธิบายหรือนำมาสนับสนุนถึงผลจากการแก้ปัญหา ซึ่งทำให้นักเรียนยังไม่เป็นที่ยอมรับในทางปฏิบัติ และในวงจรปฏิบัติการที่ 2-3 จะอยู่ในระดับ 2 คือ ระดับดี คิดเป็นร้อยละ 60 (จำนวน 3 คน) ทั้ง 2 วงจรปฏิบัติการ พบว่า ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 นักเรียนสามารถเสนอแนวทางการปรับปรุงคุณภาพน้ำก่อนนำไปใช้ประโยชน์ ทั้งยังเสนอแนวทางการใช้ประโยชน์น้ำจากแหล่งน้ำใช้ชุมชนได้ แต่เมื่อสะท้อนผลที่ได้รับการแก้ไข พบว่านักเรียนส่วนใหญ่จะไม่ได้นำหลักการทางวิทยาศาสตร์มาช่วยอธิบายหรือนำมาสนับสนุนถึงผลจากการแก้ปัญหา แต่สามารถนำความรู้เดิมมาช่วยอธิบายได้ และในวงจรปฏิบัติการที่ 3 นักเรียนสามารถเสนอแนวทางการประหยัดและอนุรักษ์น้ำได้หลากหลาย ทั้งยังสะท้อนผลที่ได้รับการแก้ไขโดยนำหลักการทางวิทยาศาสตร์มาช่วยอธิบายได้ ซึ่งสอดคล้องกับสุชานันท์ วรรณนานนท์ (2565) ที่กล่าวว่า ประเมินหลักฐาน ข้อโต้แย้ง ข้อมูลสารสนเทศที่น่าเชื่อถือ นำมาประเมินและตัดสินใจในการแก้ปัญหา โดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมาอย่างรอบด้าน นำไปสู่การแก้ปัญหาเพื่อให้ได้วิธีแก้ปัญหาที่ดีที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา เรื่อง แหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นการจัดการเรียนรู้ที่นำเอาสถานการณ์เกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ ที่อยู่รอบตัว และในชุมชนของนักเรียนมาเป็นจุดเริ่มต้นหรือผลักดันให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดหลักการและสิ่งต่าง ๆ พบว่า นักเรียนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม มีส่วนร่วมกับกิจกรรมมากขึ้น และกล้าแสดงออกในการแสดงความคิดเห็น เมื่อนำเทคนิคเกมมิฟิเคชันมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ พบว่า ช่วยในการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้กับนักเรียน นักเรียนกล้ามีส่วนร่วมในดำเนินกิจกรรมอย่างสนุกสนาน ไม่ตึงเครียด สามารถอธิบายรายละเอียดตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นกำหนดสถานการณ์ นักเรียนจะไม่สามารถเข้าใจสถานการณ์จากการดูวิดีโอครั้งแรก ครูจึงควรช่วยเชื่อมโยงข้อมูลสถานการณ์ จะทำให้นักเรียนเข้าใจในสถานการณ์มากขึ้น และครูควรอธิบายความแตกต่างระหว่างสาเหตุและผลกระทบ ซึ่งจะช่วยให้เด็กกำหนดประเด็นปัญหาได้ สอดคล้องกับองค์ประกอบที่ 1 การให้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพ ขั้นที่ 2 ขั้นลงมือปฏิบัติงาน ครูควรกำชับเรื่องความสำคัญการอ้างอิงข้อมูล ซึ่งต้องเป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ และสาธิตใช้คำสำคัญ (Keyword) ในการสืบค้นข้อมูล จะช่วยให้นักเรียนได้ข้อมูลที่ถูกต้อง และน่าเชื่อถือ ขั้นที่ 3 ขั้นเรียนรู้แนวคิดสำคัญ ครูควรทบทวนสาเหตุและผลกระทบสถานการณ์เดิมก่อน จะช่วยให้การเชื่อมโยงข้อมูลสอดคล้องกับสถานการณ์มากขึ้น สอดคล้องกับองค์ประกอบที่ 2 ใช้การคิดอย่างเป็นระบบ ในการเขียนเชื่อมโยงควรใช้ตัวอักษร สี หรือสัญลักษณ์ มาช่วยจัดหมวดหมู่เพื่อเข้าใจง่ายชัดเจน และขั้นที่ 4 ขั้นนำไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ ครูควรพูดคุยกับนักเรียนถึงบริบทหรือสภาพปัญหาในพื้นที่ของชุมชน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียน แล้วจึงเชื่อมโยงสถานการณ์เดิมกับสถานการณ์ใหม่ก่อน เพื่อให้นักเรียนเห็นความสอดคล้องสาเหตุและผลกระทบทั้ง 2 สถานการณ์ เพื่อช่วยนักเรียนกำหนดสาเหตุหลักได้ สอดคล้องกับองค์ประกอบที่ 3 ใช้วิจารณญาณและการตัดสินใจ ด้วยสถานการณ์ใหม่สอดคล้องกับบริบทชุมชนของนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจบริบทชุมชนและเห็นสภาพปัญหาจริง จนนำไปสู่การหาแนวทางการแก้ปัญหา และการสะท้อนผล สอดคล้องกับองค์ประกอบที่ 4 การแก้ปัญหา และนอกจากที่นักเรียนมีการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณแล้ว ยังทำให้นักเรียนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของน้ำ เกิดความรัก ความหวงแหน และเห็นคุณค่าบริบทชุมชนมากยิ่งขึ้น

สรุป

การวิจัย เรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา เรื่อง แหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 5 สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ลักษณะการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน ควรสร้างความคุ้นเคยเกี่ยวกับสถานการณ์ กำชับเป้าหมาย กฎ กติกา เพื่อรับของรางวัล ตรวจสอบการอ้างอิงข้อมูล พร้อมสาธิตการใช้คำสำคัญในการสืบค้นข้อมูล การเชื่อมโยงข้อมูลควรใช้ขนาดตัวอักษร สี หรือสัญลักษณ์มาช่วยจัดหมวดหมู่ และมีการทบทวนคำสั่งในการดำเนินกิจกรรมทุกครั้ง

2. ผลการพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา แบ่งเป็น 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1. การให้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพ 2. ใช้การคิดอย่างเป็นระบบ 3. ใช้วิจารณญาณและการตัดสินใจ และ 4. การแก้ปัญหา โดยรายกลุ่มมีแนวโน้มการพัฒนาที่ดีขึ้น ยกเว้นองค์ประกอบที่ 3 และ 4 ส่วนรายบุคคลมีแนวโน้มการพัฒนาที่ดีขึ้น ยกเว้นองค์ประกอบที่ 2 และส่วนใหญ่ระดับคะแนนแต่ละองค์ประกอบของรายกลุ่มจะมากกว่ารายบุคคล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้วิจัยควรเน้นย้ำถึงความสำคัญในการอ้างอิงข้อมูล ควรมีแหล่งข้อมูลมากกว่า 1 แหล่ง และแหล่งข้อมูลควรมาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผู้เชี่ยวชาญในด้านนั้น และควรสาธิตการสืบค้นข้อมูลโดยใช้คำสำคัญ (Keyword) เพื่อให้ข้อมูลสอดคล้องกับสถานการณ์มากขึ้น

1.2 ผู้วิจัยควรใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ชัดเจน ในคำชี้แจงของแบบวัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา และใบกิจกรรมต่าง ๆ และควรมีการทบทวนคำชี้แจงหรือคำสั่งกับนักเรียนทุกครั้ง ก่อนการดำเนินกิจกรรม

1.3 ผู้วิจัยควรตรวจสอบความเข้าใจหลังจากนักเรียนศึกษาสถานการณ์ทุกครั้ง โดยพูดคุยแลกเปลี่ยนความเข้าใจ และร่วมสรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับสถานการณ์กับนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากการวัดประเมินผลของทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเป็นรายกลุ่ม ถ้าจำนวนนักเรียนที่นำมาใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนไม่มาก ผู้วิจัยควรบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนแต่ละคนในการทำกิจกรรมแต่ละขั้นตอนไว้ด้วย เพื่อใช้เปรียบเทียบการพัฒนาการทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาของนักเรียนเป็นรายบุคคล

2.2 จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับเกมมิฟิเคชัน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการแก้ปัญหา ควรนำแอปพลิเคชันอื่น ๆ มาช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การตอบคำถามในใบกิจกรรมอาจทำลงในแอปพลิเคชัน Live worksheets ซึ่งจะช่วยให้ตรวจสอบได้ง่าย และสะท้อนข้อผิดพลาดของนักเรียนเป็นรายบุคคลได้ เพื่อให้นักเรียนได้นำไปปรับปรุงพฤติกรรมในวงจรปฏิบัติการต่อไป หรือนำแอปพลิเคชัน Kahoot มาปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งช่วยให้การทำแบบทดสอบมีความท้าทาย และตื่นเต้น ด้วยรูปแบบเกมแอนิเมชัน ทำให้การจัดการเรียนรู้ไม่ตึงเครียด และเกิดความสนุกสนาน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.* สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ.
- จินดา พรหมณัฐ. (2553). *การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐาน เรื่อง อัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.* วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ดลฤดี ไชยศิริ. (2562). *การส่งเสริมแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับแนวคิดเกมมิฟิเคชัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนผดุงนารี.* วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- ดวงพร ภาคนิมนวล. (2564). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ด้วยเทคนิคเกมมิฟิเคชัน เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ ค.ม. จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- ทัศนิน เครือทอง. (2553). การเรียนรู้วิทยาศาสตร์อย่างมีบริบท (Learning Science in Context). นิตยสารสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 38(166), 56–59.
- ธีรวิทย์ เนียมโกะ. (2565). การจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพ เรื่องระบบภูมิคุ้มกัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. การค้นคว้าอิสระ กศ.ม. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- นครินทร์ สุกใส. (2561). ผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ห้องเรียนกลับด้านร่วมกับเกมมิฟิเคชันที่มีต่อความสามารถในการประยุกต์ความรู้ทางคอมพิวเตอร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปาริฉัตร ปานกลิ่น. (2564). การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับกลวิธีการโต้แย้งเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหาเรื่องพอลิเมอร์ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5. การค้นคว้าอิสระ กศ.ม. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ภูริต สงวนศักดิ์. (2562). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานที่มีต่อการรู้เคมีของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณิดา ยลวิลาศ. (2562). การสร้างแรงจูงใจในการเรียนด้วยเกมมิฟิเคชัน. การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ครั้งที่ 1 ประจำปี 2562. วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา, 17(22), 378–391.
- วัชร เล่าเรียนดี และคณะ. (2560). กลยุทธ์การจัดการเรียนเชิงรุกเพื่อพัฒนาการคิดและยกระดับคุณภาพการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 12). เพชรเกษมพรินต์ติ้ง กรุ๊ป จำกัด 2545.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิภาวี ศิริลักษณ์. (2562). การพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะของนักเรียนในศตวรรษที่ 21. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศุภกร สุขยิ่ง. (2560). การจัดการเรียนรู้แบบใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับการใช้ข่าวเป็นสื่อเรื่อง สภาพสมดุล เพื่อพัฒนาการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (2564). แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนในศตวรรษที่ 21. วารสารครูสภาวิทยากร, 2(1), 1–15.
- สิรินภา กิจเกื้อกูล. (2557). การจัดการเรียนวิทยาศาสตร์ที่ศทางสำหรับครูศตวรรษที่ 21. เพชรบูรณ์: จุลติสการพิมพ์.
- สุชานันท์ วรรณานนท์. (2565). การจัดการเรียนรู้แบบปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา เรื่องปรากฏการณ์ของโลกและภัยธรรมชาติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. การค้นคว้าอิสระ กศ.ม. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อรมนัส วงศ์ไทย. (2562). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา เรื่อง ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. การค้นคว้าอิสระ กศ.ม. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- De Jong. (2008). Context-based chemical education: How to improve it. *Chemical Education International*, 8(1), 1–7.
- Gilbert, J. K. (2006). On The Nature Of "Context" In Chemical Education. *International Journal of Science Education*, 28(9), 957–976.
- Partnership for 21st Century Skills. (2021). *Framework for 21st Century Learning*. Retrieved from https://www.marietta.edu/sites/default/files/documents/21st_century_skills_standards_book_2.pdf. July 27th, 2024.
- Wieringa. (2011). Biology Teachers Designing. *International Journal of Science Education and Science*, 33(17), 2437–2462.

**การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งร่วมกับสถานการณ์ข่าวปลอม
เพื่อพัฒนาสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมินและใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์
เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ เรื่อง เทคโนโลยีทางดีเอ็นเอ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4**

INQUIRY-BASED LEARNING MANAGEMENT INCORPORATING ARGUMENTATION TECHNIQUES WITH
FAKE NEWS CONTEXTS TO DEVELOP COMPETENCY IN RESEARCHING, EVALUATING AND USING
SCIENTIFIC INFORMATION FOR DECISION-MAKING AND ACTION IN DNA TECHNOLOGY AMONG
MATHAYOMSUKSA 4 STUDENTS

ธานี คงตาก* และ ชิตติยา บงกชเพชร

Thani Khongtak * and Thitiya Bongkotphet

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร พิษณุโลก 65000

Program in Science Education, Faculty of Education, Naresuan University,

Phitsanulok 6500, Thailand

*Corresponding Author: E-mail: icenimon@gmail.com

รับบทความ 8 เมษายน 2568 แก้ไขบทความ 16 พฤษภาคม 2568 ตอรับบทความ 20 พฤษภาคม 2568 เผยแพร่บทความ กรกฎาคม 2569

บทคัดย่อ

วิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางและผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งร่วมกับสถานการณ์ข่าวปลอม เพื่อพัฒนาสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมินและใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ เรื่อง เทคโนโลยีทางดีเอ็นเอ กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 28 คน ของโรงเรียนขนาดกลางแห่งหนึ่งในจังหวัดพิจิตร โดยเครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ แบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ รายงานผลการสำรวจตรวจสอบ และแบบวัดสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมินและใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ

ผลการวิจัย พบว่า 1) แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งร่วมกับสถานการณ์ข่าวปลอม เพื่อพัฒนา สมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมินและใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ ควรใช้สถานการณ์ข่าวปลอมที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาและเนื้อหาที่น่าสนใจในสังคม เพื่อนำไปสู่การสืบค้นข้อมูลจากแหล่งที่น่าเชื่อถือมาสนับสนุนการสร้างข้อโต้แย้ง จากนั้นใช้กิจกรรมโต้แย้งเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สรุปและตัดสินใจประเด็นโต้แย้งในสถานการณ์ข่าวปลอมดังกล่าว และ 2) ผลการพัฒนาสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมินและใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำมีภาพรวมที่สูงขึ้น ทั้งระหว่างและหลังการจัดการเรียนรู้ (ระดับน้อยเพิ่มเป็นปานกลาง)

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้ง, สถานการณ์ข่าวปลอม, สมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมินและใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ

ABSTRACT

This classroom action research aimed to establish the guidelines and to examine the effects after the implementation of the inquiry-based learning management incorporating argumentation techniques

with fake news contexts to develop competency in researching, evaluating and using scientific information for decision-making and action in DNA Technology. The target group consisted of 28 students in Mathayomsuksa 4 during the second semester of the 2024 academic year from a medium-sized school in Phichit Province. The research instruments included lesson plans, learning reflection forms, investigation reports, and assessment forms regarding competency in researching, evaluating and using scientific information for decision-making and action. Data were analyzed using content analysis, mean, and percentage.

The research results revealed that: 1) The guidelines for managing inquiry-based learning incorporating argumentation techniques in fake news contexts to develop competency in researching, evaluating and using scientific information for decision-making and action are proposed. This includes the use of fake news related to content and issues of public interest to encourage learners to researching information from credible sources to support their arguments. Subsequently, argumentation activities should be employed to facilitate the exchange of learning, synthesis of learning, and informed decision-making regarding disputed issues in fake news and 2) The development of competency in researching, evaluating and using scientific information for decision-making and action showed an overall improvement both during and after the learning process (from low to moderate levels).

Keywords: Inquiry-Based Learning Management, Argumentation Techniques, Fake News, Competency in Researching, Evaluating and Using Scientific Information

บทนำ

ในโลกปัจจุบันได้ก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล (Digital Era) เป็นยุคที่การสื่อสารข้อมูลต่าง ๆ มีความรวดเร็ว และมีช่องทางการเข้าถึงข่าวสารที่มากมาย แต่อย่างไรก็ตามทั่วโลกต่างมีความกังวลเกี่ยวกับสถานการณ์ดังกล่าวนี้ เนื่องจากความสับสนและความรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจนทำให้มนุษย์ในยุคปัจจุบันนี้ขาดการคิดวิเคราะห์ที่ไตร่ตรองข้อมูลข่าวสารอย่างมีวิจารณญาณ ขาดการสืบค้นหลักฐานและที่มาเพื่อสนับสนุนข้อมูลนั้น ๆ จนนำไปสู่การได้รับข้อมูลข่าวสารที่ผิด (fake news) อาทิ ข่าวปลอมในช่วงสถานการณ์ covid-19 เกี่ยวกับผลกระทบหลังจากการได้รับวัคซีนชนิดต่าง ๆ สร้างความตื่นตระหนกแก่บุคคลที่ได้รับข่าวสารเป็นจำนวนมาก สามารถสร้างความเข้าใจผิดและความเสียหายแก่สังคมได้ ตลอดจนข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและความศรัทธาต่าง ๆ ของมนุษย์ จนนำไปสู่การถูกหลอกลวงโดยมิจฉาชีพ นอกจากนี้ องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development : OECD) ยังเผยถึงความสามารถในการรับมือข้อมูลข่าวสารอันเป็นเท็จ ของเด็กอายุ 15 ปี จาก 77 ประเทศทั่วโลก พบว่าเด็กนักเรียนและเยาวชนไทยมีศักยภาพในการกรองข่าวปลอมค่อนข้างต่ำ รังเกียจอยู่ในลำดับที่ 76 จาก 77 ประเทศ (Suarez-Alvarez, J., 2021) แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีข้อมูลข่าวสารอีกจำนวนมากที่เป็นประโยชน์สำหรับนักเรียน เช่น ข้อมูลข่าวสารทางวิทยาศาสตร์ที่จำเป็นต่อการศึกษาโดยมีทั้งข้อมูลที่ถูกต้องและผิดปะปนกันไป ดังนั้น องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา จึงได้มุ่งเน้นให้นักเรียนมีความสามารถในการประเมินลักษณะของแหล่งที่มาของข้อมูล ความเชี่ยวชาญของผู้จัดทำข้อมูล ลักษณะของสื่อที่เผยแพร่ข้อมูล มีความรู้ด้านกระบวนการ และความรู้เกี่ยวกับการได้มาของความรู้ สามารถระบุสมมติฐาน ยืนยันข้อมูล และแสดงเหตุผลในการวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ได้ รวมทั้งสามารถสร้างเหตุผลจากข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ได้ (OECD, 2023) โดยการเพิ่มสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ เป็นสมรรถนะใหม่ทางวิทยาศาสตร์ที่ถูกบรรจุลงในกรอบการประเมินด้านวิทยาศาสตร์ PISA 2025

ปัจจุบันเด็กนักเรียนยังบกพร่องในด้านการประเมินและแยกแยะข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ บนโลกออนไลน์ โดยพบว่านักเรียนประเทศไทยไม่ถึง 1% ที่สามารถวิเคราะห์ระหว่างข้อเท็จจริงและความคิดเห็นบนโลกออนไลน์ได้ จึงทำให้ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ผิด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Xu, Shtulman & Young (2022) ที่กล่าวว่าเยาวชนจะไม่สามารถแยกแยะได้ว่าข่าวใดเป็นข่าวหลอกลวงจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงและไม่สามารถคัดกรองข่าวปลอมได้ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนของครูในปัจจุบันจึงไม่ใช่เพียงแค่การสอนเพื่อให้ความรู้ก็ต่อไป แต่ควรเป็นการช่วยให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะความสามารถ

ในการสืบค้น ประเมิน แยกแยะข้อมูลต่าง ๆ และตัดสินใจ ซึ่งเป็นหนึ่งในความสามารถบ่งชี้ของสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ

เนื้อหา เทคโนโลยีทางดีเอ็นเอ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในรายวิชาชีววิทยา 2 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 เนื่องจากเป็นเนื้อหาที่ต้องประยุกต์ใช้ชีวิตประจำวัน มีผลกระทบอย่างมากต่อหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นวิทยาศาสตร์ สุขภาพ หรือสังคม เช่น การนำไปใช้ในด้านสุขภาพและการแพทย์ ตัวอย่างเช่น การตรวจโรคทางพันธุกรรม การตรวจดีเอ็นเอเพื่อหาสาเหตุของโรค และการออกแบบยาที่ใช้รักษาเฉพาะบุคคล (personalized medicine) การทำให้นักเรียนเข้าใจเรื่องเหล่านี้ ช่วยให้พวกเขาประเมินบทบาทของเทคโนโลยีทางดีเอ็นเอในการดูแลสุขภาพของตนเองและสังคมได้ดียิ่งขึ้น ครั้งหนึ่งได้มีเว็บไซต์ชั่วคราวก่อนแชร์ของสำนักข่าวไทย อสมท. เคยได้นำเสนอถึงข่าวปลอมที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีทางดีเอ็นเอ ว่า “การฉีดวัคซีน mRNA คือ ยีนบำบัดจริงหรือ?” จะเห็นว่าการเรียนรู้และทำความเข้าใจในเทคโนโลยีทางดีเอ็นเอนี้จะช่วยให้นักเรียนสามารถตัดสินใจและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีวิจารณญาณ การเรียนรู้และทำความเข้าใจในเทคโนโลยีทางดีเอ็นเอนี้จะช่วยให้นักเรียนสามารถตัดสินใจและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีวิจารณญาณ นี่คือเหตุผลหลักที่การสอนเทคโนโลยีทางดีเอ็นเอนักเรียนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนา สมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ

การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้ง (Argument-Driven Inquiry Model : ADI) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ถูกพัฒนาโดยคณะนักวิจัย 5 ท่าน ของประเทศสหรัฐอเมริกา ประกอบด้วย Walker, J. P. & Zimmerman, C. จาก Talahassee Community College, Sampson, Grooms, J. & Anderson ann The FloridaState University รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบขึ้น เพื่อให้นักเรียนมีโอกาสนในการพัฒนาวิธีการสร้างข้อมูล ปฏิบัติการสำรวจ ตรวจสอบ การใช้ข้อมูลเพื่อตอบข้อสงสัย การเขียนและสะท้อนถึงผลการปฏิบัติงาน โดยมีการผสมผสานให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์และทบทวนการให้เหตุผลโดยเพื่อน (Walker et al., 2010) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำตามกรอบการประเมินด้านวิทยาศาสตร์ PISA 2025 ได้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า ถึงแม้จะยังไม่มีการวิจัยใดที่นำการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งมาพัฒนาสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ เนื่องจากเป็นสมรรถนะใหม่ในกรอบการประเมิน PISA 2025 แต่พบว่า ในความสามารถบ่งชี้ที่แสดงถึงสมรรถนะนั้น เคยมีนักวิทยาศาสตร์ศึกษาหลายท่านได้นำการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งมาพัฒนา อาทิ งานวิจัยของ ปาริฉัตร ปานกลิ่น (2564) ที่ใช้การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับกลวิธีโต้แย้งเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหา โดยใช้สถานการณ์ที่นักเรียนสามารถพบเจอได้ในชีวิตประจำวันมากระตุ้นความสนใจของนักเรียนแล้วนำไปสู่การทดลองหรือการสืบค้น เพื่อสร้างข้อโต้แย้ง พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาสูงขึ้น และริญาทิพย์ ศิริมนตร์ (2565) ได้ทำการศึกษผลของการพัฒนาความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งร่วมกับแผนผังมโนทัศน์ ซึ่งผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และธัญญรัตน์ สุวรรณไตรย์ (2565) ได้ทำการศึกษการพัฒนาทักษะการโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งร่วมกับการใช้คำถามระดับสูง เรื่อง ทรัพยากร พลังงาน พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของทักษะการโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน

ในยุคปัจจุบัน การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารมีความสะดวกรวดเร็วและหลากหลาย แต่ในขณะเดียวกันก็มีการแพร่กระจายของข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือข่าวปลอม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ อาทิ ในช่วงการระบาดของโรคโควิด-19 ระลอกที่สี่ในปี พ.ศ. 2564 พบว่า มีข่าวปลอมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์สุขภาพ จำนวนทั้งสิ้น 208 ข่าว และในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนสิงหาคม ปี พ.ศ. 2565 พบข่าวปลอมที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ในสาขาต่าง ๆ ได้แก่ ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา และวิทยาศาสตร์โลก จำนวนทั้งสิ้น 362 ข่าว สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มของการแพร่กระจายข้อมูลเท็จทางวิทยาศาสตร์ที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สุภัทร สายรัตนอินทร์, 2565) ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเข้าใจ และการตัดสินใจได้

ดังนั้น การนำสถานการณ์ข่าวปลอมซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบันมาบูรณาการร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งถือเป็นสิ่งที่ดี เนื่องจากการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนสามารถรับมือกับสถานการณ์ในโลกจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการสำรวจตรวจสอบสืบค้นข้อมูลที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือมาโต้แย้งเพื่อหาข้อสรุปที่ถูกต้อง

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยมีความเห็นว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งเป็นวิธีการที่เหมาะสมที่จะนำมาพัฒนาสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมินและใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ เนื่องจากต้องใช้กระบวนการโต้แย้งเพื่อแสดงถึงแนวคิด เหตุผลและหลักฐานของนักเรียนในการโต้แย้ง และการนำสถานการณ์ข่าวปลอมเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนนำกระบวนการเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ เพื่อที่จะหากล้างข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือบิดเบือนจากสถานการณ์ข่าวปลอม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงพัฒนาสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมินและใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ เรื่อง เทคโนโลยีทางดีเอ็นเอ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งร่วมกับสถานการณ์ข่าวปลอม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งร่วมกับสถานการณ์ข่าวปลอม เพื่อพัฒนาสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ เรื่อง เทคโนโลยีทางดีเอ็นเอ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

2. เพื่อพัฒนาสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมินและใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือ เรื่อง เทคโนโลยีทางดีเอ็นเอ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งร่วมกับสถานการณ์ข่าวปลอม

นิยามศัพท์เฉพาะ

การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งร่วมกับสถานการณ์ข่าวปลอม

หมายถึง ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนวิเคราะห์และอภิปรายเกี่ยวกับ ประเด็นปัญหาต่าง ๆ มีโอกาสในการพัฒนาการสร้างข้อมูล การสำรวจตรวจสอบ รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล สื่อสารและอภิปรายความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่น รวมทั้งการเขียนผลการปฏิบัติงานและมีส่วนร่วมในการโต้แย้ง โดยมีการสอดแทรกสถานการณ์ข่าวปลอมที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีดีเอ็นเอ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้เกิดความสนใจและสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ที่กำลังศึกษาเพื่อหาคำตอบ ตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสถานการณ์ในชีวิตประจำวันได้ ผู้วิจัยได้นำการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งร่วมกับสถานการณ์ข่าวปลอมตามแนวคิดของ Sampson et al. (2011) ซึ่งมี 7 ขั้นตอน มีดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การระบุภาระงาน (Identification of the Task) การนำเข้าสู่ภาระงานที่ต้องการให้นักเรียนปฏิบัติเพื่อสร้างความเข้าใจในสถานการณ์ข่าวปลอมหรือเรื่องราวที่มีเนื้อหาเป็นเท็จถูกประดิษฐ์ขึ้นโดยไม่มีข้อเท็จจริงที่สามารถตรวจสอบแหล่งที่มาหรือคำพูดได้ หรือข่าวปลอมบางข่าวอาจมีข้อมูลที่สามารถตรวจสอบได้แต่อาจมีข้อมูลที่ถูกรวบรวมขึ้นเพื่อมีเจตนาบิดเบือนไปจากข้อเท็จจริง ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีทางดีเอ็นเอ ร่วมกับการใช้คำถามกระตุ้น เพื่อสร้างความสนใจและเชื่อมโยงความรู้เดิมกับเรื่องที่จะศึกษาก่อนที่จะมีการระบุภาระงาน โดยนำเสนอหัวข้อเรื่องที่ต้องการให้นักเรียนสำรวจตรวจสอบ

ขั้นที่ 2 สืบค้นและรวบรวมข้อมูล (The Generation of Data) การให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อออกแบบวิธีการสำรวจตรวจสอบ คัดคะแนนคำตอบ และทำการสำรวจตรวจสอบ ได้แก่ การสืบเสาะหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ในขั้นตอนนี้ ครูจะต้องยกตัวอย่างแหล่งข้อมูลที่นำเชื่อถือและไม่เชื่อถือแล้วสอนให้นักเรียนได้รู้จักวิเคราะห์ถึงความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล

ขั้นที่ 3 การสร้างข้อโต้แย้งชั่วคราว (Production of a Tentative Argument) เป็นการให้นักเรียนนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสำรวจตรวจสอบ แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาสร้างข้อโต้แย้งชั่วคราวของกลุ่มเพื่ออธิบายผลการสำรวจตรวจสอบ ประเด็นที่ศึกษา ข้อโต้แย้งนี้ประกอบด้วย (1) ข้อกล่าวอ้าง (The Claim) ข้อยืนยัน สาเหตุหรือคำตอบของประเด็นที่ศึกษา (2) หลักฐาน (Evidence) ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือได้จากการสำรวจตรวจสอบเพื่อนำมาสนับสนุนข้อกล่าวอ้าง (3) การให้เหตุผล (Reasoning) ข้อความที่แสดงความเชื่อมโยงระหว่างหลักฐานกับข้อกล่าวอ้าง ซึ่งเป็นแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา

ขั้นที่ 4 กิจกรรมการโต้แย้ง (Argument Session) เป็นการโต้แย้งระหว่างกลุ่มทั้ง ห้องเรียน โดยให้แต่ละกลุ่มนำเสนอข้อโต้แย้งของประเด็นที่ได้สำรวจตรวจสอบ ในกิจกรรมการโต้แย้ง มี 4 ขั้นตอน ดังนี้ (1) ครูกำหนดประเด็นการโต้แย้ง (2) ครูนิยามคำสำคัญของการโต้แย้งเพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจตรงกัน (3) นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอข้อโต้แย้งของตนเอง (4) นักเรียนกลุ่มอื่น ๆ แสดงความคิดเห็นว่าเห็นตรงกันหรือขัดแย้งต่อข้อโต้แย้งที่นำเสนอ พร้อมทั้งให้เหตุผลว่าเพราะอะไร และตัดสินในประเด็นโต้แย้งในสถานการณ์ข่าวปลอมเกี่ยวกับเทคโนโลยีทางดีเอ็นเอ ที่ครูกำหนด

ขั้นที่ 5 การเขียนรายงานผลการสำรวจตรวจสอบ (Creation of a Written Investigation Report) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนแต่ละคนตอบคำถาม 3 ข้อ ได้แก่ (1) จุดประสงค์ของการศึกษาคืออะไร (2) วิธีการปฏิบัติเป็นอย่างไร เพราะเหตุใด (3) ข้อโต้แย้ง กล่าวไว้อย่างไร โดยขั้นนี้นักเรียนต้องสรุปสิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรม โดยเขียนเป็นรายงานผลการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข้อมูล นำมาวิเคราะห์และแปลความหมายของข้อมูลเพื่อสร้างข้อสรุปที่มีความเป็นเหตุเป็นผล รวมถึงให้หลักฐานและให้เหตุผลประกอบ และตอบคำถามที่แสดงถึงความสามารถบ่งชี้ของ สมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ

ขั้นที่ 6 การทบทวนรายงานโดยเพื่อน (Double-blind peer review) เป็นการพัฒนาคูณภาพของรายงานที่เกิดจากการประเมินตรวจสอบโดยเพื่อนเป็นรายบุคคล จำนวน 1 คนต่อ 1 รายงานตามเกณฑ์การประเมินโดยจะต้องเขียนสะท้อนข้อบกพร่องของเจ้าของรายงานกลับไป สำหรับนำไปปรับปรุงรายงานต่อไป ซึ่งรายงานนั้นต้องไม่ใช่ของเพื่อนในกลุ่มเดียวกัน โดยครูเป็นผู้รวบรวมรายงานแล้วแจกให้นักเรียนอย่างสุ่ม

ขั้นที่ 7 การปรับปรุงรายงาน (Revision of the report) เป็นการแก้ไขปรับปรุง รายงานตามคำแนะนำและแนวทางการเขียนรายงานจากกิจกรรมการทบทวนโดยเพื่อน เพื่อให้รายงานการสำรวจตรวจสอบมีคุณภาพและความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น จากนั้นจึงนำรายงานที่ ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้แก่ครู

สมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ

สมรรถนะนี้เป็นความสามารถในการศึกษาค้นคว้าและประเมินข้อมูล คำกล่าวอ้าง และข้อโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ที่นำเสนอในรูปแบบและบริบทต่าง ๆ และสามารถลงข้อสรุปที่เหมาะสม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถบ่งชี้ดังนี้ (สสวท., 2566)

1. การสืบค้น ประเมิน และสื่อสารเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ (ข้อมูลในเชิงวิทยาศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ และจริยธรรม) ซึ่งอาจมีความสำคัญหรือมีคุณค่ากับการตัดสินใจในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ว่าสนับสนุนข้อโต้แย้งหรือแนวทางการแก้ปัญหาเหล่านั้นหรือไม่
2. การแยกแยะระหว่างคำกล่าวอ้างที่มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ชัดเจนหรือคำกล่าวอ้างจากผู้เชี่ยวชาญกับคำกล่าวอ้างจากผู้ที่ไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญหรือเป็นความเห็นของบุคคลทั่วไป รวมถึงสามารถให้เหตุผลเกี่ยวกับการแยกแยะนั้นได้
3. การสร้างข้อโต้แย้งในการสนับสนุนข้อสรุปทางวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสมจากชุดข้อมูล
4. การวิจารณ์ข้อบกพร่องที่พบอยู่ในข้อโต้แย้งที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์โดยใช้ความรู้เกี่ยวกับการได้มาของความรู้และความรู้ด้านกระบวนการ เช่น การตั้งสมมติฐานที่ไม่ดี สาเหตุกับความสัมพันธ์ คำอธิบายที่ไม่ถูกต้อง และการสรุปจากข้อมูลที่มีอยู่อย่างจำกัด
5. การตัดสินใจโดยใช้ข้อโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ทั้งในระดับส่วนตัวหรือส่วนรวม ที่มีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาในปัจจุบันหรือสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน

ผู้วิจัยได้วัดและประเมินผลการพัฒนาสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำของนักเรียนจากแบบวัดสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ ซึ่งวัดก่อนการและหลังการจัดการเรียนรู้ และจากแบบรายงานผลการสำรวจตรวจสอบซึ่งวัดระหว่างการจัดการเรียนรู้

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้ง

เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่นำกลวิธีโต้แย้งมาบูรณาการร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะ เพื่อส่งเสริมให้การเรียนวิทยาศาสตร์มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นำมาสู่รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ชื่อว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่

ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีที่โต้แย้ง ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อวิทยาศาสตร์ สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ออกแบบวิธีสำรวจตรวจสอบ สร้างคำอธิบายและทักษะในการโต้แย้งโดยอาศัยหลักฐาน หรือข้อมูลในเชิงวิทยาศาสตร์ เพื่อหาคำตอบในสิ่งที่สงสัย (Walker et al., 2012) และเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกเป็นบุคคลช่างสงสัย ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญเริ่มแรกของนักวิทยาศาสตร์ที่ควรมี โดย Sampson et al., (2011) ได้กำหนดขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีโต้แย้ง ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การระบุภาระงาน 2) สำรวจและรวบรวมข้อมูล 3) การสร้างข้อโต้แย้งชั่วคราว 4) กิจกรรมการโต้แย้ง 5) การเขียนรายงานผลการสำรวจตรวจสอบ 6) การทบทวนรายงานโดยเพื่อน 7) การปรับปรุงรายงาน

2. สถานการณ์ข่าวปลอม

ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือเป็นเท็จซึ่งเผยแพร่เพื่อให้เกิดการเข้าใจผิด โดยมีเจตนาเพื่อผลประโยชน์ต่าง ๆ ผ่านสื่อที่ใช้ในการเผยแพร่ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อกระจายเสียง หรือสื่อสังคมออนไลน์ สอดคล้องกับองค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (2563) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับใช้คำว่า “ข่าวปลอม” หรือ “ข่าวลวง” อาจก่อให้เกิดข้อถกเถียงโดยเฉพาะคำว่า “ข่าวลวง” ที่มีความหมายกว้างกว่าการตีตราข้อมูลที่ไม่ถูกต้องและทำให้เกิดความเข้าใจผิด คำนี้ยังถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างอารมณ์และบ่อนทำลายความน่าเชื่อถือของวงการข่าว ด้วยเหตุนี้จึงเลือกใช้คำว่า “ข้อมูลที่ผิด” “ข้อมูลบิดเบือน” และ “ความผิดปกติของข้อมูลข่าวสาร” (Information Disorder) ซึ่งเป็นคำที่ครอบคลุมมากกว่า แต่ไม่ใช่คำศัพท์บัญญัติอย่างเป็นทางการจากความหมายของข่าวปลอมข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ข่าวปลอม หมายถึง ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือเป็นเท็จซึ่งเผยแพร่เพื่อให้เกิดการเข้าใจผิด โดยมีเจตนาเพื่อผลประโยชน์ต่าง ๆ ผ่านสื่อที่ใช้ในการเผยแพร่ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อกระจายเสียง หรือสื่อสังคมออนไลน์

3. การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้สถานการณ์ข่าวปลอม

การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์สามารถใช้ข่าวปลอมเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการจัดการเรียนรู้ได้ เนื่องจากกระบวนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เป็นกระบวนการที่พัฒนากระบวนการคิด อย่างมีเหตุผลมีผลตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้เท่าทันว่าและสามารถแยกแยะได้ว่าข่าวใดคือข่าวปลอม ข่าวใดคือข่าวจริง โดยเฉพาะข่าวปลอมที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ ซึ่งการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยใช้ข่าวปลอมขั้นตอนดังต่อไปนี้ ขั้นที่ 1 คือ การยืนยันข้อมูลว่ามีแหล่งที่มาจากบุคคลใด หรือจากเว็บไซต์ใดและพิจารณาว่าแหล่งข้อมูลดังกล่าวที่น่าเชื่อถือเพียงใด โดยการสืบเสาะหาความรู้ ขั้นที่ 2 คือ การประเมินบริบทที่เกี่ยวข้องกับข่าวหรือข้อมูลที่ได้รับการส่งต่อมา ขั้นที่ 3 คือ การค้นหาข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่น่าเชื่อถือมาประกอบก่อนการตัดสินใจ

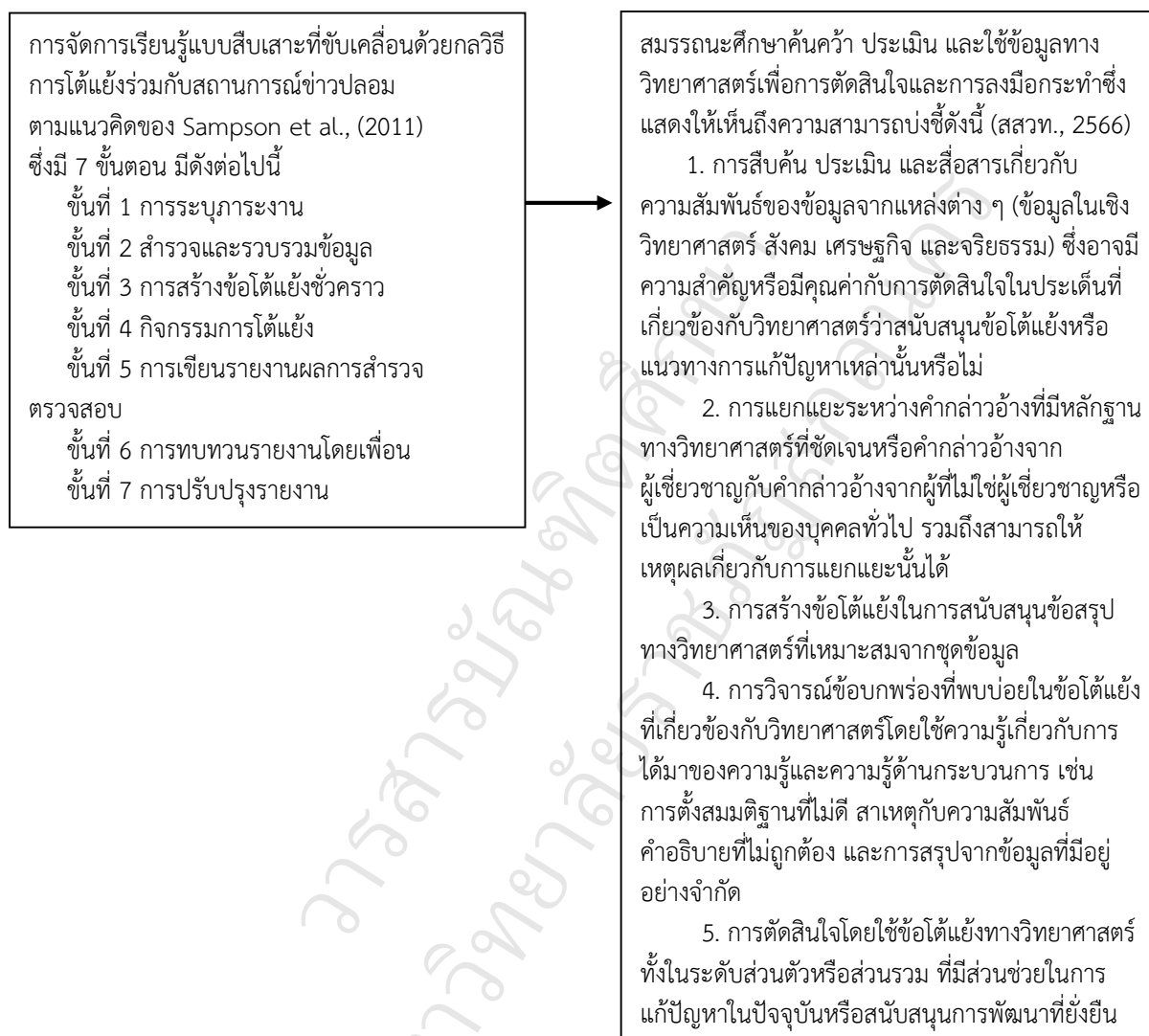
4. สมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ

หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจ และการลงมือกระทำนั้นต้องมีความสามารถในการประเมินลักษณะของแหล่งที่มาของข้อมูล ความเชี่ยวชาญของผู้จัดทำข้อมูล ลักษณะของสื่อที่เผยแพร่ข้อมูล การตรวจสอบโดยผู้ร่วมวิจัย และประเด็นเกี่ยวกับคุณภาพของข้อมูล เช่น ความแม่นยำ ความถูกต้อง ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง เป็นต้น บุคคลที่ได้รับการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ควรเป็นผู้ที่มีแนวโน้มที่จะปฏิเสธหรือไม่วางใจต่อข้อมูลที่ไม่น่าเชื่อถือ มีความรู้ด้านกระบวนการ และความรู้เกี่ยวกับการได้มาของความรู้ และสามารถระบุสมมติฐาน ยืนยันข้อมูล และแสดงเหตุผลในการวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ได้ รวมทั้งสามารถสร้างเหตุผลจากข้อมูลทางวิทยาศาสตร์และระบุข้อบกพร่องที่พบบ่อย เช่น สมมติฐานที่ไม่เป็นจริง ความแตกต่างระหว่างความสัมพันธ์กับสาเหตุ การอธิบายที่ผิดพลาด และการลงข้อสรุปจากข้อมูลที่มีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ ควรรู้ว่าคุณค่าทางวิทยาศาสตร์เป็นเพียงปัจจัยหนึ่งในการตัดสินใจ และควรพัฒนาความสามารถในการศึกษาค้นคว้า ประเมินค่า และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์สำหรับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ ทั้งในระดับส่วนบุคคล ระดับท้องถิ่น/ประเทศ และระดับโลก (สสวท., 2566)

จากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง พบว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีโต้แย้งร่วมกับสถานการณ์ข่าวปลอม เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีศักยภาพในการส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถเผชิญกับข้อมูลหลากหลายอย่างมีวิจารณญาณ และนำข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ในการตัดสินใจและลงมือกระทำในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งร่วมกับสถานการณ์ข่าวปลอม เพื่อการพัฒนาสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมินและใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ เรื่อง เทคโนโลยีทางดีเอ็นเอ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกใช้รูปแบบการวิจัยของ Schmuck (2006, pp. 8-12 อ้างอิงใน สิรินภา กิจเกื้อกูล, 2557, หน้า 149) ซึ่งมีขั้นตอน กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นวางแผน (Plan) ขั้นปฏิบัติ (Act) ขั้นสังเกต (Observe) ขั้นสะท้อนผล (Reflect) โดยจะทำซ้ำไปจนครบทั้ง 3 แผนการจัดการเรียนรู้ หรือ 3 วงจรปฏิบัติการ

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในงานวิจัยนี้ คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 28 คน แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลางแห่งหนึ่งในจังหวัดพิจิตร ที่เรียนวิชาชีววิทยา 2 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ซึ่งถูกเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งร่วมกับสถานการณ์ข่าวปลอม เพื่อพัฒนาสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมินและใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ เรื่อง เทคโนโลยีทางดีเอ็นเอ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 3 แผน แผนละ 4 ชั่วโมง ใช้เวลาทั้งหมด 12 ชั่วโมง ซึ่งในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ มีรายละเอียดดังตาราง

ตาราง 1 แสดงการวิเคราะห์ แผนการจัดการเรียนรู้ สถานการณ์ข่าวปลอม ประเด็นโต้แย้ง และเวลาที่ใช้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่	สถานการณ์ข่าวปลอม	ประเด็นโต้แย้ง	เวลา
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 พันธูวิศกรรมและการโคลนยีน	ความสำเร็จในการโคลนมนุษย์ด้วยวิธีการโคลนยีนโดยใช้พลาสมิดของแบคทีเรียและการเพิ่มจำนวน DNA ด้วยเทคนิค PCR	การโคลนมนุษย์ด้วยวิธีการโคลนยีนโดยใช้พลาสมิดของแบคทีเรียและการเพิ่มจำนวน DNA ด้วยเทคนิค PCR สามารถทำได้หรือไม่	4
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางดีเอ็นเอด้านการแพทย์	การฉีดวัคซีน mRNA คือ ยีนบำบัดจริงหรือไม่	การฉีดวัคซีน mRNA มีความเสี่ยงที่จะเข้าไปเปลี่ยนแปลงยีนในนิวเคลียสมากกว่าการรักษาด้วยยีนบำบัดหรือไม่	4
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางดีเอ็นเอด้านนิติวิทยาศาสตร์	DNA หลักฐานจากเหงื่อจริงหรือไม่	เราสามารถเหงื่อตรวจหา DNA เพื่อการพิสูจน์บุคคลได้จริงหรือไม่	4
รวม			12

โดยผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งร่วมกับสถานการณ์ข่าวปลอม เพื่อพัฒนาสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมินและใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ เรื่อง เทคโนโลยีทางดีเอ็นเอ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์ศึกษา 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านชีววิทยา 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนซึ่งเป็นครูผู้สอนรายวิชาชีววิทยาที่มีประสบการณ์มากกว่า 5 ปี 1 ท่าน พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ ทั้ง 3 แผน มีระดับ ความเหมาะสมมากที่สุด สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้

1. แบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ ใช้สะท้อนผลการดำเนินการจัดการเรียนรู้ในแต่ละแผน โดยจะมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดให้บรรยายเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้ มีคำถามย่อย คือ จุดเด่นของการสอนนี้ จุดที่ควรพัฒนาของชั้นการสอนนี้ และแนวทางในการแก้ไขของชั้นการสอนนี้ บันทึกจากการสังเกตพฤติกรรมกรรมการดำเนินการจัดการเรียนรู้ของผู้วิจัยและพฤติกรรมที่แสดงออกของนักเรียนในแต่ละครั้งเพื่อที่ผู้วิจัยจะได้นำไปใช้ในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ โดยแบบสะท้อนนี้ได้ผ่านการตรวจจากที่ปรึกษาเรียบร้อยแล้ว

2. แบบวัดสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมินและใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ ในวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบวัดที่ใช้สำหรับวัดสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ ตามกรอบการประเมินด้านวิทยาศาสตร์ PISA 2025 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง เทคโนโลยีทางดีเอ็นเอ ซึ่งวัดก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยมีลักษณะเป็นแบบทดสอบ 10 ข้อ ประกอบไปด้วย สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีทางดีเอ็นเอ 2 สถานการณ์ ข้อคำถามแบบเลือกตอบเชิงซ้อน 4 ข้อ ข้อคำถามแบบเขียนตอบแบบอิสระ 6 ข้อ เวลาในการทดสอบ 1 ชั่วโมง ซึ่งแบบวัดนี้ได้ผ่านการเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์

ศึกษา 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านชีววิทยา 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนซึ่งเป็นครูผู้สอนรายวิชาชีววิทยาที่มีประสบการณ์มากกว่า 5 ปี 1 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อความถามกับความสามารถบ่งชี้แต่ละข้อของสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมินและใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ โดยเกณฑ์การตัดสินค่า IOC ต้องมีค่า ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งพบว่า แบบวัดนี้มีความสอดคล้องเนื่องจากมีค่า IOC อยู่ที่ 0.82

3. รายงานผลการสำรวจตรวจสอบ ระหว่างการจัดการเรียนรู้ เรื่อง เทคโนโลยีชีวภาพเอ็นเอ มีลักษณะเป็นข้อคำถามให้นักเรียนเขียนบรรยาย โดยมีข้อขยายแบ่งเป็น 3 ส่วนได้แก่ (1) จุดประสงค์ของการศึกษาคืออะไร (2) วิธีการปฏิบัติเป็นอย่างไร เพราะเหตุใด (3) ข้อโต้แย้ง และ ข้อคำถามที่แสดงถึงความสามารถบ่งชี้ของสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมินและใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ ซึ่งในแต่ละวงจรปฏิบัติการจะเหมือนกันแตกต่างกันตรงที่สถานการณ์ และเนื้อหาที่นักเรียนกำลังศึกษา โดยรายงานผลการสำรวจตรวจสอบนี้ได้ผ่านการพิจารณาความสอดคล้องของข้อความถามกับความสามารถบ่งชี้แต่ละข้อของสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมินและใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์ศึกษา 1 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านชีววิทยา 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนซึ่งเป็นครูผู้สอนรายวิชาชีววิทยาที่มีประสบการณ์มากกว่า 5 ปี 1 ท่าน โดยเกณฑ์การตัดสินค่า IOC ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งพบว่า ข้อคำถามในรายงานผลการสำรวจตรวจสอบนี้มีความสอดคล้องเนื่องจากมีค่า IOC อยู่ที่ 0.93

วิธีรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) 4 ขั้นตอน 3 วงจรปฏิบัติการ เนื่องจากเนื้อหา เรื่อง เทคโนโลยีชีวภาพเอ็นเอ โดยผู้วิจัยได้แสดงวิธีรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ให้กับนักเรียนที่เป็นผู้เข้าร่วมวิจัยทราบ และทำแบบวัดสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมินและใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ ก่อนการจัดการเรียนรู้
2. ดำเนินการตรวจคำตอบของนักเรียนในแต่ละข้อตามเกณฑ์การประเมิน
3. ทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าร้อยละ และวิเคราะห์ออกมาเป็นระดับความสามารถ
4. ดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีที่โต้แย้งร่วมกับสถานการณ์ข่าวปลอม เพื่อการพัฒนาสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมินและใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ เรื่อง เทคโนโลยีชีวภาพเอ็นเอ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ระหว่างการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ทำรายงานผลการสำรวจตรวจสอบ

4.1.1 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากรายงานผลการสำรวจตรวจสอบ โดยตรวจคำตอบตามเกณฑ์ที่กำหนด

4.1.2 ทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าร้อยละ และวิเคราะห์ออกมาเป็นระดับความสามารถ

4.2 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ในแต่ละวงจรปฏิบัติการ จากผู้วิจัย และผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการสอนรายวิชาชีววิทยามากกว่า 5 ปี จำนวน 1 ท่าน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

สรุปปัญหารวมถึงข้อเสนอแนะที่จะนำไปใช้ในการปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ถัดไปให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นดำเนินการจนครบทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการ

5. ทำแบบวัดสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมินและใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ หลังการจัดการเรียนรู้

6. ดำเนินการตรวจคำตอบของนักเรียนในแต่ละข้อตามเกณฑ์การประเมิน

7. ทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าร้อยละ และวิเคราะห์ออกมาเป็นระดับความสามารถ

8. ทำการเปรียบเทียบคะแนนของนักเรียนก่อน ระหว่าง และหลังการจัดการเรียนรู้ เพื่อดูแนวโน้มของการพัฒนาสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมินและใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ ของนักเรียนถ้ามีแนวโน้มของคะแนนที่สูงขึ้น แสดงว่านักเรียนมีการพัฒนาสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมินและใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

สถิติเชิงพรรณนา

- ข้อมูลเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (μ)
- ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย และการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

1. แนวการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งร่วมกับสถานการณ์ข่าวปลอม เพื่อการพัฒนาสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ เรื่อง เทคโนโลยีทางดีเอ็นเอ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยวิเคราะห์ผลได้ ดังนี้

1.1 การเลือกสถานการณ์ข่าวปลอม ควรเป็นสถานการณ์ข่าวปลอมที่นักเรียนรู้จักหรือมีความเชื่อมโยงกับสังคมในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาเทคโนโลยีทางดีเอ็นเอ ร่วมกับการใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสงสัยแล้วนำไปสู่การสำรวจตรวจสอบ

1.2 ครูอธิบายถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งร่วมกับสถานการณ์ข่าวปลอมในแต่ละขั้นตอน โดยใช้ภาพการ์ตูนประกอบเป็นลำดับขั้นตอนเพื่อให้ นักเรียนสามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น

1.3 กิจกรรมการสำรวจตรวจสอบ กิจกรรมนี้ครูให้นักเรียนดำเนินการเป็นกลุ่มและให้ตอบคำถามในใบกิจกรรมที่มีข้อคำถามกระตุ้นให้นักเรียนนำไปสู่การสำรวจตรวจสอบ เช่น จากสถานการณ์ข่าวปลอมหากต้องการจะตอบประเด็นโต้แย้งควรจะต้องใช้ความรู้ในเรื่องใดและจากแหล่งข้อมูลใด จากนั้นยกตัวอย่างแนวทางการออกแบบการสำรวจตรวจสอบเพื่อเป็นแนวทางให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม จากนั้นยกตัวอย่างแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ และฝึกให้นักเรียนได้รู้จักพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการสืบค้น จากนั้นครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงหลักฐานจากการสำรวจตรวจสอบแล้วนำข้อมูลที่ได้มาจัดกระทำให้เป็นชุดข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในขั้นตอนถัดไป

1.4 การสร้างข้อโต้แย้ง ควรอธิบายถึงความหมายของการเขียนข้อโต้แย้ง อธิบายแต่ละองค์ประกอบให้ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็น ข้อกล่าวอ้าง หลักฐาน และการให้เหตุผล จากนั้นยกตัวอย่างและให้นักเรียนฝึกการเขียนข้อโต้แย้งจากสถานการณ์ตัวอย่าง ซึ่งต้องเป็นสถานการณ์ที่แตกต่างจากเรื่องที่กำลังเรียนอยู่ จากนั้นให้นักเรียนอภิปรายร่วมกันถึงประเด็นโต้แย้งที่ครูกำหนดแล้วเขียนเป็นข้อโต้แย้งที่เป็นมติของกลุ่มตนเองลงในกระดาษปริปราร์ด

1.5 กิจกรรมการโต้แย้ง ก่อนเริ่มกิจกรรมควรยกตัวอย่างการโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์หรือการนำเสนอ เพื่อให้ นักเรียนกล้าแสดงออกมากยิ่งขึ้น โดยให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมามีการนำเสนอข้อโต้แย้งชั่วคราวที่นักเรียนได้สร้างเมื่อขั้นตอนที่แล้ว เมื่อแต่ละกลุ่มนำเสนอข้อโต้แย้งเสร็จ ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นแล้วโต้แย้งกลับโดยใช้ข้อมูลหลักฐานที่สืบค้นมาในกรณีที่ไม่เห็นด้วยกับข้อโต้แย้งของเพื่อน แต่ในกรณีที่เห็นด้วยนักเรียนสามารถอธิบายและเสนอแนะข้อมูลหลักฐานเพิ่มเติมเพื่อสนับสนุนข้อโต้แย้งของเพื่อนได้ ในระหว่างนี้ครูควรเพิ่มกฎหรือเงื่อนไขให้นักเรียนแต่ละกลุ่มมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นแล้วโต้แย้งกลับ แล้วกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นมากขึ้น โดยใช้คำถามถามนักเรียนว่ามีประเด็นใดที่เห็นด้วยและไม่เห็นหรือต้องการเพิ่มเติมส่วนใดให้นักเรียนโต้แย้งกลับโดยดำเนินการบนพื้นฐานของการให้เหตุผลทางวิทยาศาสตร์ หลังจากนั้นครูและนักเรียนสรุปถึงประเด็นโต้แย้งร่วมกันอีกทีหน้าชั้นเรียนเพื่อตัดสินใจในประเด็นโต้แย้งที่กำหนดจากสถานการณ์ข่าวปลอม

1.6 รายงานผลการสำรวจตรวจสอบ

1.6.1 ในการเขียนรายงานผลการสำรวจตรวจสอบครูควรอธิบายขั้นตอนการเขียนรายงานให้นักเรียนเข้าใจตรงกันก่อนแล้วเน้นย้ำถึงการเขียนรายงานให้นักเรียนทำเป็นรายบุคคลและให้ใช้ Code name แทนชื่อจริง

1.6.2 ควรเน้นย้ำให้นักเรียนอ่านข้อคำถามให้เข้าใจ และตอบให้ตรงประเด็นในแต่ละองค์ประกอบของรายงาน เน้นให้นักเรียนใช้หลักฐานข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ข่าวปลอมที่กำหนด และหมั่นเดินตรวจสอบการเขียนรายงานของนักเรียนร่วมด้วยเพื่อให้การเขียนรายงานสมบูรณ์

1.6.3 ในส่วนการทบทวนรายงานโดยเพื่อน เป็นขั้นที่นักเรียนแต่ละคนตรวจรายงานผลการสำรวจตรวจสอบของเพื่อน โดยต่างฝ่ายผู้ประเมินจะไม่ทราบว่าเป็นของใคร ส่วนฝ่ายผู้ถูกประเมินก็จะต้องไม่ทราบว่าใครเป็นผู้ประเมิน

1.6.4 ครูสร้างข้อตกลงในการประเมินพร้อมอธิบายเกณฑ์ในการประเมินแบบรายงานของเพื่อนให้

ชัดเจน เพื่อให้นักเรียนสามารถประเมินแบบรายงานของเพื่อนได้อย่างถูกต้องและสมบูรณ์ และควรเน้นย้ำให้นักเรียนเขียนข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงรายงานของเพื่อนในขั้นตอนถัดไป

1.6.5 การปรับปรุงรายงาน ครูควรให้นักเรียนพิจารณาการประเมินรายงานผลการสำรวจตรวจสอบ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของเพื่อน กรณีที่เพื่อนไม่ได้เขียนข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ครูควรให้นักเรียนที่เป็นเจ้าของรายงานได้ทำการประเมินความเรียบร้อยของรายงานด้วยตนเองอีกรอบ และทำการปรับปรุง จากนั้นให้ส่งรายงานที่แก้ไขเสร็จแล้วให้กับครู

2. ผลการพัฒนาสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งร่วมกับสถานการณ์ข่าวปลอม เรื่อง เทคโนโลยีทางดีเอ็นเอ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ผู้วิจัยได้ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบจากเครื่องมือ ได้แก่ 1) แบบวัดสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ ซึ่งเก็บและรวบรวมข้อมูลก่อนและหลังเรียนจบ 3 วงจรปฏิบัติการ 2) รายงานผลการสำรวจตรวจสอบ ซึ่งเก็บและรวบรวมข้อมูลระหว่าง 3 วงจรปฏิบัติการ โดยได้แสดงผลการวิจัย ดังนี้

ตาราง 2 แสดงคะแนนระดับสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำในแต่ละความสามารถบ่งชี้ โดยใช้แบบวัดสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ

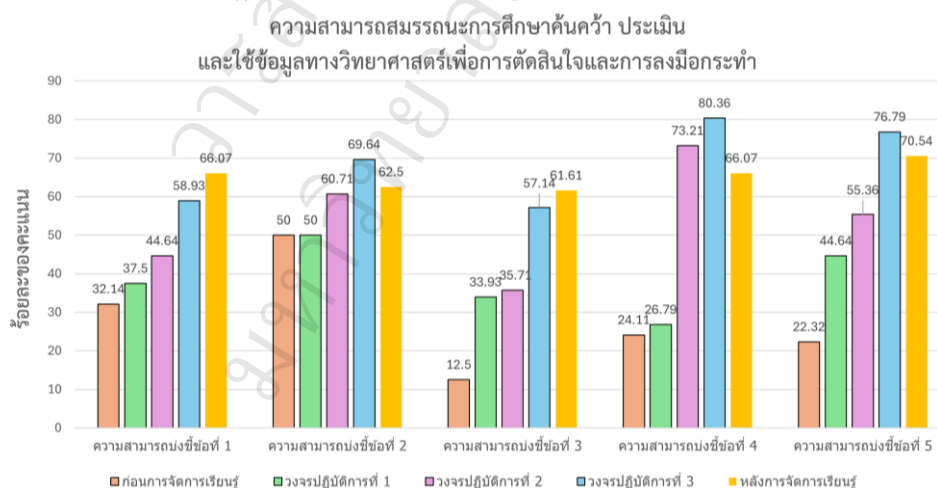
ความสามารถบ่งชี้สมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ	ก่อนการจัดการเรียนรู้			หลังการจัดการเรียนรู้		
	รวมคะแนน (N=28)	ร้อยละของคะแนน	ระดับความสามารถ	รวมคะแนน (N=28)	ร้อยละของคะแนน	ระดับความสามารถ
ความสามารถบ่งชี้ข้อที่ 1	36	32.14	น้อย	74	66.07	ปานกลาง
ความสามารถบ่งชี้ข้อที่ 2	56	50	น้อย	70	62.50	ปานกลาง
ความสามารถบ่งชี้ข้อที่ 3	14	12.50	น้อย	69	61.61	ปานกลาง
ความสามารถบ่งชี้ข้อที่ 4	27	24.11	น้อย	74	66.07	ปานกลาง
ความสามารถบ่งชี้ข้อที่ 5	25	22.32	น้อย	79	70.54	ปานกลาง
รวม	205	36.61	น้อย	366	65.36	ปานกลาง

จากตาราง 2 พบว่า คะแนนการวัดสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ แต่ละความสามารถบ่งชี้ โดยใช้แบบวัดสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ ซึ่งเก็บและรวบรวมข้อมูลก่อนและหลังเรียนจบ 3 วงจรปฏิบัติการ พบว่า ความสามารถบ่งชี้ข้อที่ 1 ก่อนการจัดการเรียนรู้ มีร้อยละของคะแนนอยู่ที่ 32.14 มีระดับความสามารถอยู่ในระดับน้อย แต่เมื่อวัดหลังการจัดการเรียนรู้ มีร้อยละของคะแนนอยู่ที่ 66.07 มีระดับความสามารถอยู่ในระดับปานกลาง ความสามารถบ่งชี้ข้อที่ 2 เมื่อวัดก่อนการจัดการเรียนรู้ มีร้อยละของคะแนนอยู่ที่ 50 มีระดับความสามารถอยู่ในระดับน้อย แต่เมื่อวัดหลังการจัดการเรียนรู้ มีร้อยละของคะแนนอยู่ที่ 58.93 มีระดับความสามารถอยู่ในระดับน้อย ความสามารถบ่งชี้ข้อที่ 3 เมื่อวัดก่อนการจัดการเรียนรู้ มีร้อยละของคะแนนอยู่ที่ 12.50 มีระดับความสามารถอยู่ในระดับน้อย แต่เมื่อวัดหลังการจัดการเรียนรู้ มีร้อยละของคะแนนอยู่ที่ 61.61 มีระดับความสามารถอยู่ในระดับปานกลาง ความสามารถบ่งชี้ข้อที่ 4 เมื่อวัดก่อนการจัดการเรียนรู้ มีร้อยละของคะแนนอยู่ที่ 24.11 มีระดับความสามารถอยู่ในระดับน้อย แต่เมื่อวัดหลังการจัดการเรียนรู้ มีร้อยละของคะแนนอยู่ที่ 66.07 มีระดับความสามารถอยู่ในระดับปานกลาง ความสามารถบ่งชี้ข้อที่ 5 เมื่อวัดก่อนการจัดการเรียนรู้มีร้อยละของคะแนนอยู่ที่ 22.32 มีระดับความสามารถอยู่ในระดับน้อย แต่เมื่อวัดหลังการจัดการเรียนรู้ มีร้อยละของคะแนนอยู่ที่ 70.54 มีระดับความสามารถอยู่ในระดับปานกลาง พบว่า หลังจากเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งร่วมกับสถานการณ์ข่าวปลอม เรื่องเทคโนโลยีทางดีเอ็นเอ นักเรียนมีค่าคะแนนร้อยละความสามารถบ่งชี้สูงกว่าก่อนเรียนในทุกความสามารถบ่งชี้ และมีระดับที่สูงขึ้น

ตาราง 3 แสดงคะแนนระดับสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำในแต่ละความสามารถบ่งชี้ ระหว่างการจัดการจัดการเรียนรู้ในแต่ละวงจรปฏิบัติการ

ความสามารถบ่งชี้ สมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูล ทางวิทยาศาสตร์เพื่อ การตัดสินใจและ การลงมือกระทำ	วงจรปฏิบัติการที่ 1		วงจรปฏิบัติการที่ 2		วงจรปฏิบัติการที่ 3	
	ร้อยละของ คะแนน	ระดับ ความสามารถ	ร้อยละของ คะแนน	ระดับ ความสามารถ	ร้อยละของ คะแนน	ระดับ ความสามารถ
ความสามารถบ่งชี้ข้อที่ 1	37.50	น้อย	44.64	น้อย	58.93	น้อย
ความสามารถบ่งชี้ข้อที่ 2	50.00	น้อย	60.71	ปานกลาง	69.64	ปานกลาง
ความสามารถบ่งชี้ข้อที่ 3	33.93	น้อย	35.71	น้อย	57.14	น้อย
ความสามารถบ่งชี้ข้อที่ 4	26.79	น้อย	73.21	ปานกลาง	80.36	มาก
ความสามารถบ่งชี้ข้อที่ 5	44.64	น้อย	55.36	น้อย	76.79	ปานกลาง

จากตาราง 3 พบว่า ความสามารถในการสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำของนักเรียนในแต่ละความสามารถบ่งชี้ระหว่างการจัดการเรียนรู้แต่ละวงจรปฏิบัติการสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในความสามารถบ่งชี้ข้อที่ 1 พบว่า นักเรียนมีร้อยละของคะแนนในวงจรปฏิบัติการที่ 1, 2 และ 3 เท่ากับ 37.50 44.64 และ 58.93 ตามลำดับ ความสามารถบ่งชี้ข้อที่ 2 พบว่า นักเรียนมีร้อยละของคะแนนในวงจรปฏิบัติการที่ 1, 2 และ 3 เท่ากับ 50.00 60.71 และ 69.64 ตามลำดับ ความสามารถบ่งชี้ข้อที่ 3 พบว่า นักเรียนมีร้อยละของคะแนนในวงจรปฏิบัติการที่ 1, 2 และ 3 เท่ากับ 33.93 35.71 และ 57.14 ตามลำดับ ความสามารถบ่งชี้ข้อที่ 4 พบว่า นักเรียนมีร้อยละของคะแนนในวงจรปฏิบัติการที่ 1, 2 และ 3 เท่ากับ 26.79 73.21 และ 80.36 ตามลำดับ และความสามารถบ่งชี้ข้อที่ 5 พบว่า นักเรียนมีร้อยละของคะแนนในวงจรปฏิบัติการที่ 1, 2 และ 3 เท่ากับ 44.64 55.36 และ 76.79 ตามลำดับ

ภาพประกอบ 2 แสดงการเปรียบเทียบร้อยละของคะแนนความสามารถบ่งชี้ในสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ

อภิปรายผล

1. จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 พบว่า จากการจัดการเรียนรู้ทั้ง 3 วงจรปฏิบัติการในครั้งนี้ ทำให้ได้แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งร่วมกับสถานการณ์จำลองเพื่อการพัฒนาสมรรถนะ

ศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ เรื่อง เทคโนโลยีทางดีเอ็นเอ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นการระบุนิยาม พบว่า การนำเข้าสู่บทเรียนโดยการนำสถานการณ์ข่าวปลอมที่นักเรียนรู้จักหรือมีความเชื่อมโยงกับสังคมในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา เทคโนโลยีทางดีเอ็นเอ ร่วมกับการใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิด ความสงสัยแล้วนำไปสู่การสำรวจตรวจสอบต่อไปได้ สอดคล้องกับ Enderle, P.J., Grooms, J. A. & Sampson, V. (2012) กล่าวว่า ครูมีการนำเสนอสถานการณ์หรือประเด็นปัญหา เพื่อสร้างความสนใจ และวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อให้นักเรียนเกิด ข้อสงสัยแล้วตั้งคำถามและนำไปสู่การสำรวจตรวจสอบ และนอกจากนี้ครูควรอธิบายถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบ สืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งร่วมกับสถานการณ์ข่าวปลอมในแต่ละขั้นตอน โดยใช้ภาพการตอนประกอบเป็นลำดับ ขั้นตอนเพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น

ขั้นการสำรวจและรวบรวมข้อมูล พบว่า เป็นขั้นที่นักเรียนแต่ละกลุ่มวิเคราะห์สถานการณ์ข่าวปลอม จากนั้น ครูใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนนำไปสู่การสำรวจตรวจสอบ ครูควรยกตัวอย่างวิธีการหรือแนวทางการออกแบบการสำรวจ ตรวจสอบเพื่อเป็นแนวทางให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสามารถนำไปสู่การออกแบบการสำรวจตรวจสอบได้ จากนั้นฝึกให้นักเรียนได้ รู้จักพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการสืบค้น และยกตัวอย่างแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ และไม่น่าเชื่อถือให้ นักเรียนได้เห็น เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาแหล่งข้อมูลที่ครูให้นักเรียนได้เลือกสืบค้น หลังจากนั้นครูและนักเรียนร่วมกัน อภิปรายถึงหลักฐานจากการสำรวจตรวจสอบแล้วนำข้อมูลที่ได้มาจัดกระทำให้เป็นชุดข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในขั้นตอน ถัดไป สอดคล้องกับ Sampson et al. (2011) กล่าวถึงว่าเป็นการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อออกแบบสำรวจตรวจสอบ เก็บรวบรวม ข้อมูล จัดกระทำข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลให้เป็นหลักฐานที่มีความน่าเชื่อถือ และสรุปเป็นคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์

ขั้นการสร้างข้อโต้แย้งชั่วคราว พบว่า ครูควรอธิบายและยกตัวอย่างการเขียนข้อโต้แย้งจากสถานการณ์ ตัวอย่างที่หลากหลาย และอธิบายแต่ละองค์ประกอบให้ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็น ข้อกล่าวอ้าง หลักฐาน และการให้เหตุผล เพื่อให้ นักเรียนสามารถเขียนข้อโต้แย้งได้อย่างถูกต้องตามองค์ประกอบ เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยข้อมูลหลักฐานที่ทำการสำรวจและรวบรวมมาสร้างข้อโต้แย้งภายในกลุ่ม สอดคล้องกับ เอกภูมิ จันทระสันติ (2559) กล่าวว่า เป็นความสามารถใน การสร้างการสนับสนุน คัดค้าน หรือข้อกล่าวอ้างเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ที่ได้รับการยอมรับโดยอาศัยหลักฐาน เชิงประจักษ์ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าร่วมกับการให้เหตุผลเพื่อเชื่อมโยงข้อกล่าวอ้างและหลักฐานเข้าด้วยกัน

ขั้นกิจกรรมการโต้แย้ง โดยให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอข้อโต้แย้งชั่วคราวที่นักเรียนได้สร้างเมื่อ ขั้นตอนที่แล้ว เมื่อแต่ละกลุ่มนำเสนอข้อโต้แย้งเสร็จ ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นแล้วโต้แย้งกลับหรือสนับสนุน โดยใช้ข้อมูลหลักฐานที่สืบค้นมา ในระหว่างนี้ครูควรเพิ่มกฎหรือเงื่อนไขให้นักเรียนแต่ละกลุ่มมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นแล้วโต้แย้งกลับ แล้วกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นมากขึ้นโดยดำเนินการบนพื้นฐานของการให้เหตุผลทาง วิทยาศาสตร์ สอดคล้องกับ Linn & Eylon (2006) กล่าวว่า กิจกรรมการโต้แย้งนี้ออกแบบมาเพื่อให้นักเรียน ได้เรียนรู้ผ่านการ พุดคุยแลกเปลี่ยนกัน สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนมีแนวความคิดที่หลากหลาย หลังจากนั้นครูและนักเรียนสรุปถึงประเด็น โต้แย้งร่วมกันอีกทีหน้าชั้นเรียน

ขั้นการเขียนรายงานผลการสำรวจตรวจสอบ ควรอธิบายขั้นตอนการเขียนรายงานให้นักเรียนเข้าใจตรงกัน ก่อน แล้วเน้นย้ำถึงการเขียนรายงานให้นักเรียนทำเป็นรายบุคคลและให้ใช้ Code name แทนชื่อจริง ควรเน้นย้ำให้นักเรียน อ่านข้อคำถามให้เข้าใจ และตอบให้ตรงประเด็นในแต่ละองค์ประกอบของรายงาน ควรเน้นให้นักเรียนใช้หลักฐานข้อมูลทาง วิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่กำหนด สอดคล้องกับ Walker, J., & Sampson, V. (2013) กล่าวว่า เป็นการเขียน รายงานโดยอาศัยข้อมูลจากแหล่งข้อมูล นำมาวิเคราะห์และแปลความหมายของข้อมูลเพื่อสร้างข้อสรุปที่มีความเป็นเหตุ เป็นผล รวมถึงให้หลักฐานและให้เหตุผลประกอบ และหมั่นเดินตรวจสอบการเขียนรายงานของนักเรียนร่วมด้วยเพื่อให้การ เขียนรายงานสมบูรณ์

ขั้นการทบทวนรายงานโดยเพื่อน พบว่า เป็นขั้นที่นักเรียนแต่ละคนตรวจรายงานผลการสำรวจตรวจสอบ ของเพื่อน โดยฝ่ายผู้ประเมินจะไม่ทราบว่าประเมินของผู้ใด ส่วนฝ่ายผู้ถูกประเมินก็จะไม่ทราบว่าใครเป็นผู้ประเมิน จากนั้นครู สร้างข้อตกลงในการประเมินพร้อมอธิบายเกณฑ์ในการประเมินแบบรายงานของเพื่อนให้ชัดเจน เพื่อให้นักเรียนสามารถ ประเมินแบบรายงานของเพื่อนได้อย่างถูกต้องและสมบูรณ์ สอดคล้องกับ สันติชัย อนูราชัย (2553) กล่าวว่า กิจกรรมการ ทบทวน โดยเพื่อนเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนตรวจสอบและประเมินเพื่อตัดสินใจคุณค่าในงานของผู้ที่ย่อมต้องอาศัย

เหตุผลเป็นพื้นฐานสำคัญในการตัดสินใจ และควรเน้นย้ำให้นักเรียนเขียนข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงรายงานของเพื่อนในขั้นตอนถัดไป

ขั้นการปรับปรุงรายงาน พบว่า การที่ครูชี้แจงถึงความสำคัญของการปรับปรุงรายงาน ให้นักเรียนพิจารณาการประเมินรายงานผลการสำรวจตรวจสอบ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของเพื่อน กรณีที่เพื่อนไม่ได้เขียนข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ครูควรให้นักเรียนที่เป็นเจ้าของรายงานได้ทำการประเมินความเรียบร้อยของรายงานด้วยตนเองอีกรอบ และทำการปรับปรุง จากนั้นให้ส่งรายงานที่แก้ไขเสร็จแล้วให้กับครู สอดคล้องกับ Sampson, V., & Clark, D.V. (2009) กล่าวว่า ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะประเมินและปรับปรุงผลงานการสำรวจตรวจสอบและโต้แย้งด้วยข้อสรุปที่มีเหตุผลและหลักฐานที่น่าเชื่อถือ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงข้อสรุปและเกิดเป็นความรู้ใหม่

2. จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 ผลการพัฒนาสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งร่วมกับสถานการณ์ข่าวปลอม เรื่อง เทคโนโลยีทางดีเอ็นเอ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า สำหรับความสามารถบ่งชี้ในแต่ละข้อที่แสดงถึงสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ ก่อนการจัดการเรียนรู้ ระหว่างการจัดการเรียนรู้ในแต่ละวงจรปฏิบัติการ และหลังการจัดการเรียนรู้พบว่า มีภาพรวมที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยวิเคราะห์จากร้อยละของคะแนนของแต่ละความสามารถบ่งชี้ที่ได้จากการเก็บรวบรวมจาก แบบวัดสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ และรายงานผลการสำรวจตรวจสอบ

ความสามารถบ่งชี้ข้อที่ 1 การสืบค้น ประเมิน และสื่อสารเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ (ข้อมูลในเชิงวิทยาศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ และจริยธรรม) ซึ่งอาจมีความสำคัญหรือมีคุณค่ากับการตัดสินใจในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ว่าสนับสนุนข้อโต้แย้งหรือแนวทางการแก้ปัญหาเหล่านั้นหรือไม่

การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งร่วมกับสถานการณ์ข่าวปลอม ได้นำสถานการณ์ข่าวปลอมมาให้นักเรียนวิเคราะห์ และนำไปสู่การสำรวจตรวจสอบ การสร้างข้อโต้แย้งชั่วคราว และการโต้แย้งภายในห้องเรียน ที่ให้นักเรียนแสดงหลักฐานและข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่น่าเชื่อถือที่นักเรียนได้สืบค้นมา พบว่า ร้อยละของคะแนนเพิ่มขึ้นจาก 32.14 ก่อนการจัดการเรียนรู้ เป็น 37.5 44.64 58.93 และ 66.07 ในวงจรปฏิบัติการที่ 1, 2 และ 3 และหลังการจัดการเรียนรู้ตามลำดับสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Lorelei (2019) ที่กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้ง ช่วยพัฒนาแนวทางหรือวิธีการในการค้นหาลักษณะสนับสนุน แต่การวิจัยครั้งนี้ถึงแม้นักเรียนจะมีแนวโน้มภาพรวมที่สูงขึ้น แต่ก็เป็นการเพิ่มขึ้นจากระดับน้อยไปปานกลางเท่านั้น ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการที่นักเรียนยังขาดการได้รับการฝึกประสบการณ์ในการสืบค้นและประเมินข้อมูลทางวิทยาศาสตร์จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ โดยครูผู้สอนที่เพียงพอ

ความสามารถบ่งชี้ข้อที่ 2 การแยกแยะระหว่างคำกล่าวอ้างที่มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ชัดเจนหรือคำกล่าวอ้างจากผู้เชี่ยวชาญกับคำกล่าวอ้างจากผู้ที่ไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญหรือเป็นความเห็นของบุคคลทั่วไป รวมถึงสามารถให้เหตุผลเกี่ยวกับการแยกแยะนั้นได้

นักเรียนมีร้อยละของคะแนนที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่องทั้งในระหว่างวงจรปฏิบัติ ก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้ เห็นว่านักเรียนมีความสามารถแยกแยะระหว่างคำกล่าวอ้างที่มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ชัดเจนหรือคำกล่าวอ้างจากผู้เชี่ยวชาญกับคำกล่าวอ้างจากผู้ที่ไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญหรือความเห็นของบุคคลทั่วไป รวมไปถึงให้เหตุผลเกี่ยวกับการแยกแยะนั้นได้มีแนวโน้มภาพรวมของการพัฒนาที่สูงขึ้น สอดคล้องกับ Saksoong (2019) กล่าวว่าหลังใช้รูปแบบการสอนแบบสืบเสาะ ที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งสามารถพัฒนาการคิดเชิงวิพากษ์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนได้ทั้งด้านการนิยาม ด้านการตัดสินใจข้อมูล และด้านการอ้างอิงในการแก้ไขปัญหาและสรุปอย่างสมเหตุสมผล แต่ร้อยละของคะแนนหลังการจัดการเรียนรู้คิดเป็น 62.50 ซึ่งน้อยกว่าในวงจรปฏิบัติการที่ 3 คือ 69.64 เป็นผลมาจากสถานการณ์ข่าวปลอมที่ใช้ระหว่างวงจรปฏิบัติการกับแบบวัดสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ ที่แตกต่างกันและในการทดสอบนักเรียนไม่สามารถใช้โทรศัพท์สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้จึงอาจทำให้มีคะแนนลดลงได้

ความสามารถบ่งชี้ข้อที่ 3 การสร้างข้อโต้แย้งในการสนับสนุนข้อสรุปทางวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสมจากชุดข้อมูล

นักเรียนมีร้อยละของคะแนนที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและชัดเจนที่สุด โดยเริ่มจากร้อยละของคะแนน 12.5 ก่อนการจัดการเรียนรู้ เพิ่มขึ้นเป็น 33.93 35.70 และ 57.14 ในวงจรปฏิบัติการที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ และสูงสุดคือหลังการจัดการเรียนรู้คิดเป็นร้อยละของคะแนน 61.61 แสดงให้เห็นว่านักเรียนบางส่วนสามารถสร้างข้อโต้แย้งซึ่งมีองค์ประกอบ ทั้ง 3 ส่วน คือ ข้อกล่าวอ้าง หลักฐาน และการให้เหตุผล มาใช้ในการสนับสนุนข้อสรุปทางวิทยาศาสตร์อย่างเหมาะสมจากชุดข้อมูลที่ผ่านกระบวนการสำรวจตรวจสอบ มีการเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลหลักฐานทางวิทยาศาสตร์กับการให้เหตุผล จึงทำให้นักเรียนมีแนวโน้มภาพรวมของการพัฒนาสูงขึ้น สอดคล้องกับ ณัฐวรรณ ศิริธร (2562) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับกลวิธีการโต้แย้งสามารถพัฒนาความสามารถในการเขียนแสดงองค์ประกอบให้เหตุผลและหลักฐานสามารถนำไปสู่ข้อสรุปหรือข้อกล่าวอ้างของนักเรียนได้ชัดเจนมากขึ้น

ความสามารถข้อที่ 4 การวิจารณ์ข้อบกพร่องที่พบบ่อยในข้อโต้แย้งที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์โดยใช้ความรู้เกี่ยวกับการได้มาของความรู้และความรู้ด้านกระบวนการ เช่น การตั้งสมมติฐานที่ไม่ดี สาเหตุกับความสัมพันธ์ คำอธิบายที่ไม่ถูกต้อง และการสรุปจากข้อมูลที่มีอยู่อย่างจำกัด

นักเรียนได้แสดงการระบุข้อบกพร่องที่พบในข้อโต้แย้งที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ โดยใช้ความรู้หรือหลักการทางวิทยาศาสตร์ประกอบการวิพากษ์วิจารณ์ข้อบกพร่อง แทนการใช้อารมณ์และความรู้สึกมากขึ้น และเป็นความสามารถข้อที่นักเรียนมีร้อยละของคะแนนเพิ่มสูงขึ้นถึงระดับมากในวงจรปฏิบัติการที่ 3 คือ 80.36 ซึ่งมากที่สุดในบรรดาความสามารถข้อที่ทุกข้อ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ในแต่ละวงจรปฏิบัติการนักเรียนได้ฝึกการวิพากษ์และวิจารณ์ข้อบกพร่องที่พบในสถานการณ์ปลอมต่าง ๆ โดยใช้ข้อมูลหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่สืบค้นมา สอดคล้องกับ จุฑามาส โหยังไทย (2561) กล่าวว่า การคิดเชิงวิพากษ์ เป็นกระบวนการคิดพิจารณาและประเมินข้อมูลหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่คิดทุกด้านอย่างรอบคอบตามความเป็นจริง แต่สำหรับหลังการจัดการเรียนรู้ร้อยละของคะแนนลดลงเล็กน้อยคิดเป็น 66.07 ถ้าเทียบเป็นระดับคือระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากสถานการณ์ข่าวปลอมที่ใช้ระหว่างวงจรปฏิบัติการกับแบบวัดสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ ที่แตกต่างกันและในการทดสอบนักเรียนไม่สามารถใช้โทรศัพท์สืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมได้จึงอาจทำให้มีคะแนนลดลงได้ แต่ยังแสดงถึงแนวโน้มภาพรวมของการพัฒนาที่สูงขึ้น

ความสามารถข้อที่ 5 การตัดสินใจโดยใช้ข้อโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ทั้งในระดับส่วนตัวหรือส่วนรวมที่มีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาในปัจจุบันหรือสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน

นักเรียนมีร้อยละของคะแนนที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากร้อยละของคะแนน 22.32 ก่อนการจัดการเรียนรู้ เพิ่มขึ้นเป็น 44.64 55.36 และ 76.79 ในวงจรปฏิบัติการที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ และลดลงที่ 70.54 สำหรับหลังการจัดการเรียนรู้ ซึ่งแสดงถึงนักเรียนบางส่วนมีความสามารถในการตัดสินใจโดยใช้ข้อโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์จากกระบวนการสำรวจตรวจสอบ และผ่านการโต้แย้งภายในชั้นเรียน ได้เห็นถึงมุมมองที่หลากหลายในการโต้แย้ง ที่ถูกสนับสนุนโดยข้อมูลหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ จนนำไปสู่การประเมินและสรุปการตัดสินใจในประเด็นโต้แย้ง สอดคล้องกับ Walker, J. & Sampson, V. (2010) ที่กล่าวหลังจากนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับกลวิธีการโต้แย้ง นักเรียนจะเกิดการพัฒนาความเข้าใจของทักษะการโต้แย้งที่สูงขึ้น สามารถนำไปสู่การตัดสินใจได้หากมีหลักฐานที่หลากหลาย มีความเที่ยงตรงหรือมีนัยสำคัญและเพียงพอจะสามารถนำไปสู่ข้อสรุปหรือข้อกล่าวอ้างได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ในวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นแล้วว่า การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งร่วมกับสถานการณ์ข่าวปลอม สามารถพัฒนาสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำได้ จากการวิเคราะห์ผลร้อยละของคะแนนหลังการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่สูงกว่าก่อนการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับร้อยละของคะแนนแต่ละความสามารถข้อที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในวงจรปฏิบัติการที่ 1, 2 และ 3

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งร่วมกับสถานการณ์ข่าวปลอม เพื่อการพัฒนาสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ เรื่อง เทคโนโลยีทางดีเอ็นเอ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผสมผสานการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการ

ได้เข้าร่วมกับสถานการณ์ข่าวปลอม เพื่อช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน สร้างแรงจูงใจภายในให้เกิดความกระตือรือร้นในการสำรวจตรวจสอบข้อมูลเพื่อนำมาโต้แย้งกันเพื่อหาข้อสรุปและตัดสินใจ โดยสามารถสรุปเป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ได้ดังนี้ 1) การระบุภาระงาน (Identification of the Task) กระตุ้นความสนใจผู้เรียนด้วยสถานการณ์ข่าวปลอม และตั้งประเด็นสำหรับการสำรวจตรวจสอบข้อมูล 2) การสำรวจและรวบรวมข้อมูล (The Generation of Data) นักเรียนทำงานกลุ่มเพื่อออกแบบและดำเนินการค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งที่เกี่ยวข้อง 3) การสร้างข้อโต้แย้งชั่วคราว (Production of a Tentative Argument) นักเรียนใช้ข้อมูลที่ค้นคว้ามาเพื่อนำเสนอข้อโต้แย้งของกลุ่มแบบเบื้องต้น 4) กิจกรรมการโต้แย้ง (Argument Session) เปิดโอกาสให้แต่ละกลุ่มโต้แย้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยใช้ข้อมูลที่สำรวจตรวจสอบมา 5) การเขียนรายงานผลการสำรวจตรวจสอบ (Creation of a Written Investigation Report)

สรุปข้อค้นพบ วิเคราะห์ข้อมูล และจัดทำรายงานอย่างมีผลพร้อมหลักฐาน 6) การทบทวนรายงานโดยเพื่อน (Double-blind peer review) นักเรียนประเมินรายงานของกันและกันแบบไม่เปิดเผยตัว เพื่อให้ข้อเสนอแนะอย่างตรงไปตรงมา 7) การปรับปรุงรายงาน (Revision of the report) ปรับปรุงรายงานตามคำแนะนำจากการประเมินของเพื่อน เพื่อยกระดับคุณภาพงานเขียน

สรุป

การวิจัย เรื่อง การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งร่วมกับสถานการณ์ข่าวปลอม เพื่อการพัฒนาสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมินและใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ เรื่อง เทคโนโลยีทางดีเอ็นเอของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งร่วมกับสถานการณ์ข่าวปลอม เพื่อการพัฒนาสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมินและใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ ควรใช้สถานการณ์ข่าวปลอมที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาและน่าสนใจในสังคม เพื่อนำไปสู่การสืบค้นข้อมูลจากแหล่งที่น่าเชื่อถือมาสนับสนุนการสร้างข้อโต้แย้ง จากนั้นใช้กิจกรรมโต้แย้งเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สรุปและตัดสินใจประเด็นโต้แย้งในสถานการณ์ข่าวปลอมดังกล่าว

2. ผลการพัฒนาสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมินและใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำของนักเรียนในภาพรวมมีแนวโน้มสูงขึ้นทั้งระหว่างและหลังการจัดการเรียนรู้ เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการจัดการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ในการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ พบว่าการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งร่วมกับสถานการณ์ข่าวปลอม เพื่อพัฒนาสมรรถนะศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ

1.1 ควรนำสถานการณ์ข่าวปลอมที่เชื่อมโยงกับประเด็นในสังคมที่ใกล้ตัวนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจและสงสัยจนนำไปสู่การสำรวจตรวจสอบแล้วสร้างข้อโต้แย้งได้ เช่น สถานการณ์ข่าวปลอมที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีทางดีเอ็นเอที่แพร่กันบนสื่อสังคมออนไลน์

1.2 ในกิจกรรมกลุ่มเช่น การสำรวจตรวจสอบ การจัดกิจกรรมโต้แย้งชั่วคราว จำเป็นต้องอาศัยการอภิปรายร่วมกันภายในกลุ่ม ครูควรกระตุ้นให้นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน และเน้นย้ำถึงการนำข้อมูลหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มาอภิปรายและสร้างข้อโต้แย้งร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งร่วมกับสถานการณ์ข่าวปลอม เพื่อพัฒนาสมรรถนะการศึกษาค้นคว้า ประเมิน และใช้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพื่อการตัดสินใจและการลงมือกระทำ ผู้วิจัย พบว่า ในส่วนของการประเมินผลในกิจกรรมการสร้างข้อโต้แย้ง ควรออกแบบให้ครอบคลุมทุกองค์ประกอบ เช่น การตรวจสอบความถูกต้องและคุณภาพของหลักฐานที่ใช้ในการสร้างข้อโต้แย้ง

เอกสารอ้างอิง

- จุฬามาส โหยังไทย. (2561). การพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์กับศตวรรษที่ 21. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 9(2), 344-356.
- ณัฐวรรณ ศิริธร. (2562). การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งเพื่อพัฒนาความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่อง แรง มวล และกฎการเคลื่อนที่. *วารสาร มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 39(1), 130-141.
- ปาริฉัตร ปานกลิน. (2564). การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะร่วมกับกลวิธีการโต้แย้งเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. *วารสารเทคโนโลยีสุรนารี*, 17(2), 1-24.
- ธัญญารัตน์ สุวรรณไตรย์. (2565). การพัฒนาทักษะการโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้งร่วมกับการใช้คำถามระดับสูงเรื่อง ทรัพยากร พลังงาน. *ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*.
- ริฎญาทิพย์ ศิริมนตรี. (2565). การพัฒนาความสามารถในการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้ แบบสืบเสาะที่ขับเคลื่อนด้วยกลวิธีการโต้แย้ง (ADI) ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์. *วารสารวิจัย มข. สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ฉบับบัณฑิตศึกษา)*, 8(1), 108-121.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท). (2566). *กรอบการประเมินด้านวิทยาศาสตร์*. PISATHAILAND. เข้าถึงได้จาก https://pisathailand.ipst.ac.th/aboutpisa/science_competency_framework/.
- สันติชัย อนุวรชัย. (2553). ผลของการเรียนการสอนชีววิทยาด้วยรูปแบบการเรียนการสอนสืบเสาะร่วมกับกลวิธีการโต้แย้งที่มีต่อความสามารถในการสร้างคำอธิบายเชิงวิทยาศาสตร์และความมีเหตุผลของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- สิรินภา กิจเกื้อกูล. (2557). *การจัดการเรียนวิทยาศาสตร์ ทิศทางสำหรับศตวรรษที่ 21*. เพชรบูรณ์: จุลติสการพิมพ์.
- สุภัทร สายรัตนอินทร. (2565). การจำแนกประเภทข่าวปลอมตามหมวดหมู่ทางวิทยาศาสตร์ในช่วงปี 2565. *วารสาร วิทยาศาสตร์โลกดาราศาสตร์ และอวกาศ*, 5(1), 1-6.
- เอกภูมิ จันทราชันตี. (2559). การจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการโต้แย้งในชั้นเรียนวิทยาศาสตร์. *วารสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*, 11(1) 217-232.
- องค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ. (2563). *การเสนอข่าวลวง และข้อมูลบิดเบือน*. (คู่มือเพื่อการศึกษาและฝึกอบรม). กรุงเทพฯ: บุ๊คสเคป.
- Enderle, P.J., Grooms, J. A. & Sampson, V. (2012). *Argument focused instruction and science proficiency in middle and high school classrooms, in Paper presented at the Annual International Conference of the National Association for Research in Science Teaching*. Indianapolis, USA, NARST.
- Linn, M.C. and B.S. Eylon. (2006). Science education: Integrating views of learning and instruction. In P. Alexander and P.H. Winne. (eds.). *Handbook of educational psychology*. Mahwah, NJ: Erlbaum, 511-544
- OECD (2023). "PISA 2025 Scientific Literacy Framework Draft." OECD, [May 2023], [PISA 2025 SCIENCE FRAMEWORK (DRAFT) (oecd.org)].
- Lorelei, R. (2019). Using an argument driven inquiry model to develop scientific proficiency in the middle school classroom. *Doctoral dissertation Program in Curriculum and Instruction College of Education University of South Carolina*.
- Sampson, V., & Clark, D.V. (2009). The impact of collaboration on the outcomes of scientific argumentation. *Science Education*, 93, 448-484.

- Sampson, V., & Gleim, L. (2009). Argument-Driven Inquiry to Promote the Understanding of Important Concepts & Practices in Biology. *The American Biology Teacher*, 71(8), 465-472.
- Sampson, V., Grooms, J., & Walker, J. P. (2011). Argument-Driven Inquiry as A Way to Help Student Learn How to Participate in Scientific Argumentation and Craft Written Arguments: An Exploratory Study. *Science Education*, 95(2), 217-25.
- Saksoong, T. (2019). Development of Argument-Driven Inquiry Model for Enhancing Scientifically Critical Thinking Ability in Acid-Base Topic for Grade 11 Students. (In Thai). *Journal of Community Research*, 13(2), 237-250.
- Schmuck, R. A. (2006). *Practical Action Research for Change*. Thousand Oaks, California: Corwin Press.
- Suarez-Alvarez, J. (2021), "Are 15-year-olds prepared to deal with fake news and misinformation?", PISA in Focus, No. 113, OECD Publishing, Paris
- Walker, J., & Sampson, V. (2010). Argument-Driven Inquiry: An Instruction Model for Use in Undergraduate Chemistry Labs. *Paper Presented at the 2010 Annual International Conference of the National Association of Research in Science Teaching (NARST)*.
- Walker, Sampson, Grooms, Anderson and Zimmerman. (2012). Argument-Driven Inquiry in undergraduate chemistry labs: The impact on students' conceptual understanding, argument skills, and attitudes toward science. *Journal of College Science Teaching*, 41(4). 81-89.
- Walker, J., & Sampson, V. (2013). Learning to Argue and Arguing to Learn: Argument-Driven Inquiry as a Way to Help Undergraduate Chemistry Students Learn How to Construct Arguments and Engage in Argumentation During a laboratory Course. *Journal of Research in Science Teaching*, 50(5), 561-596.
- Xu, S., Shtulman, A., & Young, A. G. (2022). Can Children Detect Fake News?. *In Proceedings of the Annual Meeting of Cognitive Science Society*, 2988-2993.

ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม

TEACHER LEADERSHIP IN INSTRUCTIONAL MANAGEMENT AFFECTING THE EFFECTIVENESS
OF ACADEMIC AFFAIRS ADMINISTRATION IN SCHOOLS UNDER THE SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE NAKHON PHANOM

ศศิธร มาตชัยเคน* วันเพ็ญ นันทะศรี และ วลนิกา ฉลากบาง

Sasithorn Matchaiken*, Wanphen Nanthasri and Wannika Chalabang

สาขาวิชาการบริหารและการพัฒนาการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สกลนคร 47000

Program in Department of Educational Administration and Development,

Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon 47000, Thailand

*Corresponding Author: E-mail: sasithornmart1@gmail.com

รับบทความ 18 เมษายน 2568 แก้ไขบทความ 21 พฤษภาคม 2568 ตอบรับบทความ 23 พฤษภาคม 2568 เผยแพร่บทความ กรกฎาคม 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครู จำนวน 358 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้มีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.98 ส่วนด้านประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ มีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.99 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้กับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ มีความสัมพันธ์กันทางบวก ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้านที่มีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (X_1) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ (X_2) ด้านการเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง (X_3) และด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู (X_4) โดยสามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = -.764 + .199(X_1) + .288(X_2) + .187(X_3) + .484(X_4)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z'_y = .170(Z'_1) + .233(Z'_2) + .149(Z'_3) + .436(Z'_4)$$

และ 5) แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการมี 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านการเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง และด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้, ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ, ภาวะผู้นำครู

ABSTRACT

The objectives of this research were to investigate teacher leadership in instructional management affecting the effectiveness of academic affairs administration in schools under the Secondary Educational Service Area Office Nakhon Phanom. The sample of this study included 358 participants, selected through multi-stage sampling technique. The instrument used for data collection was a 5-rating scale questionnaire, yielding a reliability coefficient of 0.98 for teacher leadership on instructional management, and 0.99 for the effectiveness of academic affairs administration. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, Pearson's productmoment correlation coefficient and Stepwise multiple regression analysis.

The research results revealed that: 1) The teacher leadership in instructional management was overall at the highest level. 2) The effectiveness of academic affairs administration was overall at the highest level. 3) The teacher leadership in instructional management and the effectiveness of academic affairs administration were positively correlated at the 0.01 level of significance. 4) The teacher leadership in instructional management could predict the effectiveness of academic affairs administration at the 0.05 level of significance in four aspects, namely school-based curriculum development (X_1), instructional management process (X_2), teachers as change leaders (X_3) and personal and peer development (X_4). These predictive equations could be in raw and standardized scores, respectively as follows:

$$Y' = -.764 + .199(X_1) + .288(X_2) + .187(X_3) + .484(X_4)$$

$$Z'_y = .170(Z'_1) + .233(Z'_2) + .149(Z'_3) + .436(Z'_4)$$

And 5) The guidelines for developing teacher leadership in instructional management affecting the effectiveness of academic affairs administration comprise four aspects: school-based curriculum development, instructional management processes, teachers as change leaders, and self and peer development.

Keywords: Teacher Leadership in Instructional Management, Effectiveness of Academic Affairs Administration, Teacher Leadership

บทนำ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะด้านการศึกษาถือเป็นหัวใจสำคัญที่จะพัฒนาความสามารถของคน อันจะทำให้ประเทศชาติเกิดการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันกลายเป็นสังคมเศรษฐกิจที่แข่งขันกันด้วยความรู้และปัญญาที่ใช้เป็นฐานในการทำงาน โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กำหนดให้รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาสให้มีระดับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นถึงความสุข ความพึงพอใจและความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า พึ่งตนเองได้ รวมทั้งให้เยาวชนที่ขาดการดูแล มีสิทธิในการได้รับการดูแลและเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมจากรัฐ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีสาระบัญญัติที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยว่า การบริหารและการจัดการศึกษาจะต้องมีการให้บุคคลมีสิทธิเสรีภาพ และโอกาสเสมอภาคในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม, 2565, หน้า 12) การนำประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าและมีการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ มีความจำเป็นต้องเน้นความสำคัญไปที่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของคนในชาติ การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะการศึกษาช่วยเพิ่มขีดความสามารถด้านการผลิต และพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การศึกษายังช่วยลดปัญหาความยากจนจากการปรับเปลี่ยนทางวิทยาศาสตร์และนวัตกรรมทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว (นิคม ชื่นโสม, 2556, หน้า 1) ซึ่งหัวใจที่สำคัญในการบริหารสถานศึกษาคือการบริหารงานด้านวิชาการ เพราะวัตถุประสงค์ของสถาบันการศึกษาก็คือการพัฒนาการศึกษาให้

มีคุณภาพ ทั้งหมดขึ้นอยู่กับงานวิชาการทั้งสิ้น การดำเนินงานด้านวิชาการเป็นภารกิจหลักของสถาบันการศึกษา ซึ่งมีความสำคัญต่อการเติบโตและพัฒนานักเรียน เป็นตัวชี้วัดปริมาณงานของสถานศึกษา การแบ่งปันทรัพยากรให้แก่สถานศึกษา และเป็นเกณฑ์เป็นเครื่องมือในการวัดความสำเร็จในสถานศึกษา การบริหารงานวิชาการคือ ขั้นตอนการจัดการบริหารทุกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น ตั้งแต่การวางนโยบาย วางแผนการทำงานให้เป็นระบบ เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรและวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุด หากจะดูว่างานวิชาการของโรงเรียนใดเป็นอย่างไร สามารถสังเกตได้จากนักเรียนที่เรียนอยู่ในสถานศึกษานั้น ๆ ไม่ว่าสถานศึกษาจะเป็นประเภทไหนก็ตามงานวิชาการจึงถือเป็นงานที่สำคัญที่สุด (ภัทรสุดา เกิดแสง, 2563, หน้า 3)

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลด้านงานวิชาการ ได้แก่ สภาพบรรยากาศของสถานศึกษา การเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ในการสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา บทบาทของผู้นำในตำแหน่งผู้บริหาร รวมทั้งมีผลงานเป็นที่ยอมรับในการพัฒนานวัตกรรมเชิงวิชาชีพ สามารถเผยแพร่ผลงานแก่สาธารณชน ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะหรือพฤติกรรมที่แสดงออกของครูในการบริหารจัดการการเรียนการสอนที่ส่งผลให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการศึกษาเรียนรู้ (ประกอบ ต้นมูล, 2558, หน้า 61) ปัจจัยด้านครูจึงมีความสำคัญ เนื่องจากว่าครูผู้สอนมีความเข้าใจและความรู้เกี่ยวกับรายวิชาที่เปิดสอนเป็นอย่างดี เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จนบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ครูมีเทคนิคการสอนใหม่ ๆ ใช้เอกสารประกอบการสอน สื่อ อุปกรณ์ได้เหมาะสม มีการจัดกิจกรรมรูปแบบการเรียนการสอนทั้งแบบรายกลุ่มและรายบุคคลที่น่าสนใจ ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และระเบียบวินัยให้กับผู้เรียน มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนและมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เกิดสูงสุด และครูเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีประสิทธิภาพของผู้เรียน เนื่องจากครูเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญ ของระบบการศึกษาในสถานศึกษา ครูในบทบาทของผู้ดำเนินการจัดการเรียนรู้และมีบทบาทในการยกระดับคุณภาพ การศึกษาในระดับสถานศึกษา ดังนั้น จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องพัฒนาตนเองหรือได้รับการพัฒนาเพื่อให้มีคุณสมบัติที่โดดเด่นเหมาะสมทั้งทางด้านความรู้ ด้านพฤติกรรม และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น นอกเหนือจากคุณสมบัติดังกล่าวข้างต้น ครูที่ดีจำเป็นที่จะต้องมีความรู้และทักษะด้านการจัดการเรียนรู้ (อนันตดา ขาวนา, 2556, หน้า 4-5) ผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ คือ ครูที่มีการวางแผนการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งมั่นในการปรับปรุงและเสริมสร้างความสามารถของตนเอง เพื่อให้สามารถเติบโตและประสบความสำเร็จในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา ด้านความรู้และทักษะในการบริหารจัดการการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพในการวัดผลและประเมินผล การพัฒนาตนเองเพื่อเป็นเครื่องมืออาชีพ และด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม จำเป็นต้องใช้ประสบการณ์และการฝึกฝนในการนำตนเองและผู้อื่นไปสู่เป้าหมายและมาตรฐานการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (จิตติมา ไชยมหา, 2556, หน้า 18)

การยกระดับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม ยังคงเป็นเรื่องท้าทายและเป็นปัญหาสำคัญในปัจจุบัน จำเป็นที่จะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เนื่องจากการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจะส่งผลทำให้ผู้เรียนมีศักยภาพ รู้จักการพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถดำรงชีวิตในโลกได้อย่างมีความสุข จากที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่า ครูมีผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการเป็นอย่างมาก และภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ก็เป็นคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่แสดงออกของครูในการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลให้ผู้เรียนบรรลุผลสำเร็จในการเรียนรู้ ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะผู้ปฏิบัติงานครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม จึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม ว่าครูมีภาวะผู้นำด้านการจัดการเรียนรู้เป็นอย่างไร ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นสารสนเทศสำหรับครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา และบุคคลทั่วไป ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของครูในด้านการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้กับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม
4. เพื่อศึกษาอำนาจการพยากรณ์ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม
5. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์เฉพาะไว้ ดังนี้

ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถที่ครูผู้สอนได้แสดงออกทางพฤติกรรมการเป็นผู้นำ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ แสดงออกซึ่งการสร้างความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในองค์กร เพื่อพัฒนาการจัดการ เรียนรู้ให้มีคุณภาพ บรรลุเป้าหมายก่อให้เกิดพลังแห่งการเรียนรู้ ส่งเสริมความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งเป็น แบบอย่างให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งเพื่อนครูและผู้อื่นได้ ซึ่งภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้จำแนกออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง ความสามารถที่ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ โดยกำหนดจุดมุ่งหมายหลักสูตร เลือกเนื้อหาวิชา การจัดหาเอกสารประกอบการสอนไปใช้ในการจัดการ เรียนการสอนในโรงเรียน และส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของโรงเรียน

ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถที่ครูผู้สอนมีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิด การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ ศึกษาค้นคว้า วิจัยและพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้ และการเรียนการสอนให้ทันสมัย การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้โดยวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล มีความรู้ ในวิชาเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ถ่ายทอดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง โดยมีเทคนิคการสอน และจิตวิทยาที่เหมาะสมกับรายวิชาที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนร่วมงาน พัฒนา หลักสูตรและการสอน กระบวนการจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการชั้นเรียน และสามารถพัฒนาให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตาม ศักยภาพของตนเอง

ด้านการเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความสามารถที่ครูผู้สอนมีการแสดงออกถึงความสามารถใน การเป็นผู้นำด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดี การใช้อิทธิพลเชิงบวก เช่น การสร้างแรงจูงใจ การสร้างแรงบันดาลใจ และเป็นที่ ยอมรับของเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา นักเรียน ชุมชน ผู้ปกครอง สามารถปรับตัวหรือเปลี่ยนแปลงตนเอง เพื่อให้ทันกับ สถานการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีส่วนร่วมการตัดสินใจในโรงเรียนและการเป็นผู้ ประสานงานและการจัดการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ต้องการหรือเป้าหมายของหน่วยงานหรือ สถานศึกษา

ด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู หมายถึง ความสามารถที่ครูผู้สอนมีความสนใจและความมุ่งมั่นในการ พัฒนาตนเองเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง พัฒนาความรู้ความสามารถ การจัดการเรียนรู้ ภาวะผู้นำของครู มีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีการสนับสนุนและช่วยเหลือเพื่อนครูคนอื่นให้มีการพัฒนาตนเองด้วย

ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ หมายถึง ผลสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมของสถานศึกษา ซึ่งเป็นผลมาจาก ความสามารถในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาและครู ที่ดำเนินงานตามภารกิจ โดยกำหนดทิศทางและสิ่งที่คาดหวังให้ เกิดขึ้นที่โรงเรียนได้อย่างครอบคลุม อย่างเป็นระบบชัดเจน เป็นไปตามเจตนารมณ์ของปรัชญา หลักการ และแนวคิดทางการ

ศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียน มีการดำเนินงานตามเป้าหมาย มีการติดตามตรวจประเมินผลการดำเนินงาน ตลอดทั้งการปรับปรุง พัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งมีลักษณะสำคัญ 11 ประการ คือ

การวางแผนงานด้านวิชาการ หมายถึง ผลสำเร็จของโรงเรียนในการวางแผนการดำเนินงานด้านวิชาการล่วงหน้า โดยการกำหนดเป้าหมาย แนวทางการดำเนินการ ผู้รับผิดชอบงานโดยมอบหมายให้ตรงตามความรู้ความสามารถ ระยะเวลา และกำหนดทรัพยากรที่จำเป็นในการดำเนินงานวิชาการให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด มีความชัดเจน สามารถกำกับติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบสามารถตรวจสอบได้

การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา หมายถึง ผลสำเร็จของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดสอนซ่อมเสริม การจัดหาหนังสือแบบเรียน การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนโดยการจัดเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน การจัดเตรียมสื่อเทคโนโลยีแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา หมายถึง ผลสำเร็จของโรงเรียนในการที่ครูมีความรู้ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สามารถวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีการวางแผน กำหนดขั้นตอน สร้างและพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษา และการนิเทศ ติดตามการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดหาคู่มือแนวการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษามาบริการแก่ครู และการประเมินการใช้หลักสูตรและนำผลการประเมินมาพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง ผลสำเร็จของโรงเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ ความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน มีกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกระบวนการที่ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการเรียนการสอนตามสภาพจริง ให้ความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

การวัดผลและประเมินผล หมายถึง ผลสำเร็จของโรงเรียนในการติดตามผลการเรียนรู้ตามระเบียบว่าด้วยการวัดผลประเมินผลของสถานศึกษา และวัดผลประเมินผลในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างหลากหลายตามสภาพจริง ซึ่งเป็นผลการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน โดยมีการติดตามผลการเรียนรู้ตามระเบียบว่าด้วยการวัดผลประเมินผลของสถานศึกษา และวางแผนดำเนินการวัดและประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง สร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้

การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา หมายถึง ผลสำเร็จของโรงเรียนในการทำวิจัยในชั้นเรียนหรือวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับครูในการหาคำตอบเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนแต่ละคน ผลของการวิจัยสามารถใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อการตัดสินใจในการแก้ปัญหาและพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถเต็มตามศักยภาพ ครูต้องทำการวิจัย เผยแพร่ผลงานวิชาการ ส่งเสริม พัฒนางานวิจัย ให้เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ

การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ หมายถึง ผลสำเร็จของโรงเรียนในการจัดให้มีแหล่งเรียนรู้้อย่างหลากหลายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เช่น การพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน ห้องอินเทอร์เน็ตเพื่อการสืบค้นในการเรียนการสอน เป็นต้น โดยจัดระบบแหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการปรับปรุง พัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทั้งในและนอกสถานศึกษา

การนิเทศการศึกษา หมายถึง ผลสำเร็จของโรงเรียนในการให้ความช่วยเหลือ แนะนำ หรือปรับปรุงทางการศึกษาแก่บุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาเพื่อให้สามารถดำเนินงานของตนไปได้ เป็นการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา กระบวนการที่ผู้นิเทศในสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระ ครูผู้สอน ที่ผู้บริหรมอบหมาย มีการดำเนินการตามขั้นตอน คือ ต้องมีการวางแผนการนิเทศการศึกษา จัดทำแผนการนิเทศ ดำเนินการตามแผน ให้คำแนะนำ และช่วยเหลือในการจัดการเรียนการสอน ประเมินผลการนิเทศเพื่อปรับปรุงและพัฒนาบุคลากร สรุปและรายงานผลดำเนินการโดยบุคลากรภายในสถานศึกษา

การแนะแนวการศึกษา หมายถึง ผลสำเร็จของโรงเรียนในการจัดระบบงานแนะแนวและดูแลช่วยเหลือ นักเรียน ดูแล กำกับ นิเทศ ติดตามและสนับสนุนการดำเนินงานแนะแนวและดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีระบบ มีการจัด ส่งเสริม และพัฒนาให้ครูได้รับความรู้เพิ่มเติมในเรื่องจิตวิทยาและการแนะแนวและดูแลช่วยเหลือ จัดอบรมการชี้แนะทางการ ให้ความรู้ และการส่งเสริมให้ครูในโรงเรียนจัดทำข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง ผลสำเร็จของโรงเรียนในการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ การวางแผนการพัฒนากระบวนประกันคุณภาพภายใน และการตรวจสอบการพัฒนากระบวนประกันคุณภาพภายใน และผลการ ประเมินภายนอก โรงเรียนต้องจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งจะต้องจัดทำดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปี เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การ พัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก และ

การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี หมายถึง ผลสำเร็จของโรงเรียนในการส่งเสริมให้สถานศึกษาผลิต พัฒนา และใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา มีการจัดอบรมเพื่อพัฒนาสื่อและนวัตกรรมทางการศึกษา จัดแหล่งเรียนรู้ ภายในแหล่งเรียนรู้ภายนอก และจัดให้วิทยากรจากภายนอกสถานศึกษาเข้ามาให้ความรู้ในการจัดทำและพัฒนาสื่อเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา นำเอาแนวคิดวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการสนับสนุนการเรียนการสอน และมีการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพ

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ หมายถึง วิธีการหรือข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยนำผลการวิจัยภาวะผู้นำครูด้าน การจัดการเรียนรู้ที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการได้ มากำหนดเป็นแนวทางพัฒนา โดยทำร่างแนวทาง พัฒนาไปเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน พิจารณาให้ความเห็นชอบ และให้ข้อเสนอแนะ จากนั้นจึงสรุปในรูปตารางแจกแจง ความถี่และแบบสัมภาษณ์ แล้วนำเสนอเป็นแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนมต่อไป

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

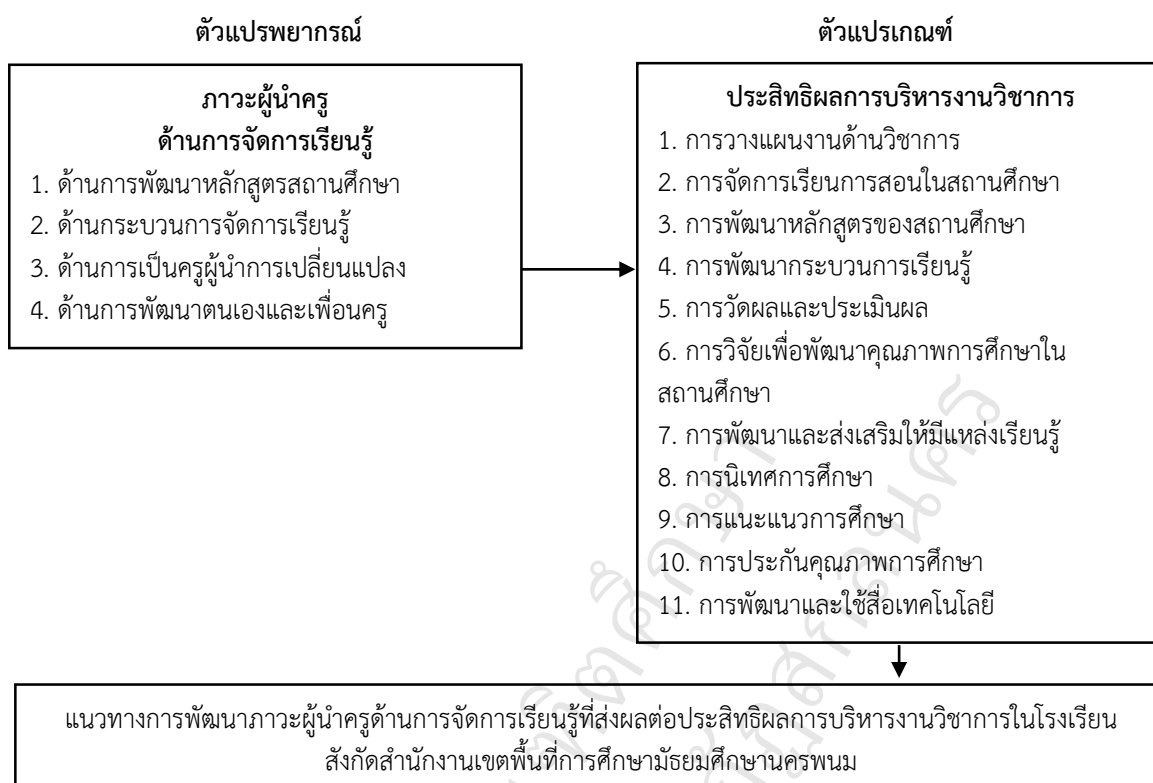
ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ ใช้แนวคิดของ รุติมา ไชยมหา (2556); รังสรรค์ สุทรมย์ (2556); อนันดา ชาวนา (2556); ศิริพร กุลสานต์ (2557); ประภาดา คนคล่อง (2560); จิรวดี ทวีโชติ (2561); ชลนิดา ทารจิต (2562); ปิยณัฐ วงศ์เครือศรี (2562); สิริกร ไชยราช (2562); สร้อยสุตา กรีน (2563); Collett Bloom (2005); Richard Jones (2010) แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านการเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง และ 4) ด้านการพัฒนา ตนเองและเพื่อนครู

2. ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ ใช้แนวคิดของ หนึ่งฤทัย หาธรรม (2553); อัญชลี ทาทอง (2555); นิคม ชันโสม (2556); จิรวรรณ อังศุขาลวงส์ (2557); ทศพร จันทรมหา (2558); ราตรี สอนดี (2559); นิรมล เตณชธิกุล (2561); ชลนิชา ศิลาพงษ์ (2564); สรเพชญ ไตรรงค์ (2564); ไชยา หานุกาพ (2564) แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบของ ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย 11 ด้าน ดังนี้ 1) การวางแผนงานด้านวิชาการ 2) การจัดการเรียนการสอน ในสถานศึกษา 3) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 4) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 5) การวัดผลและประเมินผล 6) การ วิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 7) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 8) การนิเทศการศึกษา 9) การ แนะแนวการศึกษา 10) การประกันคุณภาพการศึกษา และ 11) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม ผู้วิจัยสรุปเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็น 2 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาความสัมพันธ์และอำนาจพยากรณ์ของภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 การศึกษาความสัมพันธ์และอำนาจพยากรณ์ของภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม ปีการศึกษา 2567 จำนวน 2,061 คน โดยจำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 51 คน ครู จำนวน 2,010 คน จากทั้งหมด 51 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan อ้างถึงใน วาโรเพ็งสวัสดิ์ (2551, หน้า 191) จำนวน 322 คน ซึ่งเป็นเกณฑ์ขั้นต่ำ แต่ผู้วิจัยจะใช้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 358 คน ซึ่งได้มาจากวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling)

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางพัฒนา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ และประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารโรงเรียนและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพตำแหน่ง

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม ลักษณะของแบบสอบถามเป็น แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.40-0.87 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.98

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม ลักษณะของแบบสอบถามเป็น แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.34-0.89 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.99

ระยะที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการหาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดเลือกตอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย และข้อเสนอแนะโดยนำตัวแปรพยากรณ์ที่มีอำนาจพยากรณ์ต่อตัวแปรเกณฑ์มาสร้างแบบสัมภาษณ์ เกณฑ์การตัดสินคือเห็นด้วยร้อยละ 80 ขึ้นไป

3. วิธีรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยเสนอคำร้องต่อสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ทำหนังสือเพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมด้วยแบบสอบถามถึงโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ โดยแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างเป็นรายสถานศึกษาตามจำนวนที่กำหนด จากนั้นเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมดมาวิเคราะห์ต่อไป

ระยะที่ 2 นำร่างแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน พิจารณา จากนั้นจึงนำผลเสนอในรูปตารางแจกแจงความถี่และร้อยละ ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาแนวทางการพัฒนา จำนวน 5 คน

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ หาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of item objective congruence) ของแบบสอบถาม หาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability)
3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Stepwise Multiple Regression Analysis) ได้แก่ การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย และการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม

ตาราง 1 ระดับภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม โดยรวม

ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้	ค่าสถิติ		การแปลความ	ลำดับที่ ค่าเฉลี่ย
	$\bar{x}$	S.D.		
1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.73	0.16	มากที่สุด	3
2. กระบวนการจัดการเรียนรู้	4.74	0.14	มากที่สุด	2
3. การเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง	4.77	0.15	มากที่สุด	1
4. การพัฒนาตนเองและเพื่อนครู	4.70	0.17	มากที่สุด	4
รวมเฉลี่ย	4.74	0.14	มากที่สุด	-

จากตาราง 1 ระดับภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.74$, S.D. = 0.14) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง กระบวนการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม

ตาราง 2 ระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม โดยรวม

ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ	ค่าสถิติ		การแปลความ	ลำดับที่ ค่าเฉลี่ย
	$\bar{x}$	S.D.		
1. การวางแผนงานด้านวิชาการ	4.69	0.18	มากที่สุด	7
2. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	4.73	0.21	มากที่สุด	3
3. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา	4.74	0.19	มากที่สุด	2
4. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.72	0.17	มากที่สุด	4
5. การวัดผลและประเมินผล	4.69	0.41	มากที่สุด	8
6. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา	4.66	0.25	มากที่สุด	10
7. การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้	4.70	0.24	มากที่สุด	5
8. การนิเทศการศึกษา	4.75	0.20	มากที่สุด	1
9. การแนะแนวการศึกษา	4.64	0.25	มากที่สุด	11
10. การประกันคุณภาพการศึกษา	4.69	0.20	มากที่สุด	9
11. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี	4.70	0.20	มากที่สุด	6
รวมเฉลี่ย	4.70	0.18	มากที่สุด	-

จากตาราง 2 ระดับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.70$, S.D. = 0.18) โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ การนิเทศการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี การวางแผนงานด้านวิชาการ การวัดผลและประเมินผล การประกันคุณภาพการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา และการแนะแนวการศึกษา ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้กับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม

ตาราง 3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้กับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X _X	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y ₅	Y ₆	Y ₇	Y ₈	Y ₉	Y ₁₀	Y ₁₁	Y _Y
X ₁	1																
X ₂	.785**	1															
X ₃	.589**	.674**	1														
X ₄	.891**	.800**	.562**	1													
X _X	.925**	.914**	.787**	.923**	1												
Y ₁	.894**	.821**	.588**	.930**	.915**	1											
Y ₂	.670**	.676**	.398**	.723**	.698**	.784**	1										
Y ₃	.728**	.682**	.611**	.755**	.784**	.825**	.672**	1									
Y ₄	.759**	.718**	.538**	.766**	.786**	.769**	.640**	.608**	1								
Y ₅	.472**	.767**	.425**	.497**	.525**	.521**	.519**	.608**	.407**	1							
Y ₆	.620**	.638**	.616**	.658**	.712**	.687**	.584**	.725**	.639**	.704**	1						
Y ₇	.674**	.641**	.540**	.698**	.721**	.684**	.555**	.699**	.670**	.533**	.638**	1					
Y ₈	.435**	.629**	.598**	.649**	.707**	.687**	.547**	.724**	.625**	.637**	.885**	.602**	1				
Y ₉	.705**	.719**	.402**	.749**	.728**	.807**	.725**	.623**	.808**	.439**	.608**	.582**	.545**	1			
Y ₁₀	.726**	.669**	.475**	.730**	.735**	.735**	.645**	.611**	.706**	.564**	.603**	.478**	.510**	.727**	1		
Y ₁₁	.715**	.694**	.527**	.702**	.744**	.755**	.629**	.588**	.721**	.485**	.530**	.485**	.477**	.754**	.750**	1	
Y _Y	.825**	.801**	.628**	.855**	.878**	.897**	.802**	.847**	.819**	.761**	.856**	.767**	.807**	.830**	.812**	.783**	1

จากตาราง 3 ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้กับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม มีความสัมพันธ์กันทางบวก ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r_{xy} = .878$)

4. ผลการวิเคราะห์อำนาจการพยากรณ์ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่มีอำนาจในการพยากรณ์ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม โดยรวม

ชื่อตัวแปร	R	R ²	Adj R ²	b	S.E.	β	t	Sig.
ด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู (X ₄)	.853 ^a	.728	.727	.484	.063	.436	7.654**	.000
ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ (X ₂)	.794 ^a	.630	.629	.288	.052	.233	5.568**	.000
ด้านการพัฒนาหลัก สูตรสถานศึกษา (X ₁)	.823 ^a	.678	.677	.199	.065	.170	3.060**	.002
ด้านการเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง (X ₃)	.638 ^a	.407	.406	.187	.040	.149	4.707**	.000
R = .890 R ² = .792								
S.E.est = .084 R ² adj = .790								

จากตาราง 4 ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้านที่มีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มี 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (X₁) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ (X₂) ด้านการเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง (X₃) และด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู (X₄) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .890 ตัวแปรพยากรณ์ ทั้ง 4 ตัวแปร ร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนได้ร้อยละ 79.20 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ เท่ากับ .084 โดยสามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = -.764 + .199(X_1) + .288(X_2) + .187(X_3) + .484(X_4)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z'_Y = .170(Z'_1) + .233(Z'_2) + .149(Z'_3) + .436(Z'_4)$$

5. ผลการวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม

ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้	ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ		สรุปผล
	มีอำนาจพยากรณ์	ไม่มีอำนาจพยากรณ์	
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	✓	-	ควรพัฒนา
2. ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้	✓	-	ควรพัฒนา
3. ด้านการเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง	✓	-	ควรพัฒนา
4. ด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู	✓	-	ควรพัฒนา

จากตาราง 5 แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านการเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง และด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู โดยมี 51 แนวทางการพัฒนา

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า คุณลักษณะครูที่ดีนั้น ครูผู้สอนต้องแสดงออกทางพฤติกรรมการเป็นผู้นำที่ดีในการช่วยเหลือผู้อื่นในการเรียนรู้และจัดการศึกษา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ต้องแสดงออกซึ่งการสร้างความสัมพันธ์กับสิ่งที่มีอิทธิพลต่อกันและกันในองค์กร พัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ บรรลุเป้าหมายก่อให้เกิดพลังในการค้นพบสิ่งใหม่ ๆ ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีขึ้น เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับคนอื่น เช่น เพื่อนครู เพื่อให้พวกเขาเรียนรู้วิธีทำในสิ่งที่ถูกต้อง การใช้สิทธิพลเชิงบวก เช่น การสร้างแรงจูงใจ การสร้างแรงบันดาลใจ และเป็นที่ยอมรับ สามารถปรับตัวหรือเปลี่ยนแปลงตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จึงเป็นที่ยอมรับว่าเป็นบุคคลที่มีความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ มีส่วนร่วมการตัดสินใจในโรงเรียนและการเป็นผู้ประสานงานและการจัดการเพื่อให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ต้องการหรือเป้าหมายของหน่วยงานหรือสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ จิรวดี ทวีโชติ (2561, หน้า 10) ที่ระบุว่า การที่ครูแสดงบทบาทเป็นผู้นำในการจัดการเรียนรู้อย่างชัดเจนส่งผลให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมาย และยังเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเพื่อนครูและสมาชิกในชุมชน ซึ่งทำให้ได้รับการยอมรับและชื่นชมจากทุกคน

2. ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ความสำเร็จในการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา ซึ่งเกิดจากความสามารถในการบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่ดำเนินงานตามภารกิจ โดยการกำหนดทิศทางและความคาดหวังที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ครอบคลุมและเป็นระบบในโรงเรียน สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของปรัชญา หลักการ และแนวคิดทางการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียน มีการดำเนินงานตามเป้าหมายที่กำหนด พร้อมทั้งมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการปรับปรุงและพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ ชลนิชา ศิลพงษ์ (2564, หน้า 18) ที่ระบุว่า ความสำเร็จที่เห็นได้ชัดในโรงเรียนเกิดจากความสามารถในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสามารถกำหนดทิศทางและความคาดหวังให้เกิดขึ้นในโรงเรียนได้อย่างครอบคลุมและเป็นระบบ โดยมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนทำให้เกิดความพึงพอใจ ส่งผลให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาผู้เรียน ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด มีเจตคติที่ดี สามารถปรับตัว แก้ปัญหา และบูรณาการองค์ความรู้ต่าง ๆ เพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับ จิรวรรณ อังศุขาลวงศ์ (2557, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด

เทศบาลทุ่งสง พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลทุ่งสง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้กับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม มีความสัมพันธ์กันทางบวก ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.878 ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับสมมติฐาน “ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้กับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม มีความสัมพันธ์กันทางบวก” ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสนับสนุนประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา สามารถตั้งค่า วัตถุประสงค์ แผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิสัยทัศน์ในสถานศึกษา ภาวะผู้นำครูจึงส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จีรพรรณ อังศุขาลวงศ์ (2557, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลทุ่งสง พบว่า ภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลทุ่งสง ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้านที่มีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มี 4 ตัว คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านการเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง และด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู ตัวแปรพยากรณ์ ทั้ง 4 ตัวแปร ร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน ได้ร้อยละ 78.50 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ .087 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ว่า “ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้มีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม” ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารงานวิชาการคือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การวัดผลและประเมินผล รวมถึงการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมต่าง ๆ และเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการส่งเสริม สนับสนุนการศึกษา และงานวิจัยให้กับบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันการศึกษาอื่น และด้านการบริหารจัดการการเรียนการสอน ครูจึงเป็นบุคลากรในสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทและความรับผิดชอบที่สำคัญยิ่งในงานทางวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระยุทธ แสงไชย (2564, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำครูที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำครูมีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ได้แก่ ด้านการเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง ด้านการเป็นผู้นำการจัดการเรียนการสอน ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนา และด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 77.6 และ มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์เท่ากับ $\pm .21506$

5. ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านการเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง และด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู โดยมีแนวทางการพัฒนารวมทั้งสิ้น 51 แนวทาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูเป็นบุคคลที่สำคัญในการสนับสนุนประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน เป็นผู้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของโรงเรียน สามารถระบุ วัตถุประสงค์ แผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา ภาวะผู้นำของครูมีผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานด้านวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิรมล เตชฉนิชกุล (2561, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำครูและประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครพนม เขต 21 พบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำครูและประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครพนม เขต 21 ได้แก่ 1. แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านวุฒิภาวะความเป็นผู้ใหญ่ที่เหมาะสมกับความเป็นครู สรุปแนวทางการพัฒนาได้ ดังนี้ 1) ประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออกต่อถึงผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง และมีความรับผิดชอบต่อนตนเองและส่วนรวม 2) ให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าในความคิดเห็นหรือผลงาน พร้อมทั้งให้เกียรติผู้อื่น และ 3) เปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมของผู้อื่นให้เกิด

ความผูกพันและความมุ่งมั่นต่อเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน 2. แนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ ด้านการพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น สรุปแนวทางการพัฒนาได้ ดังนี้ 1) วิเคราะห์กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดทำไว้ 2) วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อกำหนดจุดเน้น 3) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาและชุมชน และ 4) จัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้านที่มีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้าน	ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	1. การวางแผนงานด้านวิชาการ
2. ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้	2. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา
3. ด้านการเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง	3. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา
4. ด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู	4. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
	5. การวัดผลและประเมินผล
	6. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
	7. การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
	8. การนิเทศการศึกษา
	9. การแนะแนวการศึกษา
	10. การประกันคุณภาพการศึกษา
	11. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี

การวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม พบว่า ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้านที่มีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม มี 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านการเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง และด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู องค์ประกอบของภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ทั้ง 4 ด้าน เป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนโรงเรียนไปสู่ประสิทธิผลสูงสุด ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปประยุกต์ใช้ตามบริบทของโรงเรียนได้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดของโรงเรียน นอกจากนี้ยังได้รับข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นสำคัญที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน และสามารถเห็นแนวทางที่ชัดเจนในทางปฏิบัติอีกด้วย

สรุป

ผลการวิจัย 1) องค์ประกอบของภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านการเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง และด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู องค์ประกอบประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ มี 11 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการแนะแนวการศึกษา ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี 2) ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด 3) ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด 4) ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้กับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม มีความสัมพันธ์กันทางบวก ในระดับสูง 5) ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ด้านที่มีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มี 4 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านการเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง และด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู พยากรณ์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการเท่ากับ .89 มีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 79.20 6) แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านการเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง และด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู โดยมี 51 แนวทางการพัฒนา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยทำให้ทราบองค์ประกอบของภาวะผู้นำครูด้านการจัดการและประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม ซึ่งครูผู้สอนสามารถใช้เป็นประเด็นในการตรวจสอบตนเอง และหาทางพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้และประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ของตนเองต่อไป

1.2 ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการเป็นครูผู้นำการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น ในการพัฒนาครูผู้สอนควรมีความสามารถในการเป็นผู้นำด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดี ใช้อิทธิพลเชิงบวก และเป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา นักเรียน ชุมชน ผู้ปกครอง สามารถปรับตัวหรือเปลี่ยนแปลงตนเอง เพื่อให้ทันกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีส่วนร่วมการตัดสินใจในโรงเรียนและการเป็นผู้ประสานงานและการจัดการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ต้องการหรือเป้าหมายของหน่วยงานหรือสถานศึกษา

1.3 ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิผลการบริหารงานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การนิเทศการศึกษา ดังนั้น ในการพัฒนาโรงเรียนควรให้ความสำคัญช่วยเหลือ แนะนำ หรือปรับปรุงทางการศึกษาแก่บุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา เพื่อให้สามารถดำเนินงานของตนไปได้ เป็นการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา กระบวนการที่ผู้นิเทศในสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มสาระ ครูผู้สอน ที่ผู้บริหารมอบหมาย มีการดำเนินการตามขั้นตอนคือต้องมีการวางแผนการนิเทศการศึกษา จัดทำแผนการนิเทศ ดำเนินการตามแผน ให้คำแนะนำ และช่วยเหลือในการจัดการเรียนการสอน ประเมินผลการนิเทศเพื่อปรับปรุงและพัฒนาบุคลากร สรุปและรายงานผลดำเนินการโดยบุคลากรภายในสถานศึกษา

1.4 ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม มีจำนวน 4 ด้าน โดยตัวแปรที่มีอำนาจพยากรณ์ดีที่สุด คือ ด้านการพัฒนาตนเองและเพื่อนครู ดังนั้น ครูผู้สอนต้องเป็นผู้ที่ใฝ่รู้ ใฝ่เรียนแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองและวิชาชีพ อยู่เสมอ ช่วยเหลือส่งเสริมเพื่อนครูในการพัฒนาตนเอง และถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ทางวิชาชีพให้เพื่อนครูอยู่เสมอ พัฒนาตนเองตามเทคโนโลยีในยุคปัจจุบันและสามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่ปรึกษาและช่วยเหลือเพื่อนครูในการพัฒนาทักษะเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย รับฟังคำแนะนำเพื่อวางแผนการพัฒนาตนเองอย่างรอบด้าน แสวงหาแนวทางพัฒนาให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพครูอย่างสม่ำเสมอ มีเครือข่ายในการพัฒนาวิชาชีพ ที่สามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม

2.2 ควรศึกษาคุณลักษณะส่วนบุคคลของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาครูผู้สอน

2.3 ควรมีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม

2.4 ควรศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ โดยเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระหว่างสภาพที่เป็นจริง และสภาพที่คาดหวังในทัศนะของครูและบุคลากรในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม

2.5 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและปัญหาการแนะแนวการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- จิรวดี ทวีโชติ. (2561). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 22. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- จิรวรรณ อังศุขาลวงศ์. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองทุ่งสง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยนครศรีธรรมราช.
- ชลนิชา ศิลาพงษ์. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ชลนิตา หารจิต. (2562). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ไชยา หานภาพ. (2564). การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- จิตติมา ไชยมหา. (2556). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ ค.ด. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ทัศพร จันทรมหา. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. วิทยานิพนธ์ ค.ม. ร้อยเอ็ด: มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- นิคม ชันโสม. (2556). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบางกาฬ. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- นิรมล เฒ่นักรกุล. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำครูและประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ประกอบ ต้นมูล. (2558). การพัฒนารูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพด้านวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ประภาดา คนคลอง. (2560). การพัฒนาภาวะผู้นำครูเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 : กรณีโรงเรียนอนุบาลคำชะอี. วิทยานิพนธ์ ค.ด. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ปิยณัฐ วงศ์เครือศรี. (2562). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในยุคไทยแลนด์ 4.0 ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 11. วิทยานิพนธ์ ค.ด. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ภัทรสุดา เกิดแสง. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของครูผู้สอนกับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ราตรี สอนดี. (2559). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- รังสรรค์ สุทาร์มย์. (2556). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านการบริหารจัดการเรียนรู้ โรงเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ ค.ด. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- วีระยุทธ แสงไชย. (2564). *ภาวะผู้นำครูที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ศิริพร กุลคานต์. (2557). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. วิทยานิพนธ์ ค.ด. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สรรเพชญ ไตรรงค์. (2564). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สร้อยสุตา กรีน. (2563). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11*. วิทยานิพนธ์ ค.ด. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สิริกร ไชยราช. (2562). *การพัฒนาแบบแผนการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11*. วิทยานิพนธ์ ค.ด. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม. (2565). *แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ระยะ 3 ปี : ปี 2563-2565 ฉบับทบทวน ปีงบประมาณ 2565*. นครพนม: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม.
- หนึ่งฤทัย หาดธรรม. (2553). *ปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยนครสวรรค์.
- อนันตา ขาวนา. (2556). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขตตรวจราชการที่ 11*. วิทยานิพนธ์ ค.ด. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อัญชลี ทาทอง. (2555). *ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพของระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเทศบาล ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- Collett Madelein Bloom. (2005). *Leadership Effectiveness and Instructional Supervision: the case of the failing twin*. New York: McGraw-Hill.
- Richard Jones. (2010). *Instructional Leadership: Quadrant D Leadership Practices*. New York: McGraw-Hill.

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1

COMPETENCY OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND WORK MOTIVATION OF TEACHERS UNDER YALA
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

วราพร ยิ่งสมาน* จรุณี เก้าเอี้ยน และ พิมพ์ปิวิณ์ สุวรรณโณ

Waraporn Yingsaman*, Jarunee Kao-ian and Pimpapawee Suwanno

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จังหวัดยะลา 95000

Program in Educational Administration, Faculty of Education, Yala Rajabhat University,
Yala 95000, Thailand

*Corresponding Author: E-mail: yingsmanwraphr@gmail.com

รับบทความ 20 มีนาคม 2568 แก้ไขบทความ 6 พฤษภาคม 2568 ตอรับบทความ 23 พฤษภาคม 2568 เผยแพร่บทความ กรกฎาคม 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู 3) เปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตัวแปรเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา 4) เปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู จำแนกตามตัวแปรเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา และ 5) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 324 คน ได้มาด้วยการใช้ตารางสำเร็จรูปของยามานะ สุ่มแบบชั้นภูมิโดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นเกณฑ์ และทำการสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีจับสลากแบบไม่คืนกลับ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.935 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที อิสระ การทดสอบค่าเอฟ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ระดับมาก 2) ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3) เปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตัวแปรเพศ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษาโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนตัวแปรตำแหน่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 4) เปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู จำแนกตามตัวแปรเพศและตำแหน่ง โดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนตัวแปรประสบการณ์การทำงานและขนาดของสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 5) ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงเท่ากับ 0.811 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา, แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู, ปัจจัยส่วนบุคคล,
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1

ABSTRACT

The research aimed to: 1) examine the level of school administrators' competency, 2) explore the level of teachers' work motivation, 3) compare school administrators' competency, classified by gender, positions, work experience, and school sizes, 4) compare teachers' work motivation, classified by gender, positions, work experience, and school sizes, and 5) determine the correlation between school

administrators' competency and teachers' work motivation under Yala Primary Educational Service Area Office 1. The sample consisted of 324 participants, including school administrators and teachers, selected through Yamane's Table. A stratified random sampling method was also employed based on school sizes, followed by a simple random sampling method without replacement. The research instrument was a set of questionnaires with a reliability value of 0.935. Data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, and independent samples t-test, F-Test, and Pearson's product-moment correlation coefficient.

The research findings revealed the following: (1) the school administrators' competency was overall at a high level, (2) the teachers' work motivation was overall at a high level, (3) no significant differences were found in school administrators' competency based on gender, work experience, and school sizes, while a significant difference was observed based on participants' positions at the 0.05 significance level, (4) no significant differences were found in teachers' work motivation based on gender and positions, whereas statistically significant differences were observed at the 0.05 significance level in terms of work experience and school sizes, and (5) a strong positive correlation ($r = 0.811$) was found between school administrators' competency and teachers' work motivation at the 0.01 significance level.

Keywords: Competency of School Administrators, Work Motivation on Teachers' Performance, Personal Factor, Yala Primary Educational Service Area Office 1

บทนำ

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของบุคลากรนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสถานศึกษา เมื่อครูปฏิบัติงานโดยใช้ความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ทำงานจนประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ได้รับการยกย่องชมเชยจากผู้บริหารและเพื่อนร่วมงานในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ ได้รับมอบหมายงานจากผู้บริหารให้มีส่วนร่วมในการเป็นคณะทำงาน หรือเข้าร่วมในการประชุมต่าง ๆ ได้ร่วมวางแผน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ปัญหา และเสนอความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ ต่อองค์กร รวมทั้งได้รับการพิจารณาความดีความชอบ การเลื่อนขั้น วิทยฐานะที่ยุติธรรม และเลื่อนไปสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น ตามความเหมาะสมของบุคคล ส่งผลให้ครูเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน (กาญจนา พรัดขำ, 2565, หน้า 140) สอดคล้องกับ ทฤษฎีแรงจูงใจของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg, 1959, pp. 113–115) ที่กล่าวว่า ปัจจัยจูงใจเป็นปัจจัยที่นำไปสู่ทัศนคติในทางบวก เพราะเมื่อทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในปัจจัยต่าง ๆ ก็ทำให้เกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร ผู้บริหารจึงต้องทำให้ครูรู้สึกเห็นความสำคัญเห็นคุณค่าของตนเองว่าเป็นส่วนหนึ่งในความสำเร็จขององค์กร

ผู้บริหารทางการศึกษาจึงต้องเป็นบุคคลที่มีความรอบรู้ มีความรู้ความสามารถ หรือเป็นผู้ที่มีสมรรถนะ (Competency) ที่สามารถแสดงออกในเชิงพฤติกรรมเพื่อเป็นต้นแบบในการนำพาสถานศึกษาไปในทิศทางที่สอดคล้องกับเป้าหมาย และความคาดหวังของสังคม (รัชตฤต ธรรมวรรณ, 2565, หน้า 724) จากการศึกษาของ สุกญา ปันทอง และคณะ (2562, หน้า 38–39) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษายังขาดความรู้ ความเข้าใจด้านการศึกษา และด้านการบริหารทั่วไป นโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษายังขาดความชัดเจน และขาดความต่อเนื่อง ไม่ได้จัดโครงสร้างรองรับงานด้านการศึกษา ขาดระบบสารสนเทศเพื่อการศึกษาที่ทันสมัย และเป็นประโยชน์ ต่อการวางแผนและการบริหารจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ขาดทักษะในการเป็นผู้นำการใช้หลักสูตร ขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดทำหลักสูตร และขาดทักษะการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ ขาดแคลนสื่ออุปกรณ์ การเรียน การสอน และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่เหมาะสม และพบว่า ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 ซึ่งอยู่ในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทั้งด้านภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม ขาดทักษะที่จำเป็นในการใช้เทคโนโลยี ขาดเครือข่ายและประสบการณ์ในการนำเทคโนโลยีมาพัฒนานวัตกรรม การสอน และมีอัตราครูต่อนักเรียนไม่เพียงพอโดยเฉพาะโรงเรียนขนาดใหญ่ นอกจากนี้นักเรียนที่ขาดแคลนและด้อยโอกาสมีจำนวนมาก ทำให้ขาดอุปกรณ์การเรียน ชุดเครื่องแบบนักเรียนไม่เพียงพอ ตลอดจนปัญหาหนี้สินครูซึ่งกระทบต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน (แผนปฏิบัติการประจำปี พ.ศ. 2567 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1 จึงได้กำหนดจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อสนับสนุนด้านอัตรากำลังครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เพียงพอต่อความต้องการในการบริหารจัดการตามบทบาทหน้าที่ พัฒนาและยกระดับคุณภาพผู้อำนวยการสถานศึกษาและรองผู้อำนวยการสถานศึกษา ให้มีความรู้ความสามารถ มีความเหมาะสมทั้งด้านคุณวุฒิ วัยวุฒิ และมีภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นนักบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ โดยยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ และเพื่อสร้างขวัญกำลังใจและยกย่องเชิดชูเกียรติแก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสังกัดในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความวิริยะอุตสาหะตามจรรยาบรรณวิชาชีพ (รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1, 2566) จากจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารที่มีสมรรถสูง จะทำให้เกิดแรงจูงใจไม่สั่นไหวในการปฏิบัติงานของบุคลากร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารมีส่วนกระตุ้นให้ครูแสดงพฤติกรรมการทำงานให้เป็นเลิศ โดยไม่มีการบังคับ มีการยกย่อง สนับสนุน ชื่นชมครู (สุจิตรา พันธศรี, 2559, หน้า 119) สำหรับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น การสูญเสียชีวิตของครู และบุคลากรทางการศึกษา จากเหตุการณ์ลอบทำร้ายครู ทำให้ครูได้รับผลกระทบด้านจิตใจ ครูรู้สึกไม่มั่นใจ รู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ทำให้ครูขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน (พิชญประไพ ทิพาการเกียรติ และคณะ, 2562, หน้า 204)

จากสภาพความเป็นมาความสำคัญดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู จึงสนใจที่จะศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1 เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1 ผลที่ได้รับจากการศึกษาสามารถนำไปปรับใช้ในการบริหารงานในสถานศึกษา ใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมการปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพภายในหน่วยงาน ทำให้ครูมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้องค์กรเจริญก้าวหน้าต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1
2. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1
3. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1 จำแนกตามตัวแปรเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา
4. เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1 จำแนกตามตัวแปรเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา
5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1

นิยามศัพท์เฉพาะ

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง พฤติกรรมหรือคุณสมบัติของผู้บริหารสถานศึกษาในการทำงานที่สะท้อนถึงความรู้ ทักษะ และความสามารถที่โดดเด่น รวมถึงทัศนคติและลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล ซึ่งสามารถสังเกตได้จากการปฏิบัติงานจริง เมื่อบุคคลนั้นสามารถบรรลุเป้าหมายในหน้าที่การงานได้อย่างยอดเยี่ยม และมีผลการทำงานที่โดดเด่นเหนือผู้อื่นในองค์กร ซึ่งอาจเกิดจากพรสวรรค์ หรือจากการพัฒนาผ่านประสบการณ์การทำงาน และการฝึกอบรม

การมุ่งผลสัมฤทธิ์ หมายถึง การบริหารโดยมุ่งเน้นผลลัพธ์หรือความสัมฤทธิ์ผลเป็นหลัก ใช้ระบบการประเมินผลงานที่อาศัยตัวบ่งชี้เป็นตัวสะท้อนผลงานให้ออกมาเป็นรูปธรรมต่อสาธารณะเพื่อการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น อาศัยมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มีคุณภาพถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ มีความคิด ริเริ่ม สร้างสรรค์ โดยมีการวางแผนกำหนดเป้าหมาย ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน และปรับปรุง พัฒนาประสิทธิภาพและผลงานอย่างต่อเนื่อง

การบริการที่ดี หมายถึง การที่ผู้ให้บริการตั้งใจให้บริการ เอาใจใส่ สนับสนุน ช่วยเหลือ ในการให้บริการ ทำให้ผู้รับบริการเกิดความประทับใจและมีความพึงพอใจต่อการให้บริการโดยแสดงออกจากการทำงานที่ยิ้มแย้ม แจ่มใส มีอารมณ์รื่นเริง และสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการปรับปรุงระบบการให้บริการอยู่เสมอ

ทำให้การทำงานด้านการบริการมีประสิทธิภาพ สังเกตได้จากผู้รับบริการที่มีความสุข ความพึงพอใจ และได้รับผลประโยชน์อย่างเต็มที่จากการรับบริการจนกลับมาใช้บริการซ้ำอีก

การพัฒนาตนเอง หมายถึง กระบวนการในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และสร้างทักษะใหม่ ๆ ซึ่งเป็นทักษะที่ช่วยเพิ่มโอกาส ในการประสบความสำเร็จ โดยมีการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ ติดตามองค์ความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในวงวิชาการเพื่อพัฒนางาน จนทำให้ตนเองเกิดทักษะ ตระหนักรู้ในตนเอง เกิดการนับถือยอมรับตนเอง และเต็มเต็มความปรารถนาของตนเอง ประกอบด้วยการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยการเข้าประชุมทางวิชาการอบรมสัมมนา หรือวิธีการอื่น ๆ การรวบรวมและประมวลความรู้ในการพัฒนาองค์กร และวิชาชีพ และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านวิชาการในหมู่เพื่อนร่วมงาน

การทำงานเป็นทีม หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีการทำงานร่วมกันของสมาชิกที่มากกว่าหนึ่งคน ซึ่งแต่ละคนมีความสนใจและความคิดเห็นส่วนตัว มีการแสดงออกของความสามัคคี และทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อวัตถุประสงค์และค่านิยมขององค์กร มีการวางแผนการทำงานร่วมกัน ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุน เสริมแรง ให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมงาน การปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นหรือแสดงบทบาทผู้นำ ผู้ตามได้อย่างเหมาะสม ประกอบด้วย 4 ตัวบ่งชี้ คือ 1) การให้ความร่วมมือช่วยเหลือสนับสนุนเพื่อนร่วมงาน 2) การแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างเหมาะสม 3) การปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และกลุ่มคนที่หลากหลาย และ 4) การเสริมแรงให้กำลังใจส่งเสริมสนับสนุนเพื่อนร่วมงานในการปฏิบัติงาน

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู หมายถึง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 อันเป็นผลมาจากปัจจัยหรือองค์ประกอบต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานที่ตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคล ทั้งทางร่างกาย และจิตใจ ได้อย่างเหมาะสม

ความสำเร็จในการทำงาน หมายถึง การที่ครูสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้เสร็จสิ้นประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ อีกทั้งยังสามารถให้คำชี้แจงที่ถูกต้อง และสามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างสำเร็จตามกำหนด สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับงาน และรู้จักป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้น และรู้สึกภูมิใจเมื่อผู้บังคับบัญชาพึงพอใจในผลงาน ทำให้ครูเกิดความรู้สึกรักงานและมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้นในครั้งต่อไป

การได้รับการยอมรับนับถือ หมายถึง การที่ครูได้รับการชื่นชมและไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชา ครูในโรงเรียนเดียวกัน รวมถึงบุคคลอื่น ๆ โดยอาจแสดงออกมาในรูปแบบของการแสดงความยินดี การได้รับความไว้วางใจ ความเชื่อถือ การให้กำลังใจ หรือการยกย่องชมเชยจากภายในองค์กร รวมถึงการมีความภาคภูมิใจในอาชีพ การได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน และการมีเกียรติในวิชาชีพ ครูยังสามารถได้รับการยอมรับจากบุคคลภายนอกที่เข้ามาขอคำปรึกษา การได้รับการยอมรับมักจะเกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการทำงานและผลลัพธ์ที่ดีที่ได้จากการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ หมายถึง งานที่ครูปฏิบัติอยู่ โดยมีการกำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน โดยต้องเป็นงานที่น่าสนใจ มีความท้าทาย ต้องอาศัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หากได้รับการมอบหมายงานจากผู้บังคับบัญชาโดยงานนั้นน่าสนใจ เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ และตนเองมีความรู้สึกรักมีอิสระในการทำงาน ได้ร่วมคิด ร่วมแก้ปัญหา ก็จะเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และมีขวัญกำลังใจที่จะทำงานที่ได้ให้สำเร็จลงได้ด้วยดี

ความรับผิดชอบ หมายถึง การที่ครูได้รับมอบหมายงานจากผู้บังคับบัญชาแล้ว มีความมุ่งมั่น ตั้งใจในการปฏิบัติงานนั้นให้สำเร็จ โดยไม่ต้องมีการควบคุมหรือตรวจสอบแต่อย่างใด ตลอดจนแสวงหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้งานในหน้าที่ประสบความสำเร็จในเวลาที่กำหนดของผู้บังคับบัญชา มีการยอมรับผลที่จะเกิดขึ้นจากการได้รับโอกาสในการมอบหมายให้มีส่วนร่วมในงาน มีอิสระในการทำงาน และมีอำนาจในการรับผิดชอบอย่างเต็มที่ ตลอดจนแสวงหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้งานในหน้าที่ประสบความสำเร็จ

ความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งงาน หมายถึง การที่ครูได้รับการเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้น รวมถึงการมีโอกาสได้ศึกษาเพื่อหาความรู้เพิ่มเติม การได้รับการฝึกอบรม หรือศึกษาดูงานที่เกี่ยวข้อง เพิ่มพูนความรู้ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงาน เพื่อให้สามารถดำรงตำแหน่งที่เหมาะสมและสูงขึ้น การที่มีตำแหน่งงานที่สำคัญขึ้นทำให้มีอำนาจมากขึ้น มีอิสระในการทำงาน ถูกควบคุมน้อยลง และมีสถานที่ทำงานดีกว่าเดิม

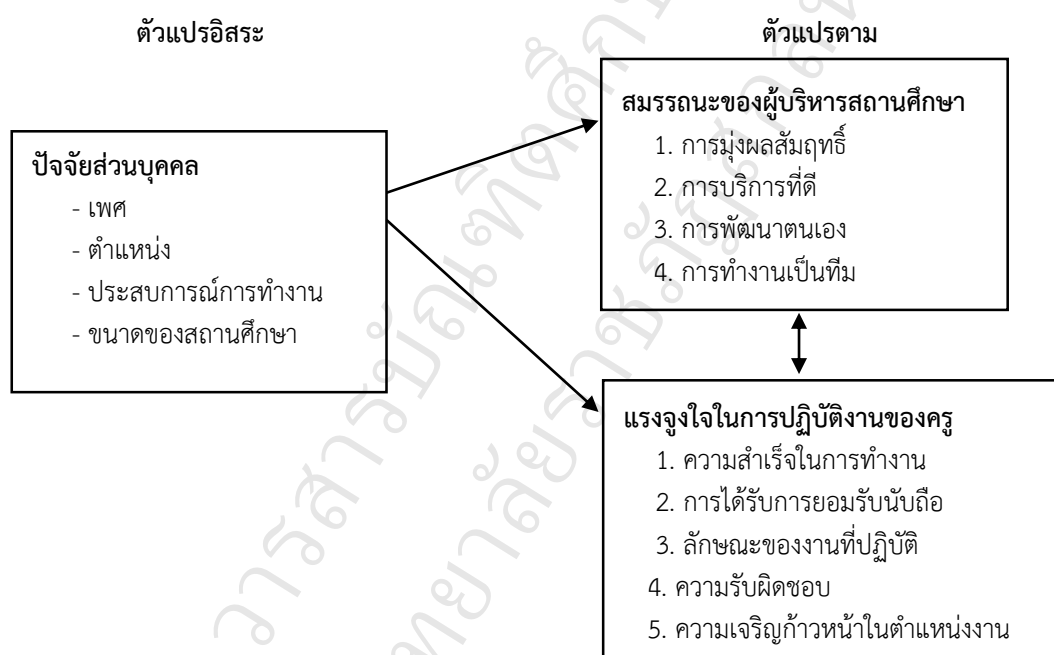
หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัย เรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 ดังต่อไปนี้

1. ตัวแปรเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยได้นำมาจากหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ., 2549) ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง และการทำงานเป็นทีม

2. ตัวแปรเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีสองปัจจัยของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg's Two-Factor Theory, 2017) ด้านปัจจัยจูงใจ (Motivators Factors) ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ความสำเร็จในการทำงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ความรับผิดชอบ และความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งงาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จากโรงเรียน จำนวน 110 โรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 1,695 คน (ข้อมูลสารสนเทศ สพป. ยะลา เขต 1, 2567)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 ในปีการศึกษา 2567 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรยามาเน (Yamane, 1973) จากนั้นสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดสถานศึกษาเป็นเกณฑ์ และสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีจับสลากแบบไม่คืนกลับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) เป็นขั้นตอนสุดท้าย ได้จำนวน 324 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม เรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 จำนวน 1 ฉบับมี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) โดยสอบถามเกี่ยวกับเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์ทำงาน และขนาดสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเขต 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ., 2549) โดยมีข้อความถามรวมทั้งสิ้น จำนวน 17 ข้อ ดังนี้

- 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ จำนวน 4 ข้อ
- 2) การบริการที่ดี จำนวน 4 ข้อ
- 3) การพัฒนาตนเอง จำนวน 5 ข้อ
- 4) การทำงานเป็นทีม จำนวน 4 ข้อ

มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามหลักของลิเคิร์ท (Likert Scale) โดยกำหนดค่าของลำดับค่าคะแนน ดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2553)

- 5 หมายถึง ผู้บริหารมีสมรรถนะอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ผู้บริหารมีสมรรถนะอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง ผู้บริหารมีสมรรถนะอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ผู้บริหารมีสมรรถนะอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง ผู้บริหารมีสมรรถนะอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1 ตามแนวคิดทฤษฎีสองปัจจัยของเฮิร์ทซ์เบิร์ก (Herzberg's Two-Factor Theory, 2017) ด้านปัจจัยจูงใจ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยตรง ประกอบด้วย 5 ด้าน โดยมีข้อความถามรวมทั้งสิ้น จำนวน 23 ข้อ ดังนี้

- 1) ความสำเร็จในการทำงาน จำนวน 5 ข้อ
- 2) การได้รับการยอมรับนับถือ จำนวน 4 ข้อ
- 3) ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ จำนวน 5 ข้อ
- 4) ความรับผิดชอบ จำนวน 5 ข้อ
- 5) ความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งงาน จำนวน 4 ข้อ

มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ระดับ ตามหลักของลิเคิร์ท (Likert Scale) โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน มีดังนี้ (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2553)

- 5 หมายถึง ครูผู้สอนมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ครูผู้สอนมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง ครูผู้สอนมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ครูผู้สอนมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง ครูผู้สอนมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยได้จากการศึกษารายละเอียดวิธีสร้างจากหลักแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) โดยคัดเลือกข้อความที่มีค่าดัชนี ความสอดคล้องตั้งแต่ .50–1.00 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วจึงนำมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ระดับ .935 จากนั้นนำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

วิธีรวบรวมข้อมูล

1. นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำหนังสือจากวิทยาลัยราชภัฏยะลาถึงผู้บริหารโรงเรียนเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการทำวิจัย

2. ผู้วิจัยส่งหนังสือพร้อมรายชื่อโรงเรียนโดยขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามถึงโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างผ่านระบบ E-Office ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 แบบ QR code แบบสอบถามออนไลน์

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับ จำนวน 324 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 มาตรวจสอบ จากนั้นนำไปวิเคราะห์ตามขั้นตอนการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. สถิติที่ใช้หาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ การตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ใช้ค่าดัชนี ความสอดคล้องความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ IOC และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์ (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

2. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อหาระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test แบบ Independent Samples) เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาและการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู จำแนกตามเพศ และตำแหน่ง การทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาและการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู จำแนกตามตัวแปรประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

ผลการวิจัย และการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลการวิจัยและได้สรุปผล ดังนี้

1) ผลระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1.การมุ่งผลสัมฤทธิ์	4.36	0.82	มาก
2.การบริการที่ดี	4.39	0.81	มาก
3.การพัฒนาตนเอง	4.38	0.85	มาก
4.การทำงานเป็นทีม	4.34	0.90	มาก
รวม	4.37	0.85	มาก

ผลการวิจัย พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.37$, S.D. = 0.85) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การบริการที่ดี ($\bar{x} = 4.39$, S.D. = 0.81) รองลงมา คือ การพัฒนาตนเอง ($\bar{x} = 4.38$, S.D. = 0.85) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การทำงานเป็นทีม ($\bar{x} = 4.34$, S.D. = 0.90)

2) ผลระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยภาพรวมและรายด้าน

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ความสำเร็จในการทำงาน	4.24	0.73	มาก
2. การได้รับการยอมรับนับถือ	4.09	0.81	มาก
3. ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ	4.28	0.77	มาก
4. ความรับผิดชอบ	4.44	0.72	มาก
5. ความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งงาน	4.15	0.90	มาก
รวม	4.24	0.79	มาก

ผลการวิจัย พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.24$, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{x} = 4.44$, S.D. = 0.72) รองลงมา คือ ลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ($\bar{x} = 4.10$, S.D. = 0.77) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การได้รับการยอมรับนับถือ ($\bar{x} = 4.09$, S.D. = 0.81)

3) ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 จำแนกตามตัวแปรเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

3.1) ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตัวแปรเพศ และขนาดของสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3.2) ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตัวแปรตำแหน่ง พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์สูงกว่าครูผู้สอน ด้านการบริการที่ดีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการบริการที่ดีสูงกว่าครูผู้สอน และด้านการทำงานเป็นทีมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการทำงานเป็นทีมสูงกว่าครูผู้สอน

3.3) ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตัวแปรประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการทำงานเป็นทีม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการทำงานเป็นทีมสูงกว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 16 ปีขึ้นไป

4) ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 จำแนกตามตัวแปรเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

4.1) ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู จำแนกตามตัวแปรเพศ และตำแหน่ง พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

4.2) ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู จำแนกตามตัวแปรประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสูงกว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 5-15 ปี และ 16 ปีขึ้นไป

4.3) ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู จำแนกตามตัวแปรขนาดของสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ

เซฟเฟ (Scheffe's Method) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดใหญ่พิเศษมีความคิดเห็นต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสูงกว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดกลาง

5) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1

ผลการวิจัย พบว่า ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ภาพรวม ($r = .811$) มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ($r = .747$) ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ($r = .746$) ด้านความสำเร็จในการทำงาน ($r = .734$) ความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งงาน ($r = .729$) และด้านความรับผิดชอบ ($r = .725$) ซึ่งจะเห็นได้ว่า ผู้บริหารที่มีสมรรถนะสูงมีแนวโน้มที่แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสูงตามไปด้วย (ตาราง 3)

ตาราง 3 ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู

แรงจูงใจ สมรรถนะ	1. ด้านความสำเร็จ ในการทำงาน	2. ด้านการได้รับการ ยอมรับนับถือ	3. ด้านลักษณะของ งานที่ปฏิบัติ	4. ด้านความ รับผิดชอบ	5. ด้านความ เจริญก้าวหน้าใน ตำแหน่งงาน	รวม
1. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	.644**	.634**	.661**	.614**	.627**	.701**
2. ด้านการบริการที่ดี	.698**	.690**	.698**	.700**	.662**	.759**
3. ด้านการพัฒนาตนเอง	.713**	.765**	.709**	.721**	.726**	.802**
4. ด้านการทำงานเป็นทีม	.721**	.735**	.753**	.708**	.741**	.807**
รวม	.734**	.747**	.746**	.725**	.729**	.811**

** $\leq .01$

อภิปรายผล

1. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการบริการที่ดี ด้านการพัฒนาตนเอง และด้านการทำงานเป็นทีม ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์ศธร ขมท่าไม้ และมิตาภาณี พุ่มกล่อม (2567) ได้ศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันจบการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในด้านการบริหารการศึกษา และได้รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการอย่างเข้มข้นก่อนเข้ารับตำแหน่ง และมีการพัฒนาศักยภาพของตนเองด้วยวิธีการที่หลากหลาย ดังที่ อรจิรา ปุณินทวานิช และอานวย ทองโปร่ง (2565, หน้า 176) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้รับการอบรมก่อนเข้ารับตำแหน่ง ได้รับความรู้ ความเข้าใจต่องานในหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ เห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก สามารถกำหนดวิสัยทัศน์ แนวทางในการพัฒนาองค์กรให้เป็นรูปธรรมเป็นที่ยอมรับและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

2. แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ด้านความรับผิดชอบ และด้านความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งงาน ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุมา จันทนป และสงวน อินทร์รักษ์ (2562) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัย พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู

โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนครู โดยเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับอาลี และคณะ (Ali et al., 2016, p. 36) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจในงานครู พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน ความร่วมมือ และการอำนวยความสะดวก

3. เปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

3.1 ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามตัวแปรเพศ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีเพศต่างกัน มีความเห็นต่อระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของดวงภา เกียรติเมธี และนพดล เจนอักษร (2562, หน้า 204) พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาเมื่อจำแนกตามสถานภาพ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

3.2 ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามตัวแปรตำแหน่ง พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นต่อระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ มีศักดิ์ แสงศิลา (2566, หน้า 62) พบว่า บุคลากรในสถานศึกษาที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.3 ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามตัวแปรประสบการณ์การทำงาน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความเห็นต่อระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ นลพรณ จอมคำ (2566, หน้า 67) พบว่า ความคิดเห็นต่อสมรรถนะหลักของการบริหารสถานศึกษาจำแนกตามประสบการณ์ทำงานภาพรวมไม่แตกต่างกัน

3.4 ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามตัวแปรขนาดของสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความเห็นต่อระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แต่สอดคล้องกับวิจัยของ ประเสริฐ กำเลิศทอง (2560, หน้า 86) พบว่า เมื่อจำแนกตามขนาดสถานศึกษา มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

4. เปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

4.1 ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามตัวแปรเพศ พบว่า ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูจำแนกตามตัวแปรเพศ ภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑารัตน์ ทวนทอง (2561, หน้า 60) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานครูจำแนกตามเพศ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

4.2 ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามตัวแปรตำแหน่ง พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นต่อระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรพล บรรเทาพิช และอดิสร ศรีเมืองบุญ (2567, หน้า 17) พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นต่อระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

4.3 ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามตัวแปรประสบการณ์การทำงาน พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นต่อระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูจำแนกตามตัวแปรประสบการณ์การทำงาน ภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติด้านความรับผิดชอบและด้านความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งงานมีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับ ภัทรดา จานงประโคน (2561, หน้า 77) ที่พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมแตกต่างกัน

4.4 ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามตัวแปรขนาดของสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นต่อระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูจำแนกตามตัวแปรขนาดของสถานศึกษา ภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับวิจัยของ สุพจน์ จิตวิธการณกุล (2559, หน้า 169) พบว่า ครูที่ทำการสอนในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน โดยครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมากกว่าครู ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็ก

5. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูพบว่า ภาพรวมและรายด้าน มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงทางบวกทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตรา พันธศรี (2559, หน้า 119) พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในทิศทางเดียวกัน ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสังกัดเดียวกัน โดยผู้บริหารที่มีสมรรถนะรอบด้านสามารถสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการทำงาน ส่งเสริมความร่วมมือและความเป็นหนึ่งเดียวในองค์กร ทำให้ครูมีความพึงพอใจ และตั้งใจปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีและแรงจูงใจที่เหมาะสมยังช่วยให้ครูมีความมุ่งมั่นในการทำงาน ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและการพัฒนาโรงเรียนโดยรวม ดังที่ คายานิงซิ และพาโวโต (Cahyaningsih & Parwoto, 2023, p. 597) กล่าวว่า สมรรถนะ ภาระงาน และสภาพแวดล้อมในการทำงานส่งผลต่อแรงจูงใจในการทำงาน และดังที่ดาร์วันซะห์ และคณะ (Darwansah et al., 2021, p. 169) กล่าวว่า สมรรถนะในการบริหารจัดการของผู้บริหารส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูอย่างมีนัยสำคัญ และดังที่โบรู (Boru, 2018, p. 767) กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจของครูได้แก่ 1) แหล่งแรงจูงใจภายใน มี 3 ตัวบ่งชี้ คือ 1. จุดมุ่งหมาย 2. ความสำเร็จ 3. ลักษณะบุคลิกภาพ และ 2) แหล่งแรงจูงใจภายนอก มี 4 ตัวบ่งชี้ คือ 1. นักเรียน 2. นโยบายการศึกษาของประเทศ 3. ผู้อำนวยการโรงเรียน และ 4. เพื่อนร่วมงาน

องค์ความรู้ใหม่

ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 1 มีสมรรถนะในการบริหารสถานศึกษาสูงจะส่งผลให้ครูมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานสูงขึ้น โดยสมรรถนะด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การบริการที่ดี ซึ่งได้ค้นพบว่า เกิดจากผู้บริหารมีความตั้งใจ เต็มใจ กระตือรือร้น ในการให้บริการแก่ผู้รับบริการ และผู้บริหารมีความคิดเห็นในด้านการทำงานเป็นทีมที่สูงกว่าครูผู้สอน โดยค้นพบว่า ผู้บริหารมีการวางแผนการทำงานร่วมกันกับเพื่อนร่วมงาน มีการยอมรับและเปิดโอกาสให้ทีมงานได้แสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน แต่เมื่อพิจารณาจากผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งมีประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 5 ปี กลับพบว่า มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะของผู้บริหารด้านการทำงานเป็นทีมที่สูงกว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 16 ปีขึ้นไป ซึ่งค้นพบว่า เกิดจากมุมมอง ประสบการณ์ และความคาดหวังที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มที่มีประสบการณ์ทำงานน้อยและมาก โดยกลุ่มที่มีประสบการณ์น้อยมักจะรับรู้ในเชิงบวกมากกว่า เนื่องจากยังไม่ได้เผชิญกับปัญหาเชิงลึกหรือมีกรอบการเปรียบเทียบที่เข้มงวดเหมือนผู้ที่ทำงานมานาน

นอกจากนี้ยังค้นพบว่า ครูมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในด้านความรับผิดชอบสูงสุด ซึ่งได้ค้นพบว่า ครูพยายามทำหน้าที่อย่างเต็มความสามารถเพื่อให้งานในหน้าที่ประสบความสำเร็จในเวลาที่กำหนด และมีความมุ่งมั่น ตั้งใจในการปฏิบัติงาน และผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูสูงกว่าผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 5-15 ปี และ 16 ปีขึ้นไป อาจเนื่องมาจากประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน ทำให้มีมุมมองและความคาดหวังต่อแรงจูงใจในการทำงานที่แตกต่างกัน โดยผู้ที่มีประสบการณ์มากอาจให้ความสำคัญกับปัจจัยเรื่องความมั่นคงในอาชีพหรือการยอมรับจาก เพื่อนร่วมงานมากกว่า ในขณะที่ผู้ที่มีประสบการณ์น้อยอาจมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาตนเอง

สรุป

ระดับสมรรถนะของบริหารสถานศึกษาประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการบริการที่ดี ด้านการพัฒนาตนเอง และด้านการทำงานเป็นทีม มีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านการได้รับความยอมรับนับถือ ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ ด้านความรับผิดชอบ และด้านความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งงาน มีค่าเฉลี่ยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามตัวแปรเพศ ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน ส่วนตัวแปรตำแหน่ง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูจำแนกตามตัวแปรเพศ และตำแหน่ง ไม่แตกต่างกัน ส่วนตัวแปรประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการบริการที่ดี และด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ตามลำดับ หรือกล่าว

อีกนัยหนึ่งคือ ถ้าผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะอยู่ในระดับสูง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูก็อยู่ในระดับสูงด้วย ในทางตรงกันข้ามถ้าผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะในระดับต่ำ แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูก็อยู่ในระดับต่ำด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลจากการศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1 โดยรวม พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การทำงานเป็นทีม และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารมีการสนับสนุน ช่วยเหลือในการให้บริการ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรแสดงบทบาทของการเป็นตัวอย่างที่ดีด้านการช่วยเหลือ สนับสนุนการทำงานของครู สร้างบรรยากาศการร่วมมือร่วมใจในการทำงานภายในองค์กร

1.2 ผลจากการศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1 โดยรวม พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การได้รับการยอมรับนับถือ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครูมีผลงานเด่นที่ได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานที่มาจากหน่วยงานภายนอก ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูเข้าร่วมการประกวดแข่งขัน การจัดแสดงผลงานครู เพื่อให้ครูได้มีโอกาสแสดงความสามารถ ประกาศเกียรติคุณครู ตลอดจนเผยแพร่ผลงานหรือผลการดำเนินงานผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้ครูเป็นที่ยอมรับนับถือในวงกว้างมากยิ่งขึ้น

1.3 ผลจากการศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความสัมพันธ์ระหว่างด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ด้านการบริการที่ดี ด้านการพัฒนาตนเอง และด้านการทำงานเป็นทีม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1 ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่มีสมรรถนะในการบริหารเพื่อให้ครูเกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบสมรรถนะการบริหารสถานศึกษา เพื่อนำไปสร้างรูปแบบสมรรถนะที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

2.2 เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก ควรมีการสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ทำให้สามารถวิเคราะห์สาเหตุหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา พรัดชา. (2565). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1. (2566). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2566 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 1*. เข้าถึงได้จาก <https://aoc.yala1.go.th/>.
- จุฑารัตน์ ทวนทอง. (2561). *การศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชูศรี วงศ์รัตน. (2553). *เทคนิคการใช้สถิติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: เทพเนรมิตการพิมพ์.
- ดวงภา เกียรติเมธี และนพดล เจนอักษร. (2562). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(1), 204–214.
- พิชญประไพ ทิพาการเกียรติ ประเสริฐ อินทร์รักษ์ และนพดล เจนอักษร. (2562). สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนในเขตพัฒนาพิเศษ เฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารบริหารการศึกษา มศว*, 16(31), 202–217.
- นลพรรณ จอมคำ. (2566). *สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1*. การค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม. พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น: ฉบับปรับปรุงใหม่*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประเสริฐ กำเลิศทอง. (2560). *สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พงษ์ศธร ชมท่าไม้ และมิตภาณี พุ่มกล่อม. (2567). *สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขต*

- พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 8(4), 2223–2235.
- ภัทรดา จำนงประโคน. (2561). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขตวังบูรพา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- มีศักดิ์ แสงศิลา. (2566). ความสัมพันธ์สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. *วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล*, 9(1), 62–73.
- รชตฤต ธรรมวรรณ ประกฤติ พูลพัฒน์ และธีรเดช ขึ้นประภาณุสรณ์. (2565). การพัฒนารูปแบบสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนในจังหวัดนนทบุรี. *วารสาร มจร อุบล บริหารศาสตร์*, 7(1), 721–734.
- วัชรพล บรรเทาพิช และอดิสร ศรีเมืองบุญ. (2567). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษาศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพเมือง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 1. *Journal of Applied Education*, 2(3), 11–22.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (สำนักงาน ก.ค.ศ.). (2549). *หลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา*. เข้าถึงได้จาก http://circular.otepc.go.th/v1_t_circular_book_list.php?goto=24.
- สกุณา ปั่นทอง นิพนธ์ วรรณเวช และพงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์. (2562). รูปแบบสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. *วารสารบริหารการศึกษา มศว*, 16(30), 36–49.
- สุจิตรา พันธศรี (2559). *สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของครู* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. ฉะเชิงเทรา: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- สุพจน์ ฐิตวรการณกุล. (2559). *คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน* สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อรจิรา ปิณินทวานิช และอานวย ทองโปร่ง. (2565). สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2. *วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 6(2), 167–182.
- อรอุมา จันทนป และสวณ อินทร์รักษ์. (2562). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนโสตศึกษา จังหวัดนครปฐม. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(1), 378–390.
- Ali, A. Y. S., Dahie, A. M., & Ali, A. A. (2016). Teacher motivation and school performance, the mediating effect of job satisfaction: Survey from Secondary schools in Mogadishu. *International Journal of Education and Social Science*, 3(1), 24–38.
- Boru, N. (2018). The factors affecting teacher-motivation. *International Journal of Instruction*, 11(4), 761–776.
- Cahyaningsih, P., & Parwoto, P. (2023). The Influence of Competence, Workload, and Work Environment on the Performance of Guidance and Counseling Teachers/Counselors with Work Motivation as an Intervening Variable at Public High Schools, SMK, MA in West Jakarta. *Dinasti International Journal of Digital Business Management*, 4(3), 597–607.
- Darwansah, E., Fitria, H., & Setiawan, A. A. (2021). The effect of principal managerial competence and school facilities on teacher performance. *Journal of Social Work and Science Education*, 2(2), 169–180.
- Herzberg, F. I., Mausner, B., & Snyderman, B. (1959). *The motivation to work* (2nd ed.). New York: John Wiley & Sons Inc.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis* (2nd ed.). New York: Harper and Row.

**การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตร
ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย สถาบันสารสนเทศเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ**
DEVELOPMENT OF A TRAINING CURRICULUM IN EDUCATIONAL INNOVATION DESIGN FOR STUDENT
TEACHERS IN THE BACHELOR OF EDUCATION PROGRAM IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION, SARASAS
SUARNABHUMI INSTITUTE OF TECHNOLOGY

เดชกุล มัทวานุกุล

Detkul Matavanukul

สาขาวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์

สถาบันสารสนเทศเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ สมุทรปราการ 10540

Program in Curriculum and Learning Management, Faculty of Education and Liberal Arts,
Sarasas Suvarnabhumi Institute of Technology, Samutprakan 10540, Thailand

*Corresponding Author: Email: oldeddie22@gmail.com

รับบทความ 21 กุมภาพันธ์ 2568 แก้ไขบทความ 26 พฤษภาคม 2568 ตอรับบทความ 29 พฤษภาคม 2568 เผยแพร่บทความ กรกฎาคม 2569

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ 1) พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย และ 2) ประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาในประเด็นต่อไปนี้ (2.1) คุณภาพของนวัตกรรมทางการศึกษา (2.2) ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา และ (2.3) ผลการประเมินการฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา ระเบียบวิธีวิจัยเป็นรูปแบบของการวิจัยและพัฒนา มี 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อพัฒนาร่างหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา และระยะที่ 2 การทดลองใช้และประเมินผลการฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีจับสลาก (Lottery) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) หลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา (2) คู่มือหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา (3) แบบประเมินคุณภาพนวัตกรรมทางการศึกษา (4) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษา และ (5) แบบประเมินผลการฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา ด้วยรูปแบบการประเมินของ Kirkpatrick

ผลการวิจัย พบว่า 1) หลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา ประกอบด้วย 1.1) เอกสารหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาที่มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.38) และ 1.2) คู่มือหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาที่มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.34) และ 2) ผลการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษามีดังนี้ 2.1) นวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษามีคุณภาพในระดับดีทุกรายการ 2.2) ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.56) และ 2.3) ผลการประเมินการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาภายหลังการฝึกอบรมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.62)

คำสำคัญ: หลักสูตรการฝึกอบรม, การออกแบบนวัตกรรม, นวัตกรรมการศึกษา

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to develop a training curriculum in educational innovation design for student teachers in the Bachelor of Education Program in Early Childhood Education; and 2) to evaluate the efficiency and effectiveness of the developed training curriculum in terms of (2.1) the quality of educational innovation, (2.2) student teachers' satisfaction with the developed training curriculum, and (2.3) the evaluation results of the developed training curriculum. This research employed a Research and Development methodology conducted in two phases: Phase 1 involved investigating basic information to develop a draft training curriculum in educational innovation design, and Phase 2 focused on the implementation and evaluation of the developed training curriculum. The sample of this research consisted of 30 student teachers enrolled in the Bachelor of Education Program in Early Childhood Education, selected through simple random sampling using lottery method. The research instruments comprised: (1) a training curriculum in educational Innovation design; (2) a handbook for the developed training curriculum (3) an assessment form for evaluating the quality of educational innovation; (4) a student teachers' satisfaction questionnaire; and (5) an evaluation form for the developed training curriculum using the Kirkpatrick Model.

The results of this research were as follows: 1) the developed training curriculum consisted of (1.1) documents of the developed training curriculum in educational innovation design, which was rated at the highest level of appropriateness ($\bar{X}$ = 4.78, S.D. = 0.38); and (1.2) a handbook for the developed training curriculum was rated at the highest level of appropriateness ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.34). 2) The efficiency and effectiveness of the developed training curriculum indicated that: (2.1) the educational innovation of student teachers was rated at a good level for all items; (2.2) student teachers' satisfaction with the developed training curriculum was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.56); and (2.3) overall, students' educational innovation designs were rated at the highest level ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.62).

Keywords: A Training Curriculum, Innovation Design, Educational Innovation

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562 ในหมวด 7 มาตรา 52 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการส่งเสริมให้มีกระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและความเข้มแข็งในการพัฒนาครู คณาจารย์รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551, หน้า 149) ซึ่งในปัจจุบันการพัฒนาสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านการออกแบบนวัตกรรมการศึกษาอย่างขาดความชัดเจนและไม่ตรงตามความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง ทั้งที่นวัตกรรมการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและผู้เรียน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาจำเป็นต้องร่วมมือกันใช้นวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานและยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน โดยทุกฝ่ายต้องมีความรู้ความเข้าใจ และทักษะในการออกแบบนวัตกรรมที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริง เพื่อให้ได้นวัตกรรมที่เหมาะสมต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยพิชิต ฤทธิ์จัญญ (2559, หน้า 54) ได้ให้ความหมายของนวัตกรรมทางการศึกษาไว้ว่า เป็นรูปแบบ วิธีการ กระบวนการ เทคนิค สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อให้ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาใช้ในการจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและผู้เรียน ซึ่งอาจเป็นสิ่งใหม่ทั้งหมดหรือบางส่วนที่ได้รับการยอมรับและนำไปใช้บ้างแล้ว แต่ยังไม่แพร่หลายหรือยังไม่ได้ใช้อย่างเป็นปกติ และเป็นส่วนหนึ่งของระบบการจัดการศึกษา

ปิยนันท์ หิรัญย์โชติธร และสิทธิกร สุมาลี (2561, หน้า 4) กล่าวว่า การพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีทักษะด้านนวัตกรรมการศึกษา จำเป็นต้องเปลี่ยนกระบวนทัศน์ วิธีคิด และวิธีการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 เพื่อออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง ให้ผู้เรียนสร้างความรู้จากสิ่งที่ปฏิบัติและนำไปใช้อย่างสร้างสรรค์ บุคลากรทางการศึกษาจำเป็นต้องบูรณาการบทเรียนกับสภาพจริงของธรรมชาติ ชุมชนและสังคม พัฒนาทักษะการเรียนรู้และสร้างนวัตกรรม ผักผ่อนการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดสร้างสรรค์ สื่อสาร ร่วมมือ และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เมื่อโลกเปลี่ยน บุคลากรทางการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะสำหรับการทำงานในอนาคตและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

การพัฒนาการศึกษาไทยสู่การศึกษา 4.0 มุ่งสร้างนวัตกรรมของประเทศ ส่งผลให้การพัฒนาหลักสูตรครูเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้เพื่อผลิตบัณฑิตครูที่มีคุณภาพ มีศักดิ์ศรีตามมาตรฐานวิชาชีพครูชั้นสูง โดยมุ่งพัฒนาให้เป็นครูดี ครูเก่ง มีความรู้ ใฝ่รู้ มีทักษะสร้างนวัตกรรมการศึกษา มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์วิชาชีพ มีเจตคติที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรมตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีสมรรถนะทางการศึกษาที่เหมาะสม (ไกรยศ ภัทรราช, 2560) ดังนั้น สถาบันสารสาสน์เทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ จึงได้พัฒนาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยเพื่อผลิตครูที่มีศักยภาพในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังกล่าว และเพื่อตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครูผู้สอนในระดับการศึกษาปฐมวัยโดยเน้นการพัฒนาบัณฑิตให้มีศักยภาพในการจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ (สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 2563, หน้า 5) จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์ที่ได้จากผู้บริหารฝ่ายปฐมวัยและครูผู้สอนระดับปฐมวัยในโรงเรียนเครือข่ายสารสาสน์ จำนวน 10 คน ที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง พบว่า เนื่องจากโรงเรียนดังกล่าวได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนสำหรับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยซึ่งปฏิบัติหน้าที่เป็นครูที่เลี้ยงและมีความประสงค์ขอเข้ารับการพัฒนาตนเองโดยการสมัครเข้ารับการศึกษาในหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยเพื่อการยกระดับคุณภาพทางด้านวิชาชีพครูให้กับตนเองในอนาคต ซึ่งในปัจจุบันการเรียนรู้ได้เปลี่ยนแปลงไป ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ นวัตกรรม สื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง โดยไม่จำกัดเฉพาะในห้องเรียนหรือเวลาที่กำหนด สามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ตามความพร้อมและความสามารถ ทั้งด้วยตนเอง เป็นทีม หรือจากกลุ่มเพื่อน ผู้บริหารและครูปฐมวัยในเครือข่ายสารสาสน์เห็นว่านักศึกษาควรได้รับการอบรมเพิ่มเติมในการออกแบบนวัตกรรมการศึกษาที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ระดับปฐมวัย เพื่อเตรียมความพร้อมสู่ระดับประถมศึกษาในอนาคต สอดคล้องกับปรัชญาของการผลิตนักศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยที่ระบุว่า “มุ่งผลิตครูปฐมวัยให้มีความรู้คุณธรรม นำองค์ความรู้ ทักษะ เจตคติและนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศยุค 4.0 ไปบูรณาการการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยในท้องถิ่น” (สถาบันสารสาสน์เทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 2563, หน้า 6) ดังนั้น สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ สถาบันสารสาสน์เทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิจึงมีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนโดยตรงและเป็นการศึกษาด้านคุณภาพที่มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างสุขภาพและการพัฒนาชีวิตของบุคคล ครอบครัวและชุมชน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาพฤติกรรมด้านความรู้ เจตคติ คุณธรรม ค่านิยมและการปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพควบคู่กันไป

จากที่มาและความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย สถาบันสารสาสน์เทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิเพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาที่จะสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการวิจัยในระหว่างการศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในสถานศึกษา ก่อให้เกิดประโยชน์ของผลงานทางวิชาการอย่างกว้างขวางแก่บุคลากรการศึกษาที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้นำไปศึกษาเพื่อการพัฒนาสมรรถนะการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย สถาบันสารสาสน์เทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ

2. เพื่อประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยในประเด็นต่อไปนี้

- 2.1 คุณภาพของนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษา
- 2.2 ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา
- 2.3 ผลการประเมินการฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

หลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย หมายถึง เอกสารที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสำหรับการฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา ซึ่งมีเนื้อหาและกิจกรรมในการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับนักศึกษา โดยมีองค์ประกอบของหลักสูตร ดังนี้

ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตรการฝึกอบรม

จุดมุ่งหมายของการฝึกอบรม

เนื้อหาของหลักสูตรการฝึกอบรม

โครงสร้างของหลักสูตรการฝึกอบรม

กิจกรรมและแนวทางการฝึกอบรม

สื่อที่ใช้ในการฝึกอบรม

การวัดและประเมินผลการฝึกอบรม

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย หมายถึง กระบวนการในการสร้างเนื้อหาและกิจกรรมในการฝึกอบรม ซึ่งผู้วิจัยประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลการฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษา ด้วยรูปแบบการประเมินของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick)

การออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย หมายถึง การออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาโดยการเชื่อมโยงกับเนื้อหา สารการเรียนรู้ในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยที่ส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถสร้างผลผลิตหรือชิ้นงานที่สามารถนำไปใช้ในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยได้

ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ที่เข้ารับการอบรมหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาในประเด็นต่อไปนี้

ด้านคุณภาพของนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษา

ด้านความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา

ด้านผลการประเมินการฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษา

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การฝึกอบรมเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของบุคลากรในการปฏิบัติงานและเป็นการพัฒนาบุคลากรให้ก้าวหน้าและมีทัศนคติที่ดีในการทำงาน มีความรับผิดชอบตลอดจนมีความพร้อมที่จะได้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการฝึกอบรมมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ (สมคิด บางโม, 2562, หน้า 14-15)

1. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ (Knowledge) เข้าใจหลักการ ทฤษฎี แนวคิดในเรื่องที่อบรมเพื่อนำไปใช้ในการทำงาน

2. เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจ (Understand) สามารถตีความ แปลความ ขยายความหลักการ ทฤษฎี แนวคิดและอธิบายให้คนอื่นทราบ รวมทั้งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

3. เพื่อเพิ่มพูนทักษะ (Skill) ปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งด้วยความชำนาญ ความคล่องแคล่วได้โดยอัตโนมัติ เช่น การใช้เครื่องมือต่าง ๆ การขับรถ เป็นต้น

4. เพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (Attitude) มุ่งให้เกิดหรือเพิ่มความรู้สึกที่ดีต่อองค์กร ต่อผู้บังคับบัญชา ต่อเพื่อนร่วมงานและงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ใช้ระเบียบวิธีทางการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา โดยการวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาซึ่งเป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 2 วัน โดยในวันแรกเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมทางการศึกษา เพื่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย การออกแบบและการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย และการตรวจสอบคุณภาพของนวัตกรรมทางการศึกษา และในวันที่สองเป็นการปฏิบัติการออกแบบและนำเสนอผลงานการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลการฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาด้วยรูปแบบการประเมินของเคิร์กแพททริก (Kirkpatrick)

นวัตกรรมทางการศึกษาเป็นเครื่องมือที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งในด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัยและจิตพิสัย ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้และมีทักษะในการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อนำมาใช้กับผู้เรียน โดยครูผู้สอนจะต้องสามารถเลือกนวัตกรรมทางการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาผู้เรียน

ทิสนา แคมมณี (2559, หน้า 421) ได้กล่าวถึงการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษามีกระบวนการหลักที่คล้ายกัน ดังนี้

1. การระบุปัญหา (Problem) ความคิดในการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาจะเริ่มต้นที่การมองปัญหาในเรื่องนั้น และมีความต้องการจะแก้ไขปัญหานั้นเพื่อให้เกิดสภาพการณ์หรือผลที่ดีขึ้น

2. การกำหนดจุดมุ่งหมาย (Objective) การกำหนดจุดมุ่งหมายในการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาว่านวัตกรรมทางการศึกษาที่จะพัฒนานั้นควรมีคุณสมบัติหรือประสิทธิภาพอย่างไรและเพียงใด

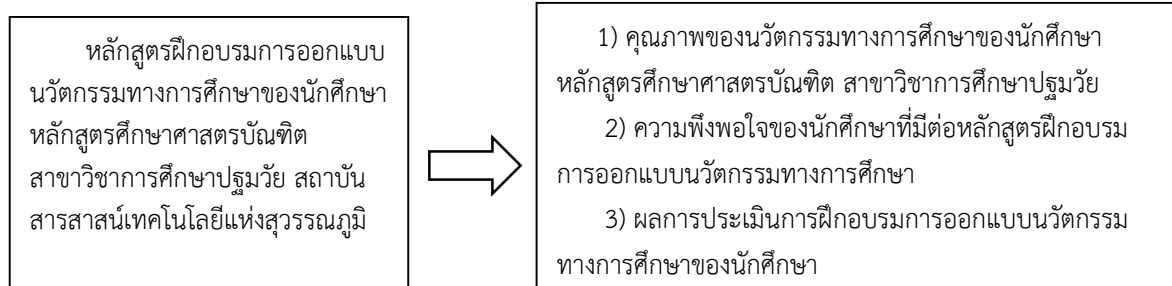
3. การศึกษาข้อจำกัดต่าง ๆ (Constraints) ผู้พัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ ในบริบทที่จะใช้นวัตกรรมทางการศึกษานั้น

4. การประดิษฐ์คิดค้นนวัตกรรมทางการศึกษาเป็นการแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหาซึ่งต้องอาศัยความรู้ ประสบการณ์ ข้อมูล และความคิดสร้างสรรค์ของผู้พัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา โดยอาจเป็นการนำของเก่ามาดัดแปลงหรือปรับปรุงเพื่อให้สามารถแก้ปัญหาและทำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น หรืออาจเป็นการคิดค้นใหม่ทั้งหมดก็ได้

5. การทดลองใช้ (Experimentation) การทดลองใช้นวัตกรรมทางการศึกษาเป็นขั้นตอนที่สำคัญและจำเป็นมาก ซึ่งประกอบด้วย การทดลองใช้การประเมินผลและการปรับปรุงแก้ไข ผลการทดลองใช้จะช่วยให้ผู้พัฒนานวัตกรรมทางการศึกษารู้จุดที่ควรปรับปรุงและหาทางแก้ไขเพื่อให้ได้ผลตามที่กำหนด

6. การเผยแพร่ (Dissemination) เมื่อแน่ใจว่านวัตกรรมทางการศึกษาที่สร้างขึ้นมีคุณภาพและประสิทธิภาพตามที่ต้องการ ควรจะได้รับการเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักและยอมรับนำไปใช้กันอย่างแพร่หลาย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบของการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยประยุกต์ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อพัฒนาร่างหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1) การศึกษาและวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาร่างหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกเอกสาร คือ เป็นเอกสารที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย การออกแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แนวทางการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การประเมินคุณภาพของการฝึกอบรมและการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งปรากฏในรูปของบทความ ผลการประชุมสัมมนา ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาในสถานศึกษาและเผยแพร่อยู่ในวารสารวิชาการ หนังสือ รายงานผลการวิจัย วิทยานิพนธ์ ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตและเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 15 รายการ

วิธีรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิเคราะห์สาระจากเอกสารลำดับที่ 1-15 เพื่อให้ได้ข้อมูลดังนี้ (1) ข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย (2) ข้อมูลพื้นฐานเพื่อการออกแบบการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษา (3) แนวทางการพัฒนาการฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษา และ (4) เกณฑ์การประเมินคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ผู้วิจัยได้นำผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากการวิเคราะห์เอกสารลำดับที่ 1-15 มาดำเนินการสังเคราะห์เพื่อจัดทำร่างหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย และคู่มือหลักสูตรการฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

2) การสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับความต้องการและความคิดเห็นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย สถาบันสารสนเทศเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ จำนวน 3 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงโดยกำหนดเนื้อหา

ในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความสำคัญของการจัดการเรียนรู้วิชาการศึกษาศาสตร์ ปญหาการจัดการเรียนรู้วิชาการศึกษาศาสตร์ วิธีจัดการเรียนรู้ เนื้อหา สื่อการเรียนรู้และวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ และสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้บริหารฝ่ายปฐมวัยและครูผู้สอนระดับปฐมวัยในโรงเรียนเครือข่ายสาธิต จำนวน 10 คน ที่ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากเป็นโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนสำหรับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ สถาบันสารสนเทศเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ ได้แก่ (1) โรงเรียนสารสนเทศวิเทศมเกล้า (2) โรงเรียนสารสนเทศสุวรรณภูมิ (3) โรงเรียนสารสนเทศสมุทรปราการ (4) โรงเรียนสารสนเทศนิมิตรใหม่และ (5) โรงเรียนสารสนเทศศึกษา โรงเรียนละ 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่เกี่ยวกับความต้องการและความคิดเห็นในการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) โดยผลการตรวจแบบสัมภาษณ์เชิงลึกมีค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อสัมภาษณ์กับจุดประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) เท่ากับ 1.00

วิธีรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการนัดหมายอาจารย์ผู้สอนคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ สถาบันสารสนเทศเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ ผู้บริหารระดับปฐมวัยและครูผู้สอนในระดับปฐมวัยเพื่อการให้สัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยตนเอง ใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 3 สัปดาห์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์และสรุปผลในลักษณะของการพรรณนาความในประเด็นเกี่ยวกับความสำคัญของการจัดการเรียนรู้วิชาการศึกษาศาสตร์ ปญหาการจัดการเรียนรู้วิชาการศึกษาศาสตร์ วิธีจัดการเรียนรู้ เนื้อหา สื่อการเรียนรู้ และวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์

3) การร่างหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาและคู่มือหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา โดยผู้วิจัยได้นำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประเมินความเหมาะสมของร่างหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาและคู่มือหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา ซึ่งผลการประเมินความเหมาะสมของร่างหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.78$, S.D. = 0.38) และผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.62$, S.D. = 0.34)

4) การสร้างแบบประเมินคุณภาพนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษา โดยผู้วิจัยได้นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อประเมินความสอดคล้องของประเด็นการประเมินคุณภาพนวัตกรรมทางการศึกษากับจุดประสงค์ของการฝึกอบรม โดยใช้สูตรคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) (พิสนุ พงศ์ศรี, 2553, หน้า 155) ซึ่งผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างประเด็นการประเมินกับจุดประสงค์ของการฝึกอบรม มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

5) การสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา โดยผู้วิจัยได้นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อประเมินความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษาโดยใช้สูตรคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) (พิสนุ พงศ์ศรี, 2553, หน้า 155) โดยผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาภาษาที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2567 จำนวน 60 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ชั้นปีที่ 3 ในปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีจับสลาก (Lottery).

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย (1) หลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา ของนักศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย (2) คู่มือหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษา (3) แบบประเมินคุณภาพนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษา (4) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา และ (5) แบบประเมินผลการฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาด้วยรูปแบบการประเมินของเคิร์กแพททริก (Kirkpatrick)

วิธีรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในขั้นตอนนี้ดำเนินการ ดังนี้

1. ทำหนังสือจากสถาบันสารสนเทศเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิไปยัง ประธานหลักสูตรศึกษาศาสตร สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย สถาบันสารสนเทศเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ เพื่อขอความอนุเคราะห์ดำเนินการทดลองใช้หลักสูตร ฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ซึ่งเป็น กลุ่มตัวอย่าง
2. ดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาศาสตร บัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผู้วิจัยดำเนินการสังเกตจากพฤติกรรมที่มีส่วนร่วมใน กิจกรรมการฝึกอบรมของกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง
3. จัดบันทึกและบันทึกภาพบรรยากาศระหว่างจัดกิจกรรมการฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทาง การศึกษาของนักศึกษา ดำเนินการประเมินคุณภาพนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษา
4. สอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษา โดยสถิติค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. การวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทาง การศึกษา โดยสถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลการฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาศาสตร บัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ด้วยรูปแบบการประเมินของเคิร์กแพททริก (Kirkpatrick)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประเมินผลการฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาด้วยรูปแบบการประเมินของ เคิร์กแพททริก (Kirkpatrick) ได้แก่ นักศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยผู้เข้ารับการฝึกอบรม หลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกการสุ่ม ตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีจับสลาก (Lottery)

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

แบบประเมินผลการฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา ด้วยรูปแบบการประเมินของเคิร์กแพททริก (Kirkpatrick) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งดำเนินการภายหลังการฝึกอบรม (Internal Measures) เป็นแบบ ประเมินปฏิกิริยา (Reaction) ของนักศึกษาผู้เข้ารับการอบรมมี ทั้งหมด 4 ตอน ประกอบด้วย (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบ ประเมิน (2) การประเมินตนเองก่อนเข้ารับการฝึกอบรม (3) การประเมินผลวิทยากรและสภาพบริบทของการฝึกอบรมและ

(4) การประเมินตนเองภายหลังการฝึกอบรม โดยผู้วิจัยเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อประเมินความสอดคล้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษา โดยใช้สูตรคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) (พิสนุ พงศ์ศรี, 2553, หน้า 155) โดยผลการประเมินความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาภาษาที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00

วิธีรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการประเมินผลการฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาด้วยรูปแบบการประเมินของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick) ภายหลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลผลการฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาด้วยรูปแบบการประเมินของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick) โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. หลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 เอกสารหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา ซึ่งมีองค์ประกอบ ได้แก่ (1) หลักการและเหตุผล (2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม (3) โครงสร้างของหลักสูตรฝึกอบรม (4) ระยะเวลาในการฝึกอบรม (5) แนวทางการฝึกอบรม (6) สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอบรม (7) การประเมินผลการฝึกอบรม (8) เกณฑ์การประเมินผลการฝึกอบรม (9) กลุ่มเป้าหมายในการฝึกอบรม (10) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับและ (11) กำหนดการฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาซึ่งผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม การออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.78$, S.D. = 0.34)

1.2 คู่มือหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ความเป็นมาและความสำคัญของคู่มือ ส่วนที่ 2 แนวทางการฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา ส่วนที่ 3 นวัตกรรม สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาปฐมวัย และส่วนที่ 4 การประเมินผลการฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาซึ่งผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมโดยรวมในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.62$, S.D. = 0.34)

2. ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษามี ดังนี้

2.1 ผลการประเมินคุณภาพนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า นวัตกรรมทางการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 1) ชุดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เรื่องสวนน้อยหยรรษา 2) อัลบั้มเพลงสุขกับการเรียนรู้ 3) ชุดกิจกรรม Hello! Animals 4) กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ Unplugged coding และ 5) ชุดกิจกรรม สนุกสร้างวินัย ซึ่งเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาประเภทสื่อการเรียนการสอน ที่อาศัยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ มาใช้ในการออกแบบและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาที่มีคุณภาพอยู่ในระดับดีทั้งหมด

2.2 ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.54$, S.D. = 0.56)

2.3 การประเมินผลการฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาภายหลังการฝึกอบรมด้วยรูปแบบการประเมินของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = 0.62) และในการอภิปรายผลผู้วิจัยขอเสนอ ดังนี้

(1) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ผู้วิจัยได้พัฒนาเอกสารหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาซึ่งมีองค์ประกอบ ได้แก่ (1.1) หลักการและเหตุผล (1.2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรม (1.3) โครงสร้างของ

หลักสูตรฝึกอบรม (1.4) ระยะเวลาในการฝึกอบรม (1.5) แนวทางการฝึกอบรม (1.6) สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอบรม (1.7) การประเมินผลการฝึกอบรม (1.8) เกณฑ์การประเมินผลการฝึกอบรม (1.9) กลุ่มเป้าหมายในการฝึกอบรม (1.10) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับและ (1.11) กำหนดการฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา

(2) คู่มือหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ความเป็นมาและความสำคัญของคู่มือ ส่วนที่ 2 แนวทางการฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา ส่วนที่ 3 นวัตกรรม สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาปฐมวัย และส่วนที่ 4 การประเมินผลการฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา

ผลการประเมินความเหมาะสมของร่างเอกสารหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.38) และผลการประเมินคู่มือหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.62$, S.D. = 0.34) ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้ดำเนินการใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ เป็นไปตามขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งประกอบด้วย การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญและเป็นขั้นตอนแรกของการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาและความคิดเห็นในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของอาจารย์ผู้สอนคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายปฐมวัยและครูผู้สอนระดับปฐมวัยของโรงเรียนในเครือข่ายสาสน์ ซึ่งเป็นสถานศึกษาในเครือข่ายความร่วมมือในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ขั้นตอนการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาของนักศึกษา และการกำหนดจุดมุ่งหมายซึ่งเป็นขั้นตอนที่กระทำภายหลังจากการวิเคราะห์และได้ทราบถึงสภาพความต้องการต่าง ๆ การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรมนั้นเป็นการมุ่งสนองความต้องการที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระในขั้นตอนนี้จะต้องผ่านการพิจารณาถึงกรอบถึงความเหมาะสมและความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ การกำหนดมาตรฐานการวัดและการประเมินผล ขั้นตอนนี้มุ่งจะหากเกณฑ์มาตรฐานเพื่อใช้ในการวัดและประเมินผลจึงจะสอดคล้องกับเจตนารมณ์หรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรม ขั้นตอนที่ทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษา ในขั้นตอนนี้มุ่งศึกษาจุดอ่อนหรือข้อบกพร่องต่าง ๆ ของหลักสูตรฝึกอบรมภายหลังจากได้มีการร่างและประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมเรียบร้อยแล้ว เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยภายหลังจากที่ได้รับการตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญแล้ว หากพบว่าข้อบกพร่องจะได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องและเหมาะสมเพื่อให้เกิดการใช้หลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาได้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดและรูปแบบการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของ วิทยา ขนชัยภูมิ และมาเรียม นิลพันธุ์ (2565, หน้า 102) ที่กล่าวว่าการศึกษาวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมมีกระบวนการ 3 ระบบ คือ ระบบการร่างหลักสูตร ระบบการนำหลักสูตรไปใช้และระบบการประเมินหลักสูตร ซึ่งทั้ง 3 ระบบนี้ จะต้องสัมพันธ์ต่อเนื่องกันโดยระบบร่างหลักสูตร ได้แก่ สิ่งที่กำหนดหลักสูตร รูปแบบหลักสูตร การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรและการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรก่อนนำไปใช้ โดยในการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรเป็นการศึกษาความเป็นไปได้ของหลักสูตรพร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริง โดยอาจทำได้โดยวิธีการประชุม สัมมนา หรือการทดลองใช้หลักสูตรนำร่อง เป็นต้น และการปรับปรุงหลักสูตรก่อนนำไปใช้จะต้องจัดทำระบบข้อมูลที่ชัดเจนรวมทั้งการสังเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบคอบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วนิดา เขจรักษ์ (2562, หน้า 214) ดำเนินการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู โดยใช้ทักษะบูรณาการภาษาอังกฤษกับวิชาคณิตศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัย พบว่า (1) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานช่วยให้สามารถออกแบบและเขียนโครงสร้างหลักสูตรภายใต้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการสอดแทรกโดยสามารถกำหนดเนื้อหา กิจกรรม สื่อและการประเมินผลได้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพการนำไปใช้ในชั้นเรียนได้จริงส่งผลให้องค์ประกอบของโครงสร้างหลักสูตรมีความเหมาะสมและสอดคล้องกันทุกองค์ประกอบ (2) ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมมีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.24/82.55 และพบว่าผู้เข้าอบรมมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ทักษะบูรณาการวิชาภาษาอังกฤษกับวิชาคณิตศาสตร์หลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (3) ผลการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมพบว่า

หลักสูตรฝึกอบรมมีความเหมาะสมและสอดคล้องกันทุกองค์ประกอบและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ผู้เข้าอบรมยังมีความรู้ ความเข้าใจภายหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม มีทักษะการบูรณาการและความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก

3. ผลการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภายหลังการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นซึ่งผลการประเมินมีรายละเอียดในประเด็นต่อไปนี้

3.1 ผลการประเมินคุณภาพนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษา กล่าวได้ว่านวัตกรรมทางการศึกษามีความสำคัญซึ่งสามารถนำมาแก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนได้ อีกทั้งยังเป็นสื่อการสอนและวิธีการสอนใหม่ ๆ ที่ครูผู้สอนสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนโดยเน้นที่ความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหลัก นวัตกรรมทางการศึกษาจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนหรือเนื้อหามากขึ้นโดยสามารถพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะและด้านเจตคติของผู้เรียนได้ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้เป็นไปตามมาตรฐานที่หลักสูตรกำหนด ในการฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาในครั้งนี้ ผลการประเมินคุณภาพการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาผู้เข้ารับการฝึกอบรม ประกอบด้วยนวัตกรรมทางการศึกษา จำนวน 5 นวัตกรรม ที่มีคุณภาพอยู่ในระดับดี โดยนวัตกรรมชื่ออัลบั้มเพลงสุขกับการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย มีระดับคุณภาพของนวัตกรรมสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 86.67 รองลงมา คือ นวัตกรรมชื่อชุดกิจกรรม สนุกสร้างวินัย, นวัตกรรมชื่อชุดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เรื่อง สวนน้อยหยรรษาสำหรับเด็กปฐมวัยและ นวัตกรรมชื่อกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ Unplugged coding ซึ่งมีระดับคุณภาพของนวัตกรรมคิดเป็นร้อยละ 85.56, 78.89 และ 77.78 ตามลำดับ และนวัตกรรมชื่อชุดกิจกรรม Hello! Animals มีระดับคุณภาพของนวัตกรรมน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 76.67 คุณภาพของนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีคุณภาพอยู่ในระดับดี เป็นเพราะว่า ประการแรก การฝึกอบรมสามารถส่งเสริมให้นักศึกษาให้ความสนใจ มีความกระตือรือร้นและความตั้งใจในการร่วมทำกิจกรรมที่เกิดจากวิทยากรผู้ให้ความรู้ในการฝึกอบรมมีความชัดเจนในเนื้อหาความรู้ สามารถอธิบาย สื่อสาร มีปฏิสัมพันธ์ด้วยความสุภาพ และความเป็นกัลยาณมิตร สามารถตอบคำถาม ชี้แจงข้อสงสัยและเสนอแนะแก่นักศึกษา โดยพบว่า ในภาพรวม นักศึกษาประเมินผลวิทยากรและสภาพบริบทของการฝึกอบรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.57$, S.D. = 0.55) และนักศึกษาประเมินตนเองภายหลังการฝึกอบรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = 0.62) ประการที่สองจากการที่ผู้วิจัยและวิทยากรได้ดำเนินการนิเทศติดตามการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาภายหลังการฝึกอบรมทั้งการนิเทศผ่านระบบออนไลน์และการลงพื้นที่ที่นักศึกษาผู้เข้ารับการอบรมปฏิบัติงานในสถานศึกษาของตนเอง พบว่า นักศึกษาทุกกลุ่มมีความรู้ ความเข้าใจในขั้นตอนการสร้างและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา ทั้ง 6 ขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วย 1) การกำหนดจุดประสงค์ของการเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดในตัวผู้เรียนทั้งห้องเรียน ผู้เรียนกลุ่มย่อยหรือรายบุคคล 2) การกำหนดเป็นกรอบแนวคิดของกระบวนการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วย สื่อการสอนหรือวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เทคนิค วิธีการ กระบวนการที่คิดว่าเหมาะสมที่สุด 3) การระบุวิธีการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของนวัตกรรมทางการศึกษา 4) การทดลองใช้นวัตกรรมทางการศึกษานั้นกับผู้เรียนกลุ่มเล็ก ๆ ก่อน เพื่อนำมาปรับปรุง แก้ไขให้สมบูรณ์ก่อนการนำไปใช้จริง 5) การทดลองใช้นวัตกรรมทางการศึกษาตามกระบวนการวิจัยและ 6) การเก็บรวบรวมข้อมูลที่แสดงถึงผลการใช้นวัตกรรมทางการศึกษาด้วยเทคนิควิธีต่าง ๆ ซึ่งจะแสดงถึงคุณภาพของนวัตกรรมทางการศึกษา (สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, 2544, หน้า 39–41 อ้างถึงใน ภัทรานิษฐ์ พรหมสุรินทร์, 2565, หน้า 57) ส่งผลให้นักศึกษาสามารถออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาได้ ดังนี้ 1) ชุดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ เรื่อง สวนน้อยหยรรษา สำหรับเด็กปฐมวัย 2) อัลบั้มเพลงสุขกับการเรียนรู้ สำหรับเด็กปฐมวัย 3) ชุดกิจกรรม Hello! Animals 4) กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ Unplugged coding และ 5) ชุดกิจกรรม สนุกสร้างวินัย ซึ่งผู้วิจัย พบว่า ประเภตนวัตกรรมทางการศึกษาที่นักศึกษาพัฒนาขึ้นเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาประเภทสื่อการเรียนการสอน ที่อาศัยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ มาใช้ในการออกแบบและพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาใหม่ ๆ และเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่เด็กสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เด็กสามารถเรียนรู้เป็นกลุ่ม เช่น ชุดกิจกรรมอัลบั้มเพลงสุขกับการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมแบบมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กและจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมกับเด็กเป็นกลุ่มย่อย เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดของ วารุณี อัครโภคิน (2554, หน้า 31–32 อ้างถึงใน นางลักขณ์ สีนสืบผล, 2542, หน้า 34–36) ที่กล่าวว่าการฝึกอบรมเป็นการเพิ่มพูนทักษะการปฏิบัติงานที่จำเป็นต่อความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ซึ่งนำมาสู่ทฤษฎี

การจัดการ เครื่องมือ และวิธีการทำงานที่ทันสมัยการฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมการศึกษาครั้งนี้เปิดโอกาสให้นักศึกษาที่มีวุฒิภาวะเป็นผู้ใหญ่ได้ค้นพบและเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถรับผิดชอบกิจกรรมตามสัดส่วนเวลาของตนเอง โดยมีวิทยากรหรือผู้วิจัยคอยให้คำแนะนำ วิธีการนี้ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากนักศึกษาแต่ละคนมีความถนัดในความรู้และประสบการณ์ของตนเองสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริรัตน์ เกิดแก้ว (2560) ดำเนินการวิจัย เรื่อง การพัฒนานวัตกรรมเกมการประสมคำภาษาไทยเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออก เขียนได้ ผลการวิจัย พบว่า 1) นวัตกรรม เกมการประสมคำภาษาไทยเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออก เขียนได้มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 88.36/85.60 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านออก เขียนได้ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมและผลสัมฤทธิ์หลังเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) นักเรียนที่เรียนโดยใช้นวัตกรรม เกมการประสมคำภาษาไทยมีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 4) ข้อเสนอเชิงนโยบายในการนำผลการวิจัยไปใช้ในระดับนโยบายสามารถนำไปใช้ในระดับนโยบายของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษาพิเศษ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนภาษาไทยเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยได้และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยนันท์ ธีรณัยโชทร และสิทธิกร สุมาลี (2561) ดำเนินการวิจัย เรื่อง การพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย แนวคิดและทฤษฎี หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการและกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ตัวอย่างกิจกรรมและการวัดผล ประเมินผลการเรียนรู้

3.2 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัยที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.54$, S.D. = 0.56) โดยในด้านวิทยากรซึ่งมีผลการประเมินความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากวิทยากรสามารถอธิบายเนื้อหาและแนวทางการปฏิบัติกิจกรรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาได้ตรงประเด็น สามารถให้เวลาในการตอบข้อสงสัยเมื่อประสบปัญหาในการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เข้ารับการอบรม และในด้านกิจกรรมการฝึกอบรมที่มีผลการประเมินความพึงพอใจในระดับมากที่สุด และอาจเป็นเพราะว่ากิจกรรมการฝึกอบรมเน้นให้ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมมีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นโดยวิทยากรเป็นเพียงผู้เสนอแนะและอำนวยความสะดวก รวมทั้งการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักศึกษาผู้เข้ารับการอบรมมีทักษะการคิด การแก้ปัญหา และการตัดสินใจด้วยตนเอง มีส่วนช่วยให้เกิดความพึงพอใจในการฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาได้ นอกจากนี้จากการจัดกิจกรรมด้วยวิธีการที่หลากหลาย ในสถานที่ของการฝึกอบรมที่กำหนดไว้เป็นวิธีการเรียนรู้ที่นักศึกษาผู้เข้ารับการอบรมมีความสุขอย่างมาก สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความพึงพอใจในการเรียนรู้ว่าการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความสนใจ สัญชาตญาณ ความอยากรู้อยากเห็นของผู้เรียน โดยการนำเอาเรื่องราวหรือสิ่งแปลกใหม่มาเล่าให้ผู้เรียนฟัง ต้องทำบทเรียนให้สนุกโดยใช้อุปกรณ์การสอนหรือเทคนิคการสอนหลากหลายรูปแบบ และต้องทำบทเรียนให้กระชับ โดยใช้ถ้อยคำที่ง่าย ๆ หรือนำรูปธรรมมากกว่านามธรรมให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนร่วมกิจกรรม อยู่เสมอด้วยการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ เข้ามาช่วย (สุดารัตน์ จินประโคน, 2547, หน้า 38 อ้างถึงใน ภัทรานิชฐ์ พรหมสุรินทร์, 2565, หน้า 92) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรภัทร ไม้ไหว (2560) ดำเนินการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่าครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

3.3 ผลการประเมินการฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภายหลังการฝึกอบรมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = 0.62) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกรูปแบบการประเมินผลการฝึกอบรมตามรูปแบบของ โดนัลด์ แอล เคิร์กแพตทริก (Donald L. Kirkpatrick) มาใช้ในการประเมินผลการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถในการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา เพราะเป็นรูปแบบซึ่งมีลักษณะการประเมินที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม โดยเป็นรูปแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้นเพื่อใช้กับการประเมินผลการฝึกอบรมโดยเฉพาะและจะมุ่งเน้นผลการประเมิน กล่าวคือมุ่งเน้นไปที่ผลสัมฤทธิ์ของการฝึกอบรมเป็นหลักซึ่งแตกต่างจากรูปแบบการประเมินแบบอื่น ๆ ที่มีลักษณะการประเมินในลักษณะกว้างเพื่อให้ครอบคลุมทั้งระบบของโครงการ โดยในการวิจัยครั้งนี้รูปแบบการประเมินผลประกอบด้วย 1) การประเมินตนเองของผู้เข้ารับการอบรมก่อนการฝึกอบรม ประกอบด้วย (1) ด้านการรับรู้ (2) ด้านความรู้ (3) ด้านการเปิดรับ (4) ด้านความเข้าใจ (5) ด้านความมุ่งมั่นและ (6) ด้านความพร้อม พบว่า

ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.23$, S.D. = 0.70) 2) การประเมินผลวิทยากรและสภาพบริบทของการฝึกอบรมประกอบด้วย (1) ด้านขั้นตอนการฝึกอบรม (2) ด้านวิทยากร (3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและสื่อที่สนับสนุนและ (4) ด้านคุณภาพการฝึกอบรม พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.57$, S.D. = 0.55) และ 3) การประเมินตนเองภายหลังการฝึกอบรม พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.51$, S.D. = 0.62) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Urata, Toshiyuki (2001) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาและประเมินผลการฝึกอบรมทักษะการนำเสนอโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับครูก่อนประจำการและครูประจำการ พบว่า ครูก่อนประจำการที่คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทิสเปิร์ก ไม่มีทักษะในการนำเสนอโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์และไม่เคยมีการฝึกอบรมในเรื่องนี้ งานวิจัยครั้งนี้จึงมีจุดประสงค์เพื่อออกแบบ พัฒนา และประเมินการฝึกอบรมการนำเสนอโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ระเบียบวิธีวิจัยของการวิจัยเชิงพัฒนา คือ จะใช้การรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการฝึกอบรมในหลักสูตรศึกษาศาสตร การฝึกอบรมใช้วิธีฝึกทีละขั้น ผู้ฝึกจะสาธิตงาน และผู้รับการอบรมจะสามารถฝึกปฏิบัติด้วยตนเองภายหลังจากการสาธิตและสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทธานิชพรหมสุรินทร์ (2565) ดำเนินการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา สำหรับครูกลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา จังหวัดนครนายก ผลการวิจัย พบว่า 1) ความคิดเห็นของครูกลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา ก่อนการฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.23$) 2) ผลการประเมินวิทยากรและสภาพบริบทของการฝึกอบรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.57$) และ 3) ความคิดเห็นของครูกลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษาภายหลังการฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.51$)

องค์ความรู้ใหม่

ความสำเร็จของการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา การศึกษาปฐมวัย ประการแรก เกิดจากแรงจูงใจและแรงบันดาลใจของนักศึกษาผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่ได้รับจากวิทยากรผู้ให้ การฝึกอบรมทำให้เกิดความตระหนักในการสร้างองค์ความรู้เพื่อนำไปใช้ในการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาสำหรับการ พัฒนาการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน การจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเนื้อหา และ ประการต่อมาคือการดูแลช่วยเหลือนักศึกษาให้เกิดการเรียนรู้ รวมถึงการจัดเตรียมและเลือกใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศทาง การศึกษาที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ จากผู้วิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ให้โอกาสนักศึกษาได้ขอคำปรึกษา ข้อเสนอแนะในการพัฒนาและปรับปรุงนวัตกรรมทางการศึกษาทั้งในรูปแบบออนไลน์และในระหว่างการลงพื้นที่ตรวจเยี่ยม องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการใช้แนวคิดของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) อย่างเป็นกัลยาณมิตรมาเป็นแนวทางในการติดตามนิเทศร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาและครู ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ผู้วิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิอย่างต่อเนื่องซึ่งส่งผลให้นักศึกษาเกิดความเชื่อมั่นในนวัตกรรม ทางการศึกษาที่ได้พัฒนาขึ้นประกอบกับการได้รับโอกาสให้นำผลการทดลองใช้มาอภิปรายเพื่อปรับปรุงคุณภาพของ นวัตกรรมทางการศึกษา ผลงานที่เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่เป็นผลงานของนักศึกษาทั้งหมดเป็นนวัตกรรมทางการศึกษา ประเภทสื่อการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษามาใช้ในการออกแบบและพัฒนาได้อย่างเด่นชัด นักศึกษามีความสามารถในการเลือกใช้เทคโนโลยีดิจิทัลทั้งในการออกแบบและลักษณะของการนำไปใช้กับผู้เรียนที่น่าสนใจ สามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป

ผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตร ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย สถาบันสารสนเทศเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and development) ผลการวิจัย พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมและคู่มือที่พัฒนาขึ้นได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด เมื่อนำไปใช้ นักศึกษาสามารถพัฒนานวัตกรรมการศึกษาที่มีคุณภาพระดับดี ซึ่งสามารถ นำไปใช้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ได้ การติดตามนิเทศทั้งแบบออนไลน์และการลงพื้นที่โดยใช้แนวทางชุมชนการเรียนรู้ทาง วิชาชีพร่วมกับผู้บริหารและครูปฐมวัย ช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้นักศึกษา การนำผลทดลองมาอภิปรายเพื่อปรับปรุงนวัตกรรม ส่งผลต่อการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ นักศึกษามีความพึงพอใจต่อหลักสูตรและประเมินตนเอง ทั้งด้านความรู้และทักษะการออกแบบนวัตกรรมหลังการฝึกอบรมในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มีคุณภาพและเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการพัฒนานักศึกษาได้ ช่วยส่งเสริมความสามารถในการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาให้กับนักศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ ปัจจัยสำคัญที่จะนำแนวทางนี้ไปใช้ควรจัดทำเป็นโครงการเสนอต่อผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อให้เห็นความสำคัญและได้รับความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

1.2 แนวทางการจัดการเรียนรู้การออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาจะเกิดประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ได้ด้วยการใช้แนวคิดของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community : PLC) อย่างเป็นกัลยาณมิตรมาเป็นแนวทางในการติดตามนิเทศร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย ผู้เชี่ยวชาญทางการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และครูผู้สอนควรจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหา ดูแลช่วยเหลือให้นักศึกษาให้เกิดการเรียนรู้ จัดเตรียมและเลือกใช้สื่อ เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ และประเมินความก้าวหน้าของนักศึกษาด้วยวิธีการที่หลากหลาย

1.3 กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาจะประสบความสำเร็จได้ ครูผู้สอนต้องตรวจสอบความรู้ความเข้าใจในการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษา กระตุ้นให้นักศึกษาดำเนินการรวบรวมข้อมูล สรุป ทบทวนประเมินผล เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน อำนวยความสะดวกและจัดเวทีให้นักศึกษาได้นำเสนอผลงาน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางการส่งเสริมนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเพิ่มเติมจากการเรียนรู้ในรายวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาปฐมวัยที่มีข้อจำกัดในระยะเวลาของการออกแบบและการทดลองใช้นวัตกรรมทางการศึกษา ก่อนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ขึ้นการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปมีดังนี้

2.1 ควรมีการศึกษาและวิจัยการพัฒนาการออกแบบการนวัตกรรมการศึกษาสำหรับนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตในสาขาวิชาอื่น ๆ และครูผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 ควรมีการศึกษาและวิจัยการมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษา ในการใช้แนวทางชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ ประสบการณ์และทักษะเกี่ยวกับการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาทุกในระดับชั้นเรียน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัย เรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการออกแบบนวัตกรรมทางการศึกษาของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย สถาบันสารสนเทศเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ” ได้รับอนุมัติทุนวิจัยของคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ ประจำปีการศึกษา 2566 งบประมาณทั้งสิ้น จำนวน 35,000 บาท (สามหมื่นห้าพันบาทถ้วน)

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564). กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- ไกรยส ภัทราวาท. (2560). การเรียนรู้เพื่อทักษะแห่งอนาคตสู่อาชีพศึกษา 4.0. สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค). เข้าถึงได้จาก www.Quality Learning.org.
- ทิตินา แคมมณี. (2559). ศาสตร์การสอน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยนันท์ ธีรณัยโชทร และสิทธิกร สุมาลี. (2561). การพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนในระดับประถมศึกษา. วารสารศิลปการศึกษาศาสตรวิทย์, 10(1), 44–60.

- พิชิต ฤทธิ์จัญญ. (2559). *หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา*. กรุงเทพฯ: แฮสออฟเคอร์มีส์.
- พิสนุ พองศรี. (2553). *วิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ด้านสุขภาพการพิมพ์.
- ภัทรานิษฐ์ พรหมสุรินทร์. (2565). การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมการออกแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา สำหรับครูกลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา จังหวัดนครนายก. *Journal of Roi Kaensam Academic*, 8(2), 236–250.
- วารุณี อัครโกศล. (2554). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของบุคลากรสายสนับสนุน วิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วนิดา เขจรักษ์. (2562). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูโดยใช้ทักษะบูรณาการภาษาอังกฤษกับวิชาคณิตศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วิทยา ขนชัยภูมิ และมาเรียม นิลพันธุ์. (2565). การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม. *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนา พระวิทยากร*, (3)5, 170–180.
- วีรภัทร ไหมไหว. (2560). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนระดับประถมศึกษาโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ศิริรัตน์ เกิดแก้ว. (2560). *การพัฒนานวัตกรรมการประสมคำภาษาไทยเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออก เขียนได้*. *วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์*, 19(2), 49–62.
- สมคิด บางโม. (2562). *องค์กรและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน).
- สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ. (2563). *หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย (4 ปี) หลักสูตรใหม่ พุทธศักราช 2563*. (เอกสารอัดสำเนา). สมุทรปราการ: สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ.
- Urata, T. (2001). *The development and evaluation of training in electronic presentation skills for pre-and in-service teachers*. Retrieved from <http://thailis.uni.net.th/eric/detail.nsp.html>.

การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินและปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อกำไรต่อหุ้นของหลักทรัพย์
หมวดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ (MEDIA) ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET)

THE ANALYSIS OF FINANCIAL RATIOS AND EXTERNAL FACTORS AFFECTING EARNINGS PER SHARE
OF SECURITIES IN THE MEDIA AND PUBLISHING SECTOR (MEDIA) LISTED ON
THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND (SET)

พัทธ์ธีรา เลิศจิราพัฒน์ และ ธนภณ วิมูลอาจ*

Phattheera Lertjiraphat and Thanapon Wimoonard*

วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอนแก่น 44000

College of Graduate Study in Management, Khon Kaen University, Khon Kaen 44000, Thailand

*Corresponding Author: E-mail: thanwim@kku.ac.th

รับบทความ 11 เมษายน 2568 แก้ไขบทความ 22 พฤษภาคม 2568 ตอบรับบทความ 29 พฤษภาคม 2568 เผยแพร่บทความ กรกฎาคม 2569

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มุ่งเน้นถึงการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินและปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อกำไรต่อหุ้น (EPS) ของหลักทรัพย์หมวดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ (MEDIA) ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลรายงานประจำปีของหลักทรัพย์หมวดสื่อและสิ่งพิมพ์ ทั้งหมด 22 หลักทรัพย์ ในช่วงปี พ.ศ. 2563–2567 รวม 5 ปี จำนวน 110 ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) วิเคราะห์ร่วมกับอัตราส่วนทางการเงิน 8 อัตราส่วน คือ อัตราส่วนกำไรสุทธิ (NPM) อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (CR) อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว (QR) อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (D/E) อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) และอัตราเงินปันผลตอบแทน (DY) รวมถึงปัจจัยภายนอก ในส่วนของ ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (MLR) และอัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์สหรัฐต่อบาทไทย (USD/THB)

ผลการศึกษา พบว่า อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (MLR) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อกำไรต่อหุ้น (EPS) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อกำไรต่อหุ้น (EPS) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่อัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์สหรัฐต่อบาทไทย (USD/THB) มีอิทธิพลเชิงลบต่อกำไรต่อหุ้น (EPS) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย เพื่อให้หลักทรัพย์ในหมวดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ต่อกำไรต่อหุ้นเพื่อสร้างความสนใจต่อนักลงทุน รวมถึงนักลงทุนและผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับอัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) เพื่อประกอบการตัดสินใจ

คำสำคัญ: อัตราส่วนทางการเงิน, กำไรต่อหุ้น, ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ABSTRACT

This study explored the financial ratios and external factors affecting Earnings Per Share (EPS) of securities in the media and publishing (MEDIA) sector listed on the Stock Exchange of Thailand (SET). Annual reports of all 22 securities in the MEDIA sector were collected for the period 2020–2024 (B.E. 2563–2567), yielding a total of 110 data points over five years. Statistical methods employed for data analysis

included descriptive statistics, correlation analysis, and multiple regression analysis. The analysis incorporates eight financial ratios: Net Profit Margin (NPM), Return on Assets (ROA), Return on Equity (ROE), Current Ratio (CR), Quick Ratio (QR), Debt to Equity Ratio (D/E), Interest Coverage Ratio (ICR), and Dividend Yield (DY). External factors considered were Gross Domestic Product (GDP), Minimum Loan Rate (MLR), and US Dollar to Thai Baht Exchange Rate (USD/THB).

The findings revealed that the ICR and the MLR exhibited a statistically significant positive influence on EPS at the 0.01 level. GDP also showed a statistically significant positive influence on EPS at the 0.05 level. However, the US Dollar to Thai Baht Exchange Rate demonstrated a statistically significant negative influence on EPS at the 0.01 level. This research underscores the importance of interest coverage for managers aiming to drive EPS in the MEDIA sector and attract investment. Consequently, investors and relevant parties should also place significant emphasis on the ICR when making investment decisions.

Keywords: Financial Ratio, Earning Per Share, The Stock Exchange of Thailand

บทนำ

ในปัจจุบันตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (The Securities Exchange of Thailand: SET) เป็นช่องทางระดมเงินทุนที่สำคัญสำหรับภาคธุรกิจ และเป็นศูนย์รวมการลงทุนที่ได้รับความนิยมจากนักลงทุนทั้งในประเทศและต่างประเทศ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2565) อย่างไรก็ตาม การลงทุนในตลาดหลักทรัพย์มีความเสี่ยงที่ต้องได้รับการวิเคราะห์อย่างรอบคอบ โดยเฉพาะในกลุ่มหมวดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ (MEDIA) ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะและได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลายด้าน

กลุ่มธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ (Media & Publishing Sector) ถือเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการสื่อสารมวลชน การกระจายข่าวสาร และการสร้างค่านิยมในสังคม โดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้จัดกลุ่มธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมบริการ (SERVICE) ที่ประกอบด้วยผู้ผลิตและตัวแทนจำหน่ายสื่อ อาทิ สื่อบันเทิง สถานีวิทยุและโทรทัศน์ ผู้ผลิตและจัดทำสื่อโฆษณา รวมถึงสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น โรงพิมพ์ และสำนักพิมพ์ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2564)

อุตสาหกรรมสื่อและสิ่งพิมพ์เผชิญกับความท้าทายจากเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้บริโภค จากสื่อในรูปแบบเดิมไปสู่ช่องทางดิจิทัล รายได้ส่วนใหญ่ของธุรกิจกลุ่มนี้มาจากโฆษณา การสมัครสมาชิก และการขายเนื้อหา ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับภาวะเศรษฐกิจโดยรวม นอกจากนี้ปัจจัยภายนอก เช่น อัตราดอกเบี้ย อัตราเงินเฟ้อ การขยายตัวในส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) และค่าใช้จ่ายด้านโฆษณา ล้วนมีผลต่อรายได้ของธุรกิจอุตสาหกรรมนี้ (López, et al., 2023)

ในด้านการวิเคราะห์ปัจจัยทางการเงิน การศึกษาค่าอัตราส่วนทางการเงิน เช่น อัตราส่วนกำไรสุทธิ (Net Profit Margin) อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Return On Equity) อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Debt Per Equity Ratio) อัตราเงินปันผลตอบแทน (Dividend Yield) และกำไรต่อหุ้น (Earning Per Share) เป็นตัวช่วยให้นักลงทุนประเมินสุขภาพทางการเงินของบริษัท และไตร่ตรองความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับผลตอบแทนของหลักทรัพย์ในหมวดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ได้ (Brigham, 2014)

ผลกระทบของอัตราแลกเปลี่ยนต่อบริษัท ดังนี้ประการแรก ผลกระทบของอัตราแลกเปลี่ยนต่อรายการที่เป็นตัวเงินในงบกำไรขาดทุน เนื่องด้วยบริษัทต้องรายงานผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนต่อรายการต่าง ๆ เช่น เงินสด หนี้สิน และลูกหนี้ ประการที่สอง ความแตกต่างของผลกระทบต่อบริษัทและอุตสาหกรรม การแข็งค่าของสกุลเงินท้องถิ่นไม่ได้ส่งผลกระทบต่อทุกบริษัทและอุตสาหกรรมในลักษณะเดียวกัน แต่ผลกระทบจะแตกต่างกันไปตามปัจจัยต่าง ๆ อาทิ ดุลการค้าต่างประเทศ และการมีหนี้สินในสกุลเงินต่างประเทศ และประการสุดท้าย ความเชื่อมโยงระหว่างอัตราแลกเปลี่ยน กำไร และผลตอบแทนหุ้น กำไรและขาดทุนจากอัตราแลกเปลี่ยนมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับกำไรของบริษัท และยังส่งผลกระทบต่อผลตอบแทนของหุ้นบริษัทนั้น ๆ อีกด้วย ทั้งสามประการนี้ แสดงให้เห็นถึงอัตราแลกเปลี่ยนเป็นปัจจัยสำคัญที่

ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานทางการเงินและมูลค่าของบริษัท ทั้งยังมีความซับซ้อนและแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของแต่ละบริษัท (Adams & Verdelhan, 2022)

ดังนั้นการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินและปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อกำไรต่อหุ้นของหลักทรัพย์ในหมวดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ในการศึกษาในครั้งนี้ จึงเป็นส่วนช่วยให้นักลงทุนและผู้ศึกษา สามารถนำข้อมูลที่ได้เป็นแนวทางในการพิจารณาการลงทุนได้อย่างแม่นยำขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยอัตราส่วนทางการเงินที่มีอิทธิพลต่อกำไรต่อหุ้นของหลักทรัพย์หมวดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ (MEDIA) ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET)
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อกำไรต่อหุ้นของหลักทรัพย์หมวดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ (MEDIA) ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET)

นิยามศัพท์เฉพาะ

อัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratios) หมายถึง ตัวเลขทางการเงินที่นำมาจากการเงินของบริษัท เพื่อใช้ในการวิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินงานฐานะทางการเงิน และศักยภาพของบริษัท

อัตราส่วนกำไรสุทธิ (Net Profit Margin: NPM) หมายถึง อัตราส่วนที่แสดงถึงความสามารถในการทำกำไรสุทธิของบริษัทเมื่อเทียบกับรายได้รวม

อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (Return On Asset: ROA) หมายถึง อัตราส่วนที่แสดงถึงความสามารถของบริษัทในการสร้างกำไรจากสินทรัพย์ทั้งหมดที่มีอยู่ โดยวัดว่าบริษัทสามารถนำสินทรัพย์ที่มีอยู่มาใช้ในการสร้างกำไรได้มากน้อยเพียงใด

อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Return On Equity: ROE) หมายถึง อัตราส่วนที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถของบริษัทในการสร้างกำไรจากเงินทุนของผู้ถือหุ้น โดยวัดว่าบริษัทสามารถสร้างผลกำไรให้กับผู้ถือหุ้นได้มากน้อยเพียงใด จากเงินที่ลงทุนกับบริษัท

อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (Current Ratio: CR) หมายถึง อัตราส่วนสภาพคล่องทางการเงินที่วัดแสดงถึงความสามารถของบริษัทในการชำระหนี้สินระยะสั้นด้วยสินทรัพย์หมุนเวียน

อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว (Quick Ratio: QR) หมายถึง อัตราส่วนที่วัดความสามารถของบริษัทในการชำระหนี้สินหมุนเวียนด้วย สินทรัพย์หมุนเวียนที่มีสภาพคล่องสูง ซึ่งหมายถึงสินทรัพย์ที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้อย่างรวดเร็ว โดยไม่รวมสินค้าคงเหลือ

อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Debt to Equity Ratio: D/E) หมายถึง อัตราส่วนทางการเงินที่แสดงถึงสัดส่วนของเงินทุนที่มาจากหนี้สินเมื่อเทียบกับเงินทุนที่มาจากส่วนของผู้ถือหุ้น

อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (Interest Coverage Ratio: ICR) หมายถึง อัตราส่วนที่แสดงถึงความสามารถของบริษัทในการจ่ายดอกเบี้ยด้วยกำไร โดยวัดว่าบริษัทมีกำไรจากการดำเนินงานเป็นกี่เท่าของภาระดอกเบี้ยจ่าย

อัตราเงินปันผลตอบแทน (Dividend Yield: DY) หมายถึง อัตราส่วนทางการเงินที่แสดงถึงผลตอบแทนของเงินปันผลที่ผู้ถือหุ้นได้รับเทียบกับราคาตลาดของหุ้น

อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (Minimum Loan Rate: MLR) หมายถึง อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ขั้นต่ำที่ธนาคารพาณิชย์เรียกเก็บจากลูกค้ารายใหญ่ขึ้นดี ซึ่งโดยทั่วไปจะเป็นลูกค้าที่มีประวัติทางการเงินที่ดี เป็นที่ยอมรับ และมีหลักทรัพย์ค้ำประกันเพียงพอ

อัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์สหรัฐต่อบาทไทย (Exchange Rate USD/THB) หมายถึง ราคาของเงินตราสกุลดอลลาร์สหรัฐเมื่อแลกเปลี่ยนกับอีกสกุลบาทไทย ซึ่งมีผลต่อราคาส่งออกและนำเข้าของสินค้า ทำให้เกิดผลกระทบต่อธุรกิจทุกกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีการลงทุนจากต่างประเทศ

กำไรต่อหุ้น (Earning Per Share: EPS) หมายถึง อัตราส่วนทางการเงินที่แสดงถึงผลตอบแทนที่นักลงทุนจะได้รับจากการถือ 1 หุ้นของบริษัท

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

Brigham and Houston (2014) อธิบายว่า อัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratio) เป็นตัวเลขที่ใช้ในการวัดฐานะทางการเงินของธุรกิจ ซึ่งสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการวัดประสิทธิภาพในการดำเนินงานและความสามารถในการทำกำไร โดยการนำตัวเลขทางการเงินที่มีอยู่มาคำนวณเพื่อให้ได้อัตราส่วนที่สามารถวิเคราะห์และเปรียบเทียบได้ในหลายมิติ อัตราส่วนทางการเงินจึงเป็นข้อมูลที่สำคัญที่ช่วยให้สามารถวิเคราะห์ความสามารถของกิจการในการบริหารได้อย่างเหมาะสมซึ่งประกอบด้วย

1. อัตราส่วนสภาพคล่อง (Liquidity Ratio)

1.1 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (Current Ratio)

อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (Current Ratio: CR) หมายถึง อัตราส่วนสภาพคล่องทางการเงินที่วัดแสดงถึงความสามารถของบริษัทในการชำระหนี้สินระยะสั้นด้วยสินทรัพย์หมุนเวียน สามารถคำนวณได้ ดังนี้

$$\text{อัตราส่วนทุนหมุนเวียน} = \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$$

1.2 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว (Quick Ratio)

อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว (Quick Ratio: QR) หมายถึง อัตราส่วนที่วัดความสามารถของบริษัทในการชำระหนี้สินหมุนเวียนด้วย สินทรัพย์หมุนเวียนที่มีสภาพคล่องสูง ซึ่ง หมายถึง สินทรัพย์ที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้อย่างรวดเร็วโดยไม่รวมสินค้าคงเหลือ สามารถคำนวณได้ ดังนี้

$$\text{อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว} = \frac{\text{สินทรัพย์หมุนเวียน} - \text{สินค้าคงเหลือ}}{\text{หนี้สินหมุนเวียน}}$$

2. อัตราส่วนประสิทธิภาพในการดำเนินงาน (Efficiency Ratios)

2.1 อัตราหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม (Total Asset Turnover Ratio) หมายถึง อัตราส่วนที่แสดงถึงความสามารถในการนำสินทรัพย์รวมของบริษัทมาใช้ให้เกิดประโยชน์ สามารถคำนวณได้ ดังนี้

$$\text{อัตราหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม} = \frac{\text{ยอดขายสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

2.2 อัตราหมุนเวียนของสินทรัพย์ถาวร (Fixed Asset Turnover Ratio) หมายถึง อัตราส่วนที่แสดงถึงความสามารถในการนำสินทรัพย์ถาวรเพื่อสร้างรายได้ สามารถคำนวณได้ ดังนี้

$$\text{อัตราหมุนเวียนของสินทรัพย์ถาวร} = \frac{\text{ยอดขายสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์ถาวรถัวเฉลี่ย}}$$

3. อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไร (Profitability Ratios)

3.1 อัตราส่วนกำไรสุทธิ (Net Profit Margin)

อัตราส่วนกำไรสุทธิ (Net Profit Margin: NPM) หมายถึง อัตราส่วนที่แสดงถึงความสามารถในการทำกำไรสุทธิของบริษัทเมื่อเทียบกับรายได้รวม สามารถคำนวณได้ ดังนี้

$$\text{อัตราส่วนกำไรสุทธิ} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ยอดขาย}}$$

3.2 อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (Return on Asset)

อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (Return on Asset: ROA) หมายถึง อัตราส่วนที่แสดงถึงความสามารถของบริษัทในการสร้างกำไรจากสินทรัพย์ทั้งหมดที่มีอยู่ โดยวัดว่าบริษัทสามารถนำสินทรัพย์ที่มีอยู่มาใช้ในการสร้างกำไรได้มากน้อยเพียงใด สามารถคำนวณได้ ดังนี้

$$\text{อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

3.3 อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Return on Equity)

อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Return on Equity: ROE) หมายถึง อัตราส่วนที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถของบริษัทในการสร้างกำไรจากเงินทุนของผู้ถือหุ้น โดยวัดว่าบริษัทสามารถสร้างผลกำไรให้กับผู้ถือหุ้นได้มากน้อยเพียงใด จากเงินที่ลงทุนกับบริษัท สามารถคำนวณได้ ดังนี้

$$\text{อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้น}}$$

4. อัตราส่วนความสามารถในการชำระหนี้ (Leverage Ratio)

4.1 อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Debt to Equity Ratio)

อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Debt to Equity Ratio: D/E) หมายถึง อัตราส่วนทางการเงินที่แสดงถึงสัดส่วนของเงินทุนที่มาจากหนี้สินเมื่อเทียบกับเงินทุนที่มาจากส่วนของผู้ถือหุ้น สามารถคำนวณได้ ดังนี้

$$\text{อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น} = \frac{\text{หนี้สินรวม}}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้น}}$$

4.2 อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (Interest Coverage Ratio)

อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (Interest Coverage Ratio: ICR) หมายถึง อัตราส่วนที่แสดงถึงความสามารถของบริษัทในการจ่ายดอกเบี้ยด้วยกำไร โดยวัดว่าบริษัทมีกำไรจากการดำเนินงานเป็นกี่เท่าของภาระดอกเบี้ยจ่าย สามารถคำนวณได้ ดังนี้

$$\text{อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย} = \frac{\text{กำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษี}}{\text{ดอกเบี้ยจ่าย}}$$

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (2568) ได้อธิบายว่า อัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน คือ ตัวชี้วัดเพื่อให้นักลงทุนทราบว่า หากลงทุนซื้อหุ้น ณ ระดับราคาตลาดในปัจจุบัน จะมีโอกาสได้รับเงินปันผลตอบแทนจากการลงทุนในอัตราคิดเป็นร้อยละเท่าไรจากราคาหุ้นที่ซื้อ

อัตราเงินปันผลตอบแทน (Dividend Yield: DY) หมายถึง อัตราส่วนทางการเงินที่แสดงถึงผลตอบแทนของเงินปันผลที่ผู้ถือหุ้นได้รับเทียบกับราคาตลาดของหุ้น สามารถคำนวณได้ ดังนี้

$$\text{อัตราเงินปันผลตอบแทน} = \frac{\text{เงินปันผลต่อหุ้น} \times 100}{\text{ราคาตลาดของหุ้น}}$$

หลักทรัพย์บัวหลวง (2564) ได้อธิบายว่า Earnings Per Share (EPS) หรือ กำไรต่อหุ้น คือ อัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratio) ที่ใช้วิเคราะห์งบการเงินของบริษัทที่แสดงในงบกำไรขาดทุน (Income Statement) ที่บอกถึงผลตอบแทนที่นักลงทุนจะได้รับก็บหาจากการ ถือ 1 หุ้นของบริษัท โดยกำไรต่อหุ้นที่นักลงทุนจะได้รับนั้นจะอยู่ในรูปสกุลเงินของกำไรสุทธิที่ระบุในงบกำไรขาดทุน (Income Statement) ต่อหุ้น

กำไรต่อหุ้น (Earning Per Share: EPS) หมายถึง อัตราส่วนทางการเงินที่แสดงถึงผลตอบแทนที่นักลงทุนจะได้รับจากการถือ 1 หุ้นของบริษัท สามารถคำนวณได้ ดังนี้

$$\text{กำไรต่อหุ้น} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{จำนวนหุ้นบริษัทที่ชำระแล้ว}}$$

ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) คือ มูลค่ารวมของสินค้าและบริการ ที่ผลิตในประเทศใดประเทศหนึ่งแล้วขายในตลาดประเทศนั้น โดยวัดมูลค่าเป็นตัวเงิน ถือเป็นตัวชี้วัดขนาดของเศรษฐกิจที่สำคัญ โดยคำนวณได้จาก

$$GDP = C + I + G + (X - M)$$

โดยที่ C คือ Consumption หมายถึง การบริโภคของภาคเอกชนและประชาชนทั่วไป

I คือ Investment หมายถึง การลงทุนของภาคเอกชน

G คือ Government Spending หมายถึง การใช้จ่ายและการลงทุนของภาครัฐ

X-M คือ Net Export หมายถึง มูลค่าการส่งออกสินค้าสุทธิ

ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ เป็นตัวชี้วัดการเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งสำคัญต่อทิศทางการลงทุน เมื่อเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศกับความเคลื่อนไหวของตลาดหลักทรัพย์ ตั้งแต่ ปี ค.ศ. 2011–2020 พบว่า ความสัมพันธ์ส่วนใหญ่ไปในทิศทางเดียวกัน ยกเว้นช่วงเวลา ปี ค.ศ. 2013–2015 ที่มีความสัมพันธ์แปรผกผันกัน เนื่องจากปัจจัยภายนอกมากระทบ ทั้งในส่วนของวิกฤติเศรษฐกิจสหภาพยุโรป และเหตุการณ์การเมืองภายในประเทศ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2564)

อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (Minimum Loan Rate: MLR) หมายถึง อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ขั้นต่ำที่ธนาคารพาณิชย์เรียกเก็บจากลูกค้ารายใหญ่ชั้นดี ซึ่งโดยทั่วไปจะเป็นลูกค้าที่มีประวัติทางการเงินที่ดี เป็นที่ยอมรับ และมีหลักทรัพย์ค้ำประกันเพียงพอ บริษัทส่วนใหญ่เมื่อลงทุน จะมีแหล่งเงินทุนมาจากสองประเภทหลัก ๆ ได้แก่ ส่วนของผู้ถือหุ้น และส่วนของการกู้ยืมเงิน เพื่อการลงทุน ในส่วนการกู้ยืมเงินเพื่อการลงทุน บริษัทจะต้องชำระดอกเบี้ยให้แก่ผู้ให้กู้ แสดงให้เห็นว่า อัตราดอกเบี้ยเงินกู้เป็นต้นทุนทางการเงินที่สำคัญของบริษัท เมื่ออัตราดอกเบี้ยเงินกู้อยู่ในระดับต่ำ บริษัทมีความสามารถในการชำระดอกเบี้ยและเงินต้นให้แก่ผู้ให้กู้ได้ แต่เมื่อใดที่อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ปรับตัวสูงขึ้น นั้นหมายความว่า บริษัทมีภาระดอกเบี้ยเงินกู้ที่ต้องชำระเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อผลกำไรของบริษัท และส่งผลกระทบต่อราคาหุ้นของบริษัทในที่สุด (ลงทุนแมน, 2561) รวมไปถึงหากอัตราดอกเบี้ยอยู่ในระดับที่ต่ำ บริษัทสามารถเพิ่มการลงทุนเพื่อขยายธุรกิจได้ อาจส่งผลให้บริษัทก่อกำไรจากผลการดำเนินงานการขยายการลงทุนเพิ่มขึ้น

อัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์สหรัฐต่อบาทไทย (Exchange Rate USD/THB) คือ ราคาของเงินตราสกุลดอลลาร์สหรัฐเมื่อแลกเปลี่ยนกับอีกสกุลบาทไทย ซึ่งมีผลต่อราคาส่งออกและนำเข้าของสินค้า ทำให้เกิดผลกระทบต่อธุรกิจทุกกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีการลงทุนจากต่างประเทศ

Adams & Verdelhan (2022) ได้อธิบายผลกระทบของอัตราแลกเปลี่ยนต่อบริษัท ดังนี้ ประการแรก ผลกระทบของอัตราแลกเปลี่ยนต่อรายการที่เป็นตัวเงินในงบกำไรขาดทุน เนื่องด้วยบริษัทต้องรายงานผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนต่อรายการต่าง ๆ เช่น เงินสด หนี้สิน และลูกหนี้ ประการที่สอง ความแตกต่างของผลกระทบต่อบริษัทและอุตสาหกรรม การแข็งค่าของสกุลเงินท้องถิ่นไม่ได้ส่งผลกระทบต่อทุกบริษัทและอุตสาหกรรมในลักษณะเดียวกัน แต่ผลกระทบจะแตกต่างกันไปตามปัจจัยต่าง ๆ อาทิ ดุลการค้าต่างประเทศ และการมีหนี้สินในสกุลเงินต่างประเทศ และประการสุดท้าย ความเชื่อมโยงระหว่างอัตราแลกเปลี่ยน กำไร และผลตอบแทนหุ้น กำไรและขาดทุนจากอัตราแลกเปลี่ยนมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับกำไรของบริษัท และยังส่งผลกระทบต่อผลตอบแทนของหุ้นบริษัทนั้น ๆ อีกด้วย ทั้งสามประการนี้ แสดงให้เห็นถึงอัตราแลกเปลี่ยนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานทางการเงินและมูลค่าของบริษัท ทั้งยังมีความซับซ้อนและแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของแต่ละบริษัท

จันทนา วัฒนกาญจนะ (2559) ศึกษาอัตราส่วนทางการเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2548 ถึง 2557 พบว่า อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความแตกต่างกันแยกตามประเภทของอัตราส่วนทางการเงิน ในส่วนของหมวดสื่อและสิ่งพิมพ์ อัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินที่ดี ได้แก่ อัตราส่วนสภาพคล่อง ประกอบด้วย อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (CR) และอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียนเร็ว (QR) อัตราส่วนประสิทธิภาพในการใช้สินทรัพย์ อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไร ประกอบด้วย อัตราส่วนกำไรสุทธิ (NPM) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และอัตราผลตอบแทนต่อการลงทุน (ROA) รวมถึงอัตราส่วนประเมินผลบริษัทโดยรวม

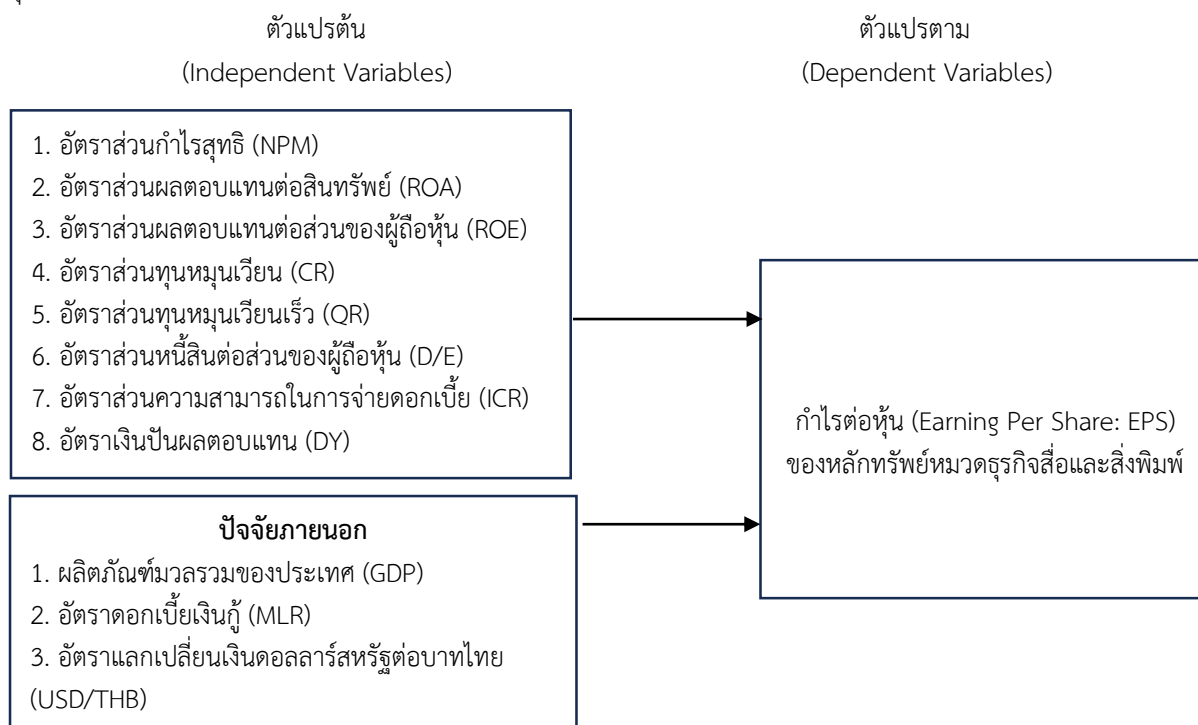
Kassim et al. (2022) ศึกษาความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนและจัดการรายได้ในบริษัทผู้ผลิตที่จดทะเบียนในประเทศไนจีเรีย พบว่า ความผันผวนส่งผลกระทบต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนที่มีต่อการจัดการกำไรและความผันผวนนี้แตกต่างกันไปในแต่ละประเทศและประเภทบริษัท ความผันผวนของค่าเงินมีอิทธิพลเชิงบวกและมีผลกับการจัดการกำไร รวมถึงนำไปสู่ความมั่นคงทางการเงินของธุรกิจ

มัตติมา กรงเด็น และสันติพงษ์ กุมารสิงห์ (2565) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับราคาหลักทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: SET 100 พบว่า อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (CR) อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (D/E) อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้ และอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) มีความเชื่อมโยงกับราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: SET100 ไปในทิศทางเดียวกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 แสดงได้ว่า อัตราส่วนทางการเงินเป็นข้อมูลที่ใช้ประกอบการตัดสินใจในการการลงทุนในหลักทรัพย์ที่สนใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ศรีกัลญา จงธัญญากร และจักรพันธ์ พงษ์เกตุรา (2567) ศึกษาความสัมพันธ์ของสภาพคล่องและความสามารถในการชำระหนี้ต่อกำไรต่อหุ้นของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย : กรณีศึกษาธุรกิจสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มแพชั่น พบว่าด้านสภาพคล่องไม่มีอิทธิพลต่อกำไรต่อหุ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ อัตราส่วนสภาพคล่อง (Current Ratio: CR) และอัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนเร็ว (Quick Ratio: QR) ไม่ส่งผลต่อกำไรต่อหุ้นด้านความสามารถในการชำระหนี้ส่งผลตรงข้ามกับกำไรต่อหุ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินและปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อกำไรต่อหุ้นของหลักทรัพย์หมวดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ (MEDIA) ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) มีกรอบแนวคิดการศึกษา ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินและปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อกำไรต่อหุ้นของหลักทรัพย์หมวดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ (MEDIA) ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินและปัจจัยภายนอกกับกำไรต่อหุ้นของหลักทรัพย์ การศึกษานี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ผ่านการวิเคราะห์เชิงพรรณนา สัมประสิทธิ์สหพันธ์ (Correlation Analysis) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ หลักทรัพย์หมวดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ (MEDIA) ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) ทั้งหมด ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2563–2567 เนื่องจากสามารถสืบค้นข้อมูลได้จากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 22 หลักทรัพย์ ดังนี้ AMARIN, AQUA, AS, BEC, FE, GPI, GRAMMY, MAJOR, MATCH, MATI, MCOT, MONO, NATION, ONEE, PLANB, PRAKIT, PTECH, SE-ED, TKS, VGI, WORK และ ZAA ยกเว้น JKN ที่ไม่ปรากฏข้อมูลย้อนหลัง 5 ปีในฐานข้อมูล รวมทั้งสิ้น 110 ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ของหลักทรัพย์หมวดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2563–2567 ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าข้อมูลจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SETSMART) โดยศึกษาข้อมูลแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี แบบ 56-1 และงบการเงินจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ดังที่แสดงตามตาราง 1 นี้

ตาราง 1 ข้อมูล แหล่งที่มาของข้อมูล และช่วงเวลาการเก็บข้อมูล

ข้อมูล	แหล่งที่มาของข้อมูล	ช่วงเวลาการเก็บข้อมูล
อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไร		
อัตราส่วนกำไรสุทธิ (NPM)	SETSMART	ปี พ.ศ. 2563–2567
อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA)	SETSMART	ปี พ.ศ. 2563–2567
อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE)	SETSMART	ปี พ.ศ. 2563–2567
อัตราส่วนสภาพคล่อง		
อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (CR)	SETSMART	ปี พ.ศ. 2563–2567
อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว (QR)	SETSMART	ปี พ.ศ. 2563–2567
อัตราส่วนความสามารถในการชำระหนี้		
อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (D/E)	SETSMART	ปี พ.ศ. 2563–2567
อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR)	SETSMART	ปี พ.ศ. 2563–2567
อัตราส่วนเงินปันผล		
อัตราเงินปันผลตอบแทน (DY)	SETSMART	ปี พ.ศ. 2563–2567
ปัจจัยภายนอก		
ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP)	https://www.investing.com/	ปี พ.ศ. 2563–2567
อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (MLR)	https://www.bot.or.th/	31 ม.ค. 63–30 ธ.ค. 67
อัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์สหรัฐต่อบาทไทย (USD/THB)	https://www.bot.or.th/	31 ม.ค. 63–30 ธ.ค. 67

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

- วิเคราะห์ข้อมูลอัตราส่วนทางการเงินโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหพันธ์และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของอัตราส่วนทางการเงินและกำไรต่อหุ้น
- วิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยภายนอกโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหพันธ์และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของปัจจัยภายนอกและกำไรต่อหุ้น

ผลการวิจัย และอภิปรายผล

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลของหลักทรัพย์หมวดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ช่วงระยะเวลา 5 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2563–2567 เพื่อวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินและปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อกำไรต่อหุ้นของหลักทรัพย์หมวดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ โดยมีผลการวิเคราะห์ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัจจัยอัตราส่วนทางการเงินที่มีอิทธิพลต่อกำไรต่อหุ้นของหลักทรัพย์หมวดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ (MEDIA) ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET)

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) พบว่า ค่าเฉลี่ยอัตรากำไรสุทธิ (NPM) คือ ร้อยละ 0.19 ค่าเฉลี่ยอัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) คือ ร้อยละ 3.30 ค่าเฉลี่ยอัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) คือ ร้อยละ -0.49 ค่าเฉลี่ยอัตราส่วนทุนหมุนเวียน (CR) คือ 2.66 เท่า ค่าเฉลี่ยอัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว (QR) คือ 2.06 เท่า ค่าเฉลี่ยอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (D/E) คือ 1.02 เท่า ค่าเฉลี่ยอัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) คือ 41.70 เท่า ค่าเฉลี่ยอัตราเงินปันผลตอบแทน คือ ร้อยละ 2.18 และค่าเฉลี่ยกำไรต่อหุ้น (EPS) คือ 0.73 บาท/หุ้น

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) พบว่า ตัวแปรอิสระในส่วนของอัตราส่วนทางการเงิน อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) และอัตราส่วนกำไรสุทธิ (NPM) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกำไรต่อหุ้น (EPS) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกำไรต่อหุ้น (EPS) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และอัตราเงินปันผลตอบแทน (DY) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกำไรต่อหุ้น (EPS) แบบไม่มีนัยสำคัญ อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (CR) อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว (QR) และอัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (D/E) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับกำไรต่อหุ้น (EPS) แบบไม่มีนัยสำคัญ ดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงผลการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินปี 2563-2567 โดยใช้การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

	NPM	ROA	ROE	CR	QR	D/E	ICR	DY	EPS
NPM	1								
ROA	0.717**	1							
ROE	0.555**	0.762**	1						
CR	0.042	0.069	0.068	1					
QR	0.032	0.076	0.065	0.894**	1				
D/E	-0.318**	-0.513**	-0.575**	-0.192*	-0.180	1			
ICR	0.277**	0.269**	0.169	0.210*	0.191*	-0.117	1		
DY	0.246**	0.0183	0.148	0.175	0.114	-0.168	0.261**	1	
EPS	0.260**	0.194*	0.0159	-0.060	-0.052	-0.034	0.640**	0.106	1

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) พบว่า อัตราส่วนทางการเงิน ได้แก่ อัตราส่วนกำไรสุทธิ (NPM) มีค่า 0.012 อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) มีค่า -0.025 อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) มีค่า 0.007 อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (CR) มีค่า -0.148 อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว (QR) มีค่า -0.003 อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (D/E) มีค่า 0.05 อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) มีค่า 0.014 และอัตราเงินปันผลตอบแทน (DY) มีค่า -0.056 โดยมีค่า t-statistic ซึ่งแสดงถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรต้นที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตามของค่าคงที่ คือ 2.02 (P-value < 0.05) อัตราส่วนกำไรสุทธิ (NPM) อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) อัตราส่วนทุนหมุนเวียน (CR) อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว (QR) อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (D/E) และอัตราเงินปันผลตอบแทน (DY) มีค่า P-value > 0.05 ส่วนอัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) มีค่า P-value < 0.01 ดังตาราง 3

ตาราง 3 แสดงผลการวิเคราะห์อัตราส่วนทางการเงินปี 2563 – 2567 โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	0.703	0.348		2.022	0.046
NPM	0.012	0.010	0.137	1.275	0.205
ROA	-0.025	0.028	-0.122	-0.888	0.377
ROE	0.007	0.008	0.106	0.887	0.377
CR	-0.148	0.132	-0.186	-1.121	0.265
QR	-0.003	0.155	-0.003	-0.019	0.985
D/E	0.050	0.114	0.040	0.437	0.663
ICR	0.014	0.002	0.676	8.520	0.001**
DY	-0.056	0.076	-0.057	-0.734	0.465

a. Dependent Variable: EPS, R = 0.68, R-Square = 0.47, F change = 10.97, Durbin-Watson = 1.78

หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการศึกษา พบว่า อัตราส่วนทางการเงินที่มีอิทธิพลต่อกำไรต่อหุ้นของหลักทรัพย์หมวดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย คือ อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพของบริษัทในการชำระดอกเบี้ยจากกำไรที่ได้จากการดำเนินงาน มีอิทธิพลต่อกำไรต่อหุ้น เป็นไปตามงานวิจัยของ ศรีกุลญา จงธัญญากร และจักรพันธ์ พงษ์เมตรา (2567) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ของสภาพคล่องและความสามารถในการชำระหนี้ต่อกำไรต่อหุ้นของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย : กรณีศึกษาธุรกิจสินค้าอุปโภคบริโภค กลุ่มแฟชั่น ในส่วนของอัตราส่วนสภาพคล่องและอัตราส่วนสินทรัพย์หมุนเวียนเร็วไม่ส่งผลต่อกำไรต่อหุ้น แต่ขัดแย้งกันด้านความสามารถในการชำระหนี้ที่ส่งผลตรงข้ามกับกำไรต่อหุ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) มีอิทธิพลเชิงบวกกับกำไรต่อหุ้น อาจเนื่องจากอัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ยที่มากขึ้น ทำให้หลักทรัพย์หมวดสื่อและสิ่งพิมพ์มีความน่าเชื่อถือเพิ่มมากขึ้น ส่งผลไปถึงกำไรสุทธิ เป็นผลพวงให้อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ยแปรผันตรงกับกำไรต่อหุ้น และเป็นไปตามงานวิจัยของ เพชรรัตน์ มะโนน้อม (2566) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อกำไรต่อหุ้นของบริษัทอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่าอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (CR) อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (D/E) ไม่มีอิทธิพลต่อกำไรต่อหุ้น

2. การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อกำไรต่อหุ้นของหลักทรัพย์หมวดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ (MEDIA) ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET)

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) พบว่า ค่าเฉลี่ยผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) คือ ร้อยละ 0.48 ค่าเฉลี่ยอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (MLR) คือ ร้อยละ 6.80 และค่าเฉลี่ยอัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์สหรัฐต่อบาทไทย (USD/THB) คือ 33.90 ดอลลาร์สหรัฐต่อบาทไทย

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Analysis) พบว่า ตัวแปรอิสระในส่วนของปัจจัยภายนอก ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (MLR) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับกำไรต่อหุ้น (EPS) แบบไม่มีนัยสำคัญ และอัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์สหรัฐต่อบาทไทย (USD/THB) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับกำไรต่อหุ้น (EPS) แบบไม่มีนัยสำคัญ ดังตาราง 4

ตาราง 4 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกปี 2563 – 2567 โดยใช้การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

	GDP	MLR	USD/THB	EPS
GDP	1			
MLR	0.482	1		
USD/THB	0.346	0.484	1	
EPS	0.182	0.139	-0.513	1

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) พบว่า ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) มีค่า 0.018 อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (MLR) มีค่า 0.148 และอัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์สหรัฐต่อบาทไทย (USD/THB) มีค่า -0.086 โดยมีค่า t-statistic ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นที่ส่งผลต่อตัวแปรตามของค่าคงที่ คือ 6.761 (P-value < 0.01) ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) มีค่า P-value < 0.05 ส่วนอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (MLR) และอัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์สหรัฐต่อบาทไทย (USD/THB) มีค่า P-value < 0.01 ดังตาราง 5

ตาราง 5 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกปี 2563-2567 โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	2.630	0.389		6.761	0.001**
GDP	0.018	0.007	0.266	2.473	0.016*
MLR	0.148	0.043	0.396	3.431	0.001**
USD/THB	-0.086	0.012	-0.797	-7.391	0.001**

a. Dependent Variable: EPS, R = 0.72, R-Square = 0.51, F change = 19.61, Durbin-Watson = 0.47

หมายเหตุ: * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพล คือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (MLR) มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ แต่อัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์สหรัฐต่อบาทไทย (USD/THB) มีอิทธิพลเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยการที่เงินดอลลาร์สหรัฐแข็งค่าขึ้น มีโอกาสที่จะส่งผลกระทบต่อค่าไรต่อหุ้นของหลักทรัพย์หมวดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับต้นทุนนำเข้า รายได้จากต่างประเทศ หรือความไว้วางใจของนักลงทุน ซึ่งเป็นไปตามงานวิจัยของ Kassim et al. (2022) พบว่า ความผันผวนมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของอัตราแลกเปลี่ยนที่มีต่อการจัดการกำไรและความไม่แน่นอนนี้แตกต่างกันไปตามพื้นที่และประเภทบริษัท ดังนั้น เมื่ออัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (MLR) สูงขึ้นจะทำให้กำไรต่อหุ้น (EPS) สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่ออัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์สหรัฐต่อบาทไทย (USD/THB) ลดลงจะทำให้กำไรต่อหุ้น (EPS) สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษครั้งนี้ พบว่า อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) ไม่ได้ชี้ให้เห็นถึงการทำการกำไรที่ลดลงในทุกประเภทธุรกิจ ควรพิจารณาพร้อมกับเศรษฐกิจ โอกาสในการขยายธุรกิจ เช่นเดียวกันกับอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (MLR) ที่แปรผันตรงกับกำไรต่อหุ้น (EPS) ซึ่งอาจสะท้อนถึงสถานะเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งโดยรวมที่ส่งผลดีต่ออุตสาหกรรมสื่อและสิ่งพิมพ์มากกว่าที่จะเป็นผลกระทบเชิงลบจากต้นทุนทางการเงินที่สูงขึ้นเพียงอย่างเดียว และราคาแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์สหรัฐต่อบาทไทย (USD/THB) ที่สร้างอิทธิพลเชิงลบให้กับธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์

สรุป

อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (MLR) มีอิทธิพลเชิงบวกกับกำไรต่อหุ้น (EPS) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) มีอิทธิพลเชิงบวกกับกำไรต่อหุ้น (EPS) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่อัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์สหรัฐต่อบาทไทย (USD/THB) มีอิทธิพลเชิงลบกับกำไรต่อหุ้น (EPS) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหพันธ์ (Correlation Analysis) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การศึกษาครั้งนี้ พบว่า อัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) เป็นอัตราส่วนที่มีอิทธิพลต่อกำไรต่อหุ้น ดังนั้น ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย เพื่อให้หลักทรัพย์ในหมวดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์ก่อกำไรต่อหุ้นเพื่อสร้างความสนใจต่อนักลงทุน รวมถึงนักลงทุนและผู้สนใจควรให้ความสำคัญกับอัตราส่วนความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (ICR) เพื่อประกอบการตัดสินใจ

1.2 การศึกษาครั้งนี้ พบว่า อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (MLR) ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) และอัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์สหรัฐต่อบาทไทย (USD/THB) มีอิทธิพลเชิงบวกกับกำไรต่อหุ้น นักลงทุนและผู้สนใจควรพิจารณาสถานการณ์เศรษฐกิจของประเทศไทย เพื่อเป็นตัวช่วยในการพยากรณ์แนวโน้มกำไรต่อหุ้นของหลักทรัพย์ในหมวดธุรกิจสื่อและสิ่งพิมพ์

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาครั้งถัดไปควรพิจารณาอัตราส่วนทางการเงินและปัจจัยภายนอกด้านอื่น ๆ เพิ่มเติม อาทิ การลงทุนในเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภค และนโยบายของรัฐ เป็นต้น ซึ่งอาจส่งผลต่อผลประกอบการของกิจการในหมวดธุรกิจนี้

2.2 การศึกษาครั้งถัดไปควรพิจารณาการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการหาความสัมพันธ์แบบอื่นที่หลากหลายขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จันทนา วัฒนกาญจนะ. (2559). การศึกษาอัตราส่วนมาตรฐานทางการเงินในธุรกิจอุตสาหกรรมบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2548 ถึง 2557. *Veridian E-Journal Silpakorn University ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ*, 9(3), 1399–1426.
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2564). GDP คืออะไร? ทำไมกระทบตลาดหุ้นทุกที?. เข้าถึงได้จาก <https://www.setinvestnow.com/th/knowledge/article/333-investhow-gdp>.
- _____. (2564). การจัดกลุ่มอุตสาหกรรมและหมวดธุรกิจ. เข้าถึงได้จาก <https://www.set.or.th/th/listing/equities/industry-sector-classification>.
- _____. (2565). *การวิเคราะห์หลักทรัพย์โดยใช้ปัจจัยพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: ฝ่ายสื่อสารองค์กร ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
- _____. (2568). *ดัชนี สื่อและสิ่งพิมพ์ MEDIA*. เข้าถึงได้จาก <https://www.set.or.th/th/market/index/set/service/media>
- _____. (2568). ภาพรวมสถิติสำคัญตลาดหลักทรัพย์. เข้าถึงได้จาก <https://www.set.or.th/th/market/statistics/market-statistics/main>
- _____. (2568). Dividend Yield อัตราผลตอบแทนจากเงินปันผล. เข้าถึงได้จาก <https://www.setinvestnow.com/th/glossary/dividend-yield>

- เพชรรัตน์ มะโนน้อม. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อกำไรต่อหุ้นของบริษัทอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. สารนิพนธ์ บข.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- มัตธิมา กรงเต็น และสันติพงษ์ กุมารสิงห์. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับราคาหลักทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: SET100. วารสารสหวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 6(2), 117–126.
- ลงทุนแมน. (2561). อธิบายความสัมพันธ์ของดอกเบี้ยและตลาดหุ้น. เข้าถึงได้จาก <https://www.longtunman.com/10986>.
- ศรีกัลญา จงรัญญากร และจักรพันธ์ พงษ์เกตรา. (2567). ความสัมพันธ์ของสภาพคล่องและความสามารถในการชำระหนี้ต่อกำไรต่อหุ้นของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย : กรณีศึกษาธุรกิจสินค้าอุปโภคบริโภคกลุ่มแพชั่น. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 10(3), 163–176.
- หลักทรัพย์บัวหลวง. (2564). รู้จัก EPS คืออะไร และคำนวณหาหุ้นที่มีมูลค่าผลตอบแทนดีได้อย่างไร. เข้าถึงได้จาก <https://article.bualuang.co.th/article/EPSSGrowthRate/>.
- Adams, P., & Verdelhan, A. (2022). *Exchange Rate Risk in Public Firms*. Working paper, MIT Sloan.
- Brigham, E. F. & Houston, J. F. (2014). *Fundamental of Financial Management: Dasar-Dasar Manajemen Keuangan*. Jakarta: Salemba Empat.
- Kassim, S. K., Awoniyi, O. A., Ogunode, O. A., Amusa, B. O., Iwala, A. T., Omosebi, T. R., & Akintoye, I. R. (2022). Exchange Rates Volatility and Earnings Management in Nigeria. *Journal of Finance and Accounting*, 10(5), 206–214.
- López, A., Ivakhiv, A., Rust, S., Tola, M., Chang, A. Y., & Chu, K. W. (2023). *The Routledge Handbook of Ecomedia Studies*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/371856342_The_Routledge_Handbook_of_Ecomedia_Studies.

การสังเคราะห์การออกแบบบอร์ดเกมเพื่อเสริมการเรียนรู้ THE SYNTHESIS OF BOARD GAME DESIGN FOR LEARNING ENHANCEMENT

อานนท์ ใจดี^{1,*}, กนกรัตน์ จิรสัจจานุกูล และ พฤกษา ดอกกุหลาบ

Arnon Jaidee^{1,*}, Kanokrat Jirasatjanukul and Prueksa Dokkularb

สาขาวิชาเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี เพชรบุรี 76000

Program in Technology and Innovation in Education, Faculty of Education,

Phetchaburi Rajabhat University, Phetchaburi, 76000

*Corresponding Author: E-mail: arnon090839@gmail.com

รับบทความ 17 กุมภาพันธ์ 2568 แก้ไขบทความ 30 พฤษภาคม 2568 ตอบรับบทความ 10 มิถุนายน 2568 เผยแพร่บทความ กรกฎาคม 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสังเคราะห์แนวทางการออกแบบบอร์ดเกมเพื่อเสริมการเรียนรู้ 2) เพื่อประเมินผลการสังเคราะห์การออกแบบบอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้ โดยรวบรวมข้อมูลจากบอร์ดเกมยอดนิยมระหว่างปี 2565–2567 จากเว็บไซต์ inkru.com และงานวิจัยที่ตีพิมพ์ระหว่างปี 2564–2567 วิเคราะห์และสังเคราะห์ รูปแบบ กติกา และเงื่อนไขในการออกแบบ จากนั้นนำผลการสังเคราะห์ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน โดยเลือกแบบเจาะจงประเมินผลความเหมาะสม

ผลการวิจัย พบว่า บอร์ดเกมมีศักยภาพในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน และการสื่อสาร โดยการออกแบบที่สมดุลระหว่างความสนุกกับเนื้อหาวิชาการช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ ตัวอย่างเด่น ได้แก่ Keyboard Kingdom และกบกระโดด 4 ภาค ซึ่งมีองค์ประกอบ เช่น กฎที่ชัดเจน การเคลื่อนที่ตามตาราง และเป้าหมายการแข่งขัน ส่วนเกมที่เน้นการเล่าเรื่อง เช่น Puzzles และหอคอยหรือเลี้ยง ช่วยกระตุ้นจินตนาการและความสนใจ ขณะที่เกมที่ไม่มีการแข่งขัน เช่น Unplugged Coding และโรคติดต่อ เน้นการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จากการวิเคราะห์ พบว่า การออกแบบบอร์ดเกมเพื่อการศึกษาควรเน้นกฎที่เข้าใจง่าย การใช้ทรัพยากรเพื่อเสริมกลยุทธ์ องค์ประกอบการออกแบบที่น่าสนใจ และการเล่าเรื่องที่เชื่อมโยงกับเนื้อหา ผลประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.73$, S.D. = 0.41) นอกจากนี้ควรส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการแก้ปัญหาเป็นทีม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะที่ใช้ได้จริง องค์ประกอบการแข่งขัน เช่น การต่อสู้ ควรปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบททางการศึกษา พร้อมบูรณาการเนื้อหากับสถานการณ์จำลองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึก สรุปได้ว่า บอร์ดเกมเป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: บอร์ดเกม, การเรียนรู้, การออกแบบเกม

ABSTRACT

This study aimed to (1) synthesize design guidelines for educational board games and (2) evaluate the synthesized guidelines for board game design to support learning. Data were collected from popular board games featured on the website inkru.com between 2022 and 2024, as well as research publications from 2021 to 2024. The study analyzed and synthesized formats, rules, and design conditions, after which five purposively selected experts evaluated the synthesized outcomes for appropriateness.

The findings revealed that board games possess significant potential for enhancing critical thinking, problem-solving, collaboration, and communication skills. A well-balanced design between playfulness and academic content increased learners' motivation. Notable examples include the Keyboard Kingdom and The Four-Region Jumping Frog, which incorporate clear rules, grid-based movement, and competitive goals.

Narrative-driven games such as Puzzles and Truth or Trick stimulate imagination and engagement, while non-competitive games like Unplugged Coding and Infectious Diseases focus on creative learning. The analysis suggested that the design of educational board games should prioritize clear and comprehensible rules, strategic use of resources, engaging design elements, and storytelling that aligns with specified content. The overall appropriateness of the synthesized design guidelines was rated at the highest level ($\bar{x} = 4.73$, S.D. = 0.41). Furthermore, the study recommends educational board game design should foster social interaction and team-based problem-solving to develop transferable skills. Competitive elements, such as battles, should be contextually adapted to educational settings and integrated with simulated scenarios to promote deeper learning. In conclusion, board games represent a powerful tool for enhancing learning and cultivating 21st-century skills.

Keywords: Board Games, Learning, Game Design

บทนำ

ยุทธศาสตร์แห่งชาติถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะยาว โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อเสริมสร้างการเติบโตและพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างยั่งยืน หนึ่งในประเด็นสำคัญที่ได้รับการเน้นย้ำคือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะในด้านการศึกษา ซึ่งนับเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพ ทักษะ และมีศักยภาพในการแข่งขันในระดับโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

ในบริบทนี้ การขับเคลื่อนการศึกษาให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัลจำเป็นต้องอาศัยเทคโนโลยีทางการศึกษามาเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับกระบวนการเรียนรู้ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ในการจัดการเรียนการสอนสามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย ยืดหยุ่น และตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดย AI สามารถวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียน สนับสนุนการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Personalized Learning) ให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างทันท่วงที และช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการเรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างไรก็ตาม การนำ AI มาใช้ในการศึกษาคควรคำนึงถึงความพร้อมของครู โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี ตลอดจนประเด็นด้านจริยธรรมและความเป็นส่วนตัวของข้อมูล เพื่อให้การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและสอดคล้องกับการพัฒนาการศึกษาในยุคดิจิทัล (ปัทมกร สายบัว, 2569) การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว พร้อมกับการเชื่อมต่อแบบไร้พรมแดน ยังเป็นโอกาสสำคัญในการพัฒนาระบบการศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการของโลกยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทบาทของเทคโนโลยีทางการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนยุทธศาสตร์แห่งชาติเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของนักเรียนและครูให้พร้อมรับมือกับความท้าทายใหม่ ๆ และการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง (กมล โพธิ์เย็น, 2564) แต่ยังคงช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนในพื้นที่ห่างไกลสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ที่มีคุณภาพได้มากขึ้น เทคโนโลยีจึงไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือสนับสนุน แต่เป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญที่ช่วยพลิกโฉมระบบการศึกษาไทยให้ก้าวสู่นาคตอย่างมั่นคงและยั่งยืน (Gee, 2005)

ในยุคปัจจุบันการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสร้างสรรค์สังคมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ การพัฒนาการเรียนรู้ในระบบการศึกษาจึงต้องสอดคล้องกับความต้องการและสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การเรียนการสอนแบบดั้งเดิมที่เน้นการบรรยายเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอต่อการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ นักการศึกษาและนักวิจัยจึงมองหาวิธีการใหม่ ๆ ที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพและส่งเสริมการเรียนรู้ที่สนุกสนานมากยิ่งขึ้น (Lave & Wenger, 1991)

การวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นไปที่การศึกษาและสังเคราะห์บทความวิจัยเกี่ยวกับการออกแบบบอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้ โดยมุ่งวิเคราะห์องค์ประกอบของบอร์ดเกมซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการเรียนรู้ผ่านบอร์ดเกม ทั้งนี้ ผลการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า การใช้บอร์ดเกมสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ เพิ่มแรงจูงใจ และพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ (ทิพรัตน์ สิทธีวงศ์, 2564) อีกทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความสนุกสนานและสร้างบรรยากาศเชิงบวกยังสามารถช่วยลดความวิตกกังวล และส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้ (Berk & Nanda, 1998) สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าแรงจูงใจเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมและความสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เรียน (Ryan & Deci, 2000) จากการสังเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว จะนำไปสู่การพัฒนาารูปแบบแนวทางการออกแบบบอร์ดเกมที่เหมาะสม ซึ่งสามารถตอบสนองต่อความต้องการทางการศึกษาในยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์การออกแบบบอร์ดเกมเพื่อเสริมการเรียนรู้
2. เพื่อประเมินผลการสังเคราะห์การออกแบบบอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้

นิยามศัพท์เฉพาะ

บอร์ดเกม (Board Game)

เกมที่มี แผ่นกระดานเป็นสื่อกลางหลัก ในการดำเนินกิจกรรม โดยมีองค์ประกอบเพิ่มเติม เช่น ตัวหมาก, การ์ด, ลูกเต๋า, หรือชิ้นส่วนอื่น ๆ ร่วมกับ กติกาเฉพาะ ซึ่งออกแบบมาเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วม, การตัดสินใจ, ความร่วมมือ หรือการแข่งขัน ตามเป้าหมายที่กำหนด บอร์ดเกมสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือส่งเสริมการเรียนรู้ โดยเน้นการพัฒนาทักษะต่าง ๆ เช่น การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการทำงานเป็นทีม

การเรียนรู้ (Learning)

กระบวนการที่บุคคล เปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ ทักษะคิด หรือพฤติกรรม จากประสบการณ์ การฝึกฝน หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น การเล่นเกม บอร์ดเกม โดยการเรียนรู้สามารถเป็นแบบ มีจุดมุ่งหมาย (purposeful learning) หรือ เกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัว (incidental learning) และอาจเกิดขึ้นในระดับ บุคคล กลุ่ม หรือชุมชน

การออกแบบเกม (Game Design)

กระบวนการวางแผนและพัฒนาองค์ประกอบของเกม ทั้งในด้านโครงสร้าง, กลไกการเล่น, กฎกติกา, เนื้อหา และเป้าหมายของเกม เพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและบริบทการใช้งาน เช่น การใช้เพื่อการเรียนรู้ โดยนักออกแบบจะคำนึงถึงความสมดุลระหว่างความสนุก ความท้าทาย และประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้เล่น (Player-Centered Learning Theory) เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในกระบวนการเรียนรู้ โดยทฤษฎีนี้ได้รับแรงบันดาลใจจากการศึกษาและการพัฒนาเกม ที่ผู้เล่นสามารถมีส่วนร่วมในเนื้อหาและการตัดสินใจต่าง ๆ ภายในเกม ซึ่งช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ที่มีความหมาย (meaningful learning) และการเรียนรู้ด้วยตนเอง (self-directed learning) (Gee, 2005) ทฤษฎีนี้สอดคล้องกับแนวคิดของการเรียนรู้โดยใช้เกม (Game-based Learning) และทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้เล่น (Experiential Learning) หลายแหล่งได้ศึกษาถึงประสิทธิภาพของการใช้แนวคิดนี้ในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้

ทฤษฎีการเรียนรู้จากการลงมือทำ (Learning by Doing) เป็นแนวคิดที่พัฒนาโดยนักปรัชญาและนักการศึกษาชื่อดัง John Dewey ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการศึกษาแนวคิดด้านการศึกษาในศตวรรษที่ 20 ทฤษฎีนี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในประสบการณ์จริงผ่านการปฏิบัติจริง มากกว่าการเรียนรู้เพียงแค่จากการฟังหรือการท่องจำ Dewey เชื่อว่าประสบการณ์เป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ และการปฏิบัติจริงจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งกว่า (Dewey, 1938)

ทฤษฎีการเรียนรู้จากการร่วมมือ (Collaborative Learning Theory) เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านการทำงานร่วมกันของกลุ่มผู้เรียน แนวคิดนี้พัฒนาขึ้นจากหลักการที่ว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคมที่ผู้เรียนสามารถแบ่งปันความรู้ ประสบการณ์ และทักษะผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยเสริมสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งขึ้นผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการแก้ไขปัญหาในกลุ่ม (Johnson & Johnson, 2009)

ทฤษฎีการเรียนรู้ตามสถานการณ์ (Situational Learning Theory) เป็นแนวคิดที่พัฒนาขึ้นโดย Jean Lave และ Etienne Wenger ซึ่งมุ่งเน้นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในบริบทหรือสถานการณ์ที่แท้จริง โดยเสนอว่าการเรียนรู้มีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับการกระทำและการมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางสังคม แนวคิดนี้ท้าทายการเรียนรู้แบบดั้งเดิมที่เน้นการสอนในห้องเรียนโดยแยกการเรียนรู้จากบริบทที่เป็น (Lave & Wenger, 1991)

ทฤษฎีการเล่น (Game Theory) เป็นสาขาวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจในสถานการณ์ที่มีความไม่แน่นอนและการแข่งขันระหว่างผู้เล่นที่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกัน แนวคิดนี้ถูกพัฒนาในช่วงกลางศตวรรษที่ 20 โดยนักคณิตศาสตร์ เช่น John von Neumann และ John Nash และถูกนำมาใช้ในหลายสาขา เช่น เศรษฐศาสตร์ การเมือง สังคมศาสตร์ และการศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ (Neumann & Nash, 1950)

ทฤษฎีความท้าทายที่เหมาะสม (Flow Theory) พัฒนาโดย Mihaly Csikszentmihalyi เป็นแนวคิดที่สำรวจสภาวะจิตใจที่ผู้คนรู้สึกถึงความพึงพอใจสูงสุดเมื่อมีส่วนร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ในสภาวะนี้ ผู้เข้าร่วมจะสูญเสียความรู้สึกตัวเองและมีสมาธิจดจ่อกับสิ่งที่ทำอยู่จนลืมเวลาและสถานที่ ความท้าทายที่เหมาะสมระหว่างความสามารถของบุคคลกับความยากของงานคือกุญแจสำคัญในการเข้าสู่สภาวะ Flow (Csikszentmihalyi, 1990)

ทฤษฎีการออกแบบเกมเพื่อการศึกษา (Educational Game Design Theory) เป็นแนวทางที่มุ่งเน้นการพัฒนาเกมที่สามารถสนับสนุนการเรียนรู้และการศึกษา โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะ ความรู้ และความสามารถผ่านการเล่นเกม ทฤษฎีนี้นำเสนอหลักการและแนวทางในการสร้างเกมที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ (Gee, 2005)

บอร์ดเกมเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ที่มีศักยภาพ (Board Games as Learning Tools) บอร์ดเกมได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ เนื่องจากสามารถสร้างประสบการณ์ที่กระตุ้นความสนใจและมีส่วนร่วมสำหรับผู้เรียน โดยรูปแบบการเรียนรู้ผ่านการเล่นเกมมักนำเสนอสถานการณ์ที่ท้าทายซึ่งต้องอาศัยการวิเคราะห์และการตัดสินใจ ส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา (Johnson & Johnson, 2009)

แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ผ่านบอร์ดเกม เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้เล่น ทฤษฎีการเรียนรู้จากการเล่น การร่วมมือ และการเรียนรู้ตามสถานการณ์ ล้วนชี้ให้เห็นว่าการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในบริบทที่สมจริง โดยบอร์ดเกมเป็นเครื่องมือที่สามารถจำลองสถานการณ์เช่นนี้ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ทฤษฎีการเล่นและความท้าทายที่เหมาะสม ยังสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของกลไกเกมในการกระตุ้นแรงจูงใจ การตัดสินใจ และความเพลิดเพลินของผู้เล่น ตัวแปรที่สามารถนำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดเหล่านี้ ได้แก่ ระดับการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ความสามารถในการวางแผนและตัดสินใจ การสื่อสารและทำงานเป็นทีม ความเข้าใจเชิงลึกจากการปฏิบัติจริง การตอบสนองต่อความท้าทายของเกม และความสอดคล้องของกลไกเกมกับเป้าหมายการเรียนรู้ ซึ่งล้วนเป็นแนวทางที่สามารถใช้ประเมินประสิทธิภาพของบอร์ดเกมในฐานะสื่อการเรียนรู้ได้อย่างครอบคลุม

นอกจากนี้ บอร์ดเกมยังสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการทำงานเป็นทีมและการสื่อสาร ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ร่วมกัน กระบวนการเล่นบอร์ดเกมยังช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ เนื่องจากกิจกรรมดังกล่าวมีลักษณะสนุกสนานและท้าทาย และช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากความล้มเหลวได้ โดยผ่านกระบวนการพัฒนาตนเองและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Vygotsky, 1978) บอร์ดเกมยังมีความยืดหยุ่นในการบูรณาการเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เช่น การใช้เกมเพื่อสอนประวัติศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์ ซึ่งช่วยเชื่อมโยงผู้เรียนกับความรู้ในลักษณะที่สร้างสรรค์และมีความหมาย อีกทั้ง การเล่นบอร์ดเกมยังช่วยส่งเสริมทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกันระหว่างผู้เรียน ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 บอร์ดเกมยังสามารถสร้างสถานการณ์จำลองที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในบริบทที่มีความหมายและเชื่อมโยงกับโลกจริง ซึ่งส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึกและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ (Lave & Wenger, 1991)

จึงสรุปได้ว่าบอร์ดเกมเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ที่มีศักยภาพสูงในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ด้วยความสามารถในการสร้างแรงจูงใจ กระตุ้นความสนใจ และพัฒนาทักษะสำคัญ เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน และการสื่อสาร นอกจากนี้ บอร์ดเกมยังสามารถบูรณาการเนื้อหาวิชาการเข้ากับกระบวนการเล่นในรูปแบบที่สร้างสรรค์และมีความหมาย พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและบริบทจำลองที่สะท้อนความเป็นจริง บอร์ดเกมจึงเป็นสื่อการเรียนรู้ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการทางการศึกษาในยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังมีศักยภาพในการพัฒนาการศึกษาให้ก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยนี้อิงตามทฤษฎีสำคัญหลายประการ เช่น

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Experiential Learning Theory): การเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติและการมีประสบการณ์โดยตรง

ทฤษฎีการเล่น (Game Theory): แนวทางการวิเคราะห์การตัดสินใจในสถานการณ์ที่มีเงื่อนไขการแข่งขันและความไม่แน่นอน

ทฤษฎีความท้าทายที่เหมาะสม (Flow Theory): การสร้างกิจกรรมที่สมดุลระหว่างความสามารถของผู้เล่นและระดับความท้าทายเพื่อดึงดูดความสนใจ

ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสถานการณ์ (Situational Learning Theory): การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทและสถานการณ์ในโลกแห่งความจริง

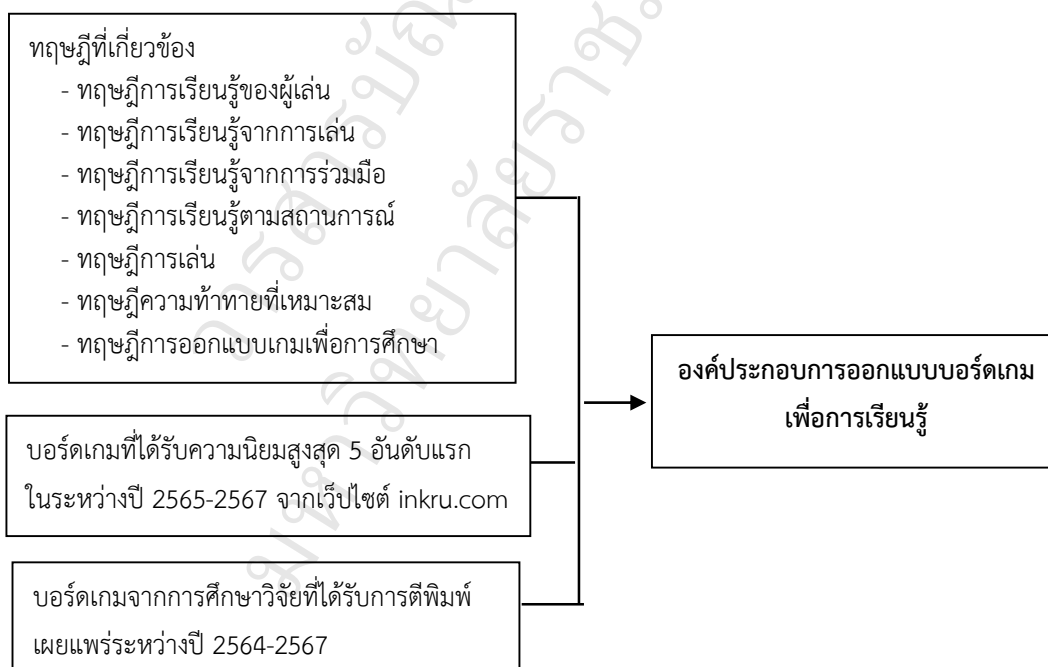
องค์ประกอบของบอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้

จากการศึกษาพบว่า บอร์ดเกมที่ส่งเสริมการเรียนรู้มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. การออกแบบโครงสร้างเกมที่ชัดเจน เช่น กฎกติกาและเป้าหมาย
2. การเล่าเรื่อง (Narrative) ที่ช่วยดึงดูดความสนใจและเพิ่มจินตนาการ
3. การใช้เครื่องมือสร้างความสนุก เช่น การเคลื่อนไหวที่ตามตาราง การทอยลูกเต๋า และการใช้ทรัพยากร
4. การสร้างสถานการณ์จำลองที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาการเพื่อเชื่อมโยงผู้เล่นกับความรู้
5. การออกแบบรางวัลและบทลงโทษที่เหมาะสมเพื่อสร้างแรงจูงใจ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสารเพื่อศึกษาและสังเคราะห์การออกแบบบอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้ โดยการศึกษาวิจัยเชิงเอกสารในครั้งนี้ ดำเนินการคัดเลือกเอกสารที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสารทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และบอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้ที่ได้รับความนิยมสูงสุด 5 อันดับแรกระหว่างปี 2565-2567 จากเว็บไซต์ inskru.com เพื่อนำเนื้อหาที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางสำหรับการออกแบบบอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยการสังเคราะห์การออกแบบบอร์ดเกมเพื่อเสริมการเรียนรู้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจาก 2 ส่วน ประกอบด้วยบอร์ดเกมที่ได้รับความนิยมสูงสุด 5 อันดับแรก ในระหว่างปี 2565-2567 จากเว็บไซต์ inskru.com และบอร์ดเกมจากการศึกษาวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ระหว่างปี 2564-2567 มีรายละเอียด ดังนี้

1. ขอบเขตของเนื้อหาที่ทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ ประกอบด้วย กติกา รูปแบบ และเงื่อนไขของออกแบบบอร์ดเกม
2. กลุ่มเป้าหมาย ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เลือกแบบเจาะจง โดยเป็นผู้ที่มีวุฒิทางการศึกษาปริญญาโทขึ้นไป มีประสบการณ์ในด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา ไม่น้อยกว่า 3 ปี
3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
 1. การศึกษาข้อมูลจากงานวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์
 2. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากบอร์ดเกมยอดนิยม
 3. แบบประเมินความเหมาะสมการสังเคราะห์การออกแบบบอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้
4. วิธีรวบรวมข้อมูล
 1. ศึกษาบทความและงานวิจัยจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ จาก เว็บไซต์ inskru.com และศึกษาวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ระหว่างปี 2564-2567
 2. วิเคราะห์องค์ประกอบและปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของบอร์ดเกมในด้านการเสริมการเรียนรู้
 3. วิเคราะห์ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของการออกแบบบอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

ผลการวิจัย และการอภิปรายผล

การวิจัยการสังเคราะห์การออกแบบบอร์ดเกมเพื่อเสริมการเรียนรู้ ตามที่ผู้วิจัยได้ศึกษาจาก 2 ส่วน ประกอบด้วยบอร์ดเกมที่ได้รับความนิยมสูงสุด 5 อันดับแรก ในระหว่างปี 2565-2567 และบอร์ดเกมจากการศึกษาวิจัยที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ระหว่างปี 2564-2567 มีรายละเอียด ดังนี้

ผลจากการสังเคราะห์การออกแบบบอร์ดเกมที่ได้รับความนิยมสูงสุด 5 อันดับแรก ในระหว่างปี 2565-2567 สามารถแสดงผลการสังเคราะห์งานวิจัยแจกแจงความถี่ที่ปรากฏในเนื้อหา โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 1 แสดงการสังเคราะห์การออกแบบบอร์ดเกมเพื่อเสริมการเรียนรู้บอร์ดเกมที่ได้รับความนิยมสูงสุด 5 อันดับแรก ในระหว่างปี 2565-2567

สังเคราะห์บอร์ดเกม						
รูปแบบ/กติกา/ เงื่อนไข	Keyboard Kingdom (Kru_ComFord, 2567)	หอคอยหรือเลี้ยง (ครุฑ สกลราชฯ, 2564)	กบกระโดด 4 ภาค (Kanokpon Potijak, 2565)	Unplugged Coding ไรคติดต่อ (Kanokpon Potijak, 2567)	Puzzles (มนุษย์ขุมเจียบ, 2565)	รวม
กฎกติกา	✓	✓	✓	✓	✓	5
การเล่าเรื่อง	✓	✓		✓	✓	4
การเคลื่อนที่ตามตาราง	✓	✓	✓	✓		4
การต่อสู้		✓	✓			2
เป้าหมายของเกมเอาชนะฝ่ายตรงข้าม	✓	✓	✓			3
การทอยลูกเต๋า	✓	✓	✓	✓		4
ทรัพยากร	✓	✓	✓	✓	✓	5
องค์ประกอบการออกแบบ (การเล่นเกม)	✓	✓	✓	✓	✓	5
การสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม	✓	✓	✓			3
รางวัลและการลงโทษ	✓	✓	✓			3

จากตาราง 1 แสดงการสังเคราะห์การออกแบบบอร์ดเกมเพื่อเสริมการเรียนรู้บอร์ดเกมที่มีความนิยมสูงสุด 5 อันดับแรก ในระหว่างปี 2565-2567 แสดงให้เห็นว่า บอร์ดเกมยอดนิยม 5 อันดับแรกในช่วงปี 2565-2567 พบว่า องค์ประกอบที่ได้รับความนิยมสูงสุด ได้แก่ กฎกติกาที่ชัดเจน การใช้ทรัพยากร และองค์ประกอบการออกแบบ ซึ่งมีอยู่ในทุกเกม ได้คะแนนรวมอยู่ที่ 5 คะแนน ตัวอย่างเช่น Keyboard Kingdom และ Puzzles ที่มีกติกาการเล่นที่เป็นระบบชัดเจน และหลอกหรือเล่ห์ ที่มีการใช้ทรัพยากรเพื่อวางกลยุทธ์ในการเล่น องค์ประกอบที่พบในบางเกม ได้แก่ การเล่าเรื่อง การเคลื่อนที่ตามตาราง การทอยลูกเต๋า และการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งช่วยเพิ่มความสุขและความท้าทายในการเล่น เช่น กบกระโดด 4 ภาค ที่ใช้การเคลื่อนที่ตามตาราง และ Unplugged Coding ที่มีการใช้ลูกเต๋าในการเล่นขณะที่องค์ประกอบที่พบน้อย ได้แก่ การต่อสู้ และเป้าหมายของเกมที่เน้นการเอาชนะฝ่ายตรงข้าม ซึ่งพบในบางเกม เช่น หลอกหรือเล่ห์ เป็นต้น ซึ่งในตัวทรัพยากร หมายถึง สิ่งที่ใช้ผู้เล่นใช้เพื่อดำเนินเกมหรือเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของเกม ซึ่งอาจเป็นทั้งสิ่งที่มีตัวตนทางกายภาพ เช่น ตัวหมาก, การ์ด, เงินเกม เป็นต้น

ตาราง 2 แสดงผลจากการสังเคราะห์บอร์ดเกมจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 5 บอร์ดเกม ในระหว่างปี 2564-2567

สังเคราะห์บอร์ดเกม						
รูปแบบ/กติกา/ เงื่อนไข	JUMP FOR BABY FROG (ชนิดา นาชัยและ พรสวรรค์ วงศ์ดำรง ก.ย. 30, 2021) การออกแบบและพัฒนา เกมกระดาน JUMP FOR BABY FROG ที่ส่งเสริม การคิดแก้ปัญหา เรื่อง การแก้ปัญหาอย่างเป็น ขั้นตอน สำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาตอน ปลาย วารสาร ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น	เกมกระดานเศรษฐี ก่อสร้าง (พงศ์พันธุ์ กาญจนการุณ สุรัชชัย อำนาจ พลเลิศ พราวพรรณ อาสาสรพ กิจ อภิสิทธิ์ กายวณ และวิระพงษ์ โกโล) ปีที่ 27 (2022) การประชุมวิศวกรรม โยธาแห่งชาติ ครั้งที่ 27	Production Model for Education (รัชนิวรรณ ดังภักดี 20 ตุลาคม, 2566) View of The Development of Board Games Production Model for Education in Thailand	บอร์ดเกมเพื่อ ส่งเสริมการเรียนรู้ เท่าทันภัยการ ระรานทางไซเบอร์ (หฤชัย ยิ่งประทานพร 30 January 2024) ดูจาก การสร้าง บอร์ดเกมเพื่อ ส่งเสริมการเรียนรู้ เท่าทันภัยการระราน ทางไซเบอร์	Preservice Teacher (มนัสนันท์ หัตถศักดิ์ 6 August 2021) View of The Development of a Board Game to Enhance the Classroom Management Learning of Students in the Faculty of Education, Kasetsart University	รวม
กฎกติกา	✓	✓	✓	✓	✓	5
การเล่าเรื่อง	✓	✓	✓	✓	✓	5
การเคลื่อนที่ตาม ตาราง	✓	✓	✓		✓	4
การต่อสู้		✓	✓		✓	3
เป้าหมายของเกม เอาชนะฝ่ายตรงข้าม	✓	✓	✓	✓	✓	5
การทอยลูกเต๋า	✓		✓		✓	3
ทรัพยากร	✓	✓	✓	✓	✓	5
องค์ประกอบการ ออกแบบ (การเล่น เกม)	✓	✓	✓	✓	✓	5
การสร้างปฏิสัมพันธ์ ทางสังคม	✓	✓	✓	✓	✓	5
รางวัลและการ ลงโทษ	✓	✓		✓	✓	4

ตาราง 2 แสดงผลจากการสังเคราะห์บอร์ดเกมจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 5 บอร์ดเกม ในระหว่างปี 2564-2567 พบว่า องค์ประกอบที่ได้รับการออกแบบให้มีความสำคัญสูงสุด ได้แก่ กฎกติกา การเล่าเรื่อง เป้าหมายของเกม องค์ประกอบการ

ออกแบบ การใช้ทรัพยากร และการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งมีอยู่ในทุกเกม ได้คะแนนรวมอยู่ที่ 5 คะแนน ตัวอย่างเช่น JUMP FOR BABY FROG ที่เน้นการคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์ ที่มีเนื้อเรื่องชัดเจนเพื่อให้ผู้เล่นเข้าใจสถานการณ์จริง องค์ประกอบที่พบในบางเกม ได้แก่ การเคลื่อนที่ตามตาราง การต่อสู้ และการทอยลูกเต๋า ซึ่งช่วยเพิ่มความท้าทายและกลยุทธ์ในการเล่น เช่น เกมกระดานเศรษฐีก่อสร้าง ที่ใช้การเคลื่อนที่ตามตาราง และ Preservice Teacher ที่ใช้ระบบการเล่นแบบทอยลูกเต๋าเพื่อสุ่มสถานการณ์ ขณะที่องค์ประกอบที่พบน้อย ได้แก่ การต่อสู้ ซึ่งพบในบางเกม เช่น Production Model for Education ที่มีระบบการแข่งขันเพื่อให้ผู้เล่นพัฒนาทักษะด้านการจัดการทรัพยากร หมายถึง สิ่งที่ผู้เล่นใช้เพื่อดำเนินเกมหรือเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของเกม ซึ่งอาจเป็นทั้งสิ่งที่มีตัวตนทางกายภาพ เช่น ตัวหมาก, การ์ด, เงินเกม เป็นต้น

จากการวิเคราะห์ รูปแบบ กติกา และเงื่อนไข ของบอร์ดเกมในตาราง พบว่า กฎกติกา ทุกเกมได้รับการออกแบบอย่างรอบคอบเพื่อสร้างความชัดเจนในการเล่น ทำให้ผู้เล่นเข้าใจเป้าหมายและวิธีการเล่นได้ง่าย รูปแบบเกม ที่เน้นการเล่าเรื่อง เช่น เกม “JUMP FOR BABY FROG” และ “บอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์” ช่วยเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เล่น เงื่อนไขการเล่น เช่น การเคลื่อนที่ตามตารางหรือการทอยลูกเต๋า ช่วยเพิ่มความตื่นเต้นและการคาดเดา ผลักดันให้ผู้เล่นต้องใช้การวางแผนแก้ปัญหา บอร์ดเกมที่มีเป้าหมายการเอาชนะฝ่ายตรงข้ามและการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เช่น “เกมกระดานเศรษฐีก่อสร้าง” และ “Preservice Teacher” ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการแข่งขันในเชิงสร้างสรรค์ (Johnson & Johnson, 2009)

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์แบบประเมินความเหมาะสมการสังเคราะห์การออกแบบบอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้

หัวข้อการประเมิน	$\bar{x}$	S.D	ระดับความเหมาะสม
กติกา	4.8	0.45	มากที่สุด
การเล่าเรื่อง	4.4	0.55	มาก
การใช้ทรัพยากร	4.8	0.45	มากที่สุด
การกำหนดเป้าหมายการแข่งขัน	5.0	0.00	มากที่สุด
การเอาชนะฝ่ายตรงข้าม	4.6	0.55	มากที่สุด
การใช้รางวัลและบทลงโทษ	4.8	0.45	มากที่สุด
รวม	4.73	0.41	มากที่สุด

ตาราง 3 แสดงผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน โดยการเก็บข้อมูลจาก google form พบว่า จากการประเมินความเหมาะสมของบอร์ดเกมที่พัฒนาขึ้น โดยใช้แบบประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า บอร์ดเกมมีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุดในทุกด้านที่ประเมิน โดยในด้านของกติกา ได้รับ ($\bar{x}$ = 4.80 และ S.D. = 0.45) อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงถึงความชัดเจน เข้าใจง่าย และสามารถนำไปใช้ได้จริง ด้านการเล่าเรื่อง ซึ่งสะท้อนถึงความน่าสนใจและความเชื่อมโยงของเนื้อหาของเกม ได้รับ ($\bar{x}$ = 4.40 และ S.D. = 0.55) อยู่ในระดับมาก แม้จะน้อยกว่าด้านอื่น แต่ยังถือว่ามีความเหมาะสมในเกณฑ์ดี ด้านการใช้ทรัพยากร ได้รับ $\bar{x}$ = 4.80 และ S.D. = 0.45 อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าการออกแบบวัสดุ อุปกรณ์ และองค์ประกอบของเกมมีความเหมาะสมและคุ้มค่าต่อการใช้งาน ในด้านการกำหนดเป้าหมายการแข่งขัน ได้รับ ($\bar{x}$ = 5.00 และ S.D. = 0.00) แสดงถึงความสอดคล้อง ชัดเจน และเป็นที่ยอมรับในระดับสูงสุดจากผู้ประเมิน ด้านการเอาชนะฝ่ายตรงข้าม และการใช้รางวัลและบทลงโทษ ได้รับ ($\bar{x}$ = 4.60 และ 4.80) ตามลำดับ อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนถึงกลไกการแข่งขันที่ชัดเจน สนุกสนาน และส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาโดยรวม ผลการสังเคราะห์การออกแบบบอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้มีความเหมาะสม ($\bar{x}$ = 4.73 และ S.D. = 0.41) ซึ่งจัดอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า การออกแบบบอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยประเด็นที่สำคัญที่สุดในการออกแบบ คือ การกำหนดเป้าหมายการแข่งขัน รองลงมาประกอบด้วย กติกา การให้รางวัล การใช้ทรัพยากรในการพัฒนาบอร์ดเกม เพิ่มความสนุกสนานของบอร์ดเกมด้วยการออกแบบการเอาชนะฝ่ายตรงข้าม และองค์ประกอบสุดท้าย คือ การออกแบบการเล่าเรื่องของบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

องค์ความรู้ใหม่

การออกแบบบอร์ดเกมเพื่อเสริมการเรียนรู้ถือเป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาทักษะสำคัญสำหรับศตวรรษที่ 21 การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน และการสื่อสาร โดยการออกแบบที่ดีควรมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ กฎ กติกาที่ชัดเจน ช่วยให้ผู้เล่นเข้าใจเป้าหมายและกระบวนการเล่นได้ง่าย การเล่าเรื่อง ที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาการช่วยเพิ่ม จินตนาการและความน่าสนใจของเกม นอกจากนี้ การเคลื่อนที่ตามตาราง การใช้ทรัพยากร และการกำหนดเป้าหมายการแข่งขัน เช่น การเอาชนะฝ่ายตรงข้าม ยังส่งเสริมความท้าทายและกระตุ้นให้ผู้เล่นพัฒนากลยุทธ์ต่าง ๆ (Vygotsky, 1978) การให้รางวัล และบทลงโทษที่เหมาะสมยังช่วยกระตุ้นความตั้งใจในการเล่นและสร้างโอกาสในการเรียนรู้จากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น การออกแบบ บอร์ดเกมที่มีการผสมผสานเนื้อหาวิชาการเข้ากับการจำลองสถานการณ์หรือบริบทในโลกจริง ทำให้ผู้เล่นสามารถเชื่อมโยงความรู้ ในเชิงลึกได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Lave & Wenger, 1991) จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยแสดงการสังเคราะห์การออกแบบบอร์ด เกมเพื่อการเรียนรู้ได้ดังภาพที่ 2

ภาพประกอบ 2 การออกแบบบอร์ดเกมเพื่อการเรียนรู้สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

สรุป

จากการวิเคราะห์บอร์ดเกมยอดนิยม 5 อันดับในช่วงปี 2565–2567 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องระหว่างปี 2564–2567 พบว่า กฎ กติกา เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่ทุกเกมต้องมีและได้รับการออกแบบอย่างละเอียด การเล่าเรื่องมีบทบาทสำคัญในการ สร้างจินตนาการและความสนใจ เช่น Keyboard Kingdom Puzzles การเคลื่อนที่ตามตาราง ช่วยเพิ่มความสนุกและความท้าทาย เช่น Keyboard Kingdom, กบกระโดด 4 ภาค เป้าหมายการเอาชนะฝ่ายตรงข้าม: กระตุ้นการแข่งขันและกลยุทธ์ เช่น หลอกหรือเลี้ยง, กบกระโดด 4 ภาค การเรียนรู้ผ่านการแก้ปัญหา บอร์ดเกมที่ไม่มีเป้าหมายแข่งขัน เช่น Unplugged Coding ไรต์ติดต่อก มุ่งเน้นการพัฒนาการเรียนรู้สร้างสรรค์ คุณสมบัติที่ช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณค่า การใช้ลูกเต๋าและ เหรียญในการเล่นที่หลากหลาย สร้างความตื่นเต้นและการคาดเดา รางวัลและบทลงโทษ ช่วยกระตุ้นความมุ่งมั่นและการปรับตัว การออกแบบที่เน้น การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ส่งเสริมความร่วมมือและการทำงานเป็นทีม ตัวอย่างบอร์ดเกมที่มีประสิทธิภาพ เกมยอดนิยม เช่น Keyboard Kingdom กบกระโดด 4 ภาค บอร์ดเกมจากงานวิจัย เช่น JUMP FOR BABY FROG บอร์ดเกม

เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันภัยการคุกคามทางไซเบอร์ เกมเหล่านี้แสดงถึงการออกแบบที่ผสมผสานความสนุกและการเรียนรู้ อย่างลงตัว บอร์ดเกมมีศักยภาพสูงในการเสริมการเรียนรู้ โดยการออกแบบที่สมดุลระหว่างความสนุกและการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การคิดเชิงวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้จะมีการนำผลการวิจัยไปใช้ ควรนำผลที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบบอร์ดเกมที่เน้นการเสริมสร้างทักษะที่สำคัญ เช่น การคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นทีม และการแก้ปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งนอกจากนี้ควรออกแบบ บอร์ดเกมที่สอดคล้องกับบริบทการออกแบบบอร์ดเกมควรออกแบบบอร์ดเกมที่มีองค์ประกอบดังนี้ กฎกติกา ของบอร์ดเกมควร ได้รับการออกแบบให้ชัดเจนและเข้าใจง่าย เพื่อให้ผู้เล่นสามารถรับรู้เป้าหมายและวิธีการเล่นได้ทันที ซึ่งจะช่วยลดความสับสน และเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้ สิ่งที่ใช้เล่นใช้เพื่อดำเนินเกมหรือเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของเกม ซึ่งอาจเป็นทั้งสิ่งที่มี ตัวตนทางกายภาพ เช่น ตัวหมาก การ์ด เงินเกม และ องค์ประกอบการออกแบบ (การเล่นเกม) เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยกำหนด ประสบการณ์การเล่นและความสำเร็จของเกม กลไกควรมีความหลากหลายและน่าสนใจ เพื่อให้เกมไม่น่าเบื่อ เป็นต้น

การวิจัยในครั้งต่อไปควรขยายการศึกษาถึงผลกระทบของการใช้บอร์ดเกมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระยะยาว รวมถึง ศึกษาวิธีการพัฒนาบอร์ดเกมให้เหมาะสมกับผู้เรียนในระดับชั้นหรือช่วงอายุที่หลากหลาย นอกจากนี้ควร สำรวจแนวทางการบูรณาการบอร์ดเกมกับเทคโนโลยีการศึกษา เช่น การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อเสริมการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นและ ขยายโอกาสในการใช้งานในบริบทที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *แผนปฏิบัติการดิจิทัลเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2563 - 2565*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กมล โพธิเย็น. (2564). Active Learning: การจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 3(2), 11-28.
- ครุฑ สกลราช. (2564). หลอกหรือเลี้ยง [บอร์ดเกม].
- ชนิดา นาชัย และ พรสวรรค์ วงศ์ตาธรรม. (2564). การออกแบบและพัฒนาเกมกระดาน JUMP FOR BABY FROG ที่ส่งเสริม การคิดแก้ปัญหา เรื่อง การแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 44(3), 1-15.
- ทิพรรัตน์ สิทธิวงศ์. (2564). การศึกษาผลการใช้บอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 23(4), 187-200.
- ปภักร สายบัว. (2569). การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการเรียนการสอนยุคดิจิทัลในศตวรรษที่ 21. *วารสารพุทธ นวัตกรรมการศึกษา*, 2(1), 31-44.
- พงศ์พันธุ์ กาญจนการณ, สุรัชย์ อำนวยพรเลิศ, พรสวรรค์ อาสาสรพกิจ, อภิสิทธิ์ กายวม และ วีระพงษ์ โกโล. (2565). เกมกระดานเศรษฐกิจก่อสร้าง. ในการประชุมวิศวกรรมโยธาแห่งชาติ ครั้งที่ 27. วันที่ 24-26 สิงหาคม 2565 จังหวัดเชียงราย.
- มนัสนันท์ หัตถศักดิ์. (2564). การพัฒนาบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้การจัดการชั้นเรียนของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 29(2), 106-126.
- มนุษย์ขุมเจียบ. (2565). Puzzles [บอร์ดเกม].
- รัชนิวรรณ ตั้งภักดี. (2566). การพัฒนารูปแบบการสร้างบอร์ดเกมเพื่อการศึกษาในประเทศไทย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ.*, 15(2), 117-132.
- หลุยส์ ยิ่งประทานพร. (2567). การสร้างบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันภัยการระรานทางไซเบอร์. *วารสารมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 43(2), 366-377.
- Kanokpon Potijak. (2565). กบกระโดด 4 ภาค [บอร์ดเกม].
- Kanokpon Potijak. (2567). Unplugged Coding ไรต์ติดต่อ [บอร์ดเกม].
- Kru_ComFord. (2567). Keyboard Kingdom [บอร์ดเกม].

- Csikszentmihalyi, M. (1990). *Flow: The Psychology of Optimal Experience*. New York: Harper and Row.
- Dewey, J. (1938). *Experience and Education*. New York: Macmillan Company.
- Gee, J. P. (2005). *What video games have to teach us about learning and literacy*. Recording for the Blind & Dyslexic.
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2009). An educational psychology success story: Social interdependence theory and cooperative learning, *Educational Researcher*, 38(5), 365–379.
- Lave, J., & Wenger, E. (1991). *Situated Learning: Legitimate Peripheral Participation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Neumann, J. V., & O. M. (1953). *Theory of Games and Economic Behavior*. Flow: London: Geoffrey Cumberlege, Oxford University Press Publisher.
- Nash, J. F. (1950). Equilibrium points in n-person games. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 36(1), 48–49.
- Berk, R. A., & Nanda, J. P. (1998). Effects of jocular instructional methods on attitudes, anxiety, and achievement in statistics courses, *Humor*, 11(4), 383–409.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions, *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 54–67.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge: Harvard University Press.
- วารสารบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร